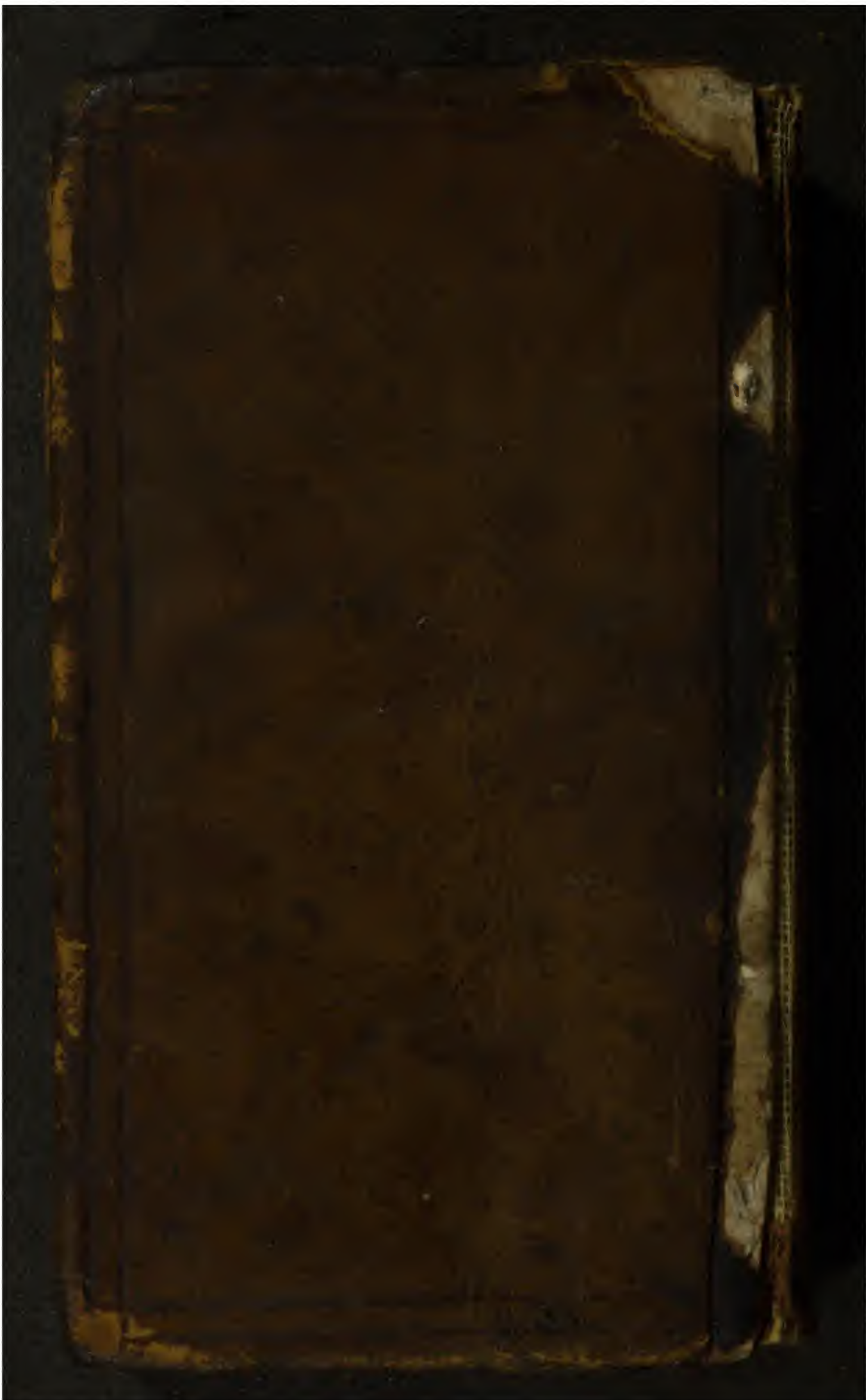

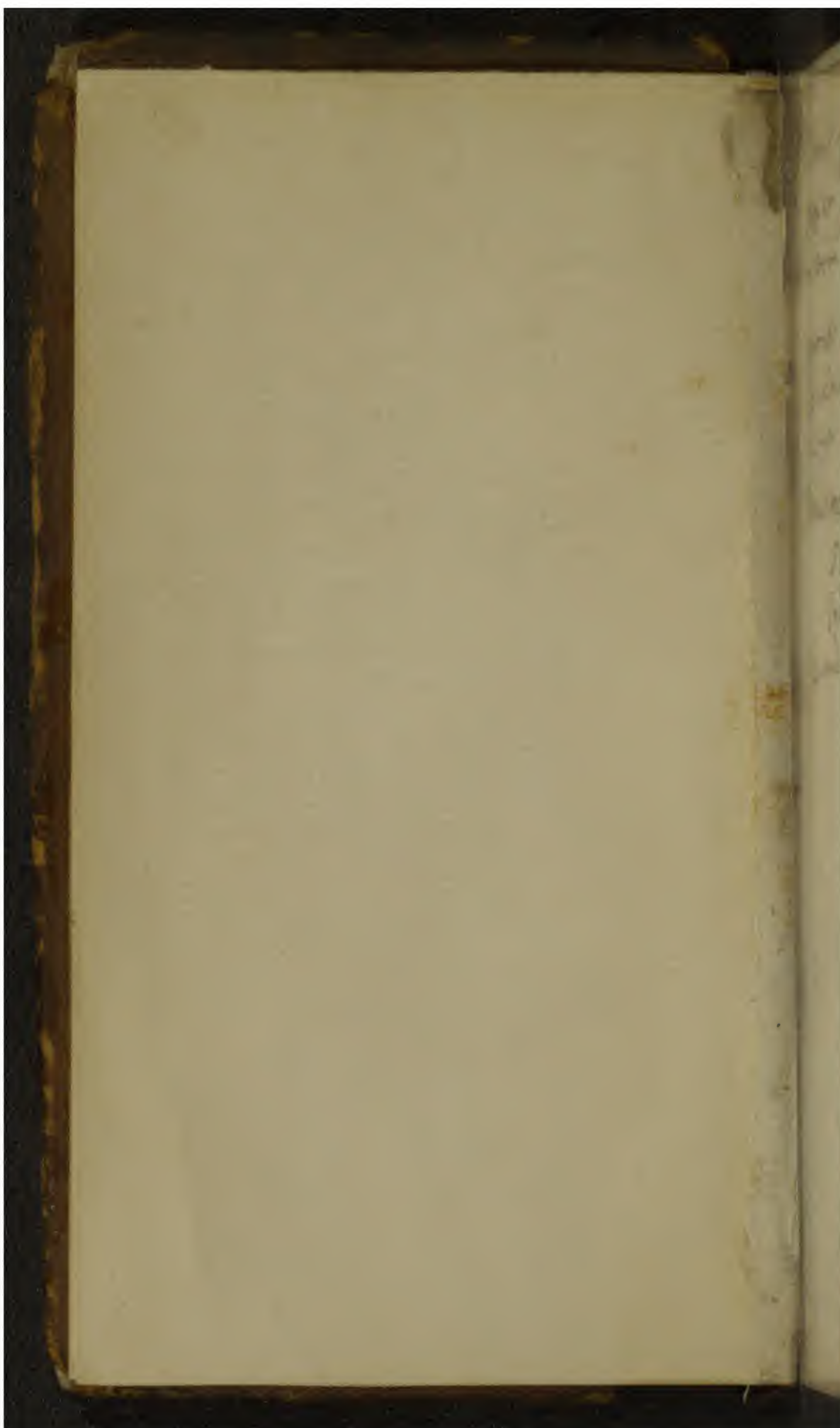

APHORISMORUM
MEDICINALIUM
1628

Hartm. 205 · 38176

Omnes fere radices abud solvunt propter succum mercuriale quem i terra hauriunt:

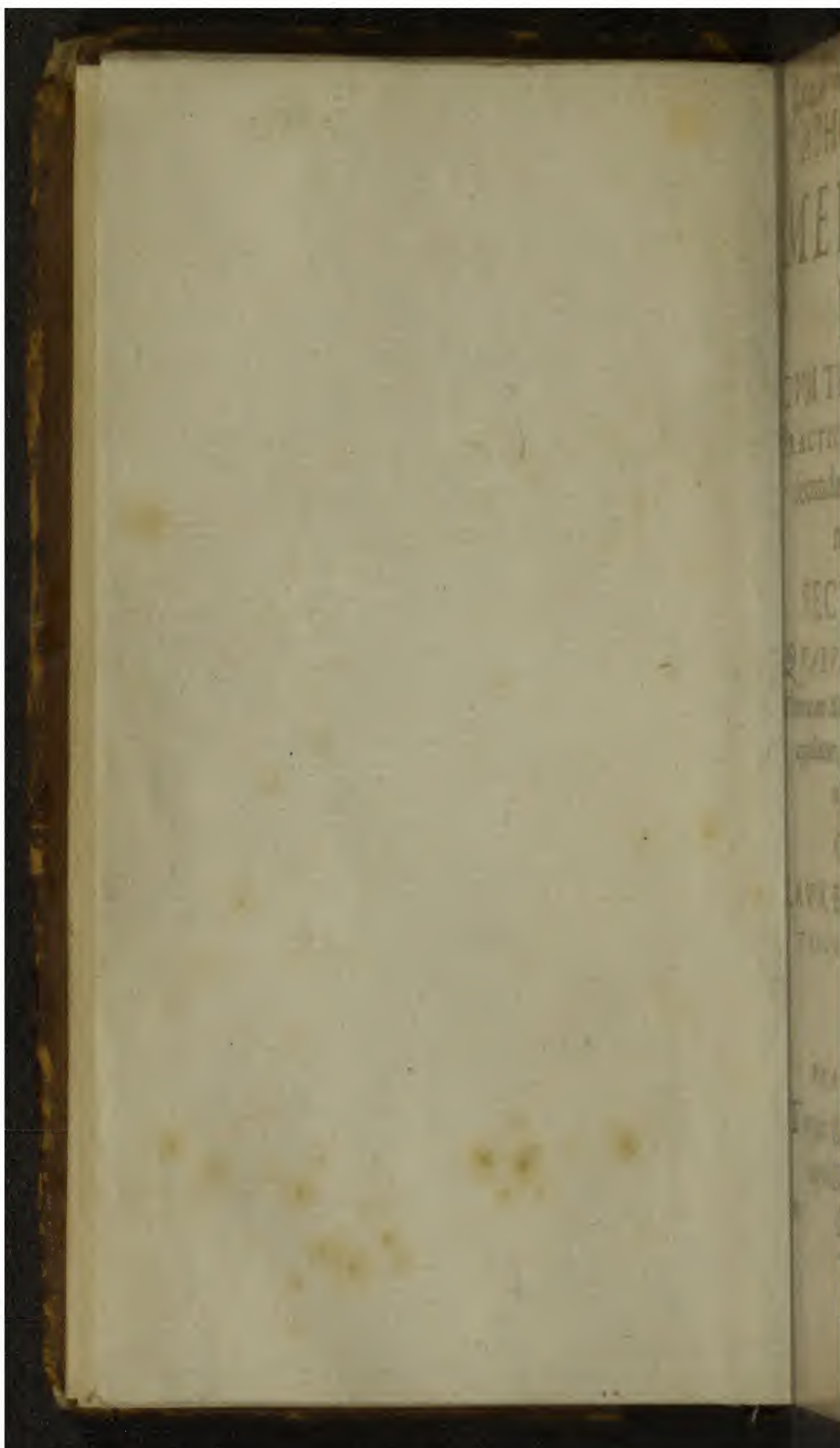
Greate Consent betweene feete & head. hands & head. brests & wombe. Bac. 25. /.

Debilis virtus multas fert evacuationes

Tertia pars morborum Curatur sudoribus /.

Laudanum. medicina laudatissima

Hodgson 3/5/11. 260

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

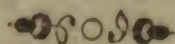
TVM THEORICORVM, TVM PRACTICORVM, OMNIBVS, QVIBVS secunda valetudo curæ est, apprimè necessariorum,

SECTIONES OCTO.

QVARVM PRIORES QVINQVE Theoricam Medicinæ partem, vt ex Arabum distinctione appellatur; posteriores verò tres Practicam, sic ab iisdem dictam complectuntur.

Collectæ studio & operâ

LAVRENTII SCHOLZII VRATISLAV. PHILOSOPHIÆ ET MEdicinæ Doctoris.

FRANCOFVRTI AD MOENVM,

Typis & sumptibus Wechelianorum, apud Danielem & Dauidem Aubrios & Clementem Schleichium.

ANNO M.DC.XXVI.

EPISTOLA DEDI-
CATORIA:

AD MAGNIFI-
CVM, AMPLISSIMVM,

prudentiſſimum SENATVM
clytæ Sileſiorum Reipublicæ
RATISLAVIENSIS, Dominos
& Patronos ſuos omni re-
uerentia colendos.

CVm ea bona, quibus Deus Optimus Maximus mortalium ge- us amplißimè auctum cohone- tumq; voluit, mecũ ipſe conſi- ro; in eam ſententiam facilè

adducor, vt præclarius magnificentiusq; nullum, quàm Medicinam, Artem omnium, quas humana eruit industria, saluberrimam, reperiri posse existimem. A reliquis enim externa vt plurimum fortunæ subsidia petuntur: ab hoc verò ipsa sanitas, qua nihil homini vtilius, aut suauius in hac ærumnarum valle contingere potest, ac sine qua, vt Orpheus in hymno suo cecinit, cuncta hominibus inutilia sunt, cuique Plato primum inter bona humana locum tribuit, dependet. Cùm itaq; sacratissimæ artis Medicinæ tanta dignitas

sit,

ſit, atque vtilitas: præclare mihi de mortalium commodis, qui in hac augenda àtque illuſtranda, omnes ingenii ſui neruos intenderunt, promeriti eſſe videntur. Decet enim animum liberaliter à natura, & doctrina inſtitutum, virtutemque ac decus amantem aliquid opis communi hominum ſocietati conferre, nec de propria magis, quàm de publica vtilitate ſolicitũ eſſe. Quod cùm ita ſit: vt pro mea etiam parte Medicinam, artem noſtrã præclariſſimam, exornarem; ſententias iſtas Aphoriſticas: quæ hactenus hinc inde ſparſæ lege-

bantur, ac veluti disiectæ naufragiæ tabulæ, ex totidem libris, quot earum autores sunt, non sine graui lectoris molestia, petendæ erant: in vnum quasi corpus contractas, vnicoque libello, dilucida breuitate conspicuo, pulchro ordine, & iusta serie, vt vniuersæ simul studiosorum oculis subiicerentur, comprehensas, in lucem edendas, honesta, opinor, sententia statui. Etsi enim hasce octo Aphorismorum Medicinalium sectiones, in illo otio meo, quod mihi ex Italia ante decennium reuerso, in Patria, antequam plurib. in ea innotescerē,

con-

concedebatur, non in eum finem, vt aliquando in publicum emitterem; sed in priuatum potius vsum meum collegeram : tamen cùm viderem amicos nonnullos has non solum approbare : verum etiam apud me instare, vt eas ad prouehendos studiosorum conatus, typis describendas darem; neque tam commodam de rebus mortalium benè merendi occasionem è manibus amitterẽ, vt æquissimis postulatis eorum; qui id à me efflagitabãt, gratificarer, has diutius apud me supprimere nolui. Aggressus autẽ

ſum hoc, quicquid eſt laboris, eò alacrius, quod certò mihi perſuaſum haberem, fore, vt conſilium hoc meum, quod à me non alio fine, quàm vt ipſe quoque in communem vitæ vſum, aliquid poſteritati conferrem, ſuſceptũ eſt, à plurimis approbaretur. Quantum verò hi Aphoriſmi lectoribus profuturi ſint, ex ipſo potiùs euentu, quàm magno meorum verborum encomio, poſteris innoteſcere cupio. Si qui tamen erunt, qui hæc noſtra imperfecta eſſe iudicauerint, eos propter publicam rei Medicinæ ſtudioſorum vtilitatem peramanter

manter rogatos volo, vt his meliora, commodiorique ordine, vt lectioni & memoriæ maius lumen accedat, diſpoſita, poſteritati communicent. Quod ſi fecerint, magnam non ſolùm illis gratiam habiturus, minimeque gloriæ ipſorum inuiſurus: verum grata commemoratione laudes eoru amplificaturus ſum. Et hæc de conſilio & inſtituto noſtro dicta ſufficiant. Cur autem haſce conatus mei primiti honoratiſsimi nominis veſtr ſplendore, veſtroque patrocini tectas, in publicum prodire voluerim, Nobiliſsimi, Ampliſ-

 ſimi,

ſimi, & prudentiſsimi Viri, CONSVLES ET SENATORES, *Domini ac Patroni mihi plurimum obſeruãdi; non ſolum ob eximias, ſummopereque admirandas animorum veſtrorum dotes, inſignem nimirum pietatem, ſingularem prudentiam, incredibilem humanitatem, admirabilem induſtriam, ac plurimarum rerum vſum: verum etiam ob ſingularem veſtrum erga me amorem, multiplicem beneuolentiam, ac innumera veſtra erga me merita, quæ gratam à me memoriam efflagitãt, à me factum eſt. Licet autem*

exi-

exiguum iſtud munuſculum ve-ſtris in me animis nequaquam par eſſe; ſed longè maius vobis deberi, verè ſtatuam: tamen fre-tus ſingulari veſtra humanita-te, ac propenſa in ſtudia honeſta volũtate, quam radicem eſſe iu-dico, ex qua vberrimi, lætiſsimi-que aliarum virtutum fructus proueniunt, in eam ſpem addu-cor, fore, vt hoc chartaceum mu-nus, mei erga vos officii, ſtudii, & obſeruantiæ monumentum ſempiternum, hilari fronte ſuſci-piatis, boni conſulatis, ac me, meaque ſtudia, voluntate bene-fica, ſicut hactenus à vobis factũ

 eſt,

eſt, in poſterum quoque comple-ctamini. Sed cum veſtra ſponte hoc facturos eſſe non dubitem, me pluribus verbis hoc à vobis petere, prorſus ſuperuacaneum eſſe iudico. Quod ſupereſt, DEVM *ter maximum, vt vos in plurimos annos ſaluos & incolumes conſeruet, & omnia conſilia, deliberationes, ac labores veſtros, quos ſingulari prudentia pro Reipublicæ gubernatione ſuſcipitis, benignè fortunet, faciatque vt veſtra gubernatio felix ſit, tranquilla, & ſalutaris, ardentibus votis oro. Sed ne longior ſim, benè valeatis mihi colendi*

lendi PATRIÆ PATRES, *bonorum omnium, doctorumque inprimis Patroni optimi, & viuatis quàm feliciſsimè, diutiſsimeq́ue incolumes, Reipublicæ, amicis, ac veſtris omnibus, meq́ue, nominis veſtri obſeruantiſſimum, ſolita beneuolentia proſequi pergatis.* Vratislauiæ, *die Dominica Palmarum. Anno à partu Virgineo* 1589.

Veſtræ Ampliſſ. Prud.
addictiſſimus

LAVRENTIVS SCHOLZIVS,
Medicinæ Doctor.

IN APHORISMOS Viri Clariſſimi Dn. LAVRENTII SCHOLZII, Medici & Philoſophi præſtantiſſimi

EPIGRAMMA.

QVI varias luſtrat diſcendi ardore tabernas,
Hic paruo magnas ære emat hoſpes opes.
Nil hic plebeium aut ſcriptorum è face petitum,
Nil quod non vſus, quod ratio ipſa probet.
Tot gemmæ, quot verba libris excerpta ſophorum,
Magnaque ſub quauis voce medulla latet.
Huc fœcundus Arabs, methodique Magiſter Iberus,
Celta huc diuitias huc tulit Auſo ſuas.
Salue apis Elyſia & plures è diuite cella,
Ingenii profer, quas veneremur, opes.

Nam

Nam quam das aliis, SCHOLZI clarißime, vitam,
Ingenii ſpondent hanc monumenta tibi.

NICOLAVS RHEDINGER
à Striſa, Muſis inuitis F.

ALIVD.

LEMMATA ſeu te Coá iuuant: ſeu turgida magni,
Tibi vena Claudii placet.
Siue Arabum Princeps AuenZoar: aut Aboallys.
Maiorue vtroque Auenroes,
Forte tuum ad guſtum faciunt, lentámque ſaliuam:
O care Phœbo prolyta:
Huc celeres confer greſſus: SCHOLCI q; libellum,
Politulum, limatulum.
Hauri auidis præceps oculis: atque aurea in imo quicquid,
Præcepta conde pectore.

Quic-

Quicquid Arabs; quicquid florentia Pergama:
Schola Coa sciuit; aut sciet:
Omne breui strinxit calamo Podalirius iste,
Silesii decor soli.
Cui nisi de priua tribuisset nomina fronde,
Apollo: Lauri consitor:
Ipse suos titulos illi nomenque fuisset,
Largitus AEsculapius.
O felix mea Bresla: tuũ hunc cõplectere fœtũ:
Meritisque macta honoribus.
Nam superat iubar hoc, iubara illa antiqua Galenum,
Hippocraten, Auenroem:
Quosque DEVM *numero veteres habuêre Poetæ:*
Apollinem, AEsculapium.
Aut si forsan idem sunt, SCHOLZIVS *atque Galenus,*
Hippocrates, Auenroes:
Quosque DEVM *numero veteres habuere Poetæ:*
Apollo & AEsculapius.
Carnem atq; ossa istos dicam, pellemq; sed illũ,
Succum, medullam, sanguinem.

IOH. MATTH. WACKER,
I. C. Constantinus.

ALIVD.

ALIVD.

QVALITER *extractam per multa volumina litem,*
Cùm pars quæque preces clausit anhela suas,
Prætor amans æqui dirimit sermone rotundo,
Promit & ad veri vix tria verba fidem:
Non secus in vastis quæ Pæonis arte politi,
Aduersum morbos differuere libris,
Illa breui forma complecteris, orbaque fruge,
Vel minus ex vsu firma, tacenda putas.
Scriptores varii coiere volumen in arctum;
Quæque libri grandis pagina semen habet.
Sudasti (si issum. Prætori docte, laborem,
Sed graue Mnemosyne leniit acris opus.
Atropos hoc igitur cùm fortè videret, apertam
Sic nutu bilem significante refert:
Longa quod ars, rapidæ sed sit breuis orbita vitæ,
Publica communi sorte querela gemit.
Vt breuis ars contra, sed longa sit orbita vitæ,
Autor hic excellens Pæonis arte facit.

Bilis

Bilis agat Parcam. Tibi laus det præmia Lauri,
Ciuis, amant Artes, fraus necis horret, opem.

GEORG. TILENI, V.I.D.
Illustriss. Ducis Monsterbergen. à Consiliis.

ALIVD.

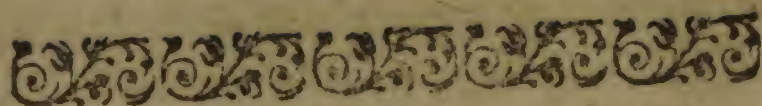
INVENTVM *Medicina Dei est; Qui cōdidit artem,*
Arti etiam præstò est, & iuuat artis opus.
Sed studiis opus est. Nam qui sine lege medentur,
AEgris triste malum, probra sibiq; creant.
Olim igitur natos artem docuere parentes,
Græcia cum docta Pallade fœta fuit.
Nec schola longa fuit: Rebus sententia prægnans,
Contraxit breuibus dogmata certa modis.
Arcta quidem ratio est. At si benè vertis ad vsum,
Panditur in curas area lata tuas.
Nec malè procedit, qui nunc quoque prisca reperta,

Colli-

Colligit, inque operis seruat alitque suis,
Nullius ille dabit vitæ per pharmaca damnum,
Quicquid agat, morbi dum graue soluit onus.
Eiiciet multas affecto corpore pestes,
Prælia cumque fera Morte secunda geret.
Nam DEVS *ingenio Medici succurrit, & Arti,*
Cùm fit, quod fieri cum ratione decet.
Sic labor est felix, sic experientia crescit,
Aßiduè, multis fertque salutis opem.
Præstat idem studio quoniam LAVRENTIVS, *acri,*
Quis lauri dignum fronde virente neget?
Patria fortè negans dicet; Mea membra tuentis,
Condecorant melius quernea serta caput.

M. NICOLAVS STEINBERG
Vr. Schol. Vratisl. Rector.

ALIVD.

ALIVD.

EST *aliquid ſæuos dextra proſtraſſe Leones,*

Et valida tauros perdomuiſſe manu.

Sed morbos domuiſſe, ipſiq; reſiſtere Morti;

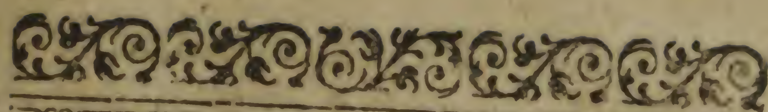
Et fati celeres ſiſtere poſſe gradus.

Hoc opus hic labor eſt; nempe iſtæc gloria paucis

Contigit, aut ſi cui? contigit iſta tibi.

DANIEL ENGELHARD
in Coroſcavv.

Cla-

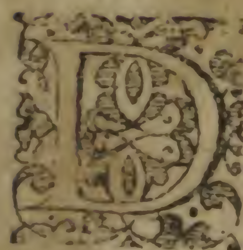
Clarißimo Viro,

DN. LAVREN-TIO SCHOLZIO,

Medicinæ & Philoſophiæ Doctori eximio,

S. P. D.

MARTINVS WEINDRICH VRAT.

DE APHORISMORVM συλλογῇ, quos ex optimis Medicorũ commentariis hinc inde diſperſos, in hoc libello nobis reponis, quæris quid mihi videatur: opera eſt, quantum ego iudicare poſſum, te inprimis digna,

gna, quæque varietatem in legendo, laborem, ac prudentiam in colligendo, iudicium in disponendo, pietatem verò in iuuandis alienis miseriis apertissimè indicat. Sententiæ ipsæ graues, maturæ, quæ rem & vsum habent, nihil hîc vulgare, aut ignobile, ex sapientum hortis omnia, ipsumque consilium tuum & exemplo potes, & ratione tueri: Nam autorem habes inter Medicos antiquissimum Hippocratem, qui artem vestrã sententiis talibus non paucis locupletissimè nobilitauit: Græcos deinde Medicos alios videmus, postea Arabes, denique latinos etiam in hoc genere multùm laborasse, vt legislatorum respõsa, decreta, senatusconsulta, Ethicorum & septem sapien-

tum

tum gnomas, theologorum oracula, anthologias, polyantheas planè prętercam. Quid in parua arte aliud Galenus egit? Quid Auicenna in canticis, & Rabbi Moſes, ac Damaſcenus? è noſtris hominibus Arnoldus, Alexander Benedictus, Otto Brunsfeldius, & qui hos omnes diligẽtia ſuperaſſe videtur, in locupletiſſimo illo Galenicarum ſententiarum indice conficiendo, Antonius Muſa Braſſauolus, & complures etiam alii: Nam cùm duo omninò docendi genera eſſe ſapientes illi animaduertiſſẽt, vnum diffuſum & diexodicum. Alterum Aphoriſticum, præciſum, & definitum, ſummaque breuitate circumſcriptum, & κατὰ σύνοψιν, ex his duobus prius illud in philoſophando, & verita-

te in-

te inquirenda, Alterum ad memoriæ ſubſidium adhibuerunt, quæ vt cuſtos eſt eorum, quæ diſcuntur, ita infinitas illas res in ambitu ſcientiarum (cùm & finitum infiniti capax non ſit, & prolixitas ingenium perturbet) vix admittit, niſi multa in pauca, quaſi in carmen incluſa, redigantur. Ergo copioſarum prꝍceptionum ſummas quaſdem ſententias, ac velut concluſiones, quales ſunt in omnibus artibus, detrahentes quædam, conſtituerunt, quæ à toto corpore auulſæ ſeminis inſtar, mole quidē minimi, ſed virtute maximi, ſi quis hoc agat, ad multa reuocari, & diduci rurſus poſſint, ſicut multa quæ ſunt ad pauciora, è quibus cœtera pullulant redigi. Eas porrò ſententias, ſi ſoli con-

tem-

templationi ſeruirent, theoremata appellabant, qualia ſunt, Corporis ſimplicis ſimplex motus: Infinitum plus vno eſſe non poteſt: Figura rotũda perfectiſſima: ſin verò ad actionem facerent, practicas ſententias, vt, Turpe, neſcire, quid liceat ſibi. Qui mortalis eſt, immortalem iram non gerat. Sera omnis vita craſtina. Id vtrumque enunciationum genus vel rationem habet additam, ſi res dubia ſit, vel non habet, ſi per ſe manifeſta. Vniuerſas autem vel ſub ænigmate, vt Pythagorici, vel apophtegmate, vel parabola, aut denique legis ac decreti autoritate enũciabant, vt quatuor earum formæ eſſent: Placuere aliis aliæ. Medicorum ſententiis Aphoriſmi nomen Hippocrates impo-

 ſuit,

ſuit, maximus proprietatum in rebus nominandis affectator: ſunt autem non floſculi quidam tantum, ſed ipſa artis ſumma capita paucis expreſſa, nulla verborum frequentia munita, quæ in iudicando lucem, in agendo viam præmonſtrant, magnumque ad omnem artis exercitationem ſubſidium habent, quod & tu, Vir clariſſime, frequenti artis exercitatione obſeruas quotidiè, & artifices huius generis alii aliorum in periculis quotidiè experiuntur, maximè, ſi vt hæ ipſæ ſunt, ſententiæ verę ſint, receptæ, rationi ac experientiæ conſentaneæ, ſi è turba ſelectæ, ac quaſi ab excrementis communium opinionum repurgatę, quod ipſum vox Aphoriſmi videtur innuere, & ſit, qui eas non

tan-

tantùm meminerit, ſed ſciat etiã commodè vtendo ſuas facere: Neque enim ſtolidum vſurpatorem, & qui non, niſi ad vnum, poſſit reſpicere, deſiderant: Quòd ſi quis hoc in iſtis ſententiis vituperet, dicatque perpaucas è tanto eſſe numero, quæ vniuerſaliter, ac ſine exceptione efferri poſſint, aut cõtradictione non deſtruantur, fatebor id primùm, cùm vetus ſit, ſemper cum periculo aliquid de toto affirmari poſſe, & ipſi etiam veriſſimè Philoſophi pronunciarint, difficilimũ eſſe, vniuerſale quippiam conſtituere. In Medicorũ verò principiis ob ſubiecti, & rerum circa quas verſantur naturam mutabilem, minus etiam Mathematica illa certitudo poſtulanda eſt. Illud tamen ad-

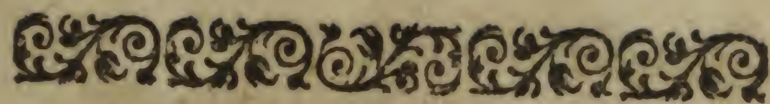
dendum, iniquum & sophisticũ esse, aphorismi vel definitionis etiam alicuius veritatem vno aliquo exemplo abhorrente, sed rarò, superbè eleuare velle: Quid enim? Vixit Augustus edentulus ad annum vsque septuagesimum. Malè igitur dixerit Aristoteles, Raros dētes breuitatem vitæ indicare? Nihil minus, vt nec illud, Mares in dextro gestari, in sinistro fœminas. Ferrum quoddam est, vt & orichalcum, de quo Scaliger, quod nullo igni liquefieri possit: An ob id falsa ilicò definitio fuerit: Metallum corpus esse fossile, durum, quod ab igne liquescere & metalleo dilatari possit? Nihil iniquius: Ergò vt hæc de iis tantum metallis intelligi debent, quæ sub terra, non in nubibus

nata

nata sunt, & nasci plerunque ac secundum naturam solent. Ita satis opinor fuerit decantatas illas artium & scientiarum sententias, si non in vniuersum, saltem magna ex parte, & ἐπὶ τὸ πολὺ veras esse, non de omni, & loco, & tempore, & corpore, estque prudentiæ videre, quousque, quæ dicuntur, singula se possint extendere. Aut igitur ita accipiendi aphorismi medici, aut nõ hi soli, sed mille alii etiam ex Philosophia eiiciendi. Autores autem, quòd taces, parùm refert: Quid enim interest, quis dixerit? Verumà quocunque dictum sit, verum est, & falsum similiter. Legam igitur hæc, & legent alii, tibique pro voluntate optima iuuandi bonum publicum, & libri istius, cuius vitæ & necis po-

teſtatem habebas, hoc eſt, edendi, vel ſupprimendi, communicatione gratiam ſe tibi debere ingenuè profitebuntur: Vale vir Doctiſſime, & tuam priſtinam mihi & meis, qui te merito tuo & columus & obſeruamus, beneuolentiam conſerua. Dab. ex Muſæo meo: Pridie Paſchat: ANNO M. D. L. XXXIX.

OCTO

OCTO APHORISMORVM MEDICINALIVM INDEX.

I. Complectitur Prolegomena, & agit:

II. Primā Theoricæ Medicinę partem, vtpote: Φυσιολογικὴν, & agit:

 4. *De*

III. Secundum, nempe Ὑγιεινῶ, & agit de rebus non naturalibus, ac:

6. De

IV. Tertiam, videlicet, παθολογικὴν, & agit de rebus prę-ter naturam:

V. Quartam nempe, Σημειωτικὴν, siue Προγνωστικὴν, & loquitur de signorum ob-seruatione, ac quidem:

VI. Primam practicę Medicinæ partem, nempe: Διαιτητικὴν, & agit:

VII. Secundam partem, videlicet Φαρμακευτικὴν, & loquitur:

2. *De*

VIII. Tertiam partem, vtpote: Χειρουργικὴν, & agit:

FINIS INDICIS.

Cicero lib. 2. Offic.

Valetudo sustentatur noticia sui corporis, & obseruatione earum rerum, quæ res aut prodesse soleant, aut obesse, & continentia in victu omni, atque cultu corporis tuendi causa, & prætermittendis voluptatibus, postremò arte eorum, quorum ad scientiam hæc pertinent.

APHO-

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

SECTIO PRIMA.

I.

De Medicinæ præstantia.

MEDICINA diuinitus data est, nõ vt homines à morte, & constituto vitæ termino omninò liberet; sed vt corpus à corruptione, & festina dissolutione præseruet. 1.

Vt alimẽta sanis corporib⁹ agricultura: sic sanitatẽ ęgris Medicina promittit. 2.

II.

De Medico, atque eius officio.

Quæ natura salubriter & probè operatur, ea Medicum imitari oportet. 3.

Non satis est Medicum suum fecisse of- 4.

ſe officium, niſi ſuum quoque ęgrotus, ſuum aſtantes faciant, ſintque externa ritè comparata.

5. Oportet ægrotantibus perpetuo, etiamſi ipſe deſperes, ſalutem polliceri, neque vel deploratos animum deuouere vnquam permittere. Temperatura enim corporis animi affectibus ſemper cohæret.

6. Decet Medicum ægri conſuetudinem cognoſcere in ſanitate, vt cùm res ipſi ſano placentes agnouerit, ei illas promittat, cùm ab ægritudine correptus fuerit.

7. Nulli Medico, quantumuis docto, credendum, niſi vſu artis perito.

8. Tutius eſt iis vti, quibus nullus error accidere poteſt, quàm iis quorum effectus adhuc nobis perſpectus non eſt.

9. Qui quo morbum leuet, nihil prætermittit, & ſecundũ artẽ omnia gerit, probi Medici officium fecit, etiamſi nõ omnia ſemper reſpondeant. Neque enim orator ſemper perſuadet; tamen vbi, quod artis ſuæ eſt, fecerit, oratoris munus

munus expleuit.

Periti & perfecti Medici officium 10. est, vt iucundè, tutò, ac celeriter curet. Nimia tamen festinatio sæpenumerò periculosa, & consilio certo contraria esse solet. Quapropter in mora etiam, quæ curationis securitatem quandam præse ferat, nonunquam peccandum est.

Prudentis Medici est, eorum corpo- 11. rum curã renuere, vnde facilè infamiã incurrere potest, vt infantum, prægnãtium, oculorum ægritudinem, & lapillo laborantium.

Discordantium Medicorum turba 12. ægrotantes multos ducit ad interitum. Mutua verò ipsorum conuenientia quamplurimos ad sanitatem reducit.

Plus mali à Medico, quàm à morbo 13. est, si vel imperitia, vel audacia peccet.

Potentum & delicatorum inobe- 14. dientia, ac inopum penuria, sæpenumero Medicos à rectè agendis distrahunt.

Vnum hoc Medicus rectè agit, quod 15.

rectè cognoſcit.

16. Parcitas in laxando ,ac in reficiendo liberalitas, duo ſunt quæ Medicum ſæpè à detrectatorum calumniis liberum reddunt.

17. In grauiſſimis periculis, ac rebus propè deſperatis, ſatius eſt anceps auxilium experiri, quàm nullum.

18. In quibus deſperata omninò ſalus eſt, imprudentis conſilii fuerit, apud vulgus infamare præſidia, quæ multis ſaluti fuêre.

19. Omnis cognitio eſt per cauſas, Medicus igitur cauſarum imperitus, minimè verus Medicus cenſendus.

20. Prudentis Medici eſt, inſanabiles morbos curandos non ſuſcipere, ne eũ qui ſorte ſua interiturus erat, occidiſſe exiſtimetur.

III.

De Ægroto.

21. Præcepta Medicorum ſpernentes, ſi in

in morbum aliquem inciderint, non ob Medicorum culpam: ſed ſuimet errorem languorem ſuſcipiunt.

Bona perſuaſio ęgri de Medico plurimum adiuuat, modò non ſit ſtulta, & ex vulgi opinione pendeat. 22.

Ægrotus Medicum fidelem, & expertum eligat, & eius opera diu vtatur. Minus enim hîc errare, quàm nouus poterit. Æger qui plurimos conſulit Medicos, plerunque in ſingulorum errorem cadit. 23.

Spes conualeſcentiæ, ac conſtans ægri de Medico fiducia, plurimum ad ſanitatem amiſſam recuperandam conducunt. 24.

Præſtat Medicum adire antequam morbus inualeſcat, quàm tunc vocare, cum naturam proſtrauerit ægritudo. 25.

Vt is aquam à vicinis fruſtra ſibi porrigi petit, cuius tota domus iã igne accenditur: ita infirmus à Medicis fruſtra auxilium petit, cuius virtus à morbo iam proſtrata eſt. 26.

Vt ſemel admiſſum intrò hoſtem 27.

non facilè expellas; ita morbum tua sponte receptum, non poteris cum voles depellere.
28. Multæ ægritudines sua natura sanabiles, ægri negligentia & errore, consilia Medicorum salubertima respuentis, fiunt incurabiles.
29. Satius est morbo ingruenti occurrere, quàm inualescēti cum periculo mederi.

IV.

De Sanitate.

30. Cauendum ne in secunda valetudine aduersæ præludia contemnantur.
31. Sanum æstimandum est corpus, ve[l] membrum, cuius actiones sunt sanæ.
32. Sanitatis tuitio magna est, ea, quæ o[pinione] pinione saltem prodesse videntur, reue[ra] ra nocent, fugere.
33. Tempus obseruandum, neque qu[æ] in præsentia suauia videntur, dum i[n] posterum noceant, suauia ducenda.
34. Cùm vtplurimum animi in corpu[s]

& co[n]

c corporis in animum redundet infirmitas, fine animo corpus, nec fine corpore animus bene valere poteſt.

Tria ſaluberrima: non repleri nimiũ, 35.
exerceri abſque defatigatione, ac genitale ſemen continere.

V.

De Conſuetudine.

Conſuetudo nõ facilè mutanda eſt. 36.

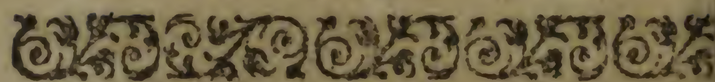
Cùm natura non ſuſtineat repenti- 37.
nas mutationes, mala conſuetudo in poſterum nociua, paulatim mutanda eſt in melius.

Conſueta minus lædunt ſi ſenſim aſ- 38.
ſueſcas, ſubitæ autem mutationes omnes periculoſæ.

Conſueta longo tempore, etiamſi 39.
deteriora ſint, inſuetis minus moleſta ſolent eſſe. Quare ad inſolita quoque facienda mutatio.

Moderata diuturna ſunt. Immode- 40.
ratis omnibus breuis ætas.

APHO-

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

SECTIO SECVNDA.

I.

De Elementis.

1. Quodlibet Elementum ex primi[s] qualitatibus duas in se continet, vnam in summo gradu, & alteram in remiss[o].

2. Aqua etsi propter sui densitatem i[p]so aere extrinsecus corpora magis hu[-] mectet: Aër tamen ab extraneis exic[-] cantibus seiunctus, propter sui raritatem intrinsecus magis humectat.

3. Omnia minoralia, vegetabilia, & viuentia fiunt ex quatuor elementis, quibus diuersimodè mixtis variæ generatorum species hinc inde causantur.

4. Elementorum, ex quibus omnia fiunt,

nt, mutuò inter se pugnantium con-
rietas, causa est, & principium, & ne-
ssitas interitus hominis & cæterorum
entium.

5. Ex quibus præconstitutũ est quod-
et, in illa cedit si dissoluatur. Hanc
rem dissoluta corpora in prima ele-
nta redeunt.

II.

De Temperamentis.

6. Ex mutua actione & passione quali-
um Elementorum, resultat in omni-
vna qualitas secunda, quæ dicitur
nplexio.

7. Qui in corpore, vel ipsis membris a-
i animalium similatur, illius ani-
lis mores naturaliter sequitur. Ob
nasos aquilinos habentes, prædato-
& magnanimos: Habentes verò
inos, latratores & inuidos sæpè vi-
nus.

8. Aquilæ & Lynces, quanquam visu
nines pręcellant, Vultures & Canes
oratu, Talpæ & Apri auditu, Araneæ
tactu,

tactu, & gustu Simiæ: nihilominus ta-
men perfectiores sunt operationes in
corpore humano, eoque temperato: eo
quod corpus ipsum finaliter ordina-
tur, quàm in prædictis animalibus, cor-
poribusque distemperatis.

9. Regionum, ætatis, & regiminis di-
uersitas, in hominibus variam argu-
complexionem. Ad aëris igitur, re-
minis, ac ætatis, naturam hominis, m-
res, & corpus sępè mutari verisimile
10. Cùm calidi sit dilatare, ac frig-
constringere; cuius venæ amplæ eru-
naturæ calidæ, cuius verò strictæ, fr-
dæ esse rationi consentaneum est.
11. Atram bilem exuperantem sequi-
fatuitas, animi demissio, & sine ratio-
tristitia.
12. Pilorum in capite multitudo,
nigredo ipsorum, complexionis in-
arguit caliditatem. Ipsius autem ca-
ties, siccitatem designat.

Homo vt primo die est calidissimus: 13.
ı nouissimo est frigidissimus.

III.
De *Saporibus*.

Dulce plus omni alio sapore huma- 14.
æ complexioni vicinius existit, atque
ongè cæteris digestionem iuuat, &
orpora nutrit.

Amarum omnis animalibus, & plã- 15.
is inimicatur, incidit, abstergit, resol-
iit, & præseruat à putrefactione, hac de
e non vt cibo; sed vt medicina amaris
'tendum est.

Salsus sapor dissoluit, subtiliat, ag- 16.
gregat, calefacit, mordicat, exiccatque
iumiditates, & putredines prohibet.

Res acutæ corporibus humanis præ 17.
æteris saporibus aduersantur. Corro-
lunt enim, incendunt, nec modò os
tomachi lædunt; sed etiam totum cor-
pus. Pituitosis tamen medicinæ gratia
interdum conueniunt.

Vnctuosa stomachum mollificant, 18.
pituitam

pituitam adaugent,oppilant, hebetem cogitationem reddunt, ſomnum prouocant, & ſatietatem plus æquo afferunt.

19. Inſipida incraſſant, infrigidant, aggregant,& oppilant.

20. Acetoſa infrigidant, deſiccant, incidunt, ſubtiliant, penetrant, aperiunt, abſtergunt, & mundificant. Membris nocent neruoſis, ſeniumq; accelerant, ac ſtomachum ac inteſtina, ſi munda fuerint,conſtringunt.

21. Aceti & acetoſorum vſus improbatur, vbi adeſt ſiccitas aliqua, aut dolor, aut vigiliæ,aut inflammatio,aut vlcus.

22. Styptica infrigidant, deſiccant, crebro vſu ſtomachum roborant, aluum conſtringunt,& meatus coarctant.

23. Mulieribus longè magis,quàm viris aduerſatur acetum, vtpote, quod vterum dolore cruciet.

IIII.

De Humoribus.

24. Vt Sol ex eodem ſolo, eodemque tempore

tempore varia producit vegetabilia: ſic natiuus calor iecoris ex maſſa chymoſa, propter partium ipſius diſſimilitudinem diuerſos gignit humores.

Humorum puritas homines hilariores reddit, ipſorum autem craſſities atque turbulentia triſtiores, melancholicosque facit. 25.

Quales ſunt corporis exteriores colores tales ſunt humores exuperantes ad intra. 26.

V.

De Membris ſiue partibus Corporis.

Quælibet corporis pars quatuor in ſe habet naturales virtutes: attractiuã, retentiuam, digeſtiuam, & excretiuam. 27.

Vt magneti vis ineſt à natura, qua ferrum trahere poteſt: ſic quælibet animalis particula ſuum ad ſe natura trahit alimentum, attractum retinet, retentum in ſuam tranſmutat ſubſtan- 28.

tiam, & superfluum expellit, indeque totum corpus suum capit incrementum.

29. Principium sensus & motus cerebrum est, Cor vitæ, iecur nutritionis, & seminaria vasa generationis.

30. Arteriarum, spirituumque origo cor est, venarum iecur, neruorum verò & medullæ spinæ dorsi cerebrum.

31. Vt nerui à cerebro & nucha oriuntur: sic chordæ à musculis, & ligamenta ab ossibus originem suam ducunt.

32. Vt in ventriculo cordis dextro vitalis sanguis resultat, & in sinistro spiritus: ita in anteriori cerebri cellula sensus communis & phantasia vigent, in media autem ratio, & in posteriori memoria, vt Arabes tradiderunt.

33. Iecur ex ventriculo per mesenterii venas, veluti arbores è terra per radices, cibum siue succum ad se trahit.

34. Quibus cutis mollis & rara est, ab extrinsecis ingruentibus malis facilè læduntur. Quibus verò dura densaque ab internis citiùs: Ob id raritas

corpo-

corporis iis, quibus plurimum ex alimento per tranſpiracula aufertur, ſalubrior; quibus verò minus, inſalubrior.

Omnia oſſa, ſolis dentibus exceptis, medullam habent. 35.

VI.

De Calido innato, & humido radicali.

Natiua caliditas humido moderato gaudet. 36.

Natiuo calore corpora hyeme ſunt calidiora, & extraneo frigidiora, Æſtate autem acquiſito calidiora, & innato frigidiora. 37.

Corpora rariora, quantò velociorẽ ſuſcipiunt impreſſionem: tãtò velocius calefiunt atque frigeſcunt, & contra. 38.

Vt à lucernæ elychnio oleo madefacto ipſius flamma nutritur: ſic cor ſimilitudinis ratione elychnio haud diſſimile ſanguine olei officio fungente calorem fouet vitalem. 39.

40. Quemadmodum oleo humidoque elychnii igne cõsumptis lucernæ flammam extingui necesse est; sic humido radicali à natiuo calore exhausto aura vitalis à corde illicò discedit.

41. Vt lucernæ flamma ebibit continuò id, quod sibi infunditur, vt seipsam cõseruet; sic calor naturalis, qui in nobis est, natiuum humorem consumit incessanter, quo prorsus resoluto, accedit mors naturalis.

42. Vt variis casibus lucernæ flammam extingui sæpenumerò contingit; sic in multis ante statutam à natura periodum diuersis accidentibus spiritus euanescit.

43. Virtus vitalis à corde per arterias in totum corpus effluens, omnia membra vegetat. Naturalis à iecore per venas in omnes corporis partes diffusa, integrum corpus nutrit. Animalis verò per neruos in omnem corporis sedem erumpens vniuersa ipsius organa mouet, ac sensitiua reddit.

44. In confesso est omnibus Medicis ratio-

rationalem animæ vim in cerebro ſitam eſſe, vitalem atque iraſcibilem in corde, concupiſcibilem verò in iecore.

Humidum natiuum, membris radicalibus imbibitum, in quo vita vehitur, reſtaurari non poteſt: ſed per appoſitionem humidi nutrimentalis impediri, ne citiùs, quam oportet, conſumatur. 45.

VII.

De Virtutibus ſeu Facultatibus.

Quibus qualitatibus naturales virtutes operantur, iiſdem aut ſibi ſimilibus ſeruantur aut roborantur. 46.

VIII.

De Functionibus ſeu Operationibus.

Senſorium tactus craſſius ſenſorio guſtus eſt, guſtus verò craſſius viſifico; Viſus autem auditu craſſius. Auditus 47.

cætera tenuitate præcellit. Olfaciendi verò illorum quatuor in craſſitudine occupat medium.

48. Senſus viſus ſplendorem ſentit & lumen, Auditus aerem, Olfactus fumum, Guſtus ſubſtantiam humidam, Tactus verò duram.

49. Talis eſt hominis ſenſus, qualis eſt ſpiritus. Spiritus autem talis, qualis eſt ipſius ſanguis.

IX.

De generatione fœtus, & ſemine humano.

50. Cùm animantium genus in indiuiduo conſeruari nō poſſet, vnumquodque ſibi ſimile, vt in ſpecie conſeruaretur, generare neceſſe habuit.

51. Sicut ad annum vſque ſexageſimum quintum vir generare poteſt: ſic quadrageſimus quintus fœminis vt plurimùm finis eſt concipiendi.

52. Qui humidiores natura ſunt, & plus albi, quàm fuſci, & non valdè corpulenti,

lenti, ſeminis plus aliis habent. Nec ſecus quò ad menſes, fit etiam in fœminis.

Si genitale ſemen ex dextro teſte, in cellulā matricis dextram decidat, maſculus inde gignitur: ſi verò à ſiniſtro in ſiniſtram emanauit, tunc fœmella generatur. 53.

Si ſemen teſtis dextri in ſiniſtram ceciderit cellulam, formatur inde virago. At ſi ſiniſtri in dextram effluat, naſcitur effœminatus. In medium interſtitium vtriuſque ſexus formatur hermaphroditus. 54.

Maſculi ſemen formam præbet, & motus principium, fœminæ verò corpus dat ſimul & materiam fœtus. 55.

Quoniam ex ſanguine ſemen genitale proficiſcitur, animalia pinguia ſæpius ſterilia ſunt. Nam mutatur in adipem & ſeuum, quod debet in ſanguinem mutari. 56.

A quo ſemen copioſius decidit, fœtus ille aſſimilatur. Nam præualet è ſeminibus duobus, quod potētius & acti- 57.

uius fuerit. Si ambo æqua fuerint, figurarum fit mixtio, & sobolis æqualitas.

58. Quibus patres & aui in sua generatione iuuenes fuerunt, membra illis principalia fortiora sunt. Contrariis verò accidunt contraria.

59. Mulieres supra dextrum latus dormire consuetæ, rarò pariunt fœminam.

60. Viri semen ad menstruum se habet, veluti artifex ad suum artificium, & ad lac coagulum.

61. A quo semen decidit, in se gerit vim illius, vnde primum decisum est. Hac de re cholericus gignit cholericum, in cæterisque similiter.

62. Quemadmodum semen plantæ, vt inde gignatur herba, terræ copulari necesse est: sic etiam semen viri, vt fœtus inde gignatur, matrici insinuari debet. Nam quale in plantis terra, tale in animalibus ipsa matrix est.

63. Conglobatus in vtero situatur fœtus, habens nasum inter genua, oculos supra illa, pugnis intermediis, & aures extra ipsa; talis natibus admotis.

A ge-

A genitali ſemine in matrice corru- 64.
pto nocumenta nocumentis retentorum menſtruorum accidunt deteriora.

Sperma corruptum, plus æquo in 65.
homine retentum, in venenum conuertitur, nec ſolùm ſpermaticalia vaſa inficit:ſed etiam totum corpus.

Vt virile ſemen ex rubro ſanguine 66.
ac puriori genitum, in ſeminalibus vaſis alba eorum ſubſtantia albeſcit: ſic ſanguinem etiam in vberibus contentum, in iiſdem dealbari contingit. Nam quodlibet contentum colorem continentis ſuſcipit, & ad ipſum declinat & vergit.

Sobolem cupientibus ſternutatio il- 67.
licò poſt coitum, ne ſemen priùs, quàm paternus humor penetralibus matricis ſeſe inſinuauit, expellatur, cauenda eſt.

Decimus a conceptu dies dolore 68.
grauidas admonet. Inde capitis inquietudo incipit, & caligine Viſus inhebeſcit. Cibi quoque faſtidium vt plurimùm his accidere ſolet.

Si corpuſculum in marem figura- 69.

tur, melior eſt grauidis color, & vteri pronior eminentia: Concepta autem fœmina vultus pallore inficitur, ac crura quoque languidiora redduntur.

70. Si ſalſos cibos frequenter edat grauida, fœtum vnguibus carere compertum eſt.

71. Calida teſticulorum craſis maximè Venerea eſt, & marium generatrix. Frigida verò contrarium operatur.

72. Si nidor fœminarũ naturalibus ſubditus ori reſpondet, fœcunditatis nota eſt.

73. Intentiones rerum conſpectarum tempore generationis, efficaces in genitis relinquunt impreſſiones.

X.

De Coitu.

74. Vt ſint ortus animantium perpetui, in cauſa eſt naturalis voluptas, quæ facit vt animantes ad coitum ardentius excitentur.

75. Cuiuslibet animalis prima ſeminis emiſ-

emiſſio infœcunda eſt, aut ſi fœcundetur fœtum imbecillum gignet.

Cùm humoribus deorſum ductis, 76.
ſuperiora ſiccari neceſſe ſit: eorum qui nimis concumbunt, oculos, cęteraſque partes ſuperiores non parùm ematiari mirum non eſt.

Moderatus coitus repletum corpus 77.
alleuiat, hilarē animum facit, iram mitigat, tollit varias imaginationes, & à multis malis præſeruat affectibus.

Immoderatus verò coitus neruis 78.
nocet, oculis, ſtomachoque plurimùm, aluũ inſuper ſiccat & infrigidat, hecticum corpus reddit, vireſque eius proſternit, & ſenectutem accelerat.

Frequens & nimius coitus maſculi- 79.
no ſexui magis, quàm fœmineo nocet. In hoc enim maſculi plus, quàm fœminæ laborant.

Hyeme & vere plus, quã cæteris tẽ- 80.
poribus permittitur coitus. In æſtate ꝓhibitus eſt, & in autumno deteſtatur.

Repletis & inanitis, aut quouis mo- 81.
do ſuperfluè vacuatis, ſiue exercitatis,

coitus aduersatur. Repletis tamen & calefactis minus, quàm inanitis, aut frigefactis nocet.

32. A pastu repleti illicò coeuntes, siue etiam erectè, podagricas passiones incurrunt, aliosque multos membrorum dolores & passiones.

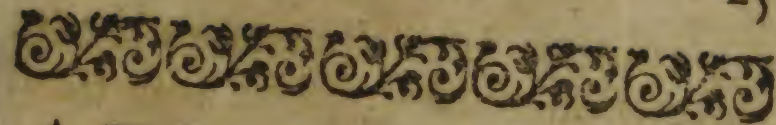
33. Cùm menstruatis coeuntes ob inferti spiritus aspirationem, raucedini, cancrove, aut lepræ se exponunt.

34. Concubitus neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est. Rarus excitat corpus, frequens soluit.

35. Hyeme venus non perniciosa, Vere tutissima. Autumno tolerabilior, quàm æstate, in qua in totum, si fieri potest, ab ea abstinendum est.

36. Quibus venæ secundùm aures secantur, coeunt quidem, ac semen emittunt: sed id minimè fœcundum est.

APHO-

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

SECTIO TERTIA.

I.

De Aëre.

LVcidus nimis & calidus aër, relaxat corpus, frigidus & obſcurus conſtringit. Temperatus verò oble-ctat, mulcet & temperat. 1.

Sole exorto & aëre claro ſynceroq; exiſtente cubiculi feneſtras aperito, vt aër craſſus, impurus. & fætido ægri, ſeu hominum halitu infectus, ſic emittatur, expellaturque, & aër clarus puruſque recipiatur, admittaturque, vt ſic aër cubiculi craſſus à Solis radiis attenuetur, euentetur, renoueturque & ne maneat ſuffocatus. 2.

Aër putridus inſpiratus, ſæpe eſt 3.

cauſa putrefactionis humorum in corde, etiamſi nulla prohibita adſit tiande, etiamſi nulla prohibita adſit tranſpiratio, euentatioque. Solo enim contactu humores hic corrũpuntur. Quicquid enim à putrido tangitur, putrefit.

4. In omni regione venti, qui nubes cogunt, rheumatiſmos in hominibus gignunt, & ſenſus aggrauant.

5. Ex tempeſtatibus optimæ æquales ſunt, ſiue frigidæ, ſiue calidæ. Peſſimæ, quæ variant maximè, quò fit, vt Autũnus plurimos opprimat.

II.

De partibus anni.

6. Saluberrimum Ver eſt, deinde ab hoc hyems, Periculoſior æſtas, Autumnus longè periculoſiſſimus.

III.

De Motu & Quiete.

7. Ignauia corpus hebetat, Labor autẽ firmat. Illa naturam ſeneſcẽtem; hic lõgam

gam adoleſcentiam facit.

Motus omnis calefacit corpora, contra verò quies refrigerat. Hæc calidis, illa frigidis naturis ex vſu eſt. 8.

Quoquo modo corpus moueatur, ſimul ac laborare cœpit, quies ſtatim laſſitudinem leuat. 9.

Geſtatio longis & inclinatis malis aptiſſima eſt, & iis corporibus, quæ iam ex toto febre carent, ſed adhuc exerceri non poſſunt, & his quibus lentę morborum reliquię remanent neque aliter eliduntur. 10.

IIII.

De Exercitio.

Quotidianis laboribus aſſueti, etiãſi inualidi ſint, aut ſenes, inſuetis, quamuis robuſtis & iuuenibus facilius conſueta ferunt exercitia. 11.

Ex calore ſudantibus, fatigatis ab itinere, & à balneo exeuntibus, potio frigida eſt perniciotiſſima. 12.

Potentes ante cibum exerceri, diæta certa non egent; qui verò prohibentur 13.

tur propter multa negotia, non modò certa diæta; ſed etiam pharmacorum ſanatiuorum vſu.

14. Sicuti exercitium ante cibum factũ cuſtodit & conſeruat ſanitatem: ita poſt cibum quilibet fortis motus huic pernicioſiſſimus eſt.

15. Debile debilibus, & forte fortibus conuenit exercitium. Relictis tamen extremis medium in omnibus eligendum eſt.

16. Craſſis cibis vtentibus aut multis, fortia conueniunt exercitia. Debilia ſubtilibus & modicis, & mediocre mediocribus, eiectis prius naturæ cõmunibus excrementis.

17. Quemadmodum aqua mota non putreſcit, & quieta facile corrumpitur: ſic exercitata corpora non putreſcunt. Otioſa autem à paruis læduntur cauſis, & morbis obnoxia fiunt. Hac de re ſanitas exercitio perficitur, otio autem ſeu quiete languet.

18. Sanitatem cuſtodire volenti ante paſtum moueri neceſſe eſt. Exercitia enim

enim ad digerendum, & ad ſanitatem tuendam conferuut.

Corpora exercirata inexercitatis ſa- 19.
niora, & firmiora ſunt, nulloque indigent pharmaco, vel phlebotomia.

Quemadmodum repletis & impu- 20.
ris corporibus exercitium laborioſum prohibetur: ſimiliter inanitis aduerſatur & gracilibus.

Per hyemem celeriter ambulandum, 21.
æſtate conquieſcendum eſt, aut non in ſole ambulandum.

Fortiſſimæ exercitationis finis eſt 22.
frequens & ſpiſſa reſpiratio.

Exercitia fortia ante cibum, fames, 23.
ſitis, durities ſtramentorum, vigiliæ, ſolicitudines, & tenuis diæta concurrens, cum balneo thermarum, corpora nimis craſſa celeriter amaciare ſolent.

V.

De Somno & Vigilia.

Somnus & vigilia, ſi modum exceſ- 24.
ſerint, malum.

Somnus

25. Somnus fortis omnes euacuationes cohibet, præterquàm ſudorem.

26. Somnifera, vbi immodicè ſomnum prouocant, naribus ſpongiam in aceto madefactam admoueto.

27. In ſomno alborum viſio frequens phlegma ſuperabundans denotat: Nigrorum Melancholiam: Igneorum aut citrinorum choleram, & rubrorum ſãguinem.

28. Corporis diſpoſitiones nobis indicat ſomnium: Ignem enim accenſum quis videns in ſomniis, cholera moleſtatur: ſi verò humum caliginemue aut profundas viderit tenebras, atra bile affligitur. Pluuia autem viſa, frigidam deſignat excreſcere humiditatem. Nix autem & glacies, ſiue pruina, frigidum phlegma denotant. Tempus tamen in talibus, & etiam diætam aſſuetam notare decet.

29. Qui in ſordibus, aut infimo verſari ſomno ſe exiſtimant, prauis, fœtidis, ac putridis chymis abundant, aut ſtercore multo. Sed qui ſe in locis redolentibus volu-

voluptuari putãt, ii contrarium prædictis habent diſpoſitionem.

Decubitus in dextro latere factus, 30.
cæteris longè præſtat modis. Ventriculus enim ſic recaleſcit citiùs, cõcoquitque celeriùs, & locum flatibus liberiorem reddit.

Peſſimum eſt, ſi ſomnus neque no- 31.
ctu, neque interdiu accedit: Id enim ſine continuo dolore eſſe non poteſt. Æquè verò ſignum malum eſt, ſomno vltra debitum vrgeri, peiuſque quò magis interdiu ſopor vrget.

Somnus ſuperfluus, & vigiliæ nimię, 32.
caput & memoriam valdè lædunt.

Propter vigiliam conuulſio, aut de- 33.
ſipientia malum.

Si lucubrandum eſt, nõ poſt cibum, 34.
ſed poſt concoctionẽ id facere oportet.

Immodicis vigiliis tuſſis intercedẽs, 35.
mortifera eſt.

VI.

De repletione & inanitione.

Corporis plethora ſanguinis de- 36.
tractio-

tractione, balneis, amplioribus exercitiis, ieiuniis, ac frictionibus curatur: Cacochymia verò, propria vniuſcuiuſque ſuperabundantium humorum ſolutione. Quoniam dyſcraſia ſemper indiget ſuis contrariis.

37. Vt ex multa fame nimia ſaturitas, & ex multa ſaturitate fames damnatur: Sic ex nimio labore ſubitum otium, & ex nimio otio ſubitus labor ſine periculo non eſt.

38. Si quis longo tempore, neque per vomitum, neque per aluum euacuatus fuerit, & ſubita aliqua horum ingruit euacuatio, cunctanter ſiſtas.

39. Calidis aridiſque complexionibus, natura vel accidente, haud parum officit ieiunium.

40. Ieiunium ſenes decrepiti ferunt facillimè: ſecundum hos, qui conſtantem ætatem agunt, minus adoleſcentes, minimè omnium pueri, atque inter eos maximè, qui acriore ſunt, & viuidiore ingenio præditi.

41. Non ſaturitas, non fames, nec aliud quic-

quicquam, quod naturæ modum excesserit, bonum.

Inediæ quantum prosunt ad morbi curationem: tantùm vel ampliùs viribus officiunt. Cibi verò quantùm ægroti robur adaugent, tantùm materiæ peccantis coctionem impediunt. 42.

Fame dominante ab omni agitatione vacandum & labore. 43.

Famem thorexis soluit. 44.

Corporibus humida carne præditis perferenda fames est. Nam fames siccat corpora. 45.

VII.
De Phlebotomia.

Præseruationis, minorationis, alleuiationis, diuersionis, alterationis, deoppilationis, attractionis, euëtationis, purgationis, & eradicationis gratia phlebotomia fieri potest. 46.

Ipsa morbi magnitudo præsens, & robur laborãtis, cũ chymorũ coctione legitimè approbãt fieri phlebotomiã. 4[illegible]

Larga

48. Larga ſanguinis detractione humores mali deteriores fiunt.

49. Humoribus omnibus vitiatis malè ſanguis detrahitur.

50. Quoniam phlebotomia ad diuerſú trahens naturam retinet, aluo ſiccata ſanguinem mittere non licet, niſi priùs clyſteribus pinguibus mollibuſque aut ſuppoſitoriis ventrem ſolueris.

51. Poſt longos morbos, aut à crapula, ſanguinis miſſio cauenda.

52. Plena crudis humoribus, prægnans, & menſtruata, niſi maxima vrgeat neceſſitas, non debent phlebotomari.

53. In tribus primis menſibus prægnans venæſectionem faciliùs ſuſtinet. Quarto autem, quinto, aut ſexto pharmacum tutiùs.

54. Boni ſanguinis paucitas cum multis malis ſuccis renuit phlebotomiam.

55. Ventriculo debili, vel aluo adſtricta ſanguinem mittere noxium.

56. Poſt ſanguinis miſſionem cibo modico vtendum.

Ne

Ne cholera, aliusue humor ad stomachum repens syncopen inducat, 57.
buccellâ panis vino, succoque granatorum aut alio iure acerbo infusa, priusquàm phlebotomes, debitè ministratur.

Permittente virtute, dum te cogit necessitas, omni tempore, & hora, siue 58.
dies sit, siue nox, phlebotomare conuenit.

Crapula, nausea, coitus, calor ingens, algor, dolor, balneum, infantia, 59.
senectus, chronicus morbus, stomachi fastidium, eiusque debilitas, naturæ frigiditas, vel corporis siccitas, venam aperiri regulariter prohibet.

Resupinus decubitus in venarum sectione ægri virtutem conseruat, & à 60.
syncope prohibet.

In febrium ingenti feruore, & iis quibus spasmus accidit, & in die 61.
motus morbi, vena secari non debet.

62. Multoties in autumno ſanguinem minuentibus, accidit ſæpè viſus obſcuritas,& aliquando cæcitas.

63. Sectio venarum crurum retẽtas prouocat mariſcas, fluentes autem epaticarum inciſio retinet, menſtrua perſimili ſæpè cura ſanantur.

64. Forti morbo exiſtẽte, vel etiam moleſtiſſimo, cum virtutis ægroti robore indubiè facimus phlebotomiam, citra tamen hanc intentionem ſunt infantes & pueri.

65. Humorum multitudo, & morbi malitia,ſanguinis miſſionem expetunt.

66. Difficile tranſpirabile corpus, aut ex multitudine ſuccorum febriens,ſanguinis indiget detractione.

67. Ars tota rectè exercendæ phlebotomiæ, vel quamcunque aliam operationem circa corpus, in duabus generaliſſimis conſiderationibus atq; principiis conſiſtit: quarum prima eſt neceſſitatis & poſſibilitatis, ſecunda verò operis & modi operandi.

68. Venæ manuum, crurum, pedumq;

& ca-

& capitis, (illa dempta quæ ſub mento eſt) poſt paſtum ſunt aperiendæ. Brachiorũ verò ante ipſum debent aperiri.

Venam incidere multoties in anno, 69.
non videtur idoneum. Simul enim cum ſanguine de vitali ſpiritu non parum euacuatur, quo quidem euacuato tota corporis moles infrigidatur.

A venarum inanitione ad pharma- 70.
cias notabiles, aut contrà, ante triduum tranſire periculoſum eſt.

Cùm ex vena inciſa ſanguis erum- 71.
pit, colorem eius, habitumque oportet attendere. Nam ſi is craſſus & niger eſt, vitioſus exiſtit, ideoque vtiliter effunditur. Si rubet integer eſt, eaque miſſio non prodeſt, vt etiam non noceat, protinus is ſupprimendus eſt.

Mulier vtero gerens ſanguine miſſo 72.
ex vena abortit, & magis ſi fœtus ſit maior.

Qui in iuuentute plurimum ſangui- 73.
nem per phlebotomiam eiicere ſunt conſueti, eorum natura poſt ſexageſimum annum in frigus reſoluitur, & ſuf-

focatur in eis naturalis calor, maximè verò ſi frigidæ fuerint complexionis.

74. Poſt fortẽ euacuationẽ phlebotomia nõ ſequatur, niſi tribus exactis diebus.

75. Quemadmodum ſub cane, & quolibet tempore, aut extremè calido, aut frigido, ſanguinem mittere non conuenit; ita nec pharmaca dare.

76. Quibus vna die bis ſanguis mittendus, ſi viribus valeant, primò copioſius, parcius ſecundariò fundatur.

77. Quibus ſtomachus fuerit cacochymicus, eorum ventriculum ante phlebotomiam præmundari, eiuſq; os corroborari oportet.

78. Luna vetus veteres, iuuenes noua luna requirit. Senes vocantur, qui ſupra quadraginta ſunt annos, iis poſteriores quadræ Lunares conueniunt.

79. In tertiana non debet fieri phlebotomia, niſi poſt tertiam, vel quartam acceſſionem, vt ſit facta ſeparatio maligni à benigno.

80. Quinquagenariis, licet non conueniat phlebotomia, ſcilicet ratione con-

ſer-

ſeruationis ſanitatis: tamen in neceſſitate & ægritudine imminente non eſt prætermittenda.

In febricitante cholerico non eſt extrahendum multum de ſanguine vna vice, quia exaſperat magis cholerã. Humiditas enim ſanguinis frenũ choleræ eſt. Secus in aliis benè habituatis, vel phlegmaticis. 81.

Præpoſterè faciunt, qui immodicas, atq; vehementes purgationes præmittunt phlebotomiæ. Leuis enim euacuatio, non fortis, conuenit. 82.

Quibus ſanguinem è venis detrahere conducit, iis vere ſecanda eſt vena. 83.

Venæ ſectionem impediunt, imprę gnatio, ætas, virtutis debilitas, & ventris conſtipatio. 84.

Sectio venæ frontis dolorem capitis chronicum extirpat. Antequam autem hæc ſecetur, collum prius vinculo arctè conſtringatur. Sic enim vena frontis manifeſtius apparet. 85.

In Paralyſi ſi adeſt plenitudo, ſecetur vena in latere incolumiori, & ſit 86.

moderata phlebotomia, ne corpus immodicè refrigeretur. In parte verò paralytica nequaquam ipsa conducit venæ sectio.

87. In capitis affectibus, quando adest plethora, aut vbi sanguis in toto exuperat, tùm principio secetur vena mediana dicta, seu saphena, si menses nõ eunt, eius partis in qua dolor potissimùm exercet, postea cephalica aperiatur, vel huius loco ea, quæ est inter pollicem & indicem. Post tres vel quatuor dies, si dolor adhuc sæuit, vena frontis secanda est, vel scarificandæ sunt cartilagines aurium, vel cucurbitulæ in humeris affigendæ.

88. Quantitas sanguinis, is qui extrahitur, sit secundum quantitatem repletionis & virtutis.

89. In febribus continuis venã hora diei frigidiori, hoc est, in aurora tũdes. In intermittentibus verò vena est secãda, & medicandum tempore intermissionis.

90. Quando color corporis malus est, phlebotomiæ vsus improbatur.

Cùm

Cùm venam ſecas pulſum tangito, 91.
& quando deficere, vel tremulus fieri
incipit, tum ſupprimatur, & ſtatim buc-
cellam panis torrefacti optimo vino
maceratam, vel in vino granatorum,
aut ſyrupo de agreſta, vel miua citonio-
rum infuſam, offeras.

A ſecta vena non ſtatim cibus ſuma- 92.
tur, donec hora tranſiit, ne corpus cru-
dis humoribus repleatur. Statim etiam
requieſcat, vt humores moti quietio-
res reddantur, & arceatur à ſomno, ne
ſanguis ad interiora abeat, decurratq;.

Si quid venæſectionem inhibet, vti- 93.
mur eius loco cucurbitulis.

Quorum ſtomachus ac epar frigida 94.
intemperie laborant, phlebotomandi
non ſunt.

In corporibus quæ prolixas perpeſſa 95.
ſunt ægritudines, cauendum eſt à phle-
botomia.

Aluo conſtipata nunquam fiat phle- 96.
botomia, neque etiam in die, in qua
natura ſe morbo opponit, hoc eſt, in die
aliquo critico.

97. In reuulsionibus, vt in sputo sanguinis, hæmorrhagia narium, sic in phreneticis & furiētibus, angustissimam incisionē facere oportet, ob duas causas; & vt solūmodò subtilis euacuetur sanguis, & crassus in corpore relinquatur; & vt vulnus celeriùs conglutinetur.

98. A venæsectione ne apostema aboriatur, brachiū eleuetur, & capiti imponatur. Si verò in pede secta est vena, tū etiā pes altiùs gestetur, supinusq; sedeat.

99. In tribus casibus venam secamus etiāsi nulla sanguinis copia adsit, vt in vehementissimis doloribus; veluti in ileo, vbi dolor est intensus, secatur vena ne accidat apostema, propter attractionis vim, quæ in dolore est. In ictu seu casu ex alto, vt materia affluens sic reuellatur; & in adurentibus febribus vt totum corpus refrigeretur.

100. Quādo à secta vena aliquo in loco dolor eueniat, venæsectio repetēda est, ne ob motos humores apostema oboriat̃.

101. In morbis ex plenitudine ortis, venæsectio posthabenda est, quando mē-

ses,

ſes, aut hæmorrhoides fluunt.

Vena non eſt aperienda, dum crudi- 102.
tas in ſtomacho adeſt.

Reconualeſcentibus vena nõ eſt ſe- 103.
cãda, quia parũ habent boni ſanguinis.

Si virtus eſt robuſta, & neceſſitas vr- 104.
geat, etiam ſeptuagenariis venã incides.

Si gutta ſanguinis in aquam proiecta 105.
fundum petit, tùm ſanguis craſſ͏us eſſe
cenſetur. Si verò ſupernatat, aut diffun-
ditur, cẽſetur eſſe aquoſus. Si autẽ me-
dio modo ſe habet, bon⁹ eſſe iudicatur.

Magnum fiat foramen in tribus caſi- 106.
bus: primò quãdo craſſi humores exu-
perãt, deinde tẽpore frigido, vt in hye-
me: & tertiò ꝓpter humoris copiam.

Vena non eſt ſecanda ebrioſis, qui- 107.
bus ſtomachus eſt repletus cibo & po-
tu, crudis humoribus abundantibus, à
coitu, à balneo, à vehementi exercitio,
in fine chronicorum morborum, id eſt,
in reconualeſcentibus, labore defati-
gatis, vt fabris & balneatoribus, & tem-
pore calidiſſimo, & frigidiſſimo.

Aëre exiſtente nebuloſo & turbido 108.

vena non eſt aperienda, ne aër ſubintrans ſanguinem infi[illegible]iat. Ideò eligatur aer clarus, purus, & luminoſus.

109. Cephalica ſubſtratam habet arteriam, & neruum nullum, ideò minus eſt periculi ſi ſecatur. Mediana neruum. Epatica verò arteriam magnam, ideò cautè agendum.

110. Neruum vulneratum eſſe, inde cōſtat, quia adeſt plerumque ſpaſmus, paralyſis ſeu ſtupor, dolor intenſus, febris delirium, vigiliæ ſitis. Arteriam verò, quia ſanguis prorumpens cum ſaltu exit, eſtque valdè calidus, tenuis & rubeus ſeu flauus.

111. Venarum pedis, vt ſaphenæ, ſciaticę, & harum vicariarū, phlebotomia plus debilitat, quàm reliquarum, quia longius à corde auertunt calorem & ſpiritum, quàm reliquæ venæ. Ideò communiter has venas ſecamus à prandio, quia tunc virtus eſt fortior, & tunc humores magis mouētur ad extrema corporis, & venas minores.

112. Antequam vena ſecetur, aluus & veſica

vesica prius exoneranda sunt.

In Autumno & principio hyemis se- 113.
camus venas sinistri lateris, ob melancholiam, & humores adustos in liene coaceruatos.

Quibus color corporis albidior, 114.
quàm pro naturali habitu est, aut quibus plumbeus est, sic qui valde obesi sunt, & præpingues, item qui senes, his vena temerè secanda non est.

In corporibus obesis cautè est secã- 115.
da vena, quia sanguine nõ abundant. In gracilib⁹ verò audacius venã secamus.

Quibus corpus gracile est, & venas 116.
habent amplas, iis sanguinem demas vberius. Quibus verò candidum & molle, & venas exiles habent, iis parcius.

In acutis affectibus sanguinem de- 117.
trahe, si vehemens videatur morbus, ęgrotus ætate floreat, roburque illi adsit.

Sanguis nõ effluit, aut ob copiam e- 118.
ius, hîc bonũ est tussire, screare aut scapulas pulsare: aut sanguinis crassitiẽ & paucitatem, aut timorẽ & pusillanimitatem, aut demum foraminis paruitatẽ.

119. A vena secta detestatur omnis motus, & crapula: Sic etiam coitus.

120. Sanguinis missionem immoderatā, sequuntur hęc incommoda; scilicet: aut syncope ob virium exolutionem, aut faciei decoloratio & cachexia, aut difficultas spirandi seu orthopnæa, languida cibi concoctio, appetitus prostratus, & pedum totiusque corporis tumor.

121. In morbo recenti vena secatur in latere opposito: In inueterato verò in latere affecto.

122. In principio vena tundatur in parte contraria: In statu verò ac fine, in parte affecta.

VIII.

De Ventosis.

123. Cucurbitula materiā euacuare, doloremq; mitigare, quotidiano vsu cō- perta est à peritis, ventositates item carminare retentas, prostratum appetitum reuocare, imbecillem quoque stomachum roborare, & quę in profundo sunt rheumata trahere posse, hæmorrhagias

rhagias prohibere, menſes muliebres ciere retentos,& nimium fluidos compeſcere.

Fronti admotæ cucurbitulæ, phlebotomiæ Cephalicæ vicem gerunt. Inter ſcapulas autem, & ad cubitum, medianæ; ſupra renes verò, baſilicæ. 124.

Colicum affectũ, vomitumq; & ſingultum compeſcunt affectæ particulæ, cucurbitulæ ſuperimpoſitæ. His etiã vterus, inteſtinaq; & oſſa, decẽter applicatis, ad ſedes reducuntur. Vretorum meatus dilatãt renibus adhibitæ, exindeq; calculos educũt. Auribus quoque & fiſtularum orificio appoſitæ, ſaniem è profundo attrahunt. Collo applicitæ, reſpirationis viam amplificant: Angina igitur læſis ſubſidio ſunt. 125.

Cucurbitula vbi inhæſit, ſi conciſa ante ſcalpello cutis eſt, ſanguinem; ſi integra eſt, ſpiritum extrahit. Ergo vbi materia, quæ intus eſt, lædit illo modo, vbi inflatio, hoc imponi ſolet. 136.

Cucurbitulæ, vt auxilium minus vehemẽs, ita magis tutum, neq; vnquam 137.

periculosum, etiamsi in medio febris impetu, inque cruditate adhibeantur.

138. Potiores ac vehementiores iudicātur, quæ cum igne applicantur, quàm quæ suctione.

139. Cuticulæ incisio, tantò profundior esse debet, quantò crassior est ipsa cutis, sanguisque ipse euacuandus profūdius delitescit.

140. Cucurbitulas affigere occipiti, obliuionem inducit. Sic scapulis affixæ, tremorem cordis pariunt, nisi tremor ob copiam sanguinis ortus est.

141. Mulieribus albi coloris, ac rari habitus, magis expedit cucurbitularum supra crura appositio, quàm saphenæ incisio.

142. Cucurbitulæ affixæ cruribus, sanguinem mundificant, & menses euocant.

143. Cucurbitulę nonnunquam affiguntur, vt membrum frigidum calefiat, vt in paralysi, vel vt flatus dissipentur, vt in colica.

144. Neruorum origini cucurbitulæ suprapo-

præpoſitæ, ipſos calefaciunt, ob id curant paralyticos.

Cucurbitularum vſus in præpinguibus deteſtatur. 145.

In Melancholicis affectibus vſus cucurbitularum improbatur cum ſcarificatione. Sic enim ſubtilis extrahitur ſanguis, craſſus in corpore relinquitur. 136.

IX.

De ſanguiſugis.

A profundiori ſede attrahunt hirudines, craſſioreſque ſuccos. Cucurbitulæ à proximiori, & ſubtiliores. 137.

Sanguiſugæ antequam affigantur, locus prius fricetur, vt rubeſcat, aut foueatur aqua calida, donec rubeſcat locus, poſtea illinatur ſanguine recenti, vt adhæreant. Eligantur autem quæ non in lutoſis & turbidis aquis degunt. 138.

Si vis vt ſanguiſugę decidant rurſus, aſpergatur ſal, aut cinis, aut calx. Si verò, poſteaquam deciderint, ſanguis adhuc fluet, puluere aliquo competenti ſiſtatur. 139.

ſiſtatur.

140. Poſt caſum ſanguiſugarum, cucurbitula, vt virus, quod in vulnere relictũ eſt, extrahatur, affigenda eſt.

141. Sanguiſugæ antequam adhibentur, debent eſſe famelicæ, quod fit, ſi in aqua abſque cibo aliquãdiu aſſeruẽtur.

142. Sanguiſugæ ſi fuerint venenatę, ſuccedit aut ſyncope, aut apoſtemata mala, aut ſanguinis fluxus, aut febris, aut vlcera maligna.

143. In morbis omnibus ſubcutaneis, qui facti ſunt ex ſanguine corrupto, multùm valent ſanguiſugæ, & plus, quàm ventoſæ. Nam ventoſa indifferenter attrahit bonum & malum: Sanguiſuga verò non, ſed ſibi proportionabilem, ſcilicet malum.

X.

De *Excrementis*.

144. Omnia corporis excrementa, cuiuſcunque generis ſunt, in quibuslibet morbis ſemper conſideranda ſunt.

A cun-

A cunctis corporis venis lotium de- 145.
mittitur,eo modo quo & ſudor. Quẽ-
admodum enim ſudor eſt aqua ſan-
guini mixta; ita quoque eſt lotium.

Excrementum alui molle, atque 146.
coniunctum,iuſta quantitate pro cibo-
rum aſſumptorum ratione, ac hora
conſueta exiens,optimum iudicatur.

Excrementa membrorum, in qui- 147.
bus fit ægritudo, ſemper conſideranda
ſunt. Nam quælibet excrementorum
coctio, quoquo tempore apparuerit,
breuitatem morbi, eiuſque meliora-
tionem indicat.

Ægritudinem ſolui impoſſibile eſt, 148.
priuſquam digeſtionis ſigna appareãt
in excrementis.

Ab excrementorum natura affectæ 149.
ſedis coniecturam facere poſſumus,
ſingulique dolores pro ſitus varietate,
affectum locum oſtendere poſſunt.

Periculum oſtendit id, quod excer- 150.
nitur, ſi glutinoſum eſt, ſubpallidum,
vel ſi eſt liuidũ, aut bilioſum, aut cruẽ-
tum,aut peioris odoris, quã ex cõſue-
tudine.

Pus

151. Pus quacunque parte erumpit, si est leue, album, vnius color s, sine vllo metu est, & quo effuso febris protinus conquieuerit, desieruntque vrgere cibi fastidium, & potionis desiderium.

152. Deiectiones nigræ, qualis est sanguis niger, sponte venientes, siue cum febri, siue sine febri, pessimæ. Et quantò colores magis praui, plures, peius. Cum medicamento verò, melius, & quantò colores plures, non praui.

153. Alui excrementa inter bona indicia sunt, si mollia, ac benè colorata sunt, si eodem ferè tempore, quo in secunda valetudine deiici solebant, excernuntur, & si his, quæ ingeruntur, proportione respondent.

154. Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, sanguineæ, biliosæ, & fœtidæ, omnes malæ.

155. Pus illud optimum est, quod album est, & leue, & haudquaquam fœtet: Quod verò ab hoc variat, pessimũ est.

156. Alba excrementa, vixque confecta, digerendi & attrahendi vim inualidam signi-

ſignificant : Varia verò, corruptam digeſtionem oſtendunt.

Quibus cruda per inferiora ſubeũt, 157.
ab atra bile; ſi plura, copioſiore ; ſi pauciora, minore.

XI.
De Vrinis.

Qualis ſanguis, talis vrina. Siquidẽ, 158.
ſi bilioſus ſit, eius quoque ſerum bilioſum eſſe oportet. Si pituitoſus, pituitoſum; ſi melancholicus, melãcholicum. Vbi verò crudus eſt, tenuis vtique & aquoſa vrina cernitur.

Vrina turbida quę viſitur, qualis ſub- 159.
iugalium, crudis ſuccis refertas venas indicat, nõ tamen naturam ceſſare, ſed eos concoquere valenter.

Si celeris ſeparatio craſſi à liquido 160.
in vrina cernitur, ſitque quod ſubſidet album, leue, & æquale, iam iam ſuperaturam eos omnes naturam aſſerit. Si verò pura mingitur, ac protinus turbatur, iam crudi ſucci coctionem aggredi

naturam

naturam docet. At si interposito tempore turbetur, non protinus, sed paulò post aggressuram insinuat.

161. Cùm iudicia vrinarum mendosa & falsa sæpè inueniantur, qui ex solo ipsarum iudicio ægros nituntur curare, multa committunt homicidia.

162. Liuidus vrinarum color frigiditatis effectus est: Odor verò grauis, putrefactionis.

163. Non facile pronuncies de vrina, nisi postquam ægrum videris, & eum interrogaueris atque examinaueris.

164. Vrina pessima ac mortifera ea est, quæ nigra, crassa, & mali odoris est.

165. Si sanguis aut pus in vrina est, vel vesica, vel renes exulcerati sunt.

166. Ex vesica dolente, si purulenta vrina processit, inque ea leue & album subsedit, metum distrahit.

167. Si vrinæ cruentæ sunt, in venis vitium est.

168. Si in vrina veluti furfures huc illuc natent, scire licet vesicæ scabiem esse.

Quibus

Quibus incipiente morbo vrina 169.
craſſa eſt, ac veluti nubeculæ in ipſa ſuſpenduntur, ſi nihil aliud obſtiterit, eos purgare conuenit.

Cuius vrina in morbo diuturno ſa- 170.
ni hominis vrinæ ſimilis, in vna eademque qualitate permanſerit, is nunquam euadet ægritudinem.

Cuius vrinam non prænoueris ſani, 171.
eius iam ægrotantis haud cognoſces facilè. Vrina enim ſanitatem hominis præ ſe ferens, in nullo mortalium, neque quantitate, neque qualitate, neque liquore æqualis eſt.

Quibus pellucidæ & albæ ſunt vri- 172.
næ, malæ, præſertim ſi in phreneticis appareant.

Si quis ſanguinem aut pus meiat, re- 173.
num aut veſicæ exulceratio ſignificatur.

Quibus cum vrina craſſa exiguæ 174.
carunculæ, ac veluti pili exeunt, his à renibus excernitur.

Quibus cum vrina craſſa furfuro- 175.
ſa quædam vna exeunt, his veſica

ſcabie

scabie laborat.

176. Qui inopinãter sanguinem meiunt, iis à renibus venulá ruptam esse significatur.

177. Quibus in vrina subsident sabulosa, iis vesica calculo laborat.

178. Si quis s nguinem aut grumos meiat, aut vrinam guttatim emittat, dolore ad hypogastrium & pectinem, & perinæum pertinente, ad vesicam loca laborant.

179. Si quis sanguinem, aut pus, aut squamulas meiat, & grauis odor adsit, vesicæ exulceratio significatur.

180. Mictus noctu plurimus, paruam deiectionem significat.

181. Quibus diuersæ sunt vrinæ, iis vehemens in corpore fit turbatio.

182. Quibus in vrina bullæ innatant, nephritim, & longam fore inualetudiné significant.

183. Quibus in vrina adipalis superficies est, & conferta, iis nephriticum & acutum morbum adesse significat.

184. Quæ per vesicã promanant, spectare o-

re oportet, an talia ſint, qualia ſecunda valetudine ſubeunt. Nam quæ his minimè ſunt ſimilia, inſalubriora; quæ verò valentibus ſimiliora, minimè inſalubria.

Et quibus hypochoremata, ſi reſide- 185.
re permiſeris, nec moueris, ſubſident, veluti ſtrigmenta, quæ ſi pauca ſunt, paruus morbus eſt; ſi verò multa, magnus, his aluum infernè purgari conducit. Alioqui ſi non repurgata aluo ſorbitiones exhibueris, quantò plures dederis, tanto magis offenderis.

Qualia, quæ per vrinas & aluum ſub- 186.
eunt, & quæ per carnes abeunt, & ſi qua alia corpus à natura recedat, ſpectare oportet. Nam ſi parum, paruus morbus eſt; ſi multum, magnus; ſi valdè multum, iam tale fuerit pernitioſum.

Quando in vrina non videtur ma- 187.
nifeſtum ſedimentum, & ſignum coctionis, vel in calore, vel ſubſtantia, vel in contentis, tùm nequaquam fortia aperitiua, vretica & ſolutiua exhibeantur, quia hoc certum eſt indicium,

mate-

materiam nondum esse præparatam & æquatam.

XII.
De Sudoribus.

188. A sudore horror, non bonum.

189. Sudor multus calidus, vel frigidus, semper fluens, humorem educi, robusto quidem suprà, debili verò infrà, significat.

190. Sudores saluberrimi censentur in omnibus acutis morbis, si in diebus decretoriis oriantur, febremque finiant, aut vbi toto corpore æqualiter insudāte, æger morbum faciliùs sustinere videtur. Contrà inutiles, qui id efficere non valent.

191. Sudorum omnium pessimi sunt frigidi, & vbi caput duntaxat, & facies, aut ceruix insudat, quippe, qui in acuta quidem febri mortem, in mitiore verò morbum diuturnum fore significet.

192. Quotiescunque sudauerint tunicati maximè graciles, expedit mutare tunicam,

unicam, ne corpus lædatur infrigidato
udore.

Quibuſcunque ſanguis phlegmati- 193.
cus, & viſcera naturaliter ſunt calida &
obuſta, his phlegmatica ſuperfluitas
d cutim copiosè propellitur, & candi-
la morphæa ſæpiùs maculatur. Hoc
utem illis præcipuè contingit, qui-
buſcunque crebrò ſub veſtibus ſudor
oncluditur.

Qua corporis parte ſudor, ibi mor- 194.
bus.

Sudor multus per ſomnium factus, 195.
opioſiore cibo corpus vti ſignificat.
Quod ſi parciùs epulanti hoc accidat,
acuatione indigere ſciendum eſt.

Sudor multus, frigidus, calidusue, 196.
emper fluens; frigidus grauiorem, cali-
dus minorem morbum ſignificat.

Sudor multus calidus, aut frigidus, 197.
emper fluens, humiditatem in robuſto
quidem supernè, imbecilli verò infer-
nè, vacuandam eſſe demonſtrat.

Sudores in diebus iudicatoriis ſi 198.
iant, periculoſi, præſertim qui ex fron-
te tan-

te tanquam guttæ & fistulæ salientes pelluntur, frigidique valdè atque multi: necesse est enim talem sudorē multa vi & labore, & longa expressione exire.

199. Sudor non est prouocandus, donec corpus probè sit euacuatum, hoc est, in declinatione.

200. Quando aliquis sudat immodicè, tum sudor nequaquam abstergatur, sic enim pori obstruuntur, vt nihil sudoris amplius succedere possit.

201. Quidam sanguinolento sudore madescunt, & hoc fit ob nimiam sanguinis tenuitatem, ac pororum raritatem.

XIII.

De *Balneis*.

202. Quibus prostratæ sunt vires, aut qui fastidio, aut vomitu afficiuntur, aut qui biliosa ructāt, quibusue sanguis nimius ex naribus aut aliunde fluit, siue qui per morbos plus æquo citatiores fiunt aluo, aut quibus supra modū aluus est adstricta, lauacro non sunt committendi.

Laua-

Lauacrum lateris, pectoris atq; dorsi mitigat dolorem, ſputum maturat atque educit, ſpiritum quoque faciliorem reddit. 203.

Balneum poſt exercitium, & ante prandium factum, corporis partes humectat, poros aperit, abſtergit ſordes congregatas, minuit repletionem, ventoſitates diſſoluit, ſomnum prouocat, humores ſubtiliat, dolores reprimit, ſtringit ventrem, laſſitudinem remouet, corpuſque cibis magis aptũ efficit. 204.

Lauacra æſtate & hyeme, præſertim iis, qui balneis multis aſſueti ſunt, non incommoda iudicantur. Gracilibus tamen, quàm corpulentis incommodiora habentur. 205.

A lauacro illicò nec ſorbere, nec bibere conuenit. 206.

Balneum fatigationem lenit, articulos & cutim emollit, vrinam ciet, capitis grauitatem ſoluit, nareſq; humectat. 207.

Qui aluo ſunt citatiore, quàm fuerit opportunum, aut nimis aſtricta, ii lauacro committi non debent. 208.

209. Qui volens ingredi balneum time
motum cholerę ad os stomachi, ille an
te ingressum balnei assumat panem i
succo granatorum acetosorum aut a
rantiorum acetosorum infusum, ne ac
cidat syncope: A balneo nequaquam.

210. Exiens è balneo, corpus benè tega
pannis, ne ab aëre externo frigido læ
datur.

211. Balneum aquæ simplicis temperat
calidæ, confert in febrium declinatio
ne, signis coctionis manifestè in loti
apparentibus. Sic enim cutis rarior fi
pori aperiuntur, reliquiæ transpirant
& resoluuntur, corpus inde humecta
tur. Hecticis confert, præsertim si post
ea in frigidam aquam subitò demerse
rint se, sic enim pori apertè constrin
guntur, & humidum aqueum in eis cō
tentum detinetur.

212. Quando à balneo aliquis non dor
mit, signum est, prauos humores in cor
pore abundare, quorum vapores reso
luti à balneo stimulando meninges, vi
gilias inducunt.

Quan

Quando ingrederis balneũ, & hor- 213.
rore afficiaris; tunc ſtatim rurſus exeas.
Hoc enim accidit ob materiam motã,
& nota eſt, corpus non eſſe mundum.

Quando à balneo aliquis dolore ca- 214.
pitis vexatur, ob vapores à balneo mo-
tos ćaput petentes, excitantes vel dolo-
rem capitis, vel vertiginem, hîc vtere,
quæ aſcenſum vaporum ad caput inhi-
bent, vt Diacitonium abſq; ſpeciebus,
coriandrum confectum vnius tunicæ,
grana granatorum, & ſimilia ſtyptica, vt
rob de ribes, iuleb roſarum, Capiti etiã
linimenta facta ex albumine oui, aceto
& aqua roſarum, plantaginis vel ſolatri.

Antequam ad thermas proficiſcaris, 215.
corpus priùs probè euacuetur. Si corp⁹
plethoricũ eſt, venæſectione: ſi verò ca-
cochymicũ, tũ purgetur cathartico cõ-
petenti; nec vnicâ hîc ſis contẽtus eua-
cuatione. Si enim corpus non eſt probè
euacuatum, tùm humores praui lique-
ſcunt & diſſoluũtur; vnde prauorũ hu-
morũ cum bonis fit commixtio, & eorũ
ad mẽbra debilia deflux⁹, & ꝑterea ſub-

tiles euacuantur, & craſſi in corpore relinquuntur.

216. Intres balnea ventre vacuo & priùs exonerato, & veſica leuata; ne cibus crudus & recrementa ad membra trahantur, id quod multarum ægritudinum cauſa eſt.

217. Quando è balneo egredieris, corpus probè ſit munitum, ne per poros patentes aër irrepat frigidus, & offendat interiora.

218. Vltra modum in balneo non perſeueres, ne virtus exoluatur: Ideoque ad virtutis vſque tolerantiam tantùm permanendum.

219. Qui calidæ ſunt complexionis, & raræ texturæ, ac tenuium humorum, illi nequaquam largam moram in balneo trahãt. Qui verò fortes ac pingues ſunt, & non facilè reſolubiles, complexionis frigidæ ac humidæ, illi diutiùs in balneo perſeuerare poſſunt.

220. Dum in balneo es, neque bibere neque comedere debes. Si verò ſyncope moleſtaris ob choleram motam, tùm

offe-

fferatur panis in vino granatorum in-
ufus.
Egreſſurus è balneo confeſtim ſe in 221.
ectum recipiat, ac ſudet in eo per ſpa-
ium vnius horæ, ac dormiat, ſi poteſt.
E lecto vbi progrederis, refert leuis 222.
notus, & leue exercitium, vel loco ex-
rcitii fiant leues in corpore fricatio-
es: Poſtea quieſcat, & aſſumat cibum
uchymum & facilis concoctionis.
A balneo ſtatim, ſic etiam ieiuno 223.
omacho, nequaquam bibat aquam
igidam, neque etiam vinum, ne aper-
s poris confeſtim penetret ad epar, &
ius temperamentum alteret, vnde ca-
hexia.
Qui in thermis ſunt, vitent diligen- 224.
er coitum.
Non ſtatim à cibo rurſus ingrediantur 225.
ur balneum, donec cibus fuerit con-
octus, hoc eſt, ſeptem horis à prandio,
liàs cibus crudus à ſtomacho ad mē-
ra auertitur, vnde oppilationes & aliæ
gritudines.
Qui balnea & thermas intrant cor- 226.

pore non inanito, purgatoque, illis plerunq; hæc mala eueniunt, materia seu superfluitatibus liquatis, fusisque scilicet vertigo, epilepsia, apoplexia, paralysis, spasmus, cœcitas, aut apostema in membro aliquo principe, aut pleuritis, peripneumonia, aut angina, aut asthma. Sic quibus calidi sunt renes, plerūque ardore vrinæ corripiuntur, renum intemperie calidè exaucta. Sic quibus epar est calidum, fiunt hydropici, plerunque molestantur siti, aluo dura & constipata. Ideoque refert ante ingressum balnei, quibus renes calidi sunt, & epar calidum est, renes & epar ceroto Galeni inungere.

XIV.

De Frictionibus.

227. Frictio vehemens durat corpus, lenis emollit, multa minuit, modica implet.

228. Frictione vtendum est; cùm aut adstringendum corpus, quod fluens est, aut

aut molliendum, quod indurueriti; aut digerendum in eo, quod copia nocet; aut alendum id, quod tenue & infirmum eſt.

Longa frictione vti, neque in acutis morbis, neque in creſcentibus conuenit, præterquam, cùm phreneticis ſomnus quæritur. 229.

Capitis longos dolores ipſius frictio, non tamen in impetu doloris facta, leuat, & membrum aliquod reſolutum, ipſius frictione confirmatur. 230.

Vbi à ſummis, aut à mediis corporis partibus, materiam euocare volumus, extremas partes perfricare ſolemus. 231.

Frictio maximè neceſſaria eſt his, qui paralyſin incurrunt, & quibus mẽbra ſtupida ſunt. 232.

Ex forti frictione ſoluitur corpus, ex mediocri verò conſtringitur. 233.

Corpora obſtructa, leuius ſunt confricanda. 234.

Modica frictio nutrit corpus, fortis deſiccat, & extenuat. 235.

XV.

De Animi accidentibus.

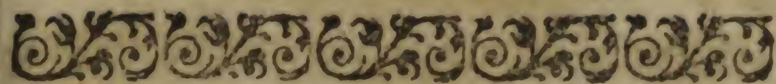
236. Vt multi à pueris malè educati, ac in deſidia, & intemperantia viuentes, naturæ bonitatem corrumpunt: ita contrà nõnulli vitioſam corporis naturam ſortiti, temperantia vitæ & idoneis exercitiis ipſius naturæ vitia permutant in melius.

237. Animæ actiones, & eius paſſiones, corporis complexiones ſequuntur.

238. Ægrotante corpore impeditur anima in ſuis actionibus: Exiſtente autem ſano, agit omnia liberè.

239. Ira excandeſcit facies, palleſcit verò metu, erubeſcit verecundia, gaudio ſerenatur, & obſcuratur triſtitia.

APHO-

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

SECTIO QVARTA.

I.

De Causa morbi.

MORBI causas ignorantes certa remedia adhibere non possunt. 1.

A causis ægrotatiuis faciliter vinci eos, qui dyscrasiati sunt & imbecilles: Fortius verò resistere eucratos & robustos, certum est. 2.

Cum geminas corruptionis causas quodlibet corpus habeat, alteras internas, & à se (quas assiduum fluxum vocant, quò ad interitum tendit:) alteras extrinsecas incidétes, excrementorum nimirum prouentum, ex cibis corpus ingredientibus, necessum est, vt curam quoque geminam desideret, nempe, vt 3.

assiduum fluxum tardemus, & superflua corporis expurgemus.

4. Cum ineuitabiles homini sunt sex res non naturales, quas variis de causis contingit distemperari, hominem quẽlibet ægrotare, & mori, naturaliter necesse est.

5. Digestionis corruptio mater est acutarum ægritudinum, & origo chronicorum morborum.

6. Digestiua virtus si in disseminando nutrimentum per corpus errauerit, hecticum corpus faciet; si verò in vniẽdo, tunc reddet hydropicum; at si in assimilãdo peccauerit, faciet illud leprosũ.

7. Ciborum indigentia, animi passionibus, vacuationibusque superfluis, corporis virtus languescit, paulatimque dissoluitur.

8. Angustas corporis venas habentes, à crassis & viscosis facilè offenduntur; quibus verò latæ sunt, minus.

9. Phlegmatis à capite defluxus ad vẽtriculum, plures chronicos morbos inducit.

Vna

Vna & eadem materia putreſcens, in diuerſis corporis ſedibus morbos diſſimiles facit. 10.

Morbi alii à victus genere, alii à ſpi- 11.
ritu, quem attrahimus, proueniunt.

Cùm vna ægritudine plures homi- 12.
nes eodem tempore corripiuntur, cauſam reiicere ad id debemus, quod maximè commune eſt, quoque omnes vtimur, id autem ſpiritus eſt, quem accipimus, reddimuſque. Cùm verò eodem tempore diuerſi morbi gignũtur, ſine dubio victus cuiuſque inculpādus.

Morborum ferè omnium cauſa, ſto- 13.
machi infirmitas.

Omne nocumẽtum ſubitum & mo- 14.
mentaneum, ſi ab interiori proceſſerit, oritur à vapore. Si verò aliter ſeſe habuerit, ab humore originem ducere certum eſt.

Mutationes temporum potiſſimum 15.
pariunt morbos, & in ipſis temporibus, magnæ mutationes frigoris, aut caloris, cæterorumque ad proportionem his reſpondentium.

16. Naturarum quædam ad æstatem, aliæ ad hyemem benè aut malè se habent.

II.
De Morbo.

17. Diuersæ ægritudines diuersa medicamenta requirunt, similesque similia.

18. Alterata corpora oppositis alterantibus indigent, repleta vacuantibus, vacua replentibus; omnisque immoderationis correctio, per contrariam efficitur immoderationem.

19. Complicatis ad inuicem morbis, cuilibet innitendum: Prius tamen causanti, causato non neglecto.

20. Multos magnos morbos quiete, & abstinentia curari, Celsus affirmat.

21. Si naturalia non cognoueris, eorum quæ præter naturam sunt, noticiã nõ habebis. Ob id, numerum morborũ comprehendere, impossibile est, nisi prius eorum, quæ causa actionis sunt, in vnoquoque membro, dum in suo natu-

naturali cursu extiterit, numerus agnoscatur.

Errorem corrige, priusquam auctus 22.
curatu difficilior euadat.

Quoniam oppositorum est eadem 23.
disciplina, perfectam morborum noticiam habere impossibile est, nisi priùs habita fuerit sanitatis cognitio.

Nemo meliùs morbo occurrit, quã 24.
cui malum maximè cognitum est.

Tanta est animi & corporis colligã- 25.
tia, vt sine animo corpus, nec sine corpore animus, rectè valere possit.

Morbos, quià semine, vel naturæ vi- 26.
tio insiti sunt, ars parum adiuuat.

Humidum tempus, humidos parit 27.
morbos, siccum, siccos. In algido verò frigidi, & in feruido calidi, gignuntur.

Contrariorum morborum, contra- 28.
riæ sunt solutiones : Contraria enim contrariis curantur.

Medicinæ subtiliatiuæ, aperitiuæ op- 29.
pilationum, & repletionum euacuatiuæ, morborum longitudini facilè obuiant.

30. Diuturnitate, si morbus inualuerit, rectius diutina curatio, quàm vehemens instituitur.

31. Humorum acuties, membrorum sensibilitas, & virtus imbecilla, corporis ægritudinem faciunt acutiorem.

32. Tot sunt membrorum compositorum species: quot modis ad inuicem possunt putrefieri humores.

33. Morbi ex plenitudine facti, aucto Lunæ lumine augentur & crescunt, & ipsa decrescente decrescunt & minuuntur. Qui verò ex inanitione fiunt, in oppositum se habent.

34. Membro, quod est instrumentum alicuius actionis, vitiato, consequens est, vt ipsius actio vitietur. Nam læsa membrorum temperatura, actiones ab his factas lædi, rationi cõsentaneũ est.

35. Morbi tantùm curantur; causę morborum, si adsunt, remouentur, symptomata corriguntur, vel mitigantur.

36. Morbi non verbis, sed remediis curantur.

37. Longis morbis senectus, acutis adolescen-

leſcentia magis patet.

Morbi qui ex repletione proficiſcũtur, ex inanitione curantur; qui ex inanitione proueniunt ſaturitate; qui à labore, quiete; qui verò ex otio, exercitio vincuntur. 38.

Initia morborum famem ſitimque deſiderant. Ipſi verò morbi, moderationem, nempe, vt neque aliud quàm expedit, neq; eius ipſius nimiũ ſumatur. 39.

Sicut vniuerſi morbi omnibus naturis, omni tempore, omnique ætati evenire poſſunt: ita morbi vocati hæreditarii ac contagioſi, non mera neceſſitate ſubſequuntur; ſed contingentia obueniunt, non tamen omnibus. 40.

Frigidæ ægritudines in ſenibus difficiliùs: in iuuenibus faciliùs curantur. 41.

Nullus eſt morbus, qui non requirat, vt ſuper quibuſdam infirmus interrogetur. 42.

Quodcunque membrum, vel natura, vel qualibet occaſione læſum fuerit, nunquam priori ſtatui integrè reſtituitur. 43.

In

44. In acutis paſſionibus ſanguis detrahendus, ſi morbus vehemens, ætas florens, & virium robur adfuerit.

45. Circa initia & finem morborum remiſſiora ſunt omnia, in vigore vehementiora.

46. In quouis morbo, valere rationem, recteque ſe ad ea quæ ſumuntur habere, bonum: Contra verò habere ſe, malum,

47. Minus periculoſè ægrotant, quorũ vel naturæ, vel ætati, vel conſuetudini, vel tempori familiaris morbus eſt, quã quibus horum nullo affinis cognatuſque exiſtit.

48. In quouis morbo partes ad vmbilicum & infimum ventrem attinentes, craſſiores eſſe præſtat: Harum ſiquidẽ extenuatio & tabes, mala. Sed ad inferiores quoque purgationes parũ tuta.

49. Magnam partem ſenes iuuenibus minus ægrotant: ſemel autẽ diuturnis morbis correpti, ferè vnà moriuntur.

50. Morbi alii ad alia tempora benè vel malè ſe habent. Et quædam ætates ad

tempo-

tempora alia & loca, & aliud victus genus.

Certis temporibus & suam tempestiuitatem seruantibus, certi & tempestiui, ac iudicatu faciles, morbi fiũt. Incertis autem & alienis, incertæ quoque ægrotationes fiunt, & ad iudicandum difficiles. 51.

Autumno in vniuersum morbi acutissimi, & perniciosissimi: Ver autem saluberrimum, & minimè exitiosum. 52.

In morbis acutis detestatur omnis strepitus, fragor, canum latratus, clamor, tumultus, & campanarum sonitus; ne natura ad exteriora euocetur, sed potiùs vt intrinsecus maneat, & cõcoctioni, ac expulsioni materiæ, tota intenta sit. 53.

Terram mutare in diuturnis morbis, vtile est. 54.

In quocunque morbo sentitur grauitas, & pondus, ibi est materia. 55.

III. De

III.

De Symptomate.

56. Cùm grauiori ociùs succurrendum sit, accidentibus virtutem prosternentibus, relicta morborum cura, priùs succurrendum est.

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

SECTIO QVINTA.

I.

De Prognostico.

1. PRiusquàm morbum cures, mortis signa si percipias, ipsa præsagire oportet: Prognosticatio enim inculpabilem reddit de morte Medicum.

2. Quorum morborum cura adeò difficilis est, vt facilè euelli nequeant, cum bono præsagio ipsorum curam attentabis,

tabis,&leuando dolorem,patientis vitam ad tempus prolongabis.

In quibus desperata omninò salus est, imprudentis consilii fuerit, apud vulgum infamare præsidia, quæ multis fuêre saluti. 3.

Si virtus non remaneat ad horam vsque status morbi, ægrotum mori cõtingit ex illa ægritudine. 4.

Virtutis debilitas, morbi magnitudo,materiæque peccantis indigestio sine crisi, subitam ægri mortem minantur. 5.

Simplex affectus faciliùs multiformi curatur,minusque periculosus est. 6.

A prima die morbi in singulis quaternis diebus, ipsius morbi signa,atque morbum ipsum considerare oportet. Quoniam ex his duobus non solùm principii tempus cognoscere licet; verùm etiam sæpiùs, quo tempore morbus ipse finietur. 7.

A liene morbi,fiunt diuturni & melancholici: A vesicula autem fellis, breues oriuntur & acuti. 8.

Deplora-

9. Deploratos non oportet attingere, ſed magis recedere euentu morbi pronunciato.

10. Quæ præſentem ſanitatem oſtendunt, indicantia ſigna dicuntur; quæ futuram, prognoſtica, commemorantia, quæ præteritam. Maior tamen vtilitas eſt indicantium, & prognoſticorum, quàm commemorantium.

11. Cordis tremor aſſiduus ſubitam mortem minatur; ſenſus verò membrorum deperditio, paralyſin.

12. Intenſus capitis dolor cum rubente facie, phreneſin prognoſticat; facies verò rubra tumens, & ad fuſcedinem declinans, lepram futuram præſagit.

13. Ex ſtranguria iliacus dolor in ſeptimo hominem rapit, niſi febris cum ſudore præſidium adferat.

14. Timor & triſtitia multa, quorum cauſæ ignorantur, melancholiam demonſtrant.

15. Quoniam febrilis calor per arterias & venas febricitantium graditur, ipſorum vrinas oportet conſiderare: Circa ven-

ventrem dolentium, egeſtiones pleuriticorum, ſputa.

Solita iuuare ſi iuuant, bona eſt eorum ſignificatio; ſi verò non iuuerint decenter exhibita, morbi exitus formidandus eſt. 16.

Facilè ſoluitur morbus, ſi robur virtutis adſit: Imbecilli verò facta, citò mors accelerat. Ob id virtutis robur ex propriis operibus oportet præcognoſcere, & præſertim ex eis, quæ fiunt ſecundum pulſus; Nam vitalis virtutis præcipuè ſunt opus: Morbi verò magnitudinē, ex propriis ſymptomatibus. 17.

Ægritudines hyeme nutrimentum capientes, in æſtate finiuntur; & contrà. Quæ verò in æſtate creuerint, niſi infra dierum circuitum abſoluantur, terminantur in hyeme. Vernorum enim morborum autumnus liberator eſt, Ver autem autumnalium. 18.

Effectus qui ex ſuis cauſis de neceſſitate proueniunt, procul dubiò iuxta naturalem curſum prædici poſſunt. De his enim quæ merè naturaliter accidūt, 19.

conie-

coniectura veritati propinqua, notis quibusdam pręcedentibus, certum potest haberi iudicium.

20. Cùm malorũ futurorum ineuitabilium, ignoratio vtilior sit, quàm ipsorũ scientia; deteriora accidentia superuentura ægrotantibus ipsis haudquaquam debent præsagiri.

21. Licet Medici ægros eo morbo, quo laborant, sciant esse morituros: ipsis tamen mortem nunquam prædicant.

22. In morbo stomachi certius signum ex egestione, quàm ex vrina sumitur.

23. Quibuscunque mulieribus ad mãmas sanguis colligitur, furorem significat.

24. Vernorum morborum liberatio in autumno; autumnalium verò in vere expectanda est.

25. Ea facies optima censenda est, quæ sanorum faciebus similis est. Quæ verò longius ab hac recedit, grauissimum periculum portendit.

26. Si nares acutæ sint, oculi concaui, collapsa tempora, frigidæ contractæq; aures,

aures,&imis partibus leniter versæ,cutis circa frontem dura,intenta,&arida, totius faciei color aut niger, aut pallidus,aut liuens,aut plumbeus, malum; multoque magis, si neque vigilia,neque ventris resolutio, neq; inedia præcesserit.

Indicia mortis sunt, vngues digiti- 27.
que pallidi, frigidus spiritus,aut si quis in veste floccos legit, vel in adiuncto pariete,si qua minuta eminent, carpit.

Dolores circa coxas & inferiores 28.
partes orti, si ad viscera transierint,subitòque desierint, mortem subesse testantur, magisque si alia quoque signa accesserint.

Cui sano subitus dolor capitis ortus 29.
est,ac somnus profundus accessit, sic vt stertat, nec expergiscatur, illi intra septimum diem pereundum est,[f] magisque si eum aluus cita non antecesserit.

Graue est, si se ipsũ æger continere 30.
non valens, ad pedes subindè delabitur.

Vbi ægrotus pedes, brachia, cer- 31.
vicem

vicem, inæqualiter diſpergit ac nudat, neque iis calor ſubeſt, mali morbi ſignum eſt.

32. Pernitioſum eſt, vbi hians quis aſſiduè dormit, aut vbi ſupinus iacet, cruribuſque vehementer contractis, complicatiſque.

33. Stomachus cui doluerit, & acutè febrierit, ſi in dextro pede puſtula ei enaſcatur acerrima, & nullum deſiderium habuerit, ſeptimo die moritur.

34. Acres ægritudines plus in ſenibus, quàm in iuuenibus timendæ ſunt.

35. Timere quis debet, ſi crebra vlcera oriuntur, ſi corpus contra conſuetudinem incaleſcit, ſi grauior ſomnus premat, ſi tumultuoſa ſomnia adſint, ſi ſæpiùs expergiſcitur aliquis, quàm conſueuit, deinde iterum ſoporatur, ſi corpus dormientis circa partes aliquas cõtra conſuetudinem inſudat, maximèque circa pectus, aut ceruicem, aut crura, aut genua, vel coxas.

36. Metuere etiam quis debet, ſi loqui & moueri piget, ſi corpus torpet, ſi

dolor

dolor præcordiorum adeſt, aut totius pectoris, aut in plurimis venis capitis, ſi ſaliua plenum os, ſi oculi cum dolore vertuntur, ſi membra inhorreſcunt, ſi ſpiritus grauior eſt, ſi frequentes oſcitationes, ſi genua quaſi fatigata ſunt, totumve corpus laſſitudinem ſentit.

Sternutamentum inter bona indicia 37.
eſt, ſic & cupiditas cibi, vel à primo ſeruata, vel etiam poſt faſtidium orta.

Mali morbi indicium eſt, vehemen- 38.
ter & crebrò ſpirare, dolorem habere continuum, difficulter ferre morbum, iactare brachia & crura, habere humorem glutinoſum dentibus inhęrentem, & præcordia dolentia & tumida.

Mali quoque morbi ſignum eſt, ni- 39.
mis celeriter emarceſcere, caput, pedes, manuſque calidas habere, ventre & lateribus frigentibus, aut partes extremas frigidas acuto morbo vrgente.

Æquè malum ſignum eſt, poſt vomi- 40.
tum ſingultum accedere, poſt ſudorem inhorreſcere, præſertim ſi ſudor frigi-

dus fuerit, & non per totum corpus æqualis.

41. Senectutem longiores plerunque morbi exercent: acutis verò adolescentia magis implicatur.

42. Obliuio, quæ sanis spontè prouenit, comitialem morbũ aut lethargum, aut apoplexiam denunciat.

43. Languor diuturnus plerumque sola peregrinatione, aut loci mutatione fugatur.

44. Innata malitia figuræ nunquam adultis corrigitur: in crescentibus verò raró.

45. Meatus innaturalis, qui diu manauit, vt in fistulis antiquatis, absque timore grauioris incommodi, nisi manatio consueta deriuetur ad proxima, obturari nequit.

46. Ablatio repentina cuiuslibet actionis, absque causa extrinseca, testatur exuperare humiditates.

47. Eos, quibus egestionis & vrinæ superfluitates diutiùs retinentur, lumborum aut circumiacẽtium membrorum passio-

passiones incurrere necessum est.

Naturarũ diuersitas potissima causa est, cùm longitudinis, tùm breuitatis vitæ. Sunt enim qui ab ipso ortu adeò improspero sunt corporis statu, vt ne si Æsculapium quidẽ ipsum iis præfeceris, vel quadragesimum annũ videant. 48.

Naturarum diuersitas potissimùm in causa est, cur ab iisdem cùm adiuuẽtur, tùm lædantur homines. 49.

Morbi hęreditarii, licet vtplurimùm inextirpabilis existimentur esse radicis: tamen ne in deterius pullulent, conuenienti victus moderatione prohibere possumus. 50.

Hæreditarius morbus cẽsendus est, si vtroque parente, eodem morbi genere laborante, conceptus infans morbidus edatur. Vno enim parente existente sano, alterius seminis defectus corrigi poterit, vt in infantem hæreditariè morbus non transeat, vt experientia sæpè docet, quam negare, nimis sophisticum est. 51.

Si ver pluuiosum fuerit, & in- 52.

constans aëris mutatio, æstate expectare oportet pustulas vlcerosas plurimas, variolas, tubercula, abscessus, phrenesin, & omnis generis febres, quæ nulla ventris solutione curantur.

53. Morbi verò ipsi & anni tempora; & periodorum inter se proportionis obseruatio, siue eæ quotidiè, siue alternis, siue maiori interuallo fiant, paroxysmos & statum morborum indicabunt. Sed ex iis etiam, quæ postea apparent, indicia sumuntur, velut in pleuritide, sputum si statim in initio appareat, breuem fore denunciat, si verò posterius conspiciatur, longam. Quinetiam vrinæ, alui feces, sudores, & iudicatu faciles, aut difficiles, & breues aut longos morbos fore, cùm superueniunt, demonstrant.

54. Quo in morbo somnus laborem adfert, mortiferum est: si verò leuationem, minimè est mortiferum.

55. Vbi somnus delirationem sedat, bonum.

56. Spontaneæ lassitudines morbos denunciant.

Qui

Qui ab aliqua corporis parte dolentes, ferè dolorem nō sentiunt, iis mens ægrotat. 57.

In morbis acutis non omninò certæ sunt mortis, aut salutis prædictiones. 58.

Non, si quid in morbis acutis fiat prę-ter rationem leuius, fidere oportet; nec turbari, si quid temerè grauius acciderit. Istiusmodi enim multa sunt incerta, nec durare diu, aut persistere solent. 59.

Qui natura sunt valdè crassi, breuiore vita fruuntur, quàm qui graciles. 60.

In temporibus, cùm eodem die modò calor, modò frigus, autumnales morbi expectandi. 61.

Auster auditum hebetat, caliginem visui obducit, caput grauat, membris tarditatem, & languorem conciliat: Cùm itaque is increbescit, talia inualidis accidunt. Contrà Aquilo tusses mouet, fauces exasperat, aluum indurat, vrinam supprimit, horrores excitat, lateris & pectoris dolores facit. Hoc itaque 62.

dominante, talia infirmos expectare oportet.
63. Cùm æstas sit similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet.
64. Magnis siccitatibus febres fiunt acutæ. Quod si annus talis esse pergat, qualem temporis statum effecerit, tales ferè morbos expectare oportet.
65. Inter anni partes, si hyems sicca & aquilonia, ver pluuiosum & australe fuerit, æstate necesse est febres acutas fieri & ophthalmias, & dysenterias, mulieribus præsertim, & viris natura humidioribus.
66. Contrà verò si australis hyems, & pluuiosa, & tepens fuerit, ver siccum & aquilonium, mulieres quibus partus in ver incidit, quauis occasione abortiunt, aut si pariant, tàm infirmos & morbosos partus edunt, vt vel statim ipsi intereant, vel tenues & valetudinarii viuant. Cæteris dysenteriæ & ophthalmiæ siccæ fiunt, & senibus catarrhi perniciem breui allaturi.
67. AEstate verò sicca & aquilonia; autu-

autumno pluuioſo & auſtrali, vehemē-
tes capitis dolores in hyemem, & tuſ-
ſes, raucitates, & grauedines, nonnullis
etiem tabes expectandæ.

Aquilonio verò & ſicco autumno, 68.
hominibus natura humidis, & mulie-
ribus commoditas parabitur. Alios
ophthalmiæ ſiccæ, & febres, partim
acutæ, partim longæ, quoſdam etiam
melancholiæ, malè habebunt.

Ex tempeſtatibus anni, in vniuer- 69.
ſum ſiccitates aſſiduis imbribus ſalu-
briores & minus mortiferæ.

Aſſiduis imbribus morbi ferè fiunt, 70.
febres longæ, fluxiones alui, putredi-
nes, epilepſiæ, apoplexiæ, anginæ, ſicci-
tatibus autem morbi tabifici, ophthal-
miæ, articulorum dolores, vrinæ, & in-
teſtinorum difficultates.

Quotidianæ tēpeſtates Aquiloniæ, 71.
cogunt corpora, firmantque mobilio-
ra item, expeditioraque & coloratiora,
& auditu valentiora reddunt, aluum
ſiccant, oculos mordent, & ſi pectus
dolor aliquis priùs habuerit, exaſperāt.

Contrà Austrinę eadem soluunt, & humectant, auditum hebetant, caput grauant, vertiginem oculis, tarditatem & languorem corporibus adferunt, aluum humectant.

72. Quod ad tempora verò pertinet, Vere & prima æstate pueri, & his ætate proximi, optimè degunt, valentque maximè. Æstate verò & Autumni ad aliquam vsque partem senes. Reliquo autumno & hyeme, qui mediam ætatem agunt.

73. Quilibet in quibusuis temporibus morbi fieri possunt: Nonnulli tamen in quibusdam magis, tùm fiunt, tùm irritantur.

74. Vere enim insania, melancholia, epilepsia, fluxiones sanguinis, anginæ, grauedines, destillationes, tusses, lepræ, impetigines, vitiligines, & pustulæ, vlcerosæ plurimæ, tubercula, articulorum dolores.

75. AEstate verò nonnulli horum, & febres continuæ, ardentes, & tertianæ plurimæ, quartanæ item, & vomitiones,

nes, alui profluuia, ophthalmiæ, aurium dolores, oris vlcerationes, genitalium putredines & ſudationes.

Autumno æſtiui etiam multi morbi, 76.
& febres quartanæ & incertæ, lienis tumor, aqua intercutem, tabes, vrinæ difficultas, inteſtinorum tùm leuitas, difficultas, coxæ dolores, angina, anhelatio, inteſtinorum parte quapiam coarctatio, epilepſia, inſania, melancholia.

Hyeme pleuritides, peripneumo- 77.
niæ, lethargi, grauedines, raucitates, tuſſes, pectoris, laterum & lumborum dolores, cephalalgiæ, vertigines, apoplexiæ.

Secundum ætates autem hi morbi 78.
fiunt. paruis & nuper natis puerulis, oris vlcera, vomitiones, tuſſes, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.

Aduentante dentitionis tēpore, gin- 79.
giuarum pruritus, febres, cōuulſiones, alui profluuia, maximè cum caninos edunt, & iis præſertim, qui craſſiſſimi

ſunt, & qui aluo ſunt dura.

80. Ipſis verò grandiuſculis, tonſillarum inflammationes, vertebræ in occipitio introrſum luxationes, anhelationes, calculi, lumbrici rotũdi, aſcarides, verrucæ penſiles, ſatyriaſmi, ſtranguriæ, ſtrumæ, & alia tubercula, præcipuè verò antedicta.

81. Grandioribus autem, & ad pubertatem accedentibus, ſuperiorum etiam morborum multi, & febres diuturniores potiùs, & ex naribus ſanguinis fluxiones.

82. Pueris maxima ex parte morbi iudicantur, alii intra dies quadraginta, nonnulli intra ſeptem menſes, quidam intra annos ſeptem, alii ipſis etiam ad pubertatem accedentibus. Qui verò permanſerint, neque pueris circa pubertatem, neque fœminis cùm menſtrua erumpunt, ſoluti fuerint, inueteraſcere conſueuerunt.

83. Adoleſcentibus, ſanguinis expuitiones, tabes, febres acutæ, epilepſiæ, aliique morbi, ſed præcipuè nunc dicti.

Vltra

Vltra hanc ætatem prouectis, aſthmata, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, ardentes febres, diuturna alui profluuia, choleræ, dyſenteriæ, lienteriæ, hæmorrhoides. 84.

Senibus ſpirandi difficultates, deſtillationes cum tuſſi, ſtranguriæ, dyſuriæ, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, malus corporis habitus, cachexia Græcis dictus, pruritus totius corporis, vigiliæ; alui, oculorum & narium humiditates, viſus obtuſior, glaucomata, auditus hebetior. 85.

Quibus tormina adſunt, & circa vmbilicum cruciatus, & lumborũ dolor, qui neq; medicamento, neque aliter ſaluatur, in ſiccũ hydropa firmatur. 86.

Morbis quibuſuis incipientibus, ſi atra bilis ſupra infraue exierit, pernicioſum. 87.

Quibus per morbos acutos, aut diuturnos, aut vulnera, aut alium modum extenuatis atra bilis, aut velut ſanguis niger ſubierit, poſtridiè moriuntur. 88.

Sanguinem ſupernè quidem efferri, 89.

ri, qualiſcunque ſit malum. Infernè verò niger ſi deiiciatur, bonum.

90. Quibus deiectiones ſuntननbilioſæ, ſuperueniente ſurditate ceſſant: & contrà quibus ſurditas adeſt, bilioſorum deiectione finitur.

91. Quibus ex morbo conualeſcentibus pars aliqua laborat, in ea abſceſſus fiunt.

92. Sed ſi qua ante morbum pars laborauerit, ibi morbi ſedes.

93. Ex qua parte corporis ineſt calor, aut frigus, ibi morbus.

94. Et quando toto corpore mutationes accidunt, vt ſi corpus refrigeretur, & viciſſim calefiat, vel calor alius ex alio oriatur, longitudinem morbi ſignificant.

95. A copioſo ſanguinis fluxu ſingultus aut conuulſio, mala.

96. A purgatione immodica (quam hypercatharſin vocant) conuulſio, aut ſingultus, malum.

97. Si ebrius quiſpiam derepentè obmuteſcat, conuulſus moritur, niſi febri corri-

corripiatur, aut qua hora crapula soluitur, vocem recuperet.

Qui tetano corripiuntur, intrà quatuor dies intereunt: si verò hos superauerint, incolumes euadunt. 98.

Calidum frequentiore vsu hæc inuehit incommoda: carnis effœminationem, neruorum incontinentiam, animi torporem, profusiones sanguinis, animi deliquia, ad quæ quidem mors. 99.

Frigidum verò conuulsiones, tetanos, nigrores, & rigores febriles adfert. 100.

Frigidum inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dorsali medullæ, Calidum verò amicum. 101.

Frigidum vlceribus mordax, cutem obdurat, dolorem insuperabilem facit, nigrorem inducit, rigores febriles, cõuulsiones & tetanos curat. 102.

Calidum in quo vlcere pus mouet, maximum securitatis prestat indicium, cutem emollit, extenuat, dolorem lenit, rigores, conuulsiones, tetanos mitigat, capitis grauitatem soluit, ossibus 103.

fractis plurimùm prodest, maximè si nudata sint, multoque magis, si in capite. His etiam prodest, quæ moriuntur, aut vlcerantur à frigore. Herpetibus denique exedentibus, sedi, pudendo, vtero, vesicæ, his omnibus calidum amicum, & decretorium, frigidum, inimicum & interimens.

104. Frigido verò in his vtendum, vndè fluit, aut fluxurus sanguis est, non quidem eodem loci; sed ad ea loca, vndè influit admoto: & si quæ partium inflammationes aut deflagrationes, ad rubrum sanguineumque colorem tendunt, recenti efflorescente sanguine, iisdem ipsis adhibito. Nam inueteratas nigrefacit. Erysipelas etiã non vlceratũ iuuat; Siquidem exulceratum lædit.

105. Frigida veluti nix & glacies, pectori inimica, tusses mouent, venarum ruptiones & destillationes efficiunt.

106. At recti intestini & vteri inflammationem, purulentosque renes, accedit stranguria: Iecore verò inflammatione laborante, interuenit singultus.

Quibus arida & dura cutis obtendi- 107.
tur, ſine ſudore moriuntur: quibus ve-
rò laxa & rara, cum ſudore vita defun-
guntur.

Quibus nares humidiores natura, 108.
& genitura humidior, ii minùs proſpe-
ra valetudine fruuntur: Quibus verò
hiſce contraria adſunt, ſalubriùs de-
gunt.

Singultu fatigante, ſternutatio ſu- 109.
perueniens, liberat.

Pertuſa, perſectaue veſica, cerebro, 110.
corde, ſepto tranſuerſo, tenui quopiã
inteſtino, ventriculo, iecore, lethale eſt.

Perfectum os, aut cartilago, aut ner- 111.
uus, aut genæ tenuis particula, aut præ-
putium, neque augetur, neque coale-
ſcit.

Si in ventrem ſanguis præter natu- 112.
ram effuſus fuerit, is ſuppuretur eſt ne-
ceſſe.

Si metus atque mœſtitia longo tem- 113.
pore perſeuerent, melancholicum eſt
ſignum.

Qui

114. Q. icalui sunt, iis varices magni nõ fiunt; quibus verò caluis existentibus varices superueniunt, ii rursus capillati fiunt.

115. In somnis etiam an de oculis aliquid subappareat, spectare oportet. Nam si quid non exactè commissis palpebris de albo appareat, modò non ex alui profluuio, aut medicamenti potione accidat, malum signum est, & valdè pernitiosum.

116. In morbis acutis cum febre, quasi gementium suspiria, mala.

117. Morbis melancholicis per hęc tempora suspecti humorum decubitus, vel apoplexiam corporis, vel conuulsionē, vel maniam, vel cæcitatem denunciāt.

118. In morbis acutis frigus partium extremarum malum.

119. Propter os ægrotans caro liuida, malum.

120. A vomitu singultus, & oculorum rubor, malum.

121. Horror à sudore, non bonum.

122. In morbo diuturno cibi fastidium, & syn-

& ſinceræ deiectiones, malum.
A multa potatione rigor, & delirium, 123.
malum.
A tuberculi introrſum eruptione 124.
exolutio, vomitio, & animi defectio fit.
A ſanguinis profluuio deſipientia, 125.
aut etiam conuulſio, malum.
Propter ardores vehementes con- 126.
uulſio, aut tetanus malum.
Propter plagam in capite acceptam 127.
ſtupor, aut deſipientia, malum.
A puris ſputo phtiſis & fluxio: quùm 128.
verò ſputum retentum fuerit, moriun-
tur.
A forti in vlceribus pulſu hæmor- 129.
rhagia, malum.
A diuturno partium ad ventrem at- 130.
tinentium dolore, ſuppuratio.
A ſyncera deiectione dyſenteria, 131.
malum.
Ab oſſis vulnere deſipientia ſi in va- 132.
cuum vſque penetrauerit.
Propter vehementem dolorem par- 133.
tium ad ventrem attinentium, extre-
marum perfrigeratio, malum.
Siue

134. Siue os, siue cartilago, siue neruus sectus fuerit in corpore, neque augetur, neque coalescit.

135. Si leucophlegmatia detento fortis diarrhæa superuenerit, morbum soluit.

136. Quibus per diarrhæas spumosa sunt alui excrementa, iis à capite fit defluxio.

137. Quibus per febres in vrinis sedimẽta crassiorem farinam referunt, longã inualetudinem fore significant.

138. Quibus in vrinis biliosa sedimenta: sed suprà tenuia apparuerint, acutum morbum significant.

139. Qui sanguinem vomunt, si sine febre accidunt, salutare est: si cum febre, malum. Curatio verò refrigerandi & adstringendi vim habentibus, perficitur.

140. Si derepentè lingua incontinens fiat, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est Melancholicum.

141. Quibus inter ventriculum & septum transuersum pituita concluditur, & dolorem adfert, in alterutrum ventrem

trem

em viam non habens, iis per venas in
ficam verſa pituita, morbi fit ſolu-
).

Anxietudinem, oſcitationem, hor- 142.
rem, vinum pari aquæ portione epo-
m, ſoluit.

Vbi toto corpore mutatio, & cor- 143.
us refrigeratur, viciſſimque calefit,
t colorem alium ex alio mutat, mor-
ſignificatur longitudo.

A ſanguinis vomitione, tabes & pu- 144.
s ſupernè purgatio.

Lingua nigra atque cruenta, cùm 145.
uid horum ſignorum abeſt, malum
lidum non eſt, & imbecilliorem lu-
um ſignificat.

Teſtis dexter frigidus conuulſuſ- 146.
ue, mortiferum eſt.

Vngues nigri, digiti pedum frigidi, 147.
emiſſi, vel proclinati, mortem proxi-
am eſſe oſtendunt.

Digitorum extrema frigida, mortem 148.
ræ ſe ferunt.

Et labia liuida, reſoluta, inuerſa & 149.
igida ſi ſint, mortiferum eſt.

Si

150. Si oculi caligant, aut lucem aduer-
ſantur: qui ſomno multo & æſtu de-
netur, extra ſpem eſt.
151. Si quis ſenſim rabie quadam effer-
tur: ſi quis non cognoſcit, non audi-
non intelligit mortiferum eſt.
152. Paulò poſt morituris, ſigna hæc ſu-
clara magis, ventriculi ſi tollantur, t-
meſcunt & inflantur.

II.

De Criſibus.

153. Naturam cùm videris hora criſis
potentem, nociuum expellere in ſui re-
gimine, extrinſecùs emplaſtris, embro-
cationibus, aut vnguentis eam adiuua-
re poteris. Si verò ſuffecerit ad criſin fa-
ciendam, hanc operari dimitte.
154. Criſis velox, ac vehemens motu-
morbi cùm infirmus ad mortem ſalu-
temue deducitur, aut cùm viritus ab v-
tilibus nociua ſegregat, vt expulſion-
præparet, circa morbi ſtatum, aut in
pl-

ꝯ regulariter accidit, ob id, præ cæte-
s horis ægritudinũ, hora status digni-
r est, vt singulariter animaduertatur.
Accidentia hora crisis apparentia, 155.
m in eis non fit crisis, mortem aliàs
notant, aliàs crisin difficilem.
Accidentium morbi, quæ crisin si- 156.
nificant, quædã sunt causa crisis, vt vo-
it⁹, alui fluor, vrina multa, sudore san-
uinis fluxus, & apostemata corporis
partibus diuersis, & præcipuè in e-
unctoriis, quędam verò tãtum ipsius
isis signa.
Quoniam omnis crisis per euacua- 157.
onem fit manifestam, vel per exitu-
m notabilem; omnis ægritudo, quæ
ſque his duabus sanatur rebus, cum
eteriore priore redit dispositione.
Cùm quælibet ægritudo crisin sibi 158.
abeat conuenientem, adurentem fe-
rim patiens, per sanguinis narium flu-
um, aut per totius corporis sudorem,
gorem sequentem; vel per bilis multę
omitum, siue biliosum secessum cri-
cat: Tertianam verò per sudorem
pluri-

plurimùm, vel per bilis vomitum, au
eius egeſtionem.
159. Calido cerebri apoſtemate febriē
per totius corporis, & capitis præſertim
ſudorem, aut ſanguinis narium decur
ſum, legitimè criticat.
160. Narium mucor, & aurium ſanies, o
culorumque lachrimæ, de criſibus ſun
morborum capitis.
161. Apoſtemata in iecore, aut dextro
hypochondrio exiſtente, per ſanguinis
fluxum è dextra naris parte ſalubriter
criſis fit.
162. Apoſtemata in liene, vel in ſiniſtro
hypochondrio exiſtente, poſt ſiniſtræ
naris hæmorrhagiam hora criſis factā,
proſperiùs ſe habent.
163. Apoſtemate in gibbo epatis patien-
tes, per vnam trium harum rerum criti-
cant, aut per naris dextræ ſanguinis flu-
xum, vel per ſalubrem ſudorem, ſiue lo-
tium ſalubre, aut per duas harum, aut
quandoque per omnes. In concauo
autem ſi fuerint, ſeceſſu bilioſo, aut ſi-
mili vomitu, vel ſudore multo.

Pecto-

Pectoris,pulmonis,& partium vici- 164.
arum dolor per ſcreatum plurimùm
iticè ſoluitur.

Criſis laudabilis poſt materiæ com- 165.
letam accidit digeſtionem, ea fit in
ora ſtatus, vel ante ipſam parumper.

Mors nihil aliud eſt, quàm morbi 166.
ominium ſupra naturam completum.
Jam cùm natura vincit,rationi condi-
num eſt,vt ſaluetur ægrotus.

Propter morbi grauitatem, aut ipſi⁹ 167.
ongitudinem, vel imbecillam virtu-
em ante horam ſtatus, mori contin-
it ægrotum.

Morbi paulatim ſanati nulla fit cri 168.
s vera:ſed materię peccantis conſum-
tio.

Mala criſis completa, & mala dimi- 169.
uta,paulatimque totum corpus deſic-
ans, & illa quæ ſubitò fit abſque eua-
uatione multa, aut exitura aliqua,
uatuor ſunt criſium ſpecies, mortis ſi-
na demonſtrantes.

Apoſtema nobile membrum occu- 170.
ans, cum plurima ſuperfluitate craſſa
viſcoſa-

viscosaque, repentè ad corporis interiora effusa, & spirituum vias oppilante, aut natura in paroxysmorum statu morbi vehementia deuicta, aut virtus in ipsorum declinatione prorsus resoluta, tres sunt mortis species, quæ sine crisi contingunt.

171. Quibus ventriculus dolet hora crisis, cholerę vomitus aut phlegmatis accidit.

172. Caput, frontem, temporaque de recenti dolentibus, annum trigesimum quintum non adhuc attingentib⁹, sanguinis narium fluxus hora crisis contingit. Senioribus verò factis expecta saniem, vbi dolor præsertim ad vigesimum vsque diem ab initio durauerit.

173. Sanguinis narium fluxus ex latere dolente tempore crisis factus, laudabilis iudicatur. Ex sano verò latere si fuerit, non reputatur salubris.

174. Quibus plus est humoris peccantis, pluribus accidentibus, & maiori agone hora crisis affliguntur.

175. Natura corporis ad crisin faciendam

dam ſe præparans inſolito more, perturbat ægrotum, & grauiùs quàm antea, affligit totum corpus.

Vrinæ multæ, aut ventris obſequia, 176.
ſiue nimium ſputum, vomituſue, aut
nariũ fluor ſanguineus, in morbi principio, ſiue in eius augmento, malam criſin futuram, & periculoſam nunciant. In ſtatu verò facta, proſperam & laudabilem.

Materia ad exteriora tendens, per 177.
ſanguinis è naribus fluxum, atque per ſudorem, criſin fieri denotat. Si verò interiora petierit per vomitum, aut per ventris obſequia, mutatur.

Signa diuerſarum criſium apparen- 178.
tia, varias criſes fieri, ex multis corporum partibus, demonſtrant.

Quę à morbis poſt criſin relinquun- 179.
tur, recidiuos morbos facere conſueuerunt.

Quibus criſis fit, nox, quæ acceſſio- 180.
nem procedit, grauis, quæ verò ſubſequitur, leuior ferè ſolet exiſtere.

Morbi acuti iudicantur intra dies 181.

quatuordecim.

182. Quibus die ſeptimo futura criſis eſt, iis vrina rubram die quarto nubeculam habet, cæteraque pro ratione.

III.

De Diebus Criticis.

183. Laudabilis totius corporis ſudor, ſiue ſimilis vrina, aut egeſtio multa, vel peccantis humoris vomitus, aut fluxus ſanguinis narium, matriciſue, aut mariſcarum, ſiue exitura in molli carne magna, velut in emunctoriis, aut iuncturis quibuſdam, ſiue in ſedibus aliis facta, in diebus criticis, ſigna ſunt laudabilia.

184. Quoniam criſis ſæpiùs fit in hora grauiori febris, qui grauiùs affliguntur in diebus imparibus, in ipſis criticant. Qui verò in paribus, criticant in paribus.

185. Mortale ſignum apparens in quarto die morbi, malam craſin denunciat in ſeptimo fieri. Si verò inter quartum

& ſe-

: ſeptimum ipſum nocumentum ce-
derit non paruum, ad ſeptimum vſ-
ue non tardabitur criſis: ſed in altero
ierum mediorum accedet criſis mala.

Die ſeptima caue cibum exhibeas, 186.
: in præcedenti immediatè ſeptimum
e eo minus quicquam, ne virtutem
npedias, circa morbum his diebus vt
lurimum occupatam.

Quò crudior, atque craſſior humor 187.
ſt: eò tardior criſis, & contrà.

Acuti morbi prima die non ſoluti, 188.
luuntur in quarta; & qui non in quar-
,ſoluuntur in ſeptimo; & qui non in
ptimo, in vndecimo debent ſolui; ſed
ui non in vndecimo, in die decimo-
uarto fit eorum regularis ſolutio.

Criſis eſt velox, & vehemens motus 189.
norbi ad ſalutem, vel ad mortem, cum
ccidentium difficultate. Nulla enim
otius ægritudinis periculoſior eſt, quã
ora criſis.

Morbus qui non eſt ex materia, non 190.
ıcit criſin, vt qui ſunt ex inanitione.

G 2 Qua-

191. Quatuor sunt, quæ Medicum in c
gnitionem crisis ducunt: motus ma
riæ, virtus infirmi, species morbi, & t
pus anni.

192. Sudor & vrina, pariter solutio ve
tris, sanguis, apostema, vomitus, su
critica signa.

193. Si in diebus criticis æger incipiat
dare, videndum est, ne æger perturb
tur, aut cogatur ad aliud, sed omni
liber sit, cum bono animo sudet cop
sè, neque pluribus vestimentis coop
riatur.

194. Index septimi quartus, sequentis
ptimanæ octauus initium. Spectand
quoque est vndecimus, siquidem is
cundæ septimanę quartus est. Rursu
que decimus septimus spectandus. Is
nim à quatuordecimo quartus est,
ab vndecimo septimus.

195. In diebus criticis non est natura in
pedienda, neque cum phlebotom
neque cum medicinis solutiuis.

IV.

IV.

De Pulsibus.

Vt corporis affectus se habet: sic pul- 196.
s arteriæ cordis motibus incitatur.

Vndosus pulsus, atque insigniter 197.
ollis, futuros sudores indicat.

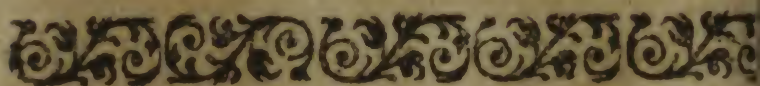
Pulsus in calida complexione, ma- 198.
nus est, celer & frequens, in frigida,
ruus & tardus, in humida, profun-
us, latus, inæqualis & mollis: in sicca,
ngustus & durus. Hinc iudicare potes
e complexionibus compositis.

Macilentorum pulsus, maior & for- 199.
or est, pinguiorum pulsu. In his enim
tus arteriæ profundior est. In carnosis
erò celer est; magnus & mollis.

Puerorum pulsus celer est & crassus; 220.
dolescentum magnus; senum parui,
rdi & tenues. Virorum pulsus fortio-
es, quàm mulierum, vno etiam maio-
es. Tardiores verò & tenuiores viro-
um, quàm mulierum.

In Vere pulsus paruus & fortis; in 221.
state paruus, celer & crassus; in autu-

mno fortis, mollis & tardus; in hyem
tenuis & debilis.

APHORISMO-RVM MEDICINA-LIVM,

SECTIO SEXTA.

I.

De Victu.

1. VICTVS rationem optimam esse Medicinam, Diuinus Hippocrates noster verissimè pronunciat.
2. Diætetica Medicina præstantior est pharmaceutica & chirurgica.
3. Si sola victus ratione citra pharmacum mederi datur, nihil neque prius, neque rectius.
4. Qui recta victus ratione vtũtur, nec vomitu, nec alui purgatione indigent.
5. Neque superuacua nutritione one-

randa,

anda, neque tenui corpora debilitanda sunt.

Cùm morbi noticiam habueris, secundum virtutis tenorem, & ægri consuetudinem diætare oportet. 6.

Victus tenuis & exquisitus, in morbis longis semper, in acutis verò vbi non conuenit, parum tutus. Rursumque victus qui ad extremam peruenerit tenuitatem, molestus: Siquidem q ę ad summam plenitudinem perductæ sunt repletiones, molestæ. 7.

In victu tenui peccant ægroti, quò fit, vt magis lædantur. Siquidem quoduis peccatū grauius hîc, quàm in paulò pleniori victu esse solet. Eadem de causa sanis etiam valdè tenuis, stataque & exquisita victus ratio parum tuta, quia errata grauiùs ferunt. Quare tenuis exactusque victus paulò pleniori existit maxima ex parte periculosior. 8.

Cùm itaque morbus peracutus est, extremos protinus labores habet, summeque tenuissimo victu vtendum est: cùm verò non est, sed pleniorem victū 9.

licet exhibere, tantùm de extrema victus tenuis ratione remittendum, quãtò extremis morbis fuerit remissior.

10. Cùm morbi vis est maxima, tùm vel tenuissimo victu vtendum est.

11. Sed & ex ægroto coniecturam facere oportet, an is cum præscripto victu perstet ad morbi vsque vigorem, anvè prius deficiat, imparque cum tali victu succumbat, quàm cedat morbus & obtundatur.

12. Quibus itaque vigor statim futurus est, tenuiter statim alere oportet: quibus autem posteriùs, & in ipso vigoris tempore, & paulò sub ipsum de victu demendum. Antea verò pleniùs alendum, vt ægrotus perferre queat.

13. In ipsis tamen exacerbationibus cibum adimere oportet, nã præbere noxiũ. Et cùm per circuitus redeunt morbi in ipsis accessionibus abstinendum.

14. Qui crescunt, plurimùm habent calidi natiui: itaque copioso cùm egeant alimento, abundè ipsis suppeditare oportet, alioqui corpus consumitur. In

seni-

ſenibus verò ineſt caloris parum, paucis propterea ſuccendiculis egent. Exiguus namque ignis fomitis extinguitur multitudine. Ob eandem cauſam nec ſenibus febres perindè acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus.

Ventres hyeme ac Vere natura calidiſſimi, & ſomni longiſſimi. Per ea igitur tempora plus cibi dare oportet, ſiquidem plus natiui caloris habẽt. Quò fit vt copioſiore alimento egeant, argumento ſunt ætates & athletæ. 15.

Victus humidus cùm febricitantibus omnibus, tùm pueris maximè atque aliis, qui tali victu vti conſueuêre, vtilis. 16.

Quos etiam ſemel aut bis, aut plus minuſve & minutatim alere conueniat, ſpectandum. Dandum verò aliquid tẽpori, regioni, ætati & conſuetudini. 17.

Æſtate & autumno cibum copioſiorem ferunt difficillimè, Hyeme facilimè, Vere minùs. 18.

Quibus per ſtatos circuitus acceſſiones fiunt, nihil dare, nec cogere, ſed 19.

demere oportet ante iudicationes.

20. Quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, ſenſim reficere oportet, quæ verò breui, repentè.

21. Si à morbo cibum adhibens quiſpiam vires non recipiat, copioſiore alimento corpus onerari indicat: ſi verò modicè epulanti idem eueniat, vacuatione indigere ſciendum eſt.

22. Impura corpora quò plùs nutriueris, eò magis læſeris.

23. Vbi præter naturam copioſior cibus ingeſtus eſt, morbum inde creari, indicat ſanatio.

24. Eorum quæ confertim & celeriter alunt, celeres etiam excretiones eſſe ſolent.

25. Si à morbo bellè comedenti corpus non proficiat, malum.

26. Qui aduerſa valetudine abundè initio comedunt, nec proficiunt, ii ferè tandem omnes in cibi faſtidium incidunt: Contrà qui initio forti inedia vſi, cibum poſtea appetere incipiunt, inualetudine facilius liberantur.

Paulò

Paulò peior, ſed ſuauior cibus & potus, meliori quidem, ſed ingrato præferendus. Quæcunque enim cum voluptate aſſumuntur, iſta ventriculus amplexatur & magis concoquit; ſicuti illa quæ diſplicent refugit, vnde nauſeæ, flatus & fluctuatio. 27.

Quibus tubercula ad articulos, vel labores poſt febres fiunt, ii cibariis pluribus vtuntur. 28.

In cibis offerendis, virium robur diligenter perpendendum. 29.

Ventre conſtipato cibus non offeratur: Sic enim cibus non poteſt deſcendere, & ſic fiunt exhalationes ad caput. 30.

In morbi principio æger cibandus eſt parcè, & victus hic eſt tenuis: in augmento parciùs, & eſt tenuior: in ſtatu parciſſimè, eſtque tenuiſſimus; & in declinatione modicè, ac modicus dicitur. 31.

Qui ventriculum debilem habet, ille per diem ſæpe nutriatur; & ſemel parum cibi euchymi, qui ſit facilis concoctionis, aſſumatur, ne paucus ſto- 32.

machi calor à cibi copia obruatur, & extinguatur. Idem de reconualeſcentibus intelligatur.

33. Æger ſemper tempore minoris afflictionis debet cibari: ſic enim virtus circa materiam exuperantem minus eſt occupata, & cibum melius complectitur. Nonnunquam tamen in ſtatu, vbi afflictio eſt intenſiſſima, & accidentia vehementiſſima ſunt, præſertim in corporibus ſiccis, & facilè reſolubilibus, cibum offerre cogimur, ne virtus proſternatur, ob immodicam ſpirituum ac caloris natiui reſolutionem.

34. Corpora cholerica, cùm ſunt ſiccæ & emacida, ac valdè reſolubilia, præſertim ſi in labore ac vigiliis vitam degerunt, ſtatim ſunt cibanda, etiam in ipſo paroxyſmo, & quacunque hora occurrit Medicus. Si enim non confeſtim cibo reficiuntur & humectantur, tum aut cadunt in ſyncopem, & moriuntur in paroxyſmo, ob magnam reſolutionem; aut fiunt confeſtim hectici, ob magnam exiccationem.

Con-

Consuetudo etiam in præscribenda 35.
diæta consideranda. Nam crapulosis
non temerè est inedia iniungenda, &
tenuis diæta præscribenda. Quicunque
enim error committitur magnus, maior in hoc fit, scilicet tenuiori victu,
quàm in paulò pleniori.

In morbis virtute existente debili, 36.
ob humorum & spirituum magnam
resolutionem, æger cibo reficiendus
est, aliàs virtus prosternitur. Virtus enim, & non Medicus, curat morbos.
Sed quandò virtutis adest debilitas, ob
materiæ copiam virtutem opprimentem, hic inedia imperanda est.

Panis lauetur cum aqua hordei, ad 37.
eductionem salis ac fermenti, quoniã
in morbis acutis exhibitio panis non
loti est nociua, & in apostematibus intrinsecis magis, quoniam facit ad rupturam apostematis ante maturationem.

Quibus cibus in stomacho acescit, il- 38.
lis non est offerenda aqua hordei; & si
in eiusmodi frigido ventriculo offerre

volucris, tùm radix apii & parum piperis addatur.

II.

De Regimine puerorum.

39. Quoniam eius naturam, à quo nutrimur, ſuſcipimus, bonorum morum nutrix, bonæque corporis diſpoſitionis, ac mediocris ætatis, ſemper eſt eligenda.

40. Bono cibo nutrices ſi nutriantur, bonum lac generant, bonoſque dant ipſi nutrito ſuccos.

41. Solo lacte paſcendus eſt infans, vſque quò dentes anteriores producat.

42. Vt hœdi lacte ouino nutriti pilum gignunt teneriorem; Et agni lacte caprarum aliti lanam ferunt duriorem: ſic nati alienis matribus educati, à propriis matrum naturis multùm diſcrepant.

43. Quæ ſuos fœtus deſerunt, ablegantque à ſeſe, & aliis nutriendos dant, vinculum animi atque amoris, quo parentes

tes cum filiis natura consociauit, dirimunt.

Moderatus fletus ante pueri lacta- 44.
ctionem ad membra spiritalia dilatanda, cæteraque confortanda, & ad caput purgandum conuenit.

Cùm ignem igni addere non liceat, 45.
vinum propterea pueris non gustandum.

Vinum & cereuisia inimica sunt 46.
pueris: Nam eorum capita malo vapore replent, & calefaciendo mentem eorum perturbant.

III.

De Regimine senum.

Senes omnes indigent exercitio 47.
moderato, ne natiuus eorum calor extinguatur. Eorum enim calidum flabellari semper indiget. Cauenda tamẽ omnimoda quies, & motus admodum vehemens.

Senes immoderatè secundum quã- 48.
tum, aut quale diætati, haud paruum incurrunt nocumentũ. Iuuenibus au-

tem

tem maximis in peccatis minor fit læsio.

49. Non omnib⁹ ſenibus eſt lac exhibẽdum: ſed ſolummodò iis, qui id benè digerunt, & ſymptoma nullum inde ſentiunt in hypochondriis.

50. Cibaria temperata, concoctu facilia, naturis ſenum præ cæteris conueniunt.

51. Subtilis ſubſtantiæ vinum prodeſt ſenibus. Omnia enim membra eorum calefacit, & ſanguinis ſerum ſubducit per vrinam.

52. Carnium columbarum, turturumque & paſſerum vſus, præ cæteris carnibus ſenibus, & iis quibus ſanguis modicus eſt, cum odorifero vino convenit. Bilioſis verò & acutè febrientibus nequaquam.

53. Plurimùm falluntur, qui ſenum corpora exiccanda eſſe putant.

IIII. De

IIII.

De vario genere ciborum, & potus.

Quò ſimplicior victus ratio, eò naturæ conuenientior. 54.

In omni re naturali eſt quædam vis naturalis, quæ res ſibi conuenientes attrahit, ac repellit nociuas. 55.

Cibariorum quæcunq; natura ſunt plùs iuſto calida, bilioſiora ſunt; quæ verò frigidiora, hæc pituitoſiora ſunt. 56.

Nulla res attrahit aliquid propter ipſum attrahere: ſed vt eo voluptuetur, ideoque citiùs fit attractio. 57.

Commune eſt hominibus, cæteriſque animantibus, cor quidem à iecore, iecur verò ab inteſtinis, & ventriculo, nutrimentum attrahere. Nam membrum fortiſſimum trahit ad ſe conueniens ab imbecilliori & ad imbecillum ſuum ſuperfluum mittit. 58.

Singula quæque noſtri corporis mẽbra, à ſimilibus animalium membris, 59.

ab

ab humana natura non longè distantium, conueniens alimentum suæ crasi suscipiunt; hac de causa cerebrum cerebro, iecur iecuri, & cor cordi conuenit.

60. Quibus æquale temperamentum, his quantò iucūdius fuerit quod comedunt; id tantò vtique fit illis magis nutriens.

61. Qui nimio cibo vtuntur, corpora non augent.

62. Prospiciendum semper est, vt eorū, quæ eduntur & bibuntur, respectu eorum, quæ expelluntur, conueniens semper seruetur mediocritas.

63. In omni nutritione, id quod nutritur, oportet attrahere, & congregare particulas sibi similiores, quæ sunt in eo, à quo fit nutritio, hinc & illinc disseminatæ. Simile ob id naturâ tendit ad suum simile.

64. Quæ facilè digeruntur, facilè etiā corrumpuntur. Durè verò digestibilia difficulter sunt alterabilia, & tardè corruptibilia.

65. Humidius alimentum, vt distribui-

tur

tur citiùs; ita citiùs etiam euaporat.

Quo acutiores morbi ſunt, eò minùs cibo indigent. 66.

Quoniam omne animal neceſſe eſt nutriri, & ciborum ſubſtantia non ſit tota nutritiua, paratæ ſunt aliquæ corporis particulæ ad ſuperflui excretionem, & eius expulſionem. 67.

Panis fermentatus ex ſano frumento arte debitè coctus & conditus, & conuenienti tempore comeſtus, gallinarumque caro, & caput annualis hœdi, piſceſque non viſcoſi, duri carne, & aquæ liberæ, oua ſorbilia recentia, gallorum iuuenum teſticuli, carnis ſuccus, & odoriferum vinum, alimenta ſunt boni nutrimenti, inter craſſum & ſubtile temperata. 68.

Ex volatilibus optimæ ſunt perdices, cum omnibus montanis auibus, gallinæ & phaſiani, collumbæque ſylueſtres, carnes quoque porcinæ in ſaltibus enutritæ, & ſimiliter hœdi. Superfluitate autē abūdant omnia paludoſa & ſtagnea, ſiue non exercitata. Frigida enim 69.

enim sunt animalia vetera & recens nata.

70. Cibariorum omnium, ipsæ porcorum carnes maximè sunt nutritiuæ: veruntamen crassioris succi, ac viscosioris multis aliis sunt generatiuæ tardiorisque digestionis.

71. Plus est alimenti in carne, quã in vllo alio cibo.

72. Corpora humida parum comedunt, plurimum egerunt, difficulter curãtur.

73. Præstat cum diæta potiùs curare, si fieri possit, quàm cum pharmacis.

74. Inter domesticas quadrupedes leuissima caro suilla est, grauissima bubula.

75. Omne ferũ animal domestico leui⁹, & quodcunque humido cœlo, quàm quod sicco natum est.

76. Ex feris quò maius quodque animal eò robustior ex eo cibus est.

77. Omne animal quadrupes, si lactans est, minus alimenti præstat.

78. Bouinæ, vrsinæ, ceruinæ, ac leporum carnes, & præsertim veterum animalium,

lium, atræ bilis excitant morbos.

Carnes caprinæ iuuenes per æstatẽ 79.
optimæ; per autumnum verò pessimæ.

Carnes porcinæ malæ, suillæ verò se- 80.
mota cute aliis sunt meliores, subfrigidæ tamen edendæ sunt.

Masculorum carnes, (exceptis ca- 81.
prinis) fœminarum carnibus meliores habentur: Castratorum verò inter vtrasque mediant. At castratorũ volatilium omnium ambulantium carnibus laudabiliores fiunt.

Exercitatorum animalium carnes, 82.
non exercitatorum carnibus saniores reputantur.

Omnium animalium interiora, ce- 83.
rebraque, & aues in paludibus degentes, ac cicera recentia, nec non fabæ virides, & caro lactantis animalis, siue non exercitati, atque etiam pisces, & carnes anserum multorum sunt excrementorum.

Animalium omnium partes ex- 84.
teriores, partibus interioribus, dextræque sinistris, præualere dicuntur.

Cere-

85. Cerebrum comestum humoris pituitosi generatiuum est, ac facilè putrescit, cui adeps & medulla non longè absimilantur.

86. Aurium, narium, cutis, gutturis, & similium cartilaginosorum carnes pinguedine priuatæ cum labore decoquũtur, sanguinemque pessimum gignunt, ac modici nutrimenti. Labra tamen auribus laudabiliora fiunt. Linguę quidem nutrimentum mediocre, & lactantium etiam cutes pauci viscosique alimenti sunt.

87. Peditantium, volatilium, natatilium oculi, vt pituitosi nutrimenti sunt; ita tardi descensus.

88. Pedes quadrupedum & genua, animaliaque vsualia in siccis desertis pascentia, paucorum sunt excrementorũ.

89. Licet cor dum viuit sit plùs cæteris membris calidum & sanguineũ: mortuum inter cæteras corporis particulas vilissimas computatur, duræque substantiæ est, difficilis concoctionis, & tardè è ventriculo descendit.

Pulmo

Pulmo ſplene, iecore & renibus cō-coctu leuior eſt, minùs tamen iis nutrimentum, & magis phlegmaticum præſtat. 90.

Omnium animalium ſplenes mali ſunt nutrimenti, atram bilem augentes. Porcorum verò, cæteris minoris ſunt malitiæ. 91.

Lactantium animalium iecora, plus veterum iecoribus approbantur, anſerum, anatum & gallinarum iecur, quadrupedum iecoribus præſertim: ſuillum verò cæteris peditantium plùs laudatur à Medicis; difficulter tamen digeruntur omnia, egerūturque tardè. Digeſta autem vbi fuerint, ſanguinem laudabilem gignunt. 92.

Siccæ naturæ membra, velut cutis, nerui, venter, inteſtina, vterus, & alia huiuſmodi difficulter digeruntur, & lentè à ventriculo exeunt, minuſque aliis corporis partibus nutrimentum, & pituitoſum gignunt, ob id dimittenda ſunt. 93.

Vt erroris ſuſpicio cuiuslibet rei 94.

cibalis tollatur, quælibet cibaria debitis artibus præparari expedit, atque illis vti cum legitimis salsamentis; hac de re siccæ carnes & macræ elixandæ sunt, humidæ verò & pingues assandæ, nullæ verò frixandæ.

95. Fluuiatiles pisces, & præsertim petrini, si in aquis purioribus exerceantur, digeruntur ii facilè, & sanguinem medium generant.

96. Cibaria sua natura mala sunt: cæpe, allium, nasturcium, porrum, caules, vrtica, eruca, sinapi, & alia id genus.

97. Mali sunt omnia olera chymi, & pauci nutrimenti, augmentantes sæpè phlegma, interdum Melancholiam, & aliquando choleram.

98. Omnium frugum nutrimento maximè est ptisana; olerum sola lactuca; piscium, qui saxatiles dicuntur; panis qui fermentatus, & modicè durus atque salitus est, potio oxymeli, mulsa; vinumque tenue & album.

99. Excellentis qualitatis cibaria fugienda sunt penitus, aut contrariarum qualita-

qualitatum cibariis corrigenda.

Ciborum ſatietas nulli conuenit æ- 100.
tati, multorum equidem corpora ad
perniciosas deducit ægritudines, præ-
ſertim cùm de malis cibis illata fuerit.

Lubrica, ſubtilia, concoctu facilia, 102.
aut cacochymica, velut fructus in eodẽ
paſtu cum craſſioribus ſumenda, ipſis
anteponenda veniunt.

Cùm priora ſemper ſint præponen- 102.
da, & poſteriora poſtponenda, edulio-
rum ad ſeceſſum velociora, digeſtu du-
rioribus, & ſeceſſum tardioribus, legi-
timè præponuntur.

Non ſunt nociua vtilibus miſcenda, 103.
cùm vtilibus ſolis abſque nociuis poſ-
ſimus vti liberè.

Menſæ breuitas & bonorum cibo- 104.
rum paucitas, magis quàm horum di-
uerſitas, ſana corpora faciunt.

In omnibus obſeruanda eſt con- 105.
ſuetudo, ad mala duntaxat non perdu-
cat tandem accidentia.

Vt omnis ſuſpicio corruptionis nu- 106.
trientium tollatur, ac ſanitas cum pau-

citate ac ſimplicitate ſeruetur, nihil q-dem ſecurius eſt, quàm cihorum varietatem, & ipſorum multitudinem penitus effugere.

107. Nutrientia, quæ in regionibus connaturalibus creſcunt, hominum illarum regionum temperaturis ſalubriora ſunt, magis quàm illa, quæ diſtantium ac diuerſorum ſunt climatum, ob id gallica vina Gallorum naturis, Italica Italorum conformiora putantur.

108. Cibus quò magis delectat cùm accipitur, eò etiam maiori cum voluptate à ventriculo ſuſcipitur, retinetur, meliuſque quouis alio digeritur. Si verò abominabilis eſt, natura ipſum renuit, vomitus, faſtidiumque cauſatur, & inflatio.

109. Horribilia in ſapore vel odore humanæ complexioni aduerſiſſima ſunt, peſſimique nutrimenti, vt excellenter ſtyptica, acetoſa, amara, acuta & ſalſa, eapropter ſi neceſſe fuerit his vti, modica quantitate, atque paucis vicibus ac repreſſis eſt vtendum.

Vina

Vina naturæ aquoſæ & ſubſtantiæ 110. ſubtilis, vrinas facilè mouent, puriſſimum perindè dant alimentum corpori. Quæcunque verò craſſa potentiùs nutriunt. Ad euchymiam meliora odorifera, clara; ſed caput feriunt. Recentiora autem, & antiqua nimis, fugienda ſunt penitùs: Illa enim ſuperfluè calefaciunt, iſta verò minimè.

Vina aquoſa omnia inſenſibiliter re- 111. frigerant, vrinam ac ſudorem prouocant, humectant, concoctionemque iuuant, & pauciſſimum corpori nutrimentum afferunt.

Vetus vinum impinguatis contra- 112. rium, album autem & ſubtile illis conuenit.

Dulce vinum non adeò, vt vinoſum, 113. capiti nocet, minuſque mentem tentat; iecur tamen & lienem infarcit, & in tumorem attollit, & iis qui amara bile abundant, haud vtile eſt.

In ventriculo lacte exiſtente, vinum 114. bibendum non eſt, & econtrà.

Quoniam vinum ea, quæ in mem- 115.

brorum ductibus inuenit, citò penetrare facit, ideò poſt paſtum, aut laboriofum exercitium, ſiue cibos mali chymi, non eſt illicò aſſumendum.

116. Secundum varias corporum habitudines, varios mores, varioſque affectus in ipſis vinum reddere ſolet. Nam id quidem immodicè bibitũ alios iracundos, humanos alios, alios miſericordes, audaces alios, alios eloquentes, alioſque taciturnos facit.

117. Dulce vinum albo minus vrinam cit, ſed nullum aliud efficaciùs ſputum promouet.

118. Fuluum vinum, nigrum & auſterum, capitis grauitatem inducit, mentem tentat, & vrinæ, atque ſputi exitum impedit.

119. A vino albo, & reliquis id genus, tùm maximè abſtinendum, cùm alui excrementa & mollia, & ramentoſa fuerint.

120. Cùm vinum in acetum conuertitur, eius vinoſæ partes acquirunt frigiditatem, & eius ſuperfluitas aquoſa, quando

quando ipſum putrefit, acquirit caliditatem. Hanc ob rem acetum eſt res compoſita ex partibus contrariis vltima contrarietate.

Aqua, cuius fons eſt ad orientem 121.
Solem, erumpens per liberum tranſitum, & mundum, & quæ per puram colatur arenam, calet que & friget ocyſſimè, omni ætati cæteris aquis longè ſalubrior & præſtantior æſtimanda eſt.

Aqua leuiſſima pluuialis eſt, deinde 122.
fontana, cùm ex flumine, tùm ex puteo, poſt hæc ex niue & glacie, grauior his ex lacte, grauiſſima ex palude. Eò melior quoque eſt, quò celerius calefit & frigeſcit.

Aqua quæ citò calefit & citò refri- 123.
geratur, leuiſſima.

Aqua frigida per ſe tardiùs permeat, 124.
& diſtribuitur, ſed cum vino commixta optimè penetrat, & ſitim mitigat.

Incommoda aquæ hæc potiſſimùm 125.
ſunt: Lienem & iecur attollit, fluctuat, ſupernatat, tardè tranſmittitur, vtpote

si frigida, & concoctu difficilis est, non ducit aluum, nec vrinam ciet.

126. Lac præbere capite dolentibus, febriculosis, & quibus hypochondria elata, aut murmurantia, & siticulosis malum. Malum item quibus biliosæ deiectiones, febres acutæ, & copiosa sanguinis vacuatio facta est. Conueniunt verò tabidis non admodum valde febricitãtibus, & febribus longis & languidis, dum nullum ex supra dictis signis adsit, & præter rationẽ extenuatis.

127. Quibus noctu bibendi est auiditas, iis admodum sitientibus obdormiscere bono est.

128. Æquali cibo & potu virtuti, debent vires corporis refici, & non superfluo opprimi.

129. Epularum amplitudo, & ipsarum diuersitas, frangunt corpus, & eneruant vires, hanc ob rem dimittendæ sunt. Varii namque cibi edantur licet faciliùs, grauiùs tamen decoquuntur.

130. Saporum & embammatum delectamenta, ad voluptatem magis, quàm ad vtili-

vtilitatem à cupedinariis primitùs adinuenta fuerunt, quæ interdum plurima adferunt incommoda.

Cùm omnis exceſſus ſit fugiendus, 131.
maximè hunc fugere oportet, ex quo non modò corpori, verumetiam animi damnum accidere poteſt.

Quoniam hominum corpora con- 132.
tinuò diſſoluuntur, non ſolùm ab innato calore, ſed etiam extrinſeco, neceſſe eſt id, quod ab iis diſſoluitur continuò reſtaurari, & hoc cibis & potibus fit craſi ſuæ ſimilibus.

Nullum cibi genus adeò naturæ ſi- 133.
mile eſt, quin in ſe aliquid excrementi habeat, ob id quodlibet corpus aliquo ſemper indiget, quo tale ſecrementum ab ipſo educatur.

Quoniam omne ſimile ſuo nutritur 134.
ſimili; calida calidis, frigidaque frigidis, & ſimilia ſimilibus nutriantur oportet.

Cùm vnuſquiſque ſecundum ſuum 135.
viuendi modū regendus ſit, vſitata ſtomacho his aſſueto meliora iudicantur,

etsi multis inassuetis deteriora sint.

136. Temperata corpora cibis temperatis conseruantur : Distemperata verò contrariis ac distemperatis.

137. Omnia cibaria plus æquo superfluitates generantia, aut humores plus iusto augmentantia, ab omnibus sunt dimittenda, minuenda, aut ad minus non continuanda.

138. Secundum hominis naturam, ætatem, exercitium, anni tempus & morbi genus, victum mutare debes, modò addendo, modò demendo.

139. Calida & humida corpora cibum cæteris melius commutant, sibique assimilant: Frigida autem & sicca, cæteris deterius.

140. Vt à liquore fœtido vas mundum infi. itur, & contrà : sic à corpore mala qualitate affecto, boni succi cibi corrumpuntur.

141. Ægritudines acutæ & breues, tenuem diætam sustinent: chronicæ verò renuunt.

142. In quolibet morbi tempore, secundum

dum virtutis robur, ægri reficiẽdi sunt.

Virtute decoquendi cibaria debili 143.
existente, appetitusque carentia, varietate sollicitandus patiens non est, vt plus ciborum assumat, quàm concoquere possit.

Quoniam nefas est augere malum 144.
malo, regimine morbis contrario diætabis ægrotantes.

Ciborum potuumque cibalium me- 145.
dicatio illa, quę fit medicinis puris, longè melior tutiorque esse creditur.

Multùm laborantibus, cibi plures & 146.
crassiores conueniunt, parum pauci & subtiles, & mediocriter mediocres.

V.

De regiminis mutatione secundum quadrifariam temporum anni diuersitatem.

Hyeme cibi plurimum, potusque 147.
minimum sumere oportet. Sit autem

vinum quàm meracissimum. Cibi panis, & omnia obsonia assa, oleribus per id tempus parcissimè vtendum est.

148. Vere potu largiore, vino diluto, cibis mollioribus, & parcioribus vti cōuenit.

149. Æstate molli cibo, potu dilutiore & largiore, & omnibus obsoniis elixis ali expedit; Oleribus etiam coctis & crudis, vt corpus refrigeretur & emolliatur.

150. In autumno cibi plures debent esse & ficciores, obsonia ficciora, pro temporis ratione, potus autem fortiores & meraciores.

151. Anni temporum discrimen diætæ varietate indiget, in frigidis calida, & frigida in calidis administranda.

152. In hyeme nutriens actu calidum assumendum: in æstate actu moderatè frigidum.

153. Vespere & mane corpora reficienda sunt, æstate præsertim, cùm digestiuus calor his horis ab externo frigore roboretur.

Man-

Manducandi appetitu insurgente, illicò manducandum est. 154.

Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecilli acescit. 155.

Leuior piscis inter saxa editus, quàm in arena, leuior in arena, quàm in limo. 156.

Pinguia, quàm macra, recẽtia, quàm salsa, noua, quàm vetusta plus alimenti habent. 157.

Res eadẽ magis alit iurulenta, quàm assa, magis assa, quàm frixa. 158.

In morbis acutis ptisana rectissimè cæteris, quæ ex frugibus constant, pulmentariis antefertur. 159.

Non dabis ptisanam his, quibus cibus adhuc recens conclusus est, quibus laterum dolor continuus, atque calidis fomentis non leuatur, neque procedit sputum; sed lentum & incoctum est. Ptisanam quoque ministrare vetãt venæsectio, medicamentum & clyster. 160.

Aqua mulsa pulmonem inprimis lenit, sputum mediocriter educit, & propter abstergẽdi facultatem tussien- 161.

 tibus

tibus quoque vtilis est. Vrinam efficaciter cit, nisi viscosum aliquid obstiterit, alui biliosa excrementa educit.

162. Aqua mulsa à ptisanæ sorbitione epota vehementer replet & inflat, visceraque in præcordiis lædit.

163. Mulieribus siccior victus ex vsu est, etenim cibus siccus, ac potio meracior, carnes molliores habentibus idonea sunt.

164. Ex itinere fatigatis, vel laborantibus, aut à balneo venientibus, frigidus potus perniciosissimus est.

VI.

De Confortantibus.

165. Confortatiuæ confectiones, cum cibo, ante cibum, & post cibum, ad libitũ ægrotantis sumi condecenter possint.

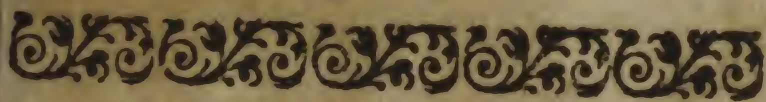
166. Alimenta resumptiua, humectantia balnea, & quies mentis, corporis habitudinem reparant, accidentaliter diminutam.

Faci-

Facilius est potu refici, quàm cibo. 167.

Sobrietas & perfecta digestio corroborant membra conualescentis. 168.

In confortantibus Electuariis & confectionibus malancholicis affectibus, semper quoque vna humectans medicamentum, vt conserua violarum, &c. coniungatur. 169.

APHORISMORVM MEDICINALIVM,

SECTIO SEPTIMA.

I.

De Medicamentis.

Remedia cognita non sunt nouis postponenda. 1.

Fidere experimento citra rationem, periculosum est. 2.

Scelus esse, Arnoldus pronunciat, compositis medicamentis vti, cùm sim- 3.

plicia iuuare poſſunt.

4. Sine noticia certa virtutum medicinarum, quibus indies vtimur, impoſſibile eſt debitè auxiliari iis, qui ipſis indigent.

5. Ad vſum auxiliorum ſcire expedit Medico membrorum corporis ſitum, ſubſtantiam, colligantiam, vſum, compoſitionem, numerum & magnitudinem.

6. Plurimum refert Medicum malignarum & incolumium medicinarum differentias ac virtutes ſcire, vt malignarum malitiam, dum iis vti convenit, dextrè corrigere; Incolumitatem verò bonarũ & ſalubrium roborare, & ad loca illis egentia aptè dirigere ſciat.

7. Ne pharmaci malitia nocumentum membris purgandis inferat, antequam exhibeantur, quibuſdam ea confortanda ſunt, atque viæ ipſorum aperiendæ, & materia peccans præparanda, quò virtus adiuta pharmaco ipſam è corpore faciliùs excludere valeat.

8. Qui methodum in omnibus nimiũ pertina-

pertinaciter exquirit, pariter cum morbo plerumque hominem de medio tollit.

Ad extremos morbos, extrema exquiſitè comparata remedia optima. 9.

Satius eſſe anceps remedium, quàm nullum experiri, Celſus cenſet. 10.

Ne cibus & medicina mutuò ſe impediant, altero in ventriculo exiſtente, alterum miniſtrare non licet. 11.

Ægrotantis animum cùm videas medicinæ repugnantem, & ab ea planè abhorrere, ad hanc accipiendam noli ipſum inuitum compellere. 12.

Cùm ſolutiuum aliquod recuſauerit patiens, aliud, quò eandem materiã peccantem euacuare poſſis, miniſtrabis. 13.

Non omnibus eadem remedia conueniunt. Quid verò conueniat, videre prudentis Medici eſt. 14.

Opiata, niſi purgato corpore, ſiue hoc à natura fiat, ſiue etiam ab arte, & niſi vrgente neceſſitate adhiberi non debent. 15.

Capiti

16. Capiti frigidum epithema, emplastrumuè, aut aliud simile applicatum, priusquam à cerebro calefiat, remouendum. Calida verò antequam frigescant.

17. Iecoris epithemata, & quæ fronti applicantur remedia extranea, cæteraque localia (vt vocant) remedia, purgato corpore, & ea particula, cui applicantur, tutiùs admouentur.

18. Peregrina remedia semper quærere, ostentationis indicium. Chemicis verò vti, nisi chemica intelligas, periculosū.

19. Cùm virtus illa sit, quæ morbos adimit corporis, si impotens, aut nimiùm debilitata fuerit, medicinam ad actum deducere non potest, quare refocillanda erit.

20. Semper cauendum, ne medicamentis calidum innatum, humidum radicale, vel princeps membrum lædatur.

21. Cùm solutiuorum doses virtuti, naturæque indigentium semper debeant æquari, certam dosin cuiuslibet solu-

tiui, ac

tiui, ac ipſius potentiam exactè ſcire Medicum oportet, alioqui multos perducet experiundo ad interitum.

Etſi pharmacorum doſes determinatæ à Medicis deſcribantur: robur tamen virtutis & eius imbecillitas, aluique facilitas aut difficultas illius, frequenter has variare ſolent. 22.

Debita medici ordinatio nihil prodeſt ægrotanti, ſi vitio medicinæ, vel pharmacopolæ vitietur. 23.

Cùm ſenſus guſtus exactiùs, quàm viſus, aut olfactus, medicinarum facultates apprehendat, ex ſaporibus certiora ipſarum indicia, quàm ex coloribus, vel odoribus, habentur. 24.

Theriaca, ſimiliaque antidota, ſenibus oppilationes habentibus, ventribus præpurgatis, congruè miniſtrantur. 25.

Vnica quandoque & ſimplex medicina melius morbis occurrit, quam ex multis & diuerſis compoſita. 26.

Inter cibum & medicamentum hoc diſcriminis eſt: Nam ipſa medicina 27.

corpus

corpus ipsum alterat, cibus verò corporis substantiæ similis ipsum corpus nutrit.

28. Frequens vsus pharmaciæ vires corporis frangit, seniumque accelerat.

29. Cùm fortis medicina recens tibi deficit, duplum veteris debilis loco eius erit administrandum.

30. Vna sæpe medicina in corporibus diuersis varios producit effectus, & hoc propter variam corporis dispositionē.

31. Torsionem ventris faciens, & non competenter soluens pharmacum prę-assumptum, clystere subductiuo, potioneuè decocti masticis, aut aqua tepida iuuatur.

32. A pharmaco solutiuo succi peccantes moti, & non euacuati, alteram succorum massam citissimè inficiunt.

33. Quæ inter corpora, & medicinas concurrunt proprietates, experimento solo à Medicis dignoscuntur.

34. Quale est pharmacum epati absinthium; tale est spleni capparis cortex.

Et

Et quale epati eupatorium: tale est splenis scolopendrium.

Natura repugnante Medicina nil prodest. 35.

Medicamentis vti non vrgente necessitate superuacaneum, & nociuum est. 36.

Cognitis medicamentis vtendum est, quorum haberi copia potest, & quæ non es expertus omitte. At hodiè peregrina quæque delectant. 37.

Medicamenta pauca tibi tenenda sunt, & quorum operationes, & vires iam multoties es expertus. Totius enim multitudinis noticia est incomprehensibilis, ne cùm per singula volueris inquirendo discurrere, multiplici diuersitate distractus, nescias cui debeas adhærere. 38.

Creber vsus pharmacorum, præsertim in primis annis, celerem inducit senectutem. 39.

Peccat is, qui cùm possit mederi simplicibus, ad compositiones confugit. 40.

Quantò plura confunduntur in 41.

com-

compositione medicamina: tantò he-
berior haud dubiò eius redditur effe-
ctus.

42. Quæ naturæ amica sunt medicami-
na, copiosiora & liberaliùs; quæ vero
aduersaria, administrato parciùs. Est e-
nim Medicus adiutor tantùm naturæ,
non destructor.

43. Sicut medicamenta, quæ propin-
qua membra respiciunt, in minori: ita
quæ remota concernunt, maiori quan-
titate donantur.

44. Fortis Medicina recidiuam facit.

II.

De tempore, & modo exhiben-di medicinas.

45. Lenitiuæ medicinæ, non sunt hu-
morum agitatiuæ, ideò tutò in morbo-
rum principiis exhibentur.

46. Electuaria solutiua, similesuè medi-
cinæ, quouis modo exhibeantur, sunt
cibo præmittendæ, quia antequam ab-
soluerint operationem, nunquam is
assu-

assumendus est. Vomitiua verò stomacho variis cibis repleto, tutiꝰ exhibẽtur.

Debilibus catharticis superdormiẽdum non est. Talium enim vires, quæ alioqui debiles sunt, somnus deprimit. Fortia verò somnum admittunt, vt eorum fortitudo debilitetur. 47.

Medicinam solutiuam cruda morbi existente materia, non oportet exhibere, neque ipsam commouere in ipsius principio, dum ipsa non furiat. Si verò multa fuerit, aut etiam furiosa, ante sui coctionem legitimè administratur. Nã motus humiditatum in corpore vigentium adiuuat Medicinam, quæ tunc eas facilè trahit. 48.

Ne cibus indigestus à stomacho ad hepar ducatur, ipso cibis repleto, siue cacochymico, syrupos, iuleposuè, nequaquam ministrabis: sed vacuo vel purgato. 49.

Tardiorẽ syrupi, vel iulepi descensũ in ventriculo fieri si cupias, pulueres aliquos priùs administrato: si verò velociorem, ipsos pulueribus præpones. 50.

Ca-

51. Catapotia inueterata & desiccata priusquàm deglutiantur, humectanda sunt per noctem in aqua calida.

III.

De *quantitate medicamento-rum.*

52. Cũ prauos & superfluos succos volueris à cerebro, & membris à ventriculo remotis extrahere, maiores exhibebis pillulas, aut fortius pharmacum. Cùm verò ab intestinis & viis communibus, minores & leniora cathartica.

53. Ne pharmaci præassumpti malitia in stomacho remaneat, lauatiuum iusculum aliquod, solutione completa, optimum est propinare.

54. Omnia somnifera, soporiferauè per duas horas post cibum à peritis propinantur.

IIII.

De Purgatione.

Inter medicinas & corpora ſunt proportiones, quæ non comprehenduntur niſi experimento, ergo multa experimenta ſunt experiunda, donec inuenias, quod iuuet. 55.

Vbi pluribus egemus vacuationibus, debemus ſemper à mitioribus inchoare, & tandē ad valētiora aſcēdere. 56.

Perpetuò vniuerſalis euacuatio particularem præcedat, ne aliunde in affectam ſedem humores noxii rapiantur, vnde fiat nouiſſimus error peior priori. 57.

Semper potius vtendum medicamentis purgantibus in minima doſi, quam ſumma. Quia tutius eſt peccare in defectu, quàm in exceſſu. 58.

Qui tempeſtiuè expurgari volunt, collecta in dies maiori humorum copia; poſtea grauiùs cruciantur. 59.

Cùm ſuccum ſuperfluum expurgare 60.

gare velis, ipſum ſolutione præpares, cum medicinis propriis, cibiſque medicinalibus.

61. Solutiua fortia materiæ ſoluendæ concoctionem expoſtulant. Incoctam tamen euacuare ſatiùs eſt, quàm impedire naturam in ſucci peccantis æquatione.

62. Chronicorum morborum purgationes, peccantis materiæ coctionem expectant.

63. Cùm non minus ex humorum paucitate, quàm ex ipſorum abundantia naſcantur ægritudines, qui confeſtim ad pharmacias confugiunt, in errorem incidunt manifeſtum.

64. Per inteſtina purgantur ea, quæ in ſima iecoris parte ſunt, quæ verò in gibba per vrinam, quæ in pulmone ſunt, per tuſſim. Cerebri verò excrementa per nares.

65. Rectè inquit Meſue noſter, iſtum eſſe gradum ſapientiæ, vt ad medicinas fortes non deueniamus, niſi vbi debiles non contulerint.

Pur-

Purgantia, ſine ratione, magna ſæpè adhibere temeritas. 66.

Natura ſemper intendit mundificare ſanguinem, cùm ſecernit quod officit. 67.

Eucraſiata & ſana corpora nulla indigent pharmacia, neque venarum ſectione: Diſcraſiata verò earum altera, aut ambabus ſæpiſſimè. 68.

Imbecilli exiſtente virtute, ipſa exquiſitam abhorret purgationem, omniaque ſuperflua. Natura igitur fortis exiſtens probè ſuſtinet omnia: Imbecilli verò facta, à minimis læditur, & contriſtatur. 69.

Quibus imbecillis ventriculus eſt, alui ſubductionem haud faciliter ſuſtinent. Ii igitur clyſteribus, vitioſos ſuccos educentibus, ſoluendi ſunt. 70.

Malos ſuccos habentibus, ac pharmacia, aut venarum ſectione egentibus, vacuationis repetitio tutior eſt, quàm ſuperflua ſimul, & ſemel facta. 71.

Medicina calida alicubi admota, ſuccos trahit à toto corpore, velut ven- 72.

toſa ſanguinem; hac de re ſi non pręceſ-ſerit totius corporis purgatio, & mem-brum acutis curetur, ad illud materia adducitur manifeſtè, illicque firmatur, vt ab ea extrahatur tardiùs.

73. Flaua bile peccante euacuationes fie-ri promptióres expedit. In phlegmate autem & melancholia tardiores.

74. Euaporatiua pharmaca multitudine exiſtente in toto corpore, quibuſdam particulis admota magis implēt, quàm euacuant. Hanc igitur & alias curans ægritudines, ac etiam phlegmones, nullo vti audeas euaporatiuorum, priuſquàm totius corporis euacuatione v-ſus fueris.

75. Succi graues deorſum tendentes per inferiora, leues autem per ſuperiora purgandi ſunt.

76. Vt maiorum venarum ſectio mino-rum præcedere debet: ſic materiarum communium euacuatio particularium ſolutionem præcedat.

77. Robuſtis exiſtentibus virtutibus au-dacter vtere euacuatiuis auxiliis, in-uali-

ualidis verò timidè. Solutiua enim fortia cum ſuccis exuperantibus magnam ſpirituum faciunt ſolutionem.

Crudos ſuccos habentibus torſiones plures inducit purgatio, nec multùm dignum ratione euacuat. 78.

Humida atque calida corpora alui deiectionem faciliùs ferunt. 79.

Hyeme atque æſtate ægrè venter ſoluitur. 80.

Secundum caulis decoctum ventrẽ ſoluere, ſubſtantiam verò eius eandem adſtringere, compertum eſt. Quantò autem plus decoquitur: tantò fit eius aqua plus ſoluens, & ſubſtantia magis ſtringens. 81.

Terebinthi lacrymæ ad nucis ponticæ quantitatem datę, non modò aluum citra noxam ſoluunt: ſed viſcera omnia, iecur ſcilicet, lienem, renes, pulmoneſque abſtergunt. 82.

Pinguioribus & humidioribus viris clyſteres cõueniunt ſalſiores, & tenuiores, ſenioribus autem, & qui aſtricto corpore, & tenuiore valetudine ſunt, 83.

expediunt pinguiores & spissiores.

84. Purgationes vt interdum necessariæ sunt: sic vbi frequentes sunt, periculum adferunt. Assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit.

85. Corpora oportet, vbi quis purgare voluerit, fluida facere, & si suprà, sistere aluum, si verò infrà, humectare.

86. Pueri & senes etiamsi pleni humoribus: tamen non debent solui fortiter. Temperatè itaque procedendum est.

87. Immodica exinanitio vel plurimùm febres excitat.

88. Aluus si vehementiùs fluat, aut sæpiùs ducitur, hominem infirmat.

89. Ventrem deiicere, vbi intestina apostemata sunt, damnatur.

90. Quibus præcordia tensa sunt, cathartica assumpta nocent.

91. Prægnantem citra quartum, aut vltra septimum mensem purgare, metus est.

92. Venam incidere, & simul pharmacum propinare eodem die, piaculum est, sed ne duo pharmaca propinare eodem

dem die conuenit.

Præcipuum tempus euacuandi est 93.
Ver: Extrema tamen necessitas legi obnoxia non est.

Sicut æstas choleræ: ita hyems phleg- 94.
mati euacuando, idonea est.

In alleuiatiua euacuatione non est 95.
opus digestione. Fit autem clysteribus vtplurimùm, aut lenientibus medicinis.

Qui à fecum duritie constipantur, 96.
nisi clysterem præmiserint assumptis pharmacis, torminibus vexabuntur.

Antequàm pharmacum perfecerit 97.
operationem suam, comedendum aut bibendum non est.

Frigidi humores vehementioribus 98.
pharmacis faciliùs euincuntur, calidi verò temperatioribus.

Fortes, corpulentos valentioribus 99.
euacuato, pueros, fœminas, senes, macilentos debilioribus.

Iuuat ante pharmaci porrectionem 100.
percunctari laborantem, an vnquam pharmacis vsus sit, promptè quoque, an

difficulter reſoluatur; Nam ad huiuſmodi pharmaca potiſſimùm ſunt contemperanda.

101. Antequàm pharmacum propines, primùm digerere materiam, conuenit, niſi in morbis peſtiferis, & qui intra triduum perimunt.

102. In æſtate vomitus magis prouocatur, hyeme verò pharmacis atque clyſteriis opus eſt.

103. Qui in re Medica peritiores hodiè habentur, tempore æſtiuo ante diem, brumali verò in die, exhibent medicamina.

104. Laborantes vitio inteſtinorum, aut internis abſceſſibus, aut ex præcordiis dolentes, fortibus pharmacis ne purgato.

105. Qui difficulter excernunt, & frigidis humoribus turgent, calidis & lenibus cibariis ſunt reficiendi, ſcilicet carnibus pinguibus, cum petroſelino, aut feniculo recenti coctis. Qui verò calidis humoribus ſunt repleti, his attriplicem, mercurialem, betam, & braſſicam

cum carnibus pinguibus dato.

Stomacho ieiuno pharmaca ſumen- 106.
da ſunt. Quod ſi calidi fuerit tempera-
menti, aut ſtomacho debiliori, ante
medicinã modicum aquæ hordeaceæ,
aut vini granatorum bibere iubeto. Et
ſi pedes frigeant, pannis calidis calefa-
cere priùs procurato.

Si remiſſius fuerit pharmacum, lice- 107.
bit paululùm indormire: ſi verò forte,
vnica tantùm hora permittitur.

A pharmaci ſumptione non ſtatim 108.
eſt comedendum: ſed lentè & tenuibus
cibis corpus eſt reficiendum.

Dum aluus ſoluta eſt, niſi reſtringe- 109.
re velis, dormiendum non eſt.

Qui inter excernendum fame tanta 110.
vrgentur, adeò vt videantur debilitati,
his nonnihil panis in vino infuſi dare
permittitur.

Medicina ſi non operetur, per cly- 111.
ſterem, aut per alia lenientia profligan-
da eſt.

Vbi pharmacum diarrhęam, aut dy- 112.
ſenteriam induxerit, ſtatim ſyrupum

myrtinum, cydoniorum, aut Rhabarbarum propinato.

113. Indicium est perfectæ euacuationis, cùm siti immodica premitur patiens, & tormina multa torquent, aut spasmus.

114. Medicinam reuomentibus cum ouo ad gulam adhibito succurrimus, aut tosto pane aceto priùs humectato. Iuuat etiam acetosum quippiam masticare; sunt qui extrema ligent, & stomacho cucurbitulas superimponant.

115. Celebrata excretione brodium pulli cum saccharo ad abluenda intestina dato, indè, qui optimè nutriunt cibos.

116. Semper expedit paulatim ducere quàm subitò.

117. Operosum est, quorum sana sunt corpora, purgare. Torquentur enim & subuertuntur, confestimque dissoluuntur.

118. Antequàm pharmacum demus, expedit priùs extenuare crassos & glutinosos humores, vt faciliùs deiiciantur.

Inepti

Inepti ſunt purgationibus, quicunque obeſi, quique multi ſanguinis ſunt, & continuò animo deficientes, difficiles, & qui confeſtim, quauis oblata occaſione vomunt. Item pueri & ſenes, mulieres, multùm menſtruis purgatæ, quique puro ſunt corpore. 119.

Corpora aduerſa valetudine diu exhauſta periculoſe euacuantur. 120.

In turbationibus alui, & vomitibus qui ſpontè fiunt, ſi qualia oportet purgentur, confert, & facilè ferunt: ſin minus, contrà fit. Sic & vaſorum depletio, ſi qualem fieri oportet, fiat, confert, & facilè ferunt: ſin minus, contrà accidit. Proinde & regionis & temporis, & ætatis & morborum habenda eſt ratio, pro quibus talia vacuari conueniat, necne. 121.

Athletarum plenior corporis habitus, ſi ad ſummum plenitudinis gradũ perductus ſit, lubricus eſt. Neque enim eodem permanere aut conſiſtere poteſt: quum verò non conſiſtat, nec iam poſſit in melius proficere, ſupereſt vt 122.

recidat in deterius. Quamobrem plenior illa corporis habitudo haud cunctanter eſt ſoluenda, quò corpus nouæ nutricationis initium capiat. Non tamen vſque eò vacuando pergi velim, vt vaſa penitus in ſe conſidant. Hoc enim tutum non eſt: ſed quatenus natura feret, eò vſque progredi oportet. Sic & extremæ vacuationes periculoſæ: contraque repletiones, extremæ ſi fuerint, ſimiliter periculoſæ.

123. Quæ decernuntur decretavè ſunt iuſtè, nec mouere, nec aliud quicquam nouare, ſiue medicamentis, ſiue aliis irritamentis fiat, ſed omittere oportet.

124. Quæ educere oportet, quò maximè vergere videbuntur, ducito, viis ac locis vtiliter eò ferentibus.

125. Quæ matura, coctaque ſunt, medicari ac mouere oportet, non cruda, nec per initia, niſi ſuapte cieantur impetu, id quod perrarò fieri ſolet.

126. Quæ vacuantur multitudine metienda non ſunt, ſed ſi quę oportet, vacuentur,

entur, & facilè ferant: atque vbi ad animi deliquium educere conuenit, faciendum, si ægrotus par esse possit.

In morbis acutis raro, & per initia, 127.
medicamento purgante vti oportet. Nec verò id inconsideratè faciendum.

Si qualia oportet purgentur, con- 128.
fert, & facilè ferunt; si contraria, difficulter.

Corpora cùm quis purgare volet, ea 129.
fluxilia faciat oportet.

Incipientibus morbis, si quid mo- 130.
uendum videtur, moue. Vigẽtibus autem quiescere, multò præstat.

Qui corporum salubritate sunt præ- 131.
diti, ii purgante hausto medicamine statim deficiunt, vt & qui prauo alimẽto vtuntur.

Qui integra sunt corporis valetudi- 132.
ne, medicationes ægrè molestèque ferunt.

Prægnantes purgabis, si materia vr- 133.
geat, quadrimestres, & vsque ad septimum mensem, sed has parciùs. Minore

verò aut grandiore conceptu abstinebis.

134. Purgantium medicamentorum vsu talia è corpore educenda, qualia spontè etiam prodeuntia, iuuant: Contrario verò modo exeuntia, sistenda.

135. Æstate superiorem potiùs, hyeme inferiorem purgare conuenit.

136. Sub canicula & ante caniculam difficiles sunt purgationes.

137. Graciles & ad vomendum faciles per superna purgare, nisi hyems adsit.

138. Ægrè vomentes, & modicè carnosos, quos eusarcos appellant Græci, infernè purgato, deuitans æstatem.

139. Obnoxios phthisi suprà ne purgato.

140. Melancholicos infra vehementiùs purgabis; eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam.

141. Purgandum in valdè acutis, si ad sui excretionem inuitet materia, eodem ipso die. Differre enim in talibus, malum.

142. Quibus propter læuitatem ventres cibi sunt incontinentes, hyeme suprà

prà purgare, malum.

Qui ad veratrum non facilè ſuprà 143.
purgantur, eorum corpora ante potionem copioſiore alimento & quiete prę-humectanda.

Poto elleboro corpus mouendum 144.
potiùs, quàm ſomno tradendum, aut quieti. Nam vel nauigatio indicat motione turbari corpora.

Cùm elleborum citare voles, moue 145.
corpus: cùm verò ſiſtere, ſomnum concilia, nec moue.

Elleborus periculoſus, ſanas carnes 146.
habentibus. Conuulſionem enim ingenerat.

Non febricitanti cibi faſtidium, cor- 147.
dis dolor, vertigo tenebricoſa, & oris amaritudo, purgatione per ſuperiora opus eſſe ſignificant.

Supra ſeptum tranſuerſum dolores, 148.
quicunque egent purgatione, per ſuperna purgandum eſſe ſignificant. Qui verò infrà ſunt, per inferna.

Qui potione medica, dùm purgan- 149.
tur, non ſitiunt, ipſorum purgandi finis

non fit, donec sitiuerint.

150. Si citrà febrim tormina adsint, & genuum grauitas, & dolor lumborum, inferna purgatione opus esse significant.

151. A medicamento poto cõuulsio mortifera.

152. Si senibus suprà modum purgatis singultus accidat, non bonum.

153. In morborum principiis, quando materia est multa, vel cùm materia valdè est maligna, ipsa est minuenda euacuatione minoratiua, ne natura ob materiæ copiam succumbat, vel, ne ob materiæ malitiam natura prosternatur. Nam materia iam minore facta natura reliquias faciliùs superare, & concoquere potest.

154. Eradicatiua euacuatio sæpè etiam per plures perficitur euacuationes minoratiuas.

155. Nullum deiectorium medicamentum, antequàm humorum crassities sit attenuata, & digesta, & viæ per quas expurgari debet apertæ sunt, exhibendum est.

In

In morbis acutis materiæ purgatio 156.
in principio conceditur, quia materia tenuis eſt, fluxilis & cathartico obſequens. In diuturnis verò deteſtatur, antequàm humores frigidi ſint attenuati, diſſecti, deterſi & fluxiles redditi, ac meatus reſerati.

A leuioribus incipere, & procedere 157.
ad fortiora, eſt ordo ſapientum.

Ne æger aſſumptum catharticum 158.
vomitu reiiciat, panis aſſus in aceto maceratus, naribus admoueatur, extrema deligentur, & cucurbitula vmbilico affigatur.

Quando vrinæ inter initia febrium 159.
fuerint tenues, ægrum non purgabis, ſed potiùs, ſi videbitur, clyſterem adhibebis. Si verò in principio vrinæ exiſtunt craſſæ, habentes nebulam albam, hîc annuẽtibus cæteris purgabis. Nam vrinæ tenues cruditatem inſinuant, craſſæ verò materiam aliquo modo coctam eſſe indicant.

Medicus in curandis morbis Naturã 160.
ducem ſequi debet. Hæc nunquàm

in princi-

in principio commodè humorem exuperantem, dùm crudus adhuc eſt, euacuat, expellitque. Sic & Medicus principiò humoris coctionē inſtituat, poſteà euacuet, & in declinatione ſudorè prouocet, naturam Ducem imitatus.

161. Quandò pura cholera exuperat, illa ſtatim à principio eſt euacuanda, nulla præmiſſa digeſtione, quia materia turget, furioſa & circumflua eſt. Poſtea refrigerantia & humectantia offerātur, vt inſpiſſetur, quia eſt humor calidiſſimus & ſicciſſimus. Si enim hic attenuantia offers, humor fit tenuior & fluxibilior, vnde periculum eſt ne caput petat, & fiat ſoda aut phrenitis, aut altiùs in poris membrorum immergatur, vt poſteà difficulter poſſit curari.

162. In morbis chronicis, ſi à principio fortioribus vtimur catharticis, tùm id, quod ſubtile eſt, euacuatur, craſſum verò in corpore relinquitur. Sic in epate efficimus maiores obſtructiones craſſis humoribus ad anguſtas vias attractis.

Poſt

Post cathardicum exhibitum vri- 163.
nam contemplato, hæc si fuerit tenuis & pauca, & si fuerit grauitas seu dolor in aliquo loco, insinuat oppilationem esse factam. Præterea humores praui moti permiscentur cum bonis, vnde & boni corrumpantur necesse est.

Prauus succus si sanguini est permi- 164.
xtus, primùm humor ipse digeratur, posteà euacuetur, tādem vena secetur.

Humorem vitiosum sanguini esse 165.
immixtum, aut exuperare cum sanguinis copia, constat ex vrina multùm rubea & crassa, & ex colore corporis rubeo, habitudine carnosa, & venis repletis.

Aluo constipata nequaq̃ pharmacū 166.
purgatorium offeratur, sed priùs aluus clystere suppositorio, vel cibo humectante emolliatur.

In capitis dolore, & oculorum affe- 167.
ctibus, quàm diu capitis grauitas adfuerit, tàm diu per interuallum euacuatio est repetenda.

Quando membrum, à quo purgare 168.
inten-

intendis, dolore intenſo moleſtatur, non offeratur catharticum, donec dolor mitigatus ſit.

169. Quando poſt catharticum aſſumptum ſuccedit aliqua alleuiatio, ſignũ eſt humorem noxium eſſe euacuatum. Facilitas enim euacuationis ſignificat materiam fuiſſe coctam & digeſtam, quæ euacuata eſt. Sic etiam conſtat, materiam ſufficienter eſſe euacuatam, vbi nulla grauitas in loco affecto amplius ſentiatur.

170. Macilentia & raritas corporis, euacuationem corporis prohibent.

171. Die ſecundo à purgatione æger ingrediatur balneum, vt fumi ab humore moto ad cutem eleuati, euacuẽtur per cœcam trãſpirationẽ. Prætereà balneũ humectat corp⁹ à cathartico deſiccatũ.

172. Qui cathartico vti vult, ille præcedente die vtatur diæta humectante, & leniente aluum.

173. In tuſſi vehementiſſima, ob catarrhũ orta medicamẽtis purgatoriis opii gr. ii. addantur, vt materia ſic craſſior fiat,

fiat, & somn⁹ prouocetur. Idē facias in Ileo & colica, vt dolor sic mitigetur.

In morbis chronicis paulatim & sæ- 174.
pè euacuatio est repetenda, & digestio vna cum membri confortatione: semper enim à leuioribus est incipiendum, & ad fortiora procedendum.

Cùm stomachus solus est affectus, 175.
cathartica vehementia detestantur, leuissimis itaque vtendum purgantibus, ne plùs prauorum humorum ad stomachum attrahatur.

Quando ægri neque venę sectionē, 176.
neque alui purgationem admittere volunt, tùm diæta tenui vtantur, clysteres iniiciantur, Epompholica vmbilico imponantur, ac suppositoria ventri indantur.

A sanguinis missione, aut purgatio- 177.
ne, æger boni succi eduliis nutriatur, ne rursus in corpore aut crudi, aut praui humores coaceruentur.

A purgatione abstersiuo aliquo vte- 178.
re, vt iusculo pisorum, vel prodio pulli

cum

cum ſaccharo, vt ſic abſtergatur, & deorſum trahatur, quod orificio ſtomachi adhæret, & vt medicamenti qualitas calidior temperetur. Sic etiam refert poſt abſterſiuum, ſuccum aliquẽ ſtypticum exhibere, vt granatorum, vel arantiorum acetoſorum, ne ſtomachus materiam aliundè recipiat.

179. Vbi purgatio cœpit, à ptiſana abſtineto. Indè enim pharmaci vis exoluitur. Quia abſtergendo & abluendo præcipitat catharticum, vt ampliùs ſuo officio fungi non poſſit.

180. Poſt cathartica aſſumpta loco ablutiui, offeratur brodium macri pulli, & nõ aqua hordei, ne ad vrinæ vias tranſeat.

181. Quandò poſt fortem vacuationem aluus adſtringitur, tùm ſimplici tantùm oleo iniecto aluus leniatur.

182. A ſumpto cathartico æger quieſcat parum vt natura amplectatur pharmacum, agatque in iſtud, tandem confert mediocris motus, vt humores fundantur,

tur, fluxilesque fiant, & expultrix vis excitetur.

Quàmdiu medicina operatur, non 183.
dormiat, nisi effrenitet, & voluntas fuerit, vt restringatur.

Quando humor ille, qui infestat, 184.
purgatur, confert, & æger se ipso leuior fit. Quando verò alterius humoris, & non eius, qui molestat, & noxius est, fit euacuatio, sequitur anxietudo, & æger fit debilior, ac quandam afflictionem sentit.

A sumpto cathartico æger in tem- 185.
perato degat loco, & nequaquàm superdormiat quando medicina operari incipit, quia somn⁹ retinet omnes fortes euacuationes, excepto sudore.

A sumpto cathartico æger neque bi- 186.
bat neque comedat, donec pharmacũ suam perfecerit operationem, ne natura à sua operatione ad cibum ac potum auertatur.

Horis quatuor elapsis à cathartico 187.
assumpto, cibum sumere conceditur à Medicis.

Cathar-

188. Cathartica comōdè in aurora offeruntur.

189. A ſumpto cathartico patiens maneat in camera feneſtris clauſis, vſque quò compleatur medicinæ operatio. Quia ex præſentia luminis cathartici operatio impeditur, debilitaturque. Eſt enim pharmaci proprium trahere à circumferentia ad centrum, aëris autem luminoſi, auertere ſanguinem & ſpi-
190. ritus à centro ad circumferentiam.

Quando peracta purgatione accidit teneſm⁹, tùm clyſter lauatiuus ex aqua hordei adminiſtratur, vt ſic cathartici reliquiæ, quæ adhuc in recto inteſtino vniuerſæ ſunt, abluantur, ne ampliùs
191. virtutem expultticem irritent.

In tempore calidiſſimo, & frigidiſſimo, nequaquàm fortia purgatoria me-
192. dicamenta exhibeantur.

Immodica ventris euacuatio fit, aut ob materiæ multitudinem ad fluxum iam paratæ, ac diſpoſitæ, quæ modica commotione facta, cumulatim prorumpit, aut venarum debilitatem, aut ori-

orificiorum venarum amplitudinem, aut catharticum acutum adhærens,aut aërem frigidũ, materiam ad interiora repellentem.

Spaſmus fit ob cathartici venenoſam 193. qualitatem pertingentem ad neruos, quam refugientes contrahuntur, vndè ſpaſmus. Aut fit ob immodicam inanitionem neruis ſcilicet exiccatis.

In colica, & ventris obſtructione, 194. ſeu aluo dura exiſtente, nequaquàm ſolutiua per os exhibeantur, donec aluus clyſtere lenitus ſit. Si enim ſtatim à principio aluo conſtipata exiſtente, catharticum per os offers, tùm materia attracta ad inteſtina vbi per inferiora non poteſt excerni,tùm plerumque regurgitat ad membra nobilia,aut materia mota euaporat ad cerebrum.

Cathartica quæ melancholiam pur- 195. gare debent, ſemper debent eſſe, cum lenientibus & humectantibus, permixta.

In Melancholicis affectibus purga- 196. mus comodiùs potionib⁹, quã pillulis.

In

197. In hecticis, phtisicis, & extenuatis corporibus fortia cathartica detestantur, sed benedicta pharmaca, infusiones, & leues clysteres admittuntur.

198. Quando humores crudi in corpore exuperant, neque vena secanda, neque purgandum, neque exercitandum, neque etiam lauandum est.

199. Pillulas capitales, quæ maiores reliquis esse debent, per duas horas à leui cœna circa introitum lecti offerimus.

200. In vlceribus, apostematibus ac vitiis renum & vesicæ, materia a viis vrinæ est auertenda, ad intestina lenitiuis vt flore cassiæ, & hoc in forma boli, & non in forma potionis. Nam potus mouet ad renes.

201. Medicina eradicatiuè euacuans nūquàm exhibeatur, donec apparuerit materiam fuisse digestam, quod constat ex mediocritate coloris & substantiæ vrinæ, & eius nube seu hypostasi.

202. Hydragogis vtimur & in ascite,

& in albis menſtruorum profluuiis, & in his, qui fluidis vlceribus affecti ſunt.

In morbis acutis aut peracutis, ma- 203.
teria vtplurimùm eſt mobilis, ideò ſtatim à principio eradicatiuè euacuare licet, vel ſaltem bonam minorationem facere, & poſtea reſiduum digerere & euacuare.

Cathartica cum aqua hordei nequa- 204.
quam offerantur. Quia aqua hordei abſterſione ſua efficit, vt catharticum nihil operetur.

Quando timetur fluxus hæmorrhoi- 205.
dum, ob vſum aloes, tùm modicum addatur tragacanthi, ne ano noceat.

Eradicatiuè purgare non licet, an- 206.
tequàm materia ſit digeſta & cocta, quod ex vrina cocta conſtat. Quando verò materia eſt valdè furioſa, tùm ſtatim materia eradicatiuè eſt purganda. Materiam autem valdè eſſe furioſam conſtat, vbi morbus in vltimo eſt acuitatis, id eſt, vbi morbus acutiſſimus eſt. Hîc enim humores ſunt ſubtiliſſimi & fluxiles.

207. Euacuatione minoratiua vtimur in principio ante digestionem. Eradicatiua vera in statu completo ; hîc enim materia est concocta.

208. In omni euacuatione melius est infra subsistere, quàm exquisitissimè euacuare.

209. Rhabarbarum in substantia damus, quando post solutionem quęrimus stypticitatem ventris. In infusione verò non est stypticitas.

210. Scammonium stomacho, febrientibus, & cordi est infestissimum.

211. Cathartica cum aqua hordei non sunt offerenda, quia eorum operatio indè impeditur. Abstergit enim cathartici vestigia, ac qualitatem eius obtundit. Ideò Mesue dicit; si Medicina soluit vltrà, quàm oportet, aqua hordei calida inter cætera frangit medicinæ audaciam.

212. Catapotia & bolos formamus, cùm à longinquis partibus trahendum est. Potiones potiùs, cùm vias alimenti primas inanire studium est.

Gra-

Gracilibus, qui non aluntur, ac pur- 213.
gatione indigent, his omnibus ſerum
exhibendum, nec ſale, nec quopiam
medicamento adiecto.

Qui euacuatus eſt, non debet feſti- 214.
nare ad cibos multos ac crudos capiē-
dos, quoniam natura eos incoctos tra-
het, quòd ſi aliqua vi cogimur id face-
re, id quidem ſenſim ac paulatim fiat,
adeò vt ordinatè res procedat, & quod
corp⁹ ingrediatur ſic optimè cōcoctū.

Pharmacū purgatorium inducit vo- 215.
mitum, vel ob ſtomachi debilitatem,
vel medicinæ horribilitatem, quòd ſci-
licet abominabilis ſit, vel immodera-
tam alui excrementorum ſiccitatem,
vel canalium anguſtationem, vel deni-
que ventoſitatem ſubleuantem.

Balbutientes ſunt fluxui ventris ex- 216.
poſitiſſimi, ideò fortiſſimum medica-
men ſolutiuum his offerendum nō eſt.

Qui pharmaco non fuit anteà vſus, 217.
neque ipſum potauerit, nequaquam
debet medicus exhibere ei medicami-
na vehementer ſoluentia.

218. Si quis validum hauserit catharticum, satius erit post illud dormire antequàm operetur, quoniam tunc melius suo fungetur officio. Si verò id debile fuerit, satiùs erit à sumpto pharmaco non dormire, quoniam natura medicamentum id concoquet.

219. Omne catharticum soluit primò humorem sibi proprium, deinde eum qui magis exuperat, tenuiorque est, itidem & reliquos, iuxta hunc ordinem, præter sanguinem, quem quidem natura postponit atque custodit.

220. A sumpto cathartico refert odorare mentham, rutam, citonium, aquam rosaceam, addito nonnihil aceti, hæc enim nauseam prohibent.

221. Quando pharmacum purgationem nõ fecerit, malique casus subsecuti fuerint, incidere venam postea par est, imò etiam post duos aut tres dies: Nam nisi id fiat, timẽdum erit, ne humores ad aliquas principes partes se conuertant.

2:2. Agaricus, in paralysi & neruorum passionibus, singularis est medicina.

Aga-

Agarici infuſio tutior eſt, quàm i- 223.
pſius ſubſtantia, niſi velimus prouoca-
re vomitum.

Cùm digeſtio in vrina apparet, tùm 224.
oportet materiã euacuare per eam par-
tem, ad quam declinare videtur.

Particulares euacuationes ſequi, & 225.
non præcedere debent vniuerſales e-
uacuationes repletione præſente.

Clyſteris vſus ſummè confert, non 226.
tàm in acutis, quàm mitibus febribus.
Clyſter enim lenitiuus febris acumen
remittit, vt alui excrementa, quæ ſua e-
uaporatione cor & caput offendunt, e-
uacuet.

Etſi fortes clyſteres in febribus de- 227.
teſtantur: tamen in mitioribus febri-
bus, vbi magna adeſt frigidorum &
crudorum humorum copia, aut ſi peri-
culum adeſt apoplexiæ, tùm coactè li-
cet vti acutioribus clyſteribus: ſic et-
iam fortioribus clyſteribus vti licet, vbi
alui excrementa fuerint vehementer
exiccata, & magna obſtructio adeſt in
inteſtinis.

228. Quando enemata iniicis aluo, tùm semper cura, vt de liquore ad minus duæ vnciæ maneant in sacculo, ne ventositas vnà impellatur intra intestina. vndè dolor. Antequàm autem enema iniiciatur, canalis sacculi benè priùs oleo inungatur.

229. Stomacho ieiuno nequaquàm clysteres iniiciantur, ne clyster ad superiora, ad stomachum scilicet, trahatur, neque etiam stomachus sit nimiùm repletus, ne cibus crudus ad inferiora trahatur. Clysteres itaq; iniiciantur, quando stomachus non multùm est cibo repletus, neque etiam nimiùm inanitus.

230. In conualescentibus, quando aluus adstricta est, his aluus ducenda est, solo oleo oliuarum per inferiora infuso.

231. Clysteres non sunt vltra vnam horam in ventre dimittendi.

232. Corpore crudis succis repleto, nequaquàm acutum iniiciatur enema, ne commota materia fiat euaporatio, & ad cor ac caput, indè aut syncope, aut soda.

Fortia

Fortia clysteria & suppositoria inii- 233.
ciantur in apoplexia & paralysi , quia
virtus est sopita.

Vltra tres clysteres per diem non in- 234.
iiciantur.

Enema non sit actu frigidum,hoc e- 235.
nim ano, vesicæque nocet, ac flatus ex-
citat.

Iniecto clystere tussis & sternutatio 236.
detestatur.

Clysteres vbi nolunt egredi, reuo- 237.
centur suppositoriis ano insertis.

Clysteres calidi iniiciendi. Eorum 238.
verò calor sit, qualis est vrinæ modò e-
mictæ, aut lactis modò mulcti.

Accidit nonnunquam quòd clyster 239.
non vult ingredi ob flatus in intestinis
existentes, repellentesque enema, hîc
caue violenter impellas enema, sed bis
aut ter in eiectionem eius iterabis. Sic-
que fortassis ventositas emissa excreta-
que fuerit.

Quando in intestinis magna est op- 240.
pilatio, tùm non acuti : sed tantùm
mollificantes iniiciantur clysteres.

Per os verò lenientía medicamenta exhibeantur, extrinfecus autem mollificantia & humectantia adminiftrantur.
241. Clyfteres nequaquàm frequententur, imò intercedant inter ipfos tres vel quatuor horæ.
242. Quibus inteftina funt acuti fenfus, hîc clyfteribus parum falis iniiciendum eft, fi verò hebetis, plus.
243. Accepto clyftere æger cubet in dorfo, fi lumbi dolent, aut in latere, fi latus: aut in ventre, fi venter.
244. Suppofitoria non excedant longitudinem feptem digitorum in tranfuerfo.
245. Non probantur fuppofitoria, quæ tres aut quatuor tantùm digitos longa funt, fic enim horum virtus non poteft pertingere ad fuperiora, incitando expultricem.
246. In morbis Melancholicis Melancholia fæpiùs eft purganda, donec humor euacuatus fit, quia atrabilis propter fuam frigiditatem & ficcitatem difficulter purgatur & mouetur.

In

In Melancholia vtplurimùm ſimul 247.
peccat phlegma cum melãcholico humore, & hoc accidit ob eorum indigeſtionem: Ideò autores plerumque cum ſolutiuis eorum permiſcent vnà phlegma euacuantia.

Lienis excremẽta ſolùm per aluum 248.
ſunt euacuanda, & non per ſudorem, ſicuti materiæ eparis.

Omnia quę ſiccandi vi prædita ſunt, 249.
in omnibus melancholicis morbis deteſtantur, vt ſunt balnea aërea, thermæ, fortes fricationes, vigiliæ, diuretica, cibi acuti, vt piper, ſinapi, &c. & vehementer ſalita.

Quando in ventris cruciatibus cly- 250.
ſtere iniecto dolor non mitigatur, tum certum eſt, aut materiam ſeu flatus inter inteſtinorum membranas, aut in inteſtinis ſuperioribus exiſtere.

Quando clyſteres fortes, antequàm 251.
materia cocta eſt, iniiciũtur: accidit ſæpè ſoda, ſyncope, & difficultas anhelitus, ob materiam motã & non euacuatã, à qua fit euaporatio ad cor & caput.

252. In principio nequaquàm fortia enemata iniiciantur, ne praui humores in ambitu corporis existentes retrahãtur ad intestina, hi si acuti fuerint, excoriant plerumque intestina, vnde dysenteria.

253. Quando in clysteribus colocynthide vti volueris, tùm in decoctione in petiam illigata imponatur, ne scilicet intestinorum tunicis adhæreat.

254. Quando enema iniectum non operatur, ob virtutem sensitiuam hebetem, tùm suppositoria attrahentia clysterem adhibeantur.

V.

De *Curatione in genere.*

255. Principiis obstandum, & occasiones auxiliorum nunquam negligendæ.

256. Multum ad curationem ægri natura & corpus faciunt, nec omnes qui se curari passi sunt, cõtinuò conualescunt. Morbi enim à medicis omnes curari non possunt. Aliàs enim anteirent DEI

omni-

omnipotentiam Medici.

Omnes infirmos ſanos facere, eſt impoſſibile. 257.

A fortioribus morborum indicationibus, ipſorum curatio ſemper auſpicanda eſt. 258.

Quot ſunt morborum ſpecies: tot ſunt curationum variationes. 259.

A ratione certa nunquam diſcedẽdum, etſi nihil prodeſſe videatur. 260.

Corpus medica materia curatur: ſpiritus autem aëreus, ſanguinis vapor, & quaſi corporis & animæ vinculum, aëreis odoribus, ſoniſque & cantibus tẽperatur & alitur. 261.

Satius eſt aliquibus membrum putridum auferre, quàm permittere, vt morbi vehemẽtia reliquum corpus inficiatur. 262.

Præteritorum inquiſitio in morborum cognitione, multùm iuuat Medicum. 263.

Abſque certa morbi noticia vix, aut nunquam ſecurè & ſalubriter poteſt curare Medicus. 264.

265. Indicatio, id est, morbi & remedii collatio, actioni prælucere debet. Nihil igitur Medico instituendum absque indicatione.

266. Qui calidam infrigidat ægritudinē, vltra id quod oportet, sanatiuam excedens temperaturam, alteram inducit ægritudinem, nimirum frigidam. Vt igitur hoc non fiat, eius corporis, quod curatur, temperaturam nouisse oportet, vt quantum amota est eius ægritudo à recta temperatura, adhibeatur ei æqualis medicinæ mensura, qua suo auxilio æqualiter infrigidetur.

267. Ignorantibus gradum distemperaturę corporum, aut medicinarum morbis appropriatarum, rectè curandi via iis prorsus concluditur.

268. Quot sunt naturales corporum, vel membrorum functiones: tot curis conseruatiuis & restauratiuis egent.

269. Quoniam cum pituitosum, tum serosum excrementum in corporibus senum facilè colligitur, sæpius ipsorum

vrinas

vrinas mouere, & aluum ſoluere conuenit.

Etſi in ſenili corpore aliquatenus fulciri poſſit imbecillitas: tamen vbi totum collabi cœperit, nihil agitur remediis. 270.

Quoniam remota cauſa, facilè remouetur effectus in omni morbi genere cauſam morbum facientem, priùs abſcindere decet. 271.

Quanto gradu à medio corpus diſtemperatum diſtat: tanto gradu medicina contraria, vt ad illud reducatur, indiget. 272.

Ægrotantis proprietates noſſe, & quæ vel amica, vel inimica ſint naturæ, intelligere oportet. 273.

Membris affectis, qualitatibus diuerſis exiſtentibus, vtpote iecore calido, & ſtomacho frigido, neceſſaria eſt medicina compoſita contrariis qualitatibus, vt valeat contrarios membrorum affectus alterare. Similem autem dyſcraſiam habentibus, omnibus corporis partibus ſimilis eſt curatio. Diſſi- 274.

milem verò dissimilis.

275. Methodica curatio ista censenda, dùm Medicus quid primò, quid secundò, quid tertiò agendum sit, vt ægrum ad optatam sanitatem perducat, intelligit.

276. Iisdem remanentibus, eadem iuuatiua semper continuanda sunt. Nouis verò morbis noua conuenit antidota parare.

277. Quæcunque iam factos curant affectus, hæc & antequàm fiant prohibent.

278. Simplici morbo medela conuenit in virtute simplex: composito autem, composita; Nam secundum causæ cōpositionem medela componi debet.

279. Curatiuæ morborum intentiones ex corporis complexione, ipsiusque ægritudine, & aëris circumdantis natura, semper accipiendæ sunt.

280. Non minùs ex animi, quàm ex corporis vitio morbi multi oriuntur, ea de re videndum est, antequàm morbum curemus, è corpore ne, an ex animo nascatur infirmitas. A causis enim inci-

incipiendum eſt, vt arboris interitus non ex ramis: ſed ex radice petatur.

Exigui affectus, ſeparatis cauſis efficientibus, illicò finiuntur, natura ipſos videlicet ſanante. Illi quippe externo indigent auxilio: quos ob ſui magnitudinem natura vincere nequit. 281.

Morbi qui ſenſim oriuntur, & quorum cauſæ cognitu faciles ſunt, tutiſſimos appellare licet, proinde ſi talium morborum cauſis præſentiſſima cura quamprimùm occurratur, morbi illi abſque negotio, & facilimè diſcedunt. 282.

Maxima in medẽdo difficultas, cùm contraria auxilia indicantur. 283.

In frigido morbo à vino haudquaquàm abſtinendum eſt. Concoquit enim id ſemicrudos ſuccos, quantùm aliud, tùm ſudorem, tùm vrinam permutat, ac ſomnum conciliat. 284.

Quibus in diuturnis morbis venter ſiſtitur, quales in hyeme potiſſimùm cõtingunt, quibuſque poſt longam infirmitatẽ ſimilis affectus incidit, ſaniſque adſtrictis, iis aluus non acribus: ſed 285.

oleo

oleo tantùm deiicienda est.

286. Quibus neruorum à dorsi spina & nucha ortorum aliquis fuerit affectus, ipsorum origini adhibenda sunt remedia.

287. Diminutas corporis partes non est Medicis possibile generare: sed naturæ soli. Superauctas verò secundum numerum, aut quantitatem, interdùm auferre possunt.

288. Tutius est mederi somno morbis, cibisque abstinentia, vel exercitio, quàm scammonio aut euphorbio.

289. In superioribus intestinis vlcus si fuerit, ab epotis medicamentis præsidium petendũ est. Si verò in inferioribus, clysterem subiicere magis expedit.

290. Initia morborum primùm famem, sitimque desiderant, neque vlla res iuuat magis laborantem, quàm tempestiua abstinentia.

291. Optimum medicamentum est, cibus opportunè datus.

292. Cùm omnia ferè medicamenta stomachum lædant, non sine causa Me-

dici.

dici his ipſam victus rationem longè præferunt. Verùm vt hæc in pleriſque morbis vtilior eſt: ſic multa admodùm corporibus noſtris incidere conſueuerunt, quæ ſine medicamentis ad ſanitatem peruenire non poſſunt.

Oxymel, quod non adeò fuerit aci- 293.
dum, fauces humectat, ſputum euocat, ſitim compeſcit, præcordiis, viſceribus cæteriſque id genus partibus amicum eſt, flatus diſcutit, & vrinam ciet.

Vehementi malo, vehementi omni- 294.
nò auxilio opus eſt.

Longinquior materia difficiliùs at- 295.
trahitur. Vehementiora itaq; medicamenta membris remotioribus conueniunt.

Superiora inteſtina ſupernè, inferio- 296.
ra iniecto clyſtere commodè ſanantur.

Vitando nociua, & vtendo iuuan- 297.
tibus, proſperatur in ægris opus curationis.

Antequam ægritudinis ſpecies, aut 298.
proximæ cauſæ cognoſcantur, tempe-

ratis

ratis aut neutris regendus est patiens.

299. Morbi, qui citra humorum intemperantiam proueniunt, alteratiuis tantùm medicinis iuuantur, atque corriguntur.

300. Inueterata dyscrasia transit in habitum, & respuit extirpari.

301. Quod iuuatur ab infrigidãtibus, calidum est, quod verò humectantibus, siccum & è conuerso.

[3]02. Sæpè lauare caput & pedes cum aqua calida, in qua bullierint melissa, folia lauri, chamomilla, & similia, memoriæ, capiti & oculis valdè confert.

[30]3. Omne simile superueniens morbo acuit ipsum, & augmentat. Omnẽ verò contrarium morbo, compescit ipsum & minuit.

[30]4. Qui à plenitudine morbi fiunt, vacuatione curantur: & qui ab inanitione proficiscuntur, sanantur plenitudine. Cæterorumque contraria sunt remedia.

[30]5. Semel multùm & repentè, vel vacuare,

...uare, vel r... ...e, vel calefacere, vel re-
...ic... ...e, aut alio quouis modo corpus
...ouere, periculosum. Omne siquidem
...mium naturæ inimicum. Paulatim
...erò quod fit tutum, cùm aliàs tùm
...aximè; vbi ab vno ad aliud facienda
...st mutatio.

Non si recta ratione gerenti omnia 306.
...ecundum eam minus succedat, pro-
...inùs est ad aliud transeundum, mo-
...dò illud constet, quod ab initio visum
...uit.

Quibus venæsectio aut purgatio 307.
...rodest, his Vere secanda vena, aut pur-
...atio imperanda.

Quando crudi succi in corpore exu- 308.
...perant, requiritur subtiliatio absque
calefactione intensa, vt subtile non sta-
tim resoluatur, & ne per intensam cali-
ditatem commotio fiat à materia.

In morbis diuturnis in principio nõ 309.
sunt offerenda digestiua vehementer
calida, vel frigida. Vehementer enim
calida materiam fundunt & colliquãt,
& obstructiones aut apostema in
inte-

interioribus efficiunt.
fortia cathartica in principio ex[illegible] faciunt
[illegible]a
Frigida verò materiam reddunt crudiorem, compactiorem, & digestioni magis rebellem, vnde morbus prolongatur. Ideoque temperatis digestiuis à principio vtendum.

310. Medicus semper à leuioribus debet incipere, & ad fortiora procedere, in morbis, qui dant inducias, sed in vehementioribus morbis, qui non dant inducias, vt in apoplexia, & epilepsia præsertim, in qua paroxysmi sunt frequentiores, statim à principio incipias à fortioribus, ne à materiæ multitudine & copia, virtus extinguatur.

311. In diuturnis morbis tantùm expectanda est concoctio, non in aliis.

312. Antequàm purgatorium pharmacum offeras, cura priùs, vt humores sint tenues & fluxioni parati, deinde vt sint æquati, hoc est, vt non sint crassi & lenti, postremò vt meatus sint aperti, per quos purgatio fieri debet.

313. In morbis frigidis ac inueteratis, & com-

& complexione frigida, ſimplicia in vino fuluo ac tenui decoquantur. In morbis verò calidis, & in complexione ſanguinea, ac cholerica, in aqua, aut vino albo tenui decoquantur.

In declinatione & poſt probam corporis euacuationem, diuretica offerenda. Et ſi corpus eſt craſſum & phlegmaticum, tùm audacter fortiora vſurpantur. Si verò corpus eſt macrum, extenuatum & cholericum, tùm mitiora offerantur, & frigidis diureticis, vt ſeminibus melonum, citrullorum, &c. temperentur, ne ſcilicet ſanguis in iis aduratur, & corporis extenuatio augeatur. 314.

Medicamenta craſſitiem humorum attenuantia & diſſecantia, ſic diuretica, ſæpè ſunt cauſa doloris capitis, quia hæc vias aperiunt & dilatant, vt vapores copioſius caput petãt. Sed propterea ab horum vſu & recta via non deſiſtas, etiamſi æger & aſſidentes de medicamento exhibito conquerantur, quod excitarit dolorem capitis, ſed 315.

proce-

procedas & pergas ſic, quoniam ſic rectè operando ſequetur ſanitas, & manifeſta fiet omnibus Medici prudentia.

316. Aluo conſtipata vbi digeſtiua offeruntur, accidit inde dolor, quia materia abſterſa cùm non poſſit excerni, in flatus conuertitur.

317. Diſſecantibus & abſtergentibus digeſtiuis clyſterem, vt via aperta ſit, præmittere, & poſt horas tres hauſtum aquæ piſorum, vt id quod à digeſtiuo attenuatum eſt, abſtergatur, exhibere oportet: ſi enim hæc in corpore manerēt ob aluum duram, ſtomachum, cor & caput euaporando lædere poſſent.

318. Craſſi & praui humores ideò ſunt in principio attenuandi & diſſecandi, vt materiæ exuperantes, per anguſtas vias ad ſtomachum & inteſtina à cathartico, attrahi, & ſic excerni poſſint. Nam materia, quæ per anguſtas vias expelli debet, neceſſe eſt, vt ſit tenuis, & non craſſa, aliàs nouas efficeret obſtructiones.

319. Quando iam crudi & praui humo-
res

res lenibus catharticis ſunt imminuti, & lenibus medicamẽtis nonnihil attenuati, tùm fortibus vtere pharmacis deiectoriis & digeſtiuis, & cùm ſigna coctionis in lotio iã apparent, tùm diuretica, fortia aperitiua, & quæ ſudorem prouocent, ac per halitum degerant, offerantur.

Vſus diureticorum in principio ante purgationem corporis, non tàm in plethoricis, quàm cacochymicis corporibus deteſtatur. 320.

In morbis melancholicis aperitiuis & diureticis; ſemper humectantia addantur, vt eſt ſuccus liquiritiæ, ſaccharum violaceum, pruna vngarica, paſſulæ, ſemen lactucæ, &c. Quia acuta & fortia diuretica in melancholicis affectibus ratione exiccationis deteſtãtur. 321.

Diureticis & menſes prouocantibus ſemper aſſocietur humectantia in corporibus emaciatis & extenuatis, vt ſemen melonum, citrullorum, &c. ne ſanguis in eis aduratur, & ſiccitas corporis augeatur. 322.

Lithron-

323. Lithrontribis etiam, in corporibus extenuatis, adduntur humectantia, vt syrupus violatus, vel syrupus de liquiritia, ne partibus subtilibus resolutis & consumptis, materia crassa in calculum conuertatur, aut ne calculus durior fiat. Idem intelligatur de topicis, quæ extrinsecus admouentur.

324. Digestiua in diuturnis morbis per dies quinque continuentur, & bis per diem exhibeantur, vt manè in aurora, & superdormire licet, & à prandio per duas horas ante cœnam: somnifera verò & digestiua capitis, vesperi circa introitum lecti offerantur.

325. Digestiua benè calida offerantur, nisi intensa febris adsit, aut stomachi intemperies calida. Nam & hoc ad humorum facit concoctionem. Tepida nunquàm sunt offerenda digestiua: Tepida enim stomachi robur exoluũt.

326. Dùm æger concoctricibus vtitur potionibus seu medicamentis, semper interim in calidiusculo degat loco, & tenui vtatur diæta. Nam & hoc ad

ad humorum crudorum coctionem facit. Frigus enim humores densat, & poros cutis adstringit, & sic materiæ resolutio inhibetur.

327. In digerenda seu præparanda materia melancholica, duplex est intentio: Vna est attenuare, & dissecare humoris crassitiem, moderatè tamen calidis, ne id quod subtile est, resoluatur, & crassum in corpore relinquatur; altera est, humectare & lenire humoris siccitatem & terrestreitatē, sed in materia adusta vtimur refrigerantibus, dissiccantibus & humectantibus.

328. Iulepis potiùs vtimur in alterando, quàm in digerendo.

329. Pillulas, quæ à cerebro & iuncturis euacuare debent, magnas esse oportet.

330. In morbis calidis saccharo, in frigidis verò melle vtimur.

331. Potionibus concoctricibus semper, quæ stomachum confortent, indantur, vt cinamomum, semen feniculi, &c. quia stomachi actio toti communis

est: Sic semper quoque adiiciantur ea, quæ cor confortent, eò quòd Vitæ sit fons & basis, vt flores borraginis, buglossæ, rosarum, melissæ, &c.

332. In medicamentis pectoralibus præparandis, fugiendus est fumus, vel ignis fumans, ne acrimoniam aliquam medicamentum acquirat.

333. In vitiis pectoris, medicamentis pectoralibus semper memineris humectantia & lenientia pectus adiicere, ne partibus tenuioribus resolutis & exiccatis, materia in pectore fiat viscosior, & crassior, vt minimè possit tussi reiici. Ideò si offers oxymel scilliticum, adde syrupum de liquiritia. Item si syrupum de hyssopo, de calamento, de prassio, adde syrupum violaceum aut hæc cum decocto humectante offerantur.

334. Materia existente in epatis gibbo, vel in vrinæ viis, hæc nequaquā à principio diureticis est euacuāda, sed priùs materia communis, quæ in epatis concauo, & venis meseraicis existit, lenitiuo aliquo pharmaco est euacuanda, &

mino-

minoranda, ne eiusmodi materia communis per aperitiua, & diuretica medicamenta ad epatis gibbum, vel vrinæ vias deriuetur, auertaturque & efficiat obstructionem.

Vbi materia peccans est euacuanda 335. per gibbum, vel vrinæ vias, & in his locis aliqua est exulceratio, tùm tutius est materiam per aluum, & intestina euacuare; & viciſſim, si in intestinis existunt vlcera, tùm melius est, materiam in concauo epatis existentem, per vrinæ vias, quàm per intestina, ne augeatur malum, expellere.

Verum tempus vtendi Theriaca nō 336. in principio morbi est, sed cùm perfecta concoctio in vrinis apparet.

Mel naturis calidis & siccis est in- 337. commodum: frigidis verò & humidis accommodatiſſimum.

Humor melancholicus tripliciter 338. peccat: scilicet, craſſitie, oppilando, & siccitate. Ideoque potiones digestiuæ parantur primò ex his, quæ attenuant & diſſecant eius craſſitiem, deinde

quæ obstructionem reserant, postremò ex humectantibus.

339. Quando calor aliquis præter naturam adest, tùm diuretica quibusdam refrigerantibus, ne calor intendatur, temperentur: si enim calida mera offeruntur, tũ augetur & febris & putredo.

340. Quando nausea absque vomitu adest, hoc insinuat materiam viscosam parietibus stomachi tenaciter adhærere. Quare hîc, quæ materiam attenuent, dissecent, & abstergant, offerenda sunt. His etiam hieræ picræ simplicis Galeni vsus optimè confert.

341. Oximelle simplici, syrupo acetoso simplici, & oxysaccharo, minimè per se immodicè vtendum, ne intestina rodant, ac vehementer abstergendo vulnerent, & tussim excitent.

342. Digestiua, aperitiua, diuretica, & omnia diaphoretica in aurora debent offerri. Tùm enim venæ remotæ Epatis, & meseraicarum sunt inanitæ, & chylus in eis contentus tùm est concoctus.

Quando

Quando aliquis febre, & hydrope ſimul moleſtatur, tùm cibi, & medicamenta tempore minoris afflictionis offerantur. 343.

Diuretica in diabete, & renum vlceribus, deteſtantur. Hîc potiùs materia influens ad partem oppoſitam, clyſteribus, & exhibitione floris caſſiæ reuellatur. 344.

Quando aperitiua, & diuretica offerre vis, tùm priùs lenitiuum exhibeatur, vt recrementa circa primas venas exiſtentia ſic prius euacuentur. 345.

Si non videtur in vrina ſedimentum manifeſtum, & ſigna coctionis apparent, non oportet vt dentur in potu fortia digeſtiua, aperitiua, & ſubtiliatiua, propter fortem humorum commotionem. 346.

Euacuatione minoratiua vtimur materia adhuc cruda, vt in morbi principio & augmēto. Eradicatiua verò materia cocta, vt in ſtatu & eius fine. 347.

Quando fortia diuretica exhiben- 348.

tur, admisceatur syrupus violatus, aut syrupus de liquiritia, ad remittendam harum siccitatem, ne materia crassa in lapidem conuertatur.

349. Nonnunquàm ex vsu fortium diureticorum accidit sanguinis mictus: Hæc enim suo acumine vias vrinæ exulcerant.

350. Nonnunquam ex vsu digestiuorum ac catharticorum dolores, & accidentia augentur, ob humores scilicet commotos, sed ideò minimè deterrearis, vt propterea curationem intermittas.

351. Quando post vsum digestiuorum accidit vomitus, nequaquàm deterrearis: Hoc enim indicat, materiam viscosam parietibus stomachi adhærentem, esse absterſam, dissectamque.

352. Cholera æruginosa & prasina, non expectant digestionem, sed statim debent euacuari, tanquam materia venenosa furiosa.

353. Cholera vbi exuperat, nulla indiget digestione, sed tantùm opus habet alteratione ne sæuiat, furiatque.

Oxy-

Oxysaccharum non detur eis, qui 354.
tussi molestantur, debiles neruos ha-
bent, & qui dysenteria vexantur. Exco-
riat enim intestina; Idem intelligatur
de syrupo acetoso simplici, & oxymel-
le simplici & composito: sed si cum ali-
quo reprimente offeruntur, tùm in his
casibus admittuntur.

Euacuatio debet quidem regulari- 355.
ter præcedere alterationem, tamen nõ-
nunquam, vbi febris intensissima est,
oportet nos vti alterantibus & refrige-
rãtibus ante materiæ purgationem: sed
hîc refrigerantibus cum humectatio-
ne vtẽdum. Refrigerantibus enim sty-
pticis ante materię digestionem & eua-
cuationem vtendum nõ est. Hæc enim
oppilant, & transpirationem prohibẽt.

In duobus casibus stypticis ante ma- 356.
teriæ digestionem vtimur, primò, quã-
do causa febris est fluxus vẽtris, aut vo-
mitus virtutem prosternens: deindè,
quando sudor immodicus affligit.

Post materiæ digestionem & eua- 357.
cuationem, frigidorum & stypticorum

vſus eſt ſecurus. Nam extinguũt calorem febrilem, & membra à febrili calore laxiora facta, vniunt & confortant.

358. Plethora ſanguinis miſſione, cacochymia verò alui purgatione tollitur.

359. Vomitus nequaquàm prouocandus eſt, in habentibus paruum & anguſtum pectus, longum & macrum collum, in alatis, & gracilia crura habentibus, & quibus debile cerebrum eſt, & oculi debiles.

360. Errhinis vtendum eſt ter in ſeptimana ieiuno ſtomacho, per horam vnam ante prandium, tepidè in modum lactis iamiam emulcti, attrahanturque naribus, facta priùs corporis purgatione.

361. Maſticatoriis vtimur per ſpacium quartæ partis vnius horæ, ieiuno ſtomacho, manè per duas horas ante prãdium. His verò vtendum non eſt, vbi catarrhus ad pectus decumbit.

362. In paratis ad phthiſin, & in catarrho, non tutum eſt vti gargariſmis attenuantibus, detrahentibuſque pituitam.

tam. Sic quoque non tutum eſt errhinis & ſternutatoriis vti in paratis ad ophthalmiam, oculorum lacrymas, & cataractam.

Errhina, apophlegmatiſmi, nullo 363.
modo adminiſtrentur, donec materia priùs probè ſit digeſta & euacuata, alioqui metus eſt, ne materia irritata, & liquata defluat ad pectus, & ſuffocet ægrum, aut ad cerebri ventriculos, & fiat epilepſia.

Quando vteris errhinis fortibus, 364.
tùm attrahe ipſa, & poſtea ſtringas nares, vt melius aſcendant in caput, & os repleatur aqua frigida, ne errhinum deſcendat ad palatum, & ipſum ſuo acumine lædat.

Turbith per ſe euacuat pituitam ſub- 365.
tilem, cum zinzibere verò craſſam. Ideoque in paralyſi parum, in ſpaſmo verò multum zinziberis addatur.

Peſſaria in virginibus adhibenda 366.
non ſunt. Vſus autem horum optimus eſt, vbi balneum rerum mollificantium præceſſerit. Debent verò filum lon-

gum, vt pro arbitrio, ne propter longam moram matricem exulcerent, extrahi poſſint, habere.

367. Quando timetur deſcenſus catarrhi ad pectus, gargariſmi omittendi ſunt, ne catarrhus ad pectus auertatur, eoque vel æger ſuffocetur, vel pulmo, ſi acutus ille eſt, exulceretur. Sed ſi fuerint gargariſmi, catarrhum inſpiſſantes ſiſtenteſque, tùm horum vſus conceditur, commendaturque.

368. In Angina in principio gargariſmi ſolummodò in ore teneantur, & non gargariſentur, ne materia moueatur, conciteturque.

369. Quæ oculis imponuntur actu frigida ſunto, moderatè tamen. Intensè enim frigida materiam inſpiſſant, & poros claudunt.

370. Quæ auribus induntur, illa tepida eſſe debent, & in parua quantitate inſtillentur, vt vix tres aut quatuor guttæ. Antequàm autem iniiciantur, aures priùs à ſuis ſordibus repurgandæ ſunt, & medicamento iniecto, æger primò

in aure

in aure ſana, per vnam vel duas horas cubet, poſt verò aliquantulum temporis ſe rurſus in affectam aurem reuoluat, vt medicamentum iniectum rurſus effluere poſſit.

Pillularum vſus in paralyſi probatur, 371.
ſed lenitiuorum & caſſiæ vſus improbatur.

Acetum in auricularibus morbis nõ 372.
competit, niſi parum admodum. Quia acetum neruis nocet.

In morbis ſingulis vide, nùm labo- 373.
rent ob menſium, ſeu hæmorrhoidum ſuppreſſionem, aut ſemen retentum: Hæcque inprimis prouocentur. Item nùm morbus exortus ſit ob vlcus antiquum conſolidatum. Hoc enim refricandum, & de nouo aperiendum eſt.

In melancholia, infuſiones præfe- 374.
runtur ſolidis medicamentis, & pillulis.

In die paroxyſmi neque eſt phlebo- 375.
tomandum, neque medicamentum purgatorium exhibendum.

Cùm refrigerantia offers, tùm 376.

aduertas, ne ſtomachi concoctio inde debilitetur. Concoctionem verò inde eſſe debilitatam, conſtat ex appetitus proſtratione, lienteria & flatibus. Idem intelligas de medicamentis refrigerãtibus epati extrinſecus adhibitis.

377. Quando calida medicamenta offeruntur intra corpus, vt diuretica fortia, ſic vbi extrinſecus epithemata, ſeu inunctiones calidæ adhibentur, vide ne epar intemperie indè calida afficiatur, quod dignoſces, vbi ſitis ſuccedit, & vrina coloratior fit.

378. Ne ex vſu frigidorum medicamentorum oblatorum ſtomachus offendatur, extrinſecùs interim calorificis inungi debet.

379. In morbis chronicis, variis vtendum eſt medicamentis, manente intentione, ne natura iis aſſueſcat, quia à conſuetis nulla fit paſſio.

380. Vini, aquæ frigidæ potus, Balnei aquæ dulcis, Diaphoreticorum, fricationum, & inunctionis corporum vſus cõfert, in morbi ſcilicet declinatione,

vbi

vbi ſigna concoctionis in lotio manifeſtè apparuerint. Sic enim materia circa capillares venas, & circa carnium cauitates expellitur.

Epithematum & reliquorum refri- 381.
gerantium medicamentorum vſus, eſt in vigore paroxyſmi, & non in principio, & incremento eorum, calore nondum per vniuerſum corpus explicato, ſic enim ad interiora calor repelleretur, & augeretur.

Antequã multitudo phlebotomia, 382.
ſeu materia lenitiuo eſt imminuta, nequaquàm epithemata refrigerantia adhibenda ſunt.

In principiis febrium deteſtantur o- 383.
mnia ſtyptica, non tàm extrinſecùs, q̃ intrinſecùs exhibita. Hæc enim augent obſtructiones, & materiæ putridæ euaporationem & tranſpirationem prohibent, & vapores in corpore detinent, compinguntque. Tamen vbi calor modum excedit, frigida humectantia adminiſtramus, ne virtus proſternatur. Melius enim eſt morbum augeri, quã

virtutem deficere.

384. Ad prouocandum ſudorem vtimur aqua hordei calida, ad ſedandam ſitim, frigida, ad prouocandum vomitum, tepida.

385. In oxyrrhodinis ſit oleum recens, non antiquum, quia tempore acquirit acredinem.

386. Aceti vſus ſuſpectus eſt, vbi adeſt ſiccitas, dolor, inflammatio, vlcus, adſtrictio, dolor à neruis, & vigiliæ.

387. Vſus oxyrrhodini deteſtatur in dolore capitis puerorum, mulierum & decrepitorum, quia in his calor natiuus debilis eſt & exiguus: ſic in iis, qui ſomnolenti ſunt, & catarrho moleſtantur.

388. Qui antequàm corpus probè euacuatum eſt, vtuntur fomentis aut frictionibus, aut cataplaſmate circa hypochondria, aut circa pectus, illi ſæpiùs in iis partibus inflammationes pariunt, aut in epate, aut in ventriculo, aut in aliquo è viſceribus. Nonnunquam etiã in ipſo fomentandi tẽpore accidit anhelitus difficultas, totum ſcilicet id, ꝙ redundat,

redundat, ad præcordia trahente caliditate. Attrahit enim cataplaſma cucurbitulæ inſtar totius corporis excrementa. Cucurbitulis itaque & diſcutientibus, relaxantibuſq;, non, niſi vniuerſo corpore exinanito, vtendum eſt.

Poſt frigidum medicamentum hy- 389.
pochondriis applicatum, alium difficilis confeſtim anhelitus, alium verò ſubita tuſſis corripit, eo autem remoto, paulò poſt vtrunq; nocumentũ ceſſat.

Quando duo morbi complicantur, 390.
tùm ab eo curatio eſt inchoanda, qui cauſa exiſtit alterius, & ſine quo alter curari non poteſt.

Quando epar adeſt calidum, & ſto- 391.
machi dolor ex cauſa frigida vnà adſit, tùm extrinſecùs epatis intemperies cum cerato Galeni alteretur, & æger nequaquam in dextro latere dormiat. Intrinſecùs verò, quæ flatus diſſipent, & ſtomachum confortent, offerantur, & craſſiuſculè contuſa ſint, ne per anguſtas vias ad Epar pertingant, aut conficias medicamẽtum, quod vtrumque

mem-

membrum respiciat.

392. Quando aliquis laborat calculo & catarrho simul, tùm principiò catarrho subuenias, & diuertatur per nares errhinis,& confortetur cerebrum,postea calculo leuibus diureticis succurras, postremò fortioribus vtere.

393. Quibus stomachus nauseabundus, &aluus adstricta,his primò,quæ aluum emolliant,offerto,ad postremum verò, quæ stomachum corroborent, & eius os adstringant, exhibeto. Hæc enim quæ ventri innatant, deorsum propellunt.

394. Quando Lien crassis & viscosis afficitur humoribus,pulmo verò à tenui& acri destillatione molestatur: tùm quæ fluxum condensent, & catarrhum sistant exhibeantur. Lieni verò epithemata attenuantia imponãtur,postremò verò Theriacæ recentis vsus optimè valet.

395. Quando cum febri paralysis complicatur, tùm febris principiò curanda est, non neglecta tamen paralysi. Ideò hîc

hîc vſus ſyrupi acetoſi ſimplicis cum melle roſato colato, plurimùm valet.

Quando cum dyſenteria complica- 396.
tur tuſſis, tùm ſtyptica cum lenientibus pectus commiſceantur.

Quando in Diabete vnà adeſt cor- 397.
poris extenuatio ſeu phthiſis, tùm circa lumbos & veſicam adhibemus frigida, ſpinam verò vſque ad medium dorſi, & pectus inungimus refrigerantibus, humectantibusque.

Quando aliquis laborat calculo, & 398.
mictu ſanguinis, tùm modò ſtypticis, modò diureticis alternatim vtere, vel ꝙ meliꝰ ābo ſimul permixta offerātur.

Quando circa caput epithemata, & 399.
inunctiones refrigerantes, & humectantes, vel etiam eiuſmodi medicinæ immodicè intra corpus offeruntur, tū plerumque ſuccedit, aut lethargus, aut obliuio, aut ſomnus: ſic vbi immodicè non tàm intra, quàm extra corpus vtimur calorificis medicamentis, accidunt vigil æ, aut ſoda.

Quando ſtomacho vehementer ca- 400.
lida

lida vnguenta, & emplaſtra adminiſtrantur, accidit coctio corrupta, vnde choleræ praſinæ, & æruginoſæ vomitus, ſic ructus nidoroſi, ac fœtidi, item appetitus proſtratus, ob os rarefactum relaxatumque. Idem accidit in febre intenſa, quare refrigerantia ſtyptica pro ſtomachi confortatione hîc exhibenda ſunt.

401. Quando pectori ſeu cordi vnguenta vel epithemata vehementer calida adhibentur, vndè cor ſupercalefiat, accidit indè pulſus, ſeu ſpiratio aut magna, aut celeris, aut frequens.

402. Quando pectori ſeu cordi immodicè refrigerantia adhibentur, tùm accidit pulſus paruus, tardus, ac rarus, ſic etiam difficilis ſpiratio.

403. Curatus nequaquàm in frigidiuſculo degat loco. Facilè enim ob corporis raritatem concoctio debilitatur. Ad duos autem menſes per diem ſæpiùs, parum tantùm cibi ſemel offerendo, cibetur, ſitque ea cibi quantitas, quæ minimè ſtomachum grauet.

In

In reconualeſcentia palpebrarum in- 404.
ſlatio,aut appetitus corruptus, vel proſtratus,aut frequens nauſea,aut ſtomachi inflatio, aut ſi vrina ſedimentum non habet,hoc ſignum eſt recidiuæ.

In reconualeſcentia, vini vſus opti- 405.
mè confert. Coitus verò deteſtatur.

Quando ſudor in conualeſcentia 406.
multiplicatur propter materiæ reliquias,bonum eſt paruam facere minorationem.

Diæta reconualeſcentium in hoc 407.
conſiſtit,vt reſtaurentur vires& humectetur corpus.

Regimen conualeſcentium, tribus 408.
completur intentionibus:prima eſt, alterare dyſcraſiam relictam, ſecunda, confortare principalia membra, & præcipuè nutritiua,tertia,materiam relictam,ſeu de nouo coaceruatam,digerere,& euacuare.

Quando ad locum remotum mate- 409.
riam reuellere intendis, mitiga priùs dolorem loci affecti. Sic enim minor fiet tra-

fiet tractionis violentia, cùm dolor ip-
trahat.
410. Humor fluens sursum, reuellend-
seu retrahendus est deorsum, si deo-
sum, sursum, si intrò, foras, intrò, si a-
dextram, ad sinistram, si ad sinistram, a-
dextram, si retrorsum, antrorsum, &
antrorsum, retrorsum.
411. Reuulsio siue retractio causæ ant-
cedentis, id est, materiæ influentis, fit a-
liquando cum euacuatione, vt vel sca-
rificatione, vel venæsectione, aliquan-
do sine euacuatione, vt vel deligatur-
vel fricationibus, vel cucurbitulis.
412. Reuulsiones cum euacuatione sem-
per sunt efficaciores, quàm reuulsione-
sine euacuatione.
413. Reuulsio nunquàm fiat, nisi per v-
num diametrum, vt à dextra ad sini-
stram, vel à deorsum sursum, aut econ-
trà. Secundum autem duos diametro-
non est fienda phlebotomia, nisi maxi-
ma adesset plenitudo.
414. Reuulsio nihil aliud est, quàm ma-
teria

eriæ influentis ad membrum, à quo
enit, hoc eſt, ad membrum mittens re-
ractio.

Reuulſio pertinet ad cauſam ante- 415.
edentem, hoc eſt, ad materiam influē-
em. Deriuatio verò ad cauſam con-
unctam, hoc eſt, ad materiam fluxam.

Repellentium vſum, ſi ſuccedit do- 416.
or aliquo in loco, indicat materiam eò
ſſe repulſam, & vide, ne apoſtema ibi
it, quod ex febre manifeſtum fiet: Si
utem corruptio & denigratio mem-
ri, ſignificat calorem natiuum eſſe ex-
nctum, & membrum immodicè eſſe
efrigeratum. Si verò apoſtematis du-
ities materiam ibi congelatam con-
retamque eſſe denotat.

Ex vſu repellentium ſæpè dolor au- 417.
etur, intenditurque ob fuligines mor-
aces, & humores acutos in loco affe-
to detentos, concluſosq; qui ob poros
utis adſtrictos, tranſpirare nō poſſunt.

Prohibemur vti repellentibus in ſex 418.
aſibus; primò apoſtemate in emun-
torio enato: ſecundò, ſi materia eſt ve-

nenoſa,

nenosa, vt in peste, hîc enim potiùs a
trahentia adhibenda: tertiò, vbi mat
ria fuerit crassa & tenax, ne hæc ex v
repellentium crassior, & resolutioni
mninò inepta reddatur, quartò, apost
mate ratione crisis enato: quintò, ant
quam corpus pharmaco, vel phlebot
mia, inanitum sit: postremò, vt seni
confectis.

419. Sic quando materia existit in pro
fundo, vt in sciatica, nequaquàm repe
lentia adhibeantur, ne sanguis ex vic
nis & ambientibus musculis ad conue
xum in alto situm impellatur. Quare i
principio opus est pharmacis lenitiui
quæ neque omninò refrigerent, nequ
fortiter calefaciant. Etenim quæ refri
gerant, ad conuexum materias impel
lunt, quæ verò vehementer calefaciũ
aliam amplius materiam ex adiacenti
bus partibus attrahunt.

420. Quando materia iam est fluxa, vti
mur relaxantibus medicamentis cum
repellentibus permixtis. In augment
autem repellentia prædominantur. I
stat

ſtatu verò exuperant relaxantia.

Quando poſt vſum Diaphoretico- 421.
rum dolor augetur, ſignum eſt corpus adhuc immundum eſſe, ideoque plus materiæ eſſe attractum, ideò redeundum eſt ad mittentium euacuationem, & confortationem.

Quando materia iam fluxa eſt, et- 422.
iam deriuatione vtimur, vel in parte affecta, vel in maximè vicina.

Nunquam nec intrinſecùs, neque 423.
extrinſecùs vtere reſolutiuis & attenuantibus vehementer calidis, ne pars ſubtilis reſoluatur, & craſſa exiccetur, petrificeturque. Ideo cum reſolutiuis ſemper commiſceantur humectantia, lenientia, mollificantiaque, ne tumor in ſcirrhum conuertatur.

In declinatione meris reſolutiuis v- 424.
timur, vt balneis, thermis. Horum autem vſus improbatur in his, quibus calidum epar eſt, & renes calidi ſunt, vndè vrinæ ardor aut aſcites.

Vbi materia in profundo exiſtit, 425.
vt in

vt in sciatica, tùm euocetur, & resoluatur emplastris attrahentibus, vesicatoriis, sinapismis, & cauterio.

426. Circa declinationem tutò vinum & diuretica exhibentur.

427. Vbi materia fluxa non potest resolui, sed iam tendit ad suppurationem, adhibe medicamenta pus mouentia, sed horum vsus sit moderatus, ne mēbrum putrescere & corrumpi incipiat.

428. Fortis maturatio membrum ad putrefactionem gangrænosam disponit.

429. Quando anodynis & resolutiuis, vt decet adhibitis, dolor non mitigatur, sed potius febris, & dolor indè augetur, signum est apostema tendere ad suppurationem, ideò maturatiua adhibe.

430. Rupto abscessu vtere abstersiuis, sed vide ne adeò fortia sint, vt cauitatem augeant & fluxionem excitent, postea cauitatem replere carne studeas.

431. Nota sufficientis abstersionis est, vbi nihil saniei ampliùs effluit.

Sarco-

Sarcoticis ante perfectam mundifi- 432.
cationem vtendum non eſt.

Dùm ſarcoticis vteris medicamen- 433.
tis, diæta ſit euchyma, vt bonus ſanguis,
qui materia eſt carnis, regeneretur.

Nulla topica medicamenta, ante 434.
corporum euacuationem adminiſtran-
da ſunt.

Calefactoria & reſoluentia, ac cata- 435.
plaſmata, vbi refrigerari incipiunt, cō-
feſtim auferenda ſunt, ne ſua actuali
frigiditate materiam inſpiſſent, & po-
ros claudant.

Quando adminiſtrantur calorifica, 436.
ſeu diaphoretica, ſeu anodyna, ſi indè
dolor intenditur, tùm auferantur & di-
mittantur, & redi ad materiæ exupe-
rantis euacuationem, & membri mit-
tentis, ſeu generantis confortationem.
Hoc enim indicat, corpus eſſe aut ple-
thoricum, aut cacochymicum.

Emplaſtra, vnguēta, ſacculi, embro- 437.
chæ, epithemata, caputpurgia; hæc o-
mnia calidè, & ieiuno ſtomacho adhi-
beri debent.

438. Quando intẽtiones sumptæ à febri, & causa eius non concordant, consentiuntque vt febris, quæ, cum intensa sit, requirat refrigerantia & humectantia. Causa verò eius sit frigida & phlegmatica; & ideò requirat calefacientia, attenuantia & exiccantia, tùm rei magis periculosæ succurrere memento. Vbi enim febris sæua & intensa sit, primò refrigerantia & humectantia offeras, ne ex vsu calidorum & siccorum medicamentorum virtus prosternatur, postea verò & causæ attendas calorificis medicamentis. Melius enim est protrahere morbum, quàm virtutẽ succumbere. Sed quando virtus fortis est, & corpus aptum ad resistendum resolutioni, ex parte eius cõpositionis, quod scilicet sit crassorum humorum, strictorum pororum, & phlegmaticæ cõplexionis, tùm potius causæ, quàm febri, attendendum est. Hic enim raro adeò intensa adest febris, quæ rectam curationem impediat. Quare in febribus putridis, in nostris regionibus, prior

prior intenſio ſit ad cauſam, quàm ad febrem.

Nonnunquam accidit, quòd febris cauſa, & etiam ſymptoma ipſum inuicem contrarientur, vt in febri ſyncopali humoroſa. Febris enim exigit refrigerantia, cauſa verò, calorifica & attenuantia, ſyncope verò, cibi oblationem. Quare, quod magis inter hæc periculoſum eſt, huic inprimis ſuccurratur, reliquis non neglectis. Melius enim eſt, morbum protrahere, quàm naturam deficere. 439.

Quidam nonnunquam corripiuntur acuta febri, & ſtomachum habent frigidum valdè. His extrinſecùs ſtomachus inungatur calorificis: Intrinſecus verò temperata, ad frigidum tamē nonnihil declinantia offerantur. 440.

Antequàm adminiſtras alicui mēbro reſolutiua & relaxantia medicamēta, tùm in primis membrum aliquo reſoluente fomētetur, aut prius membrum calefiat pannis calidis, aliquoties impoſitis, vt ſic pori aperiantur, & 441.

poſtea vnguenti vis melius penetrare poſſit, membroq; inuncto rurſum panni calidi ſuperponantur.

442. Quælibet ſymptomatica excretio facta cum regulatione naturæ, nequaquàm eſt cohibenda. Eſt enim bona per viam cauſæ, quam minuit, & quandoque eradicat. Sed excretio ſymptomatica, quæ abſque regulatione naturæ fit, illa eſt ſiſtenda.

443. Hydromel non detur iis, in quibus calor eſt præter naturam; quia calorem auget. Neque detur iis in quibus cholera exuperat. Facilè enim in choleram cõuertitur: Sed in materia frigida, craſſa, abſtergendo & concoquendo, valet optimè.

444. Oxyſaccharum valet, vbi oppilatio eſt cum caliditate, oxymel ſimplex, vbi cum frigiditate, ſyrupus acetoſus verò ſimplex, vbi cum caliditate vel frigiditate.

445. Quando confortatiuum aliquod plura reſpicit & confortat membra, vt Dianthos confortat cor, cerebrum, ſtoma-

ſtomachum,&c. tùm ex ſpeciebus eius facias,aut Electuarium, aut rotulas,addendo vehicula, quæ reſpiciant membrum illud, quod confortare intendis. Vt ſi Dianthos præcipuè debet confortare caput, tùm accipe ſpecies Dianthos,quibus adde puluerem nucis Moſchatæ, cubebarum,ſemen pæoniæ, & cum aqua ſaluiæ formentur rotulæ. Idē de ſyrupis, qui indiſcriminatim totum reſpiciunt corpus,intelligendũ eſt.

Quando materia in profundo cor- 446.
poris, & in remotis exiſtit, tùm medicinæ quantitas eſt augenda, ne eius vis, antequàm ad locum affectùm perueniat,reſoluatur. Deindè,cùm eiuſmodi medicina commiſceatur dirigens ſeu vehiculum aliquod, quod medicamēti vim ad locum affectum traducat, perferatque.

Vomitus lædit eos, quibus pectus 447.
ſtrictum eſt,longum collum, & ſpiritalia debilia, ſic phthiſicos & inſolitos vomere,præpingues ſeu craſſos, qui ad anginam, vel ſanguinis ſputum parati

ſunt, & quibus oculi ſunt debiles, & cerebrum infirmum.

448. Vomitiuum non detur, vbi ſtomachi adeſt fortitudo, vbi fames adeſt, & quando aluus lenis eſt.

449. Macilentis conuenit vomitus, ob eorum bilioſam naturam.

450. Poſt vomitum nonnunquam ſuccedit ſingultus, ob materiam motam, & ad ſtomachum attractam.

451. Poſt vomitum, os & facies abluantur aqua roſacea, aut vino bono ſtyptico, aut aceto & aqua tepida, quibus ſi cinnamomi aliquid addideris, nihil erit melius.

452. Sanguinis miſſio à vomitu, differenda eſt vſque ad tres dies.

453. Ventriculum valdè debilitat vomitus. Quare ſtomachus inde aromaticis ſtypticis, aut vino cum cinnamomo, confortandus eſt.

454. Cauterium partibus capitis adhibitum, eſt res eximia ad exiccandũ catarrhum, & ad abſumẽdos corruptos humores in cerebro exiſtentes, & ſic præ-

ſeruat

ſeruat à phthiſi, tuſſi, aſthmate, angina, ozæna, Noli me tangere, & vlcere pulmonis. Valet etiam in epilepſia, ad dolorem capitis antiquum, & ad intercipiendum oculorum fluxum. 455.

Cauterium nunquam adminiſtretur niſi corpus probè euacuatum ſit, vel phlebotomia, vel cathartico, vt Medico expedire videtur. 456.

Cauteria adminiſtranda ſunt in aurora, aluo & veſica priùs exoneratis. 457.

Quando cauterium adhibemus ad euacuandum, tùm apertum teneatur per quadraginta dies, & quotidiè locus mundificetur ſemel, aut bis, interdum lauetur locus cum decoctione foliorũ hederæ terreſtris & arboreæ, vt locus cauteriſatus non fœteat. Sed quando adhibetur cauterium ad reſtringendũ, tùm non teneatur apertum. 458.

Cauteriorum vſus deteſtatur in infantibus, propter membrorum nimiam mollitiem: ſic in ſenibus, propter nimiam membrorum ſiccitatem.

459. Cauteria non administrentur tempore valdè calido, nec tempore valdè frigido, vel sicco.

460. Cauteria non fiant super musculos.

461. Caue ne cauteriũ pertingat ad neruos, chordas & ligamenta iuncturarum, ne accidat spasmus.

462. In intemperie membri calida & sicca, detestatur cauterii vsus: Sic enim calor calori, & siccitas siccitati adderetur. Sed ad intemperiem membri frigidam & humidam alterandam corrigẽdamque summè commendatur cauterii vsus.

463. Cauterium optimè facit ad interficiendam venenositatem, vt in carbunculo, anthrace, &c.

464. Cauterium optimè valet in sphacelo, & membri corruptione. Sic & in osse corrupto: separat enim os putridum à sano.

465. Inter metallica instrumenta ignita, quibus adustio fit, præstantius est aurum.

466. Caueat ille qui vrit, ne ferramento

illo

illo ignito, vſque ad neruos & tendines pertranſeat. Cauteria itaq; nequaquàm ſupra iuncturas ponenda.

In vicino loco circumponatur de- 467.
fenſiuum, ne vicinę partes corrumpantur.

Stupefactiua, neque in colica, neque 468.
iliaca ſunt offerenda, niſi periculum de ſyncope adſit, propter doloris vehementiam, tamen in cauſa calida iis tutiùs vtimur.

In iliaca & colica ex materia frigida, 469.
propter narcotica exhibita, materia fit craſſior, & compactior, indè obſtructio maior fit, & dolor intenditur. Ideò quidam cum narcoticis ſolutiua commiſcent, vt ſimul & dolor mitigetur, & materia peccans euacuetur.

Emplaſtris, quæ ventri adminiſtrã- 470.
tur, parum aceti addi debet, vt virtus emplaſtri penetrare poſſit.

Quando aliquis percuſſus aut ictus 471.
eſt, aut ex alto decidit, tùm conſiderandum inteſtina ſint dislocata, vel an Matricis adſit dislocatio, aut veſicæ,

vel nùm locus epatis sit dislocatus, vndè vehemens dolor in loco affecto exoritur. Hîc etiam vide, nùm sanguis exeat, vel per vrinam, vel per aluum, vel vomitu aut tussi reiiciatur. Hoc enim indicat, venam aliquam ruptam esse. Item, nùm in loco icto aut percusso, aliqua adsit nigredo, seu liuor. Hoc enim insinuat, sanguinem ibi esse concretũ.

472. Quando lapsum ex alto, seu ictum succedit febris, tùm insinuat apostema obortum esse.

473. In morbis chronicis, in quibus longa facta est impressio in membris, non tàm in declinatione, quàm in conualescentia refert multum, diu administrare leuiter purgantia, pharmaca, & leuia aperitiua, & cõfortatiua membrorum, ne accidat recidiua.

474. In medicinis spleneticis, semper admiscendum est acetum.

475. Quando adest vomitus immoderatus, aut fluxus ventris modum excedẽs, tùm vomitus aut fluxus ventris sistendus est stypticis, etiamsi materia corrupta

rupta & praua in corpore detineatur, ne virtus omninò prosternatur, & syncope succedat. Ideò inprimis debemus intendere conseruationi virtutis, & eius restaurationi, & fluxus restrictioni, etsi materia mala non sit euacuata. Sed virtute restaurata refocillataque, per quinque aut sex dies post pharmacum deiectorium offeratur, vt materia praua & corrupta, retentaque expurgetur.

Quando locum aliquem calido oleo inunxeris, tùm calidis manibus oleum infricetur, & pannus calidus superponatur. 476.

In causa calida vbi adest vomitus, aut fluxus ventris modum excedens, tùm medicamenta intra corpus exhibita, actu frigida offerri debent, quia caliditas rarefacit, & laxas reddit stomachi partes. Frigiditas verò vnit & densat stomachi partes, & stomachi intemperiem calidam, ac sitim minuit, & appetitum incitat, corrugando scilicet stomachi partes. 477.

478. In morbis chronicis, digestiua, solutiua & confortatiua, sæpè sunt repetenda, & semper à leuioribus incipiendum, & ad fortiora procedendum. Interdum tamen, vsus medicamentorum intermittendus, vt natura non obruatur, & eis assuescat. A consuetis enim nulla fit passio.

479. Olea, antequàm administrantur, calefiant priùs in duplici vase, & non apud ignem: sed in aqua calida. Nam apud ignem eorum virtus dissoluitur.

480. Aromatum odor, stante repletione, detestatur, vt in morbi principio.

481. Quando aliquis sanguinem reiicit vomitu, aut tussi, tùm obserua, nùm succedat color faciei citrinus, aut liuidus, & debilitas, seu casus pulsus, vel syncope, vel inflatio stomachi, hæc indicāt sanguinem in corpore esse concretum, coagulatumque. Igitur, quę sanguinem concretum dissoluant, offerantur.

482. Ad restringendum, sistendumque vomitum, fomentationes, inunctiones, emplastra, cerata, debent præcipuè ori-

orificio ventriculi applicari. Ad ventris verò fluxum ſiſtẽdum, hæc potiùs fundo, quàm ori, applicanda ſunt.

Quando plures ægritudines inuicem complicantur, tùm curatio incipienda eſt ab ea ægritudine, quę harum vnam habet proprietatem. Prima eſt, quando vna non poteſt ſanari, antequàm altera curetur, vt quando cum vlcere coniungitur apoſtema, tùm curatio ab apoſtematis curatione incipienda eſt: Altera, quando vna ægritudo eſt cauſa alterius: Tertia, quando cum apoſtemate dolor vehemens complicatur, tùm enim à doloris mitigatione curatio incipienda eſt. 483.

Nullus criticus fluxus eſt reſtringẽdus, qui confert, quemque natura benè tolerat. Quòd ſi verò ſuperfluus fuerit, tùm eſt cohibendus, quia ſæpius natura inchoat ad bonum, ſed materia mota, aut propter multitudinem ſui, aut acuitatem effrenitat, ita vt non poſſit à natura regi. 484.

Fluxus diuerſorum colorum, nun- 485.

quàm restringendus est, constante virtute, quia ex hoc arguitur diuersitas & multitudo humorum à toto.

486. Localia non debent administrari, nisi post probam corporis euacuationem, & in statu, vel declinatione ægritudinis, & non in principio, vel augmento, neque ante purgationem corporis, ne virtute sua actuali, & virtuali caliditate, plùs materiæ attrahatur, & auertatur ad locum affectum, & error posterior fiat peior priori.

487. In fluxu liquefactiuo, in febribus acutis, & pestilentibus, phtisi ac febri hectica, calor liquefaciens, mitigetur moderatè refrigerantibus, ne debilis calor fortioribus extinguatur, sic etiam moderatè stypticis, ne forti adstrictione oppilando, prohibeant transitum nutrimenti ad membra.

488. In sanguinis narium profluuio, mictu, & mensium fluxu, tùm phlebotomiæ reuulsiuæ vsus confert, quando corpus plethoricum est, sed quando corpus mali est coloris, vt citrini, tùm omit-

omittatur phlebotomia. Eſt enim nota epatis imbecilli & frigidi, ob immodicam ſanguinis euacuationem. Ideò medicamentis ſanguinem ſiſtentibus adiiciantur, quæ epar confortent, ſicut eſt ſpica, ſquinanthum, maſtix, corallia, roſæ, &c.

In ſanguinis profluuio, in principio 489.
frigida, & adſtringentia medicamenta extrinſecùs adminiſtrare, non eſt tutum. Sic enim ſanguis intrò compellitur, ac venæ, quæ in alto ſunt, implentur, vnde hæmorrhagia augetur, ſed poſtquàm ſanguinem aliò, aut ſanguinis miſſione, aut frictione, aut deuinctione auerteris, tùm refert, ſi ſanguis ex pulmonibus reiicitur, thoraci hæc adminiſtrare, ſi vomitu redditur, ventri, ſi verò è naribus ſanguis profluit fronti ac capiti admouere.

Pulueres, quibus ad ſiſtendum ſan- 490.
guinem vtimur, ſubtiliſſimè debent eſſe pulueriſati.

In quolibet ſanguinis profluuio & 491.
ſputo, non eſt tutum, ſtatim à principio extrin-

extrinſecus corpori adminiſtrare refrigerantia. Sic enim ſanguis & calor fugiunt & petunt inferiora, vndè ſanguis tenuior & calidior & fluxibilior fit, vndè ſanguinis fluxus intenditur.

492. Medicamenta exquiſitè mollientia, membris principalibus, & quæ iis vicina ſunt, adminiſtrata, magnum vitę periculum adferunt.

493. Curatio à morbi cauſa ſemper eſt incipienda, niſi ſæuum aliquod ſymptoma obſtet. Oportet enim Medicũ ſemper reſpectum habere dextro oculo ad ægri vires, ſiniſtro verò ad morbum. Inprimis enim virtus ſeruanda eſt.

494. In ſcirrhoſis affectibus adhibeto medicamenta, quæ tepido calore, ac modicè emolliendi vi prædita ſunt. Quæ enim vehementer calida & ſicca ſunt, id quod tenue eſt, reſoluunt, digeruntque, quod verò craſſum eſt, relinquunt, & in lapideam duritiem cõuertunt. Si vero vehementer mollientibus vtaris, nihil reſolues, ſed potiùs mem-

brum

brum corrumpes. Idem de melancholicis quoque affectibus intelligẽdũ eſt.

495. Topica ſæpiùs ſunt mutanda, præſertim, ſi nullum ſuccedat leuamẽ. Accidit enim ſæpè, vt vna hora medicamentum aliquod ægro commodo ſit, altera verò hora noceat, & dolorem excitet.

496. Odoramenta frigida ex rebus refrigerantibus compoſita, vt pomum ambræ, ſemper aliquid odoriferi calorifici admixtum habent. Quia calida maiorem habent cognationem cum ſpiritu, quàm frigida. Ad hæc calida ſunt, quaſi frigidorum vehicula: Faciunt enim vt frigidorum vis melius ad interiora penetret, deferaturque.

497. Emplaſtra ad materiam in capite exiſtentem reſoluendam, adhibemus, pilis priùs nouacula detonſis. Debet autem poſt abraſionem caput priùs panno calente demulceri, vt ſic remoueatur frigiditas, ſoliditas & oppilatio cutis, per ferrum inducta.

498. Narcotica, corpore inanito & eua-

cuato,

cuato, offerantur, in vino calido, si
enim celeriùs ad actum deducun-
tur.

499. Narcotica, vesperi, circa introitum
lecti offerantur. Refert autem cœnam
eo die omittere, ne cibus corrumpa-
tur.

500. Embrochis vbi vti volueris, tùm æ-
gro priùs corona ex panno conuoluto
& contorto facta, imponatur capiti, n
embrocha infusa confestim defluat.
Administrentur autem in anteriori ca-
pitis parte, circa coronalem commissu-
ram.

501. Repellentia extrinsecùs medicamē-
ta adhibere in pleuritide, periculosum
Metus enim est, ne materia repellatu
ad cor, aut ne materia crassior, & ad ex-
pulsionem ineptior fiat: Ideò semper ab
anodynis est incipiendum. Sed hic me-
mineris, quòd curatio semper à phle-
botomia sit auspicanda, & tùm pri-
mùm anodyna administrentur.

502. Reconualescentes plærunque aluu
duram

luram habent, ob immodicam cibo-
um in corpus ingestionem.

Quando vteris fomentis, tũ sic coo- 503.
periantur, ne fumus fomenti à pulmo-
ne inspiretur, attrahaturque: quia fu-
mi inspirati calefaciunt, & implent pe-
ctus, & faciunt angustiam & calidita-
am, & febrim augmentant.

Quidam morbi præsertim febres, 504.
libenter per fluxum sanguinis narium
criticant. Ideò cautè agendum est, vbi
caput dolere incipit, cum oxyrrhody-
nis, & aliis medicamentis refrigeranti-
bus, ne impediatur crisis.

Emplastra, vnguenta, & alia topica 505.
medicamenta ad vitia vesicæ, ani, pu-
dendi, matricis, calidè administranda
sunt. Neruosis enim membris frigidum
est inimicum.

Emplastra seu epithemata refrige- 506.
rantia, si administrari debent nobili
membro, tùm non actu frigida, sed te-
pida imponantur: nisi intensus admo-
dùm calor adsit. Tùm enim actu frigi-
da adhiberi possunt.

Quam-

507. Quamprimùm refrigerans medic-
mentum calefit, & deſiccatum fuer-
tùm mutetur, & aliud adhibeatur, i-
que tàm diu facias, donec ſentias ca-
d tatem membri eſſe alteratam, & r-
frigeratam. Si enim vltrà modum m-
dicamentum in loco immoretur, tù-
ſupercalefit, nec amplius refrigerat: ſe-
calefacit ſua acquiſita caliditate.

508. In omnibus vnguentis, ceratis, &
emplaſtris, generaliter ſemper deb-
mus addere aliquid aceti, aut vini m-
dicum, ratione penetrationis, hoc-
cauſa frigida, illud in cauſa calida.

509. Omnia vnguenta debent admi-
ſtrari calida aut tepida. Ante applic-
tionem verò vnguentorum, debet l-
cus fricari cum pannis calidis, vt po-
ſi aperiantur.

510. Vbi poſt frictionum, cucurbitul-
rum, cataplaſmatum, fomentorum
ſum, dolor intenditur, aut grauitas ſ-
dolor, aut anhelitus difficultas ſub-
quitur, tùm certum eſt, corpus non e-

ſuf-

ufficienter purgatum, & aliquid re-
rementorum esse attractum, & si suc-
cedit febris, tùm suspicio adest ab apo-
stemate oborto. Ergo hic, ad membro-
rum mittentium purgationem, & con-
fortationem, redeundum est. Hoc e-
tiam significat corpus esse aut plethori-
cum, aut cacochymicum.

Maturatiua, si immodicè vsurpen- 511.
tur, membrum ad gangrænosam pu-
trefactionem deducunt.

Sarcoticis vbi vsus fueris, obserua 512.
tùm parciùs, aut nimiùm siccauerint.
Si parciùs quàm debent siccauerint,
pusculum sordis adfuerit, & vlcus hu-
midius redditur: si verò nimium sicca-
uerint, vlcus purum absque humore
cernitur.

Loci dolor vbi ex inunctione oleo- 513.
rum augetur, signum est ex olei vsu in-
flammationem augeri.

Vomitu, cholera, dysenteria, & Di- 514.
arrhæa, antequàm corpus sufficienter
purgatum est, cohibita, sæpè succedit
capitis dolor, Melancholia, apo-
plexia,

plexia, angina, hydrops, lethargu-
phrenitis, arthritis, podagra, aut vrin-
ardor.

515. Quando in cutis defœdationibus a
scabie, corpore purgato, balneis, ac in
unctionibus æger non curatur, signum
est multitudinis humorum, & eiu
crassitiei. Quare materia de nouo dige-
ratur, purgetur, inungatur & balneetur
& curabitur.

516. Humor aut flatus vbi continetur i
iuncturarum cauitate, vel rodendo, ve
alterando membri complexionem, ve
distẽdendo neruos, musculos ac chor-
das, excitat intensum dolorem; vbi ve-
rò continetur inter os & panniculum i-
psum circumdantem, tùm efficit dolo-
rem intensissimum. Quod verò dolo
diu duret, in causa est tenacitas, & cras-
situdo humorum in densa pellicula in-
clusorum, & à viribus debilibus segni-
ter correctorum.

517. Ex immodico adstringentium me-
dicamentorum vsu, intra corpus obla-
torum, vt in Diarrhæa & ruptura, ac-
cidit

idit, aut ventris conſtipatio, aut venaum meſeraicarum obſtructio. Ventris aque conſtipatio tollatur, cum molentibus clyſteribus, venarum verò ppilatio, cum aperientibus, vt decet.

Nonnunquàm ex caſu ſeu ictu, rum- 518.
itur vena caua aut venæ emulgentes, ùm ſanguis defluit, aut in pectoris cōauitatem, & ſuffocat ægrum, aut in entris concauitatem, vnde ventris umor aut hydrops.

Aſſiduis curis, meditationibus, iugis 519.
tudiis, laboribus ac vigiliis, principes artes nonnunquàm plùs æquo incaeſcunt, præſertim iecur ac caput, qua x cauſa ſucci, qui in eas partes ſuapte atura, vel tranſmittuntur, vel illîc gignũtur, earum calore aſſantur, & ad atræ bilis naturam deueniunt.

In alcola acutus humor & ſaliua ad 520.
ſtomachum & inteſtina delata, ac virtutem expultricem irritantia, ventris fluxum excitant.

De

V.

De *morbis indeterminatis siue totius, ac primum de febribus.*

521. Vrinarum ac pulsuum iudicia atque differentias, exactè scire Medicus tenetur. Quoniam febrium genera, causarum & temporum ipsarum differentiæ, his duobus cognoscuntur.

522. Mitioribus factis febribus, aut à suo paroxysmo distantioribus, naturali calore tunc pedibus calefactis, emisso priùs lotio, & corpore sudore non madente, atque in hora diei frigidiori, sorbitionem solutiuam exhibere poteris, alioqui perniciosum est.

523. Si propter multitudinem materiæ, vel eius acuitatem, ante signa digestionis, febricitans incompletè criticauerit, cum pharmaco eradicatiuo seu scamnoniaco, residuum eius materiæ non educes: sed facili ac benigno.

524. In febribus acutis incocta morbi materia

materia à ſyrupis compoſitis, aut ſub-
tiliantibus, omninò abſtinendum eſt.

Fuluum vinum, & nigrum auſte- 525.
rum, acutè febrientibus, capitis graui-
tatem inducunt, mentem turbant, ſputi
quoque exitum impediunt, & lotii.

Furor quidam & fletus, ira, triſtitia- 526.
que, & ſolicitudo amplior, quàm opor-
tet, & vigiliæ, quæ ſuper his fiunt, fe-
brium & aliarum ægritudinum ſunt
principia.

Flaua bilis, humoribus cæteris cali- 527.
dior, & ſiccior, exquiſitam ſortiens ter-
tianam, ſi ad ventriculum repat, per vo-
mitum educatur, ſi verò ad inferiora
declinet, per alui ſubductionem. Vrina
etiam huiuſmodi febrem patientium,
potionibus, in quibus apium aut ane-
thum maduerit, prouocanda eſt. At v-
bi cōcoctionis ſigna monſtrantur iam,
cum fiducia abſynthii cremorem exhi-
bere poteris.

Si febrem curaueris cum his, quæ 528.
cauſam eius adaugent, nulla tibi ſpes e-
rit, per quam hæc febris tollatur. Nam

N morbi

morbi causa adaucta, morbum crescere certum est.

529. Secundum febrium simplicium curam, cura sit compositarum.

530. Aluum soluere solutiuis lenibus, & non cum laboriosis, multùm iuuat febrientes.

531. Acutè febrientium fauces, cum frigidis humectare, haud parùm iuuat ægrotantes.

532. Cùm in febribus putridis non sit possibile sanari, nisi cesset materiæ putredo, quam cessare impossibile est illius causâ manente, ob hæc ipsam priùs abscindere decet, posteà putredinem.

533. Vltra debitam naturæ temperiem, spirituum inflammatio, febrim facit ephemeram: sed ipsorum corporis humorum, intensus feruor putridam febrim gignit, & solidorum membrorum hecticam.

534. Ex primitiuis causis Ephemera febris, (quam Diariam appellant) depēdet. Putrida verò ab antecedentibus, & hectica à coniunctis.

Febri-

Febrilis caloris generatio, ob calidi effluuii ſuppreſſionem, oritur, aut propter exceſſiuum motum, ſuccorumvè putredinem, aut propter caloris extranei cum innato mixtionem, 535.

Febrilis caloris cor ſedes eſſe dicitur, quia, ſi cætera membra priùs incaluerint, donec ipſum efferbuerit, nuſquam febris oritur. 536.

Exuperantes humores, cuiuſuis generis ſint, antequam putreſcant, febrim nequaquàm faciunt. 537.

Interpolatarum febrium, quælibet typum habet ſibi proprium, ab aliiſque differētem. Rigor enim tertianam, frigus quotidianam, & horripilatio quartanam præcedit. 538.

Tertianam puram pura cholera facit, cum phlegmate verò mixta, generat ipſam notham. 539.

Flaua bilis putreſcens, cauſonem facit, crocea tertianam, vitellina hemitritæum dat. Praſina autem & æruginoſa in ſolo ſtomacho genitæ, nec ipſum tranſeuntes, nec etiam putreſcen- 540.

tes, nunquam febrim faciunt.

541. Ex putri pituita, quotidiana febris nascitur. Ex bile solùm tertiana, ab atra verò gignitur quartana.

542. Vt quantum ſucci diuerſi in corpore ægro acceſſionum circuitiones euariant: ſic tantùm error ipſius ægri in regimine factus circuitionis ordinem corrumpit.

543. A principio primæ acceſſionis pituitoſę febris, affligentis quotidie, ad principium vſque ſecundi eius acceſſus, interſunt quatuor & viginti horæ. Tertianæ verò quadraginta octo. Quartanæ autem ſeptuaginta duæ.

544. Humoris abundãtia, aut ipſius craſſitudo, ſi adſit virium corporis debilitas, aut ipſius denſitas pororum, longiorem febris acceſſionem faciunt, cõtrariis verò accidunt contraria.

545. Neque incipientibus, nec etiã præſentibus, ſiue appropinquantibus febriũ paroxyſmis, cibus erit exhibẽdus.

546. Ne virtus à morbi materia concoquenda diuertatur, ſubtili diæta & cõueni-

uenienti diætabis ægrotantes.

Labore aliquo febrientes, vino ſuffi- 547.
cienti probè refici poſſunt.

Vinum, balneum, & epithemata, a- 548.
cutè febrientibus diſconueniunt.

Acutæ febris terminus eſt dies deci- 549.
mus quartus, peracutæ verò ſeptimus. Ob id quilibet febriens ſecundum ſuæ febris acumen, aptè diætandus eſt.

Ventriculum frigidum, pituitoſum, 550.
aut ventoſum habentes, in acutis febribus, ab herbis, fructibus, aqua hordei, & hordeo cocto, penitùs abſtinere oportet.

In exquiſitis tertianis, à vino, priuſ- 551.
quam morbus concoquatur, omninò abſtinendum eſt, at vbi decoqui cœperit, dandum eſt ab initio aquoſum & paucum. Vbi verò non propè eſt, vt morbus ſoluatur, largiùs eſt offerendũ.

Hectici ſemper infrigidandi ſunt, 552.
priuſquam in maraſmum, aut in tabem deueniant, iis tamen melicratum, & mel, omninò ſunt deneganda.

553. Cauſone febrientes, quorum os amarulentum, & deſiccatum eſt, lingua arida & aſpera, atque oculi ignei, ſignis digeſtionis materiæ peccantis cognitis, permittentibus virtute, tempore, & cōſuetudine, aquam frigidam ſecurè ſumere poſſunt.

554. Vt modicum aquæ igni inſperſum vehementius excitat incēdium: ſic modicus potus intensè febrienti porrectus ſitim vehementiorem facit.

555. Aluo ſiccata, donec ſoluta fuerit, nō eſt cibandus febriens.

556. Inanito ſtomacho febris acceſſus veniens, ſiue exacerbatio, minus ægrotum offendit: repleto verò grauiùs.

557. Omnes fructus recentes, & multus crudarum herbarum eſus, craſſaque cibaria, acuta, aut impura, viſcoſa, vel citò putribilia, dulciavè, aut ſtyptica, (dū non adſit alui fluor) febrientibus maximè nocent.

558. Inter acutè febrientium cibaria, ptiſana colata principatum obtinet. Hordeatum autem poſt illam, & ipſius hordei

hordei aquæ potus eſt conuenientiſſimus.

Quibus febrium acceſſus longiores ſunt, aut eorum criſes remotiores à principio, & virtutes plus æquo debiliores, craſſiori diæta, & ampliori hos refici oportet: Quibus verò cõtrà, ſubtiliori. 559.

Febres quæ velociter fiunt, ac celeriter creſcunt, etſi valdè tenuem victum iis exhibueris, haud magnum ad feres detrimentum. Quę verò ſunt diuturniores, niſi ab initio grandiori cibo reficias, hominem cum morbo pariter perimes, aut intempeſtiuè victus modum commutabis. 560.

Omnibus acutis febribus ſudor ſuperueniens, bonum. Apoſtemata tamẽ patientibus calida, poſt materiæ digeſtionem veniens, parùm aut nihil prodeſt. 561.

Vera tertiana, quæ ſeptem digeritur paroxyſmis, abſque periculo patientis terminatur. 562.

Quotidiana febri laborantium 563.

 vrina

vrina candida, tenuis, ſpiſſa, vel turbulenta videtur. In tertianis verò crocea ſatis aut rubicunda. In quartanis verò colore vario, maximè pallido, vel fuſco tincta, & indigeſta apparet.

564. Cuilibet febriũ generi ſudores proprii ſunt, maximè intendentibus. Iuuant autem non parùm & efferueſcentes inflammationes, ſi vnà cum concoctionibus emanarint à corpore.

565. Ex intermittentibus febribus breuiſſima quidẽ, ac mitiſſima eſt tertiana. Longior autem, ac quantum in ipſa eſt, non periculoſa quartana. Quotidiana verò intermittens, longa, & minimè periculoſa.

566. Tertianæ febris acceſſionis breuiſſimum tempus eſt, quatuor aut ſex horarum: at longiſſima, vndecim, aut duodecim horas complectitur. Et huiuſmodi febrium vrinæ, tertio die, aut ad ſummum quarto, coctionis ſignum oſtendunt.

567. Febrium paroxyſmi ordinariam horam anticipantes, febrilem materiam ſuper-

ſuperabundare ſignificant, poſtponentes autem, ipſam diminui.

Secunda febris interpolatæ acceſſio, 568.
aut continuæ exacerbatio, eadem hora accedens, qua præcedens acceſſit, morbi longitudinem indicat. Talium verò poſtpoſitio, ipſius breuitatem.

Quartana febris non facilè homi- 569.
nem iugulat. Vetus verò rarò, niſi Vere ſoluitur.

In prima febri protinus mentem eſ- 570.
ſe turbatam, membrum aliquod reſolutum malum.

Sudor frigidus in acuta febri, peſti- 571.
ferus eſt, atque in omni morbo vomitus, qui varius & multorum colorũ eſt, præcipueque, ſi malus in hoc odor eſt.

Sanguinem in febri vomuiſſe, peſti- 572.
ferum eſt.

Ante febres, ſi caput graue eſt, aut 573.
ex ſomno oculis caligant, aut frequentia ſternutamenta ſunt, circa caput aliquis pituitæ impetus timeri poteſt.

574. Si in continua febri puero venter nihil reddit, mutaturque ei color, somnus accedit, ploratque is assiduè, metuenda neruorum distensio est.

575. Febris quæ subitò sine ratione, sine bonis signis finita est, ferè reuertitur.

576. Si mulieri ex inguine febricula orta est, neque causa apparet, vlcus in vulua est.

577. Quibus longæ febres sunt, aut abscessus, aut articulorum dolores erunt.

578. Si longæ febres sine dolore, sine manifesta causa remanent, in aliquam partem tandem id malum incumbit, hocque in iunioribus tantùm: in senioribus verò ex huiusmodi morbo quartana ferè nascitur.

579. Febrim ardentem subitus horror exoluit.

580. Stridor dentium in febri insaniam significat, si verò iam deliranti accedit, valdè perniciosum.

581. In febri nõ intermittente, si labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si non videat, si non audiat,

diat,& iam debilis ſit, quicquid horum fuerit,mors propè eſt.

Febris vehemens, vbi rubet corpus, 582.
plenæque venæ tument, ſanguinis detractionem requirit.

Magna ex parte febres à bile fiunt. 583.

Febri continua laborans, ſi habeat 584.
venas latas, groſſas & apparentes, & abſque malis accidentibus atque ſyncope ſuſtinet phlebotomiam, phlebotometur: niſi quid aliud prohibeat,ſcilicet,conſtipatio ventris,nauſea,vel faſtidium, dolor ſtomachi, raucedo vocis. Nam in tali caſu omnia iſta confirmantur,& deteriora fiunt.

Terminus febris peracutæ eſt quar- 585.
tus dies, quare conuenit ei diæta magis ſubtiliatiua,quia terminus eius breuiſſimus. Vnde in tali febri ſolus potus aquæ ſufficit,& ſi aliter cibaretur, mortis periculum immineret.

Medicina lenitiua, in principio 586.
febrium acutarum conuenit, non eradicatiua. Materia enim,quę nondum eſt digeſta, & in venis ebullit, ma-

gis accenderetur, & indè mors immineret.

587. Si febricitanti venter fluat, ne restringas, donec deficere videris ægrotum.

588. Dolor capitis in febri continua, per clysteres, suppositoria, assumptionem cassiæ fistulæ, ligaturas crurum dolorificas, & pedum frictiones leues leuatur.

589. Si lingua febricitantis nigra est, significat magnam adustionem materiæ, & sitit infirmus. Assumat igitur pruna in aqua præmollita, eaque teneat in ore, & aquam illam bibat.

590. Inter sudandum, si anhelent febricitantes, significatur terminus sudoris illius, non etiam nimium cooperiantur, neque multum coacti sudent; sed semper permittãtur in libertate, & post sudorem cum rosacea aspergantur, & detur offa panis in vino infusa vt recreentur.

591. Si febricitans acutè patitur nauseam, & nihil potest retinere, indicium est,

est, infirmum stomachum phlegmaticum habere viscosum, & lumbricos, qui materiam commouent.

Si vrinæ febricitantis incipiunt dealbari, & quantitas vrinæ non diminuitur, & infirmus habet in se omnia accidentia bona, benè dormit, anhelat, & egerit, indicium est, quod illa febris criticabitur per apostema sub aure, vel in aliquo alio loco. 592.

Quando infirmi recidiuant, oportet cognoscere, an hoc propter malam materiam, quæ remansit, aut propter malum cibum, quem infirmus recipit, aut propter aliud accidens contingat. 593.

In cholericis febribus vna vice sanguinis parùm euacuato. Si verò ex aliis humorib⁹ febris existeret, contrarium agito. 594.

Etiam atque etiam considerandum, vtrum dolor aliquis pectus ipsum febrientis obsideat, asthma infestet, vel tussis, ne cum acrioribus potionibus, vtpote syrupis, hisce in casibus exhiberi cõsuetis, nocumẽtũ ægroto inducas. 595.

596. In febrium acutarum principio, atque fine, fortioribus medicamentis purgantibus nequaquàm vtere. Nam materiæ febriles, in venis contentæ, plus æquo commouerentur, ad quod mors sequi solet: sed medicinas benedictas lubricantes, & lenientes securè exhibere poteris.

597. Medicus in principiis febrium ægroti venam incidens, aluumque enematibus subducens, si deinde in facie ægroti appareant signa doloris capitis, è vestigio fronti, vel naso sanguisugas, vel cucurbitulas apponere iubeat.

598. Febriens si à ventris profluuio corripiatur, Medicus ne sistat aluum, nisi euidens signum debilitatis adfuerit ex eo. Cauendum quoque ne lingua nigricans efficiatur, quare pruna ex aqua frigida exhibenda, mucillagines seminum citoniorum, psyllii, semina quatuor frigidorum, & similium.

599. Febricitantium non omninò leuiter corpus sibi constare, nec minui, aut etiam plus æquo colliquefieri, malum.

Hoc ſiquidem virium imbecillitatem, illud morbi diuturnitatem ſignificat.

Quibus per ſebres ſanguinis vnde- 600.
cunque eruperit copia, conualeſcentibus ventres humectantur.

Febricitantibus ſi ſexto die rigores 601.
fiant, iudicationem habent difficilem.

Quibus acceſſiones fiunt, quacun- 602.
que hora febris dimiſerit, eadem ſi poſtero die repetat, iudicatu difficilis eſſe ſolet.

Qui per febres laſſitudinem ſentiũt, 603.
iis ad articulos, & iuxta maxillas potiſſimùm abſceſſus fiunt.

Si febre detento ſuffocatio derepen- 604.
tè ſuperuenerit, nullo in faucibus apparente tumore, eſt mortiferum.

Si febri detento repentè collum in- 605.
torqueatur, ac vix deglutire queat, nullo exiſtente tumore, mortiferum.

Sudores febricitantibus boni, qui 606.
manare cæperint die tertio, quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimo ſeptimo, viceſimo primo,

vicesimo septimo, tricesimo primo, & tricesimo quarto, ii enim sudores morbos indicant. Qui secus euenerint, laborem & morbi longitudinem, aut eiusdem reditum significant.

607. Frigidi sudores cum febri quidem acuta, mortem, cum mitiore verò, morbi longitudinem significant.

608. Febres, quę tertio quoque die vehementiùs affligentes, non intermittunt, periculosiores: quoquo modo autem intermiserint, periculum abesse significant.

609. Quos febres longæ exercent, iis tubercula ad articulos, vel labores fiunt.

610. Si rigor, febre non intermittente, ægrum iam debilem inuadat, mortiferum est.

611. Excreationes, in febribus non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fœtidæ, biliosæ, omnes malæ: commodè tamen si prodeant, bonæ: sed eadem quoque est eorum, quæ per aluum & vrinas excernuntur, ratio. Si quid verò quod nõ iuuet per hæc loca excernatur, malum.

In

In febribus non intermittentibus, si 612.
partes externæ algent, internæ vruntur
& sitiunt, lethale est.

In febri non intermittente, vbi diffi- 613.
cultas spirandi & delirium acciderit,
lethale.

In febribus abscessus, qui primis iu- 614.
dicationibus non soluuntur longitudi-
nem morbi significant.

Quib⁹in febribus, aut aliis morbis, 615.
voluntariè illacrymant oculi, absurdũ
non est. Quibus verò præter volunta-
tem, absurdius.

Quibus per febres circa dentes len- 616.
tor quidam obnascitur, iis vehemen-
tiores sunt febres.

Febricitanti sudor superueniens, fe- 617.
bre ægrotum non deficiente, malum.
Prorogatur enim morbus, & plus hu-
miditatis inesse significat.

Si febri ardente laboranti rigor su- 618.
perueniat, solutio fit.

Quibus per febres aures obsurdue- 619.
rint, iis sanguis è naribus profluens, aut
perturbata aluus, soluit morbum.

620. Febricitantem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet reuerti.

621. Quibus in febribus certo die rigores repetunt, eodem febres soluuntur.

622. Quibus per febres morbus regius die septimo, aut nono, aut vndecimo, aut quartodecimo superuenerit, bonũ, nisi dextrum hypochondrium durum sit: alioqui minimè bonum.

623. In febribus circa ventriculum vehemens æstus, & cordis morsus, malum.

624. In acutis febribus conuulsiones, & circa viscera vehementes dolores, malum.

625. In febribus per somnum pauores, aut conuulsiones, malum portendunt.

626. In febribus spiritus offendens, malo est, conuulsionem enim significat.

627. Quibus non sine febri vrinæ sunt crassæ, grumosæ & paucæ, si ab his tenues & copiosæ meiantur, prosunt. Maximè verò tales redduntur, in quibus statim ab initio, vel non ita multò post sedimentum apparuerit.

Quibus

Quibus per febres vrinæ turbatæ, 628.
quales iumentorum, iis dolor capitis
vel adeſt, vel aderit.

Si febris ſit non ex bile orta, multa 629.
aqua calida capiti ſuperfuſa, febrem
ſoluit.

Si febres tertio quoque die vehe- 630.
mentiores fiunt, nec intermittunt, pe-
riculoſæ: Quoquo modo autem inter-
miſerint, periculo vacare ſignificētur.

Quibus longa tubercula, aut in arti- 631.
culis labores à febre fiunt, hi copioſio-
re cibo vtuntur.

Si quis febricitanti cibum præbeat, 632.
quem ſano exhibet, valenti robur, æ-
grotanti morbus fit.

Rigores incipiunt mulieribus ex 633.
lumbis magis, & per dorſum perue-
niunt ad caput: ſed & viris parte cor-
poris poſteriore, magis, quàm anterio-
re, veluti ex femoribus & cubitis. Indi-
cio eſt cutis raritas, quam ipſam pilus
oſtendit.

Æſtiuæ quartanæ plerunque bre- 634.
ues, autumnales longæ, & inter eas ma-
ximè,

ximè, quæ ad hyemem vsque pertinét.
635. Qui quartana corripiuntur, non admodùm conuulsionibus tentantur: si verò priùs tentati fuerint, superueniente Quartana liberantur.
636. Quibuscunque in Quartanis febribus sanguis è naribus effluxerit, malũ.
637. Quibus siccæ tusses paulùm irritantes in febribus ardentibus perseuerant, ii non admodùm siticulosi esse solent.
638. Quibus in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio soluuntur.
639. Tertiana exquisita, septenis ad summum circuitibus iudicatur.
640. Somnus in principio paroxysmorũ detestatur: In declinatione verò paroxysmi competit, confertque.
641. In acutis febribus detestatur multiloquium, membrorum in lecto dilitectio, & in summa omnis motus: sic enim materia agitatur, calor intenditur, siccitas augetur, & hectica accersitur.
642. Ingressus multorum hominum in cubiculum, vbi æger decumbit, in acutis

tis febribus detestatur, quia aër cubiculi sic calefit, ob illorum expiratioñe.

Aër in febribus acutis arte, aut per se sit frigidus & humidus, vt sic cordis calor per inspirationem euentetur. Corpus verò pannis cooperiatur, vt sic materiæ resolutio per poros cutis, & venarum, promoueatur. 643.

In febribus habentes corpora repleta, inflata, cum colore plumbeo, illis inedia iniungenda est. Quia crudi succi in iis exuperant. Sed illi, quorum oculi sunt concaui, & cutis sicca & tensa, paulatim sunt nutriendi & sæpè per diem. Huic intentioni inseruit aqua caponis, & lactis amygdalorum vsus. 644.

Sitim tolerare in febribus est martyrium sine iuuamento, quoniam virtutem debilitat, febres inflammat, vigilias cum angustia multiplicat, concoctionemque retardat. 645.

Somnus nocturnus in febribus intermittentibus competit, quia semicoctum concoquit, & vtile reddit: Sed in paroxys- 646.

paroxysmo detestatur.

647. Vinum in febribus tùm admittitur, vbi signa concoctæ materiæ in vrina manifestè apparent, & cùm febris est in declinatione, & sit vinum album tenue, non vetus, & non nouum, & aqua frigida mixtum. Sic enim omnes vacuationes promouet, & per vrinam, & per sudorem.

648. In febri intermittente, in die afflictionis neque digere, neque moue. At in continuis, exhibe pharmaca temporis, hoc est, tempore matutino, quia tempore frigidiore virtus est fortior.

649. Quidam libentiùs in febribus vtuntur decoctis, quàm syrupis, eò quod syrupi sitim augeant, aut facilè inflammentur, & in choleram conuertantur.

650. In febribus digestiua in aurora offerantur: si verò paroxysmus manè inuadit, digestiua vesperi offerantur.

651. In febribus putridis, quicquid concoqui potest, concoquatur, & quod

iam

iam exuſtum eſt, nec ampliùs conco-
qui poteſt, euacuetur.

In febribus potiones pauco ſaccha- 652.
ro dulcorentur, quia dulcia augent ca-
lorem, & in choleram conuertuntur,
præterea ex dulcibus iecur, ac lien in-
tumeſcunt.

In febrium principiis, quando vrina 653.
eſt craſſa, pauca, habẽs hypoſtaſin craſ-
ſam vel in globos, ſeu grumos confu-
ſam, tùm vtere attenuantibus, vt mate-
rias illas craſſiores attenues, & id arte
efficies, quod natura longiori tem-
pore, niſi ab arte adiuta eſſet, effeciſſet.

In febribus phlegmaticis cautè agas 654.
ante materiæ minorationem, cum for-
tib9 aperitiuis & diureticis, præſertim,
vbi ægro debile eſt caput, ne fortè pi-
tuita, febrili calore & medicinis atte-
nuata, ſurſum ad caput rapiatur, & fa-
ciat lethargum. Quarè confortetur ca-
put à principio temperatè ſtypticis ca-
lefacientibus, & vtere diuerſionibus,
fricatione, & fomento pedum, ſic
clyſte-

clysteribus & suppositoriis in aluum iniectis.

655. In febribus putridis, debili existente virtute, vena non est secanda: Intellige, vbi ista debilitas fiat, propter humorum penuriam, & spirituum resolutionem, & non ob oppressioné virtutis ab humorum copia. Hic enim vena secanda est, quia in tali debilitate virtuti non restituitur, nisi humorum copia diminuatur.

656. In intermittentibus febribus, si statim à principio venam aperis, tùm ex intermittente efficies continuam febrim retractis putrescentibus humoribus intra venas inanitas, aut sanguine oblitas, diuturniorem efficies morbũ.

657. Nullũ maius aut præstãtius remediũ in febribus ardentibus est, quàm venæsectio vsque ad animideliquium.

658. Non phlebotomabis, nec purgabis eos, qui hectica febri laborant.

659. In febrib⁹ putridis venæsectio competit, quando sanguis sua quãtitate immodicè exuperat, & prędominatur, vt in

in synocho: Vel quando humor sanguini est mixtus, vel non multùm à natura sanguinis distet, absitque, hic vrina rubet crassæque est substantiæ.

Quando in synocho ex sanguinis tãtùm copia oborto, non statim in principio vena secatur, tùm sanguis propter moram fit malignior, & in choleram conuertitur. 660.

In acutis febribus pillularum vsus detestatur, sicut & alia medicamenta multùm siccantia. 661.

Thamarindi in febribus acutis probantur, stomachum enim sua adstrictione confortant, & appetitum prouocant, vomitum cohibent, sed quia siccæ sunt temperaturæ, ideò ipsis pruna & violæ associantur. 662.

In acutis febribus tantùm benedictis medicamentis vtere, & non fortibus, ne calor intendatur, & humorum ebullitio ac putrefactio augeatur, & hectica accersatur, ideò hîc infusiones commendantur: humectant enim corpus. 663.

664. Clysteris vsus summè commendatur in ardentibus febribus, ad aluum emolliendam, humectandam, & vapores excludendos.

665. Myrobalani in febribus admittuntur, vbi fluxus ventris complicatur, & in fine febrium, tùm enim membra cōfortant.

666. Rhabarbarum calorificum est, ideò in aqua Endiuiæ maceratur in febribus acutis.

667. In febribus acutis & causo detestantur fortia solutiua, ne à materia acuta, ad intestina retracta, & auersa, fluxus ventris succedat.

668. In principio accessionum competit leuis vomitus, in fine verò accessionum somnus, ac sudor.

669. Vomitus, in omni febri chronica, summè commēdatur ab omnibus Medicis.

670. In febri continua phlebotomia præcedat catharticum. In febri verò intermittente catharticum, præcedat phlebotomiam, ne indè fiat febris cōtinua.

In

In febribus vtiliter clyſteribus pur- 671.
gare, humectare, lenire & refrigerare
poteris.

Vomitus à cibo, diutiùs perſeueran- 672.
te febre, adeò excellit, vt multos noue-
rim hoc vno præſidio exactè ſanatos,
inquit Aëtius.

In febribus acutis, quando teſticulis 673.
epithemata refrigerantia adhibentur,
dici nō poteſt, quàm ſubitò totum cor-
pus indè refrigeretur. Habent enim te-
ſticuli cum corde, & aliis membris, col-
ligantiam.

Quando febres producuntur ad 674.
duos menſes, tùm offerãtur Trochiſci
de eupatorio, de Rhabarbaro, de abſyn-
thio, dialacca, &c. & quoque Diacur-
cuma, ne oboriatur cachexia, aut hy-
drops, ob epatis, cōcoctricis debilitatē.

In febribus acutis, & peracutis, mul- 675.
tùm refert cordi epithemata adhibere
refrigerantia, & humectantia, vt ſic ca-
lor febrilis extinguatur, & muſculo-
rum pectoris exiccatio inhibeatur. Ex-
iccatis enim muſculis pectoris motus

impeditur, & cordis inflammatio ma-
ior fit, propter difficilem inſpirationem
& expirationem.

676. In febribus acutis, vbi calor eſt in-
tenſiſſimus, cogimur adhibere nō tàm
intrinſecùs, quàm extrinſecùs refrige-
rantia, & humectantia, vt calor nonni-
hil mitigetur, ne virtus proſternatur:
cùm tamen, regulariter operando à
cauſæ ablatione, curatio auſpicanda fo-
ret.

677. Quando in declinatione paroxyſmi
ſudor emergit, tùm omnia localia re-
frigerantia auferantur.

678. In principio febrium caput oxyrrho-
dino inungatur, ne phrenitis, delirium,
aut ſoda accidat. Si verò craſſi vapores
iam in capite fuerint collecti, quod ex
capitis grauitate, ſomnolentia, & na-
rium humiditate conſtat, ſic ſi catar-
rhus adeſt, tùm eius vſus deteſtatur. Si
tamen metus eſt, ne accidat phrenitis,
his audacter vtere. Maius enim nocu-
mentum eſt id, quod ex phrenitide im-
pendet, quàm id, quod ex catarrho no-
bis

ris imminet. Collectis enim iam in capite crassis vaporibus, potiùs discutientia capiti admouenda sunt.

Aquæ frigidæ potus in synocho ac 679.
cholericis febribus optimè cōfert, post signa coctionis. Sed pura aqua ob suam crassitiem longo tempore moratur in stomacho, ideò facit rugitum, prætereà in magna copia est offerenda. Si enim parùm bibitur, tum à calore febrili vincitur, & in vapores acutos conuertitur, vndè febris intenditur, augeturque. Si verò in magna quantitate assumitur, tùm cholera vincitur, refrigeratur, & inspissatur.

Syncope in febribus vbi assiduè af- 680.
fligit, propinamus vinum, etiamsi indè febris augeatur.

Absinthii vsus in febribus conce- 681.
ditur, vbi signa coctionis in vrinis apparent.

Quia membra ob febrilem calorem 682.
facta sunt laxiora, rarioraque, & quia membra etiam facta sunt debilia, ob immodicam spirituum inanitionem,

resolutionemque : ideò confortentur medicamentis refrigerantibus,de quadam vi astrictoria participantibus, vt sic membrorum substantia cogatur,densetur,& spiritus vniantur,quò minùs & spiritus , & calor natiuus , exhalent, transpirentque. Horum vsus in principio,antequàm materia euacuata sit, detestatur , sic enim recrementa in loco affecto, seu in corpore detinentur, cōpinguntur que , vt minùs euaporare, transpirare,exhalareque possint.

683. Si quis, in conualescentia cuiuscunque febris, habuerit signa indigestionis: quæ sunt, os insipidum , fumosum, vel acetosum, & propriè cum prostratione appetitus, vel corruptione eius, sicut est appetitus carbonū, vel argillæ, significat recidiuam , propter stomachum nō benè mundatum à noxiis humoribus: Redi igitur ad euacuationes, & digestiones,illi materię conueniētes.

684. Quādo epati,in acutis febribus, vehementer refrigerantia administrare intendis, tùm semper aliquod calorificum

cum epati appropriatum admiſceto, vt aquam abſinthii, vel puluerem abſinthii.

In febribus acutis, vbi timor eſt, ne 685.
ſuccedat hectica, tùm pannus lineus, in aqua violarum, aut lactucæ infuſus, toti dorſo tepidè applicetur, vel inungatur ſpina dorſi oleo violarum, aut lactucæ. Quod ſi refrigerare volueris vehementius, vtiliter olea iſta cum aqua violarũ aut nenupharis lauare poteris.

In acutis febribus refert ægrum in 686.
manibus tenere fruſtum cryſtalli, ſæpiùs in aqua frigida roſacea infuſum. Similiter etiam in ore tenere cryſtallum aqua ſæpiùs aſperſum.

In acutis febribus ſæpiùs accidit 687.
phrenitis, aut dolor capitis, propter eleuationem vaporum ad caput. Ideò refert capiti adminiſtrare oxyrrhodinon, & collo epithemata frigida, facta ex aqua roſacea, plantaginis, violarum, lactucæ, ſantalis albis, & rubeis, ſpodio, coralliis albis, roſis rubris, &c.

688. In febribus acutis secundum longitudinem spinam dorsi refrigerantibus, & humectantibus inungere, summum est remedium, eò quòd vena caua & arteria magna, ibi sitæ sunt.

689. In febribus acutis, quando linguæ adest asperitas, siccitas, & nigredo, tùm plurimùm refert inungere collum ac guttur oleo violaceo, & in ore ea, quæ os humectant, gestare, & sub ceruice non habere puluinar ex plumis, sed potiùs ex corio.

690. Circa balneum eorum, qui habent febres putridas, tria sunt obseruanda: Primum, vt non accidat rigor, seu horror, in balnei introitu: secundum, vt nullum membrum principale debile sit: tertium, vt non existat crudorum humorum circa primas venas quantitas multa.

691. Febrem quotidianam impossibile est esse absque stomachi læsione, sicut impossibile est esse quartanam absque ægritudine splenis.

692. Saccharum rosaceum recens optimè

mè confert in febribus acutis, quia eſt lenitiuum & confortatiuum, ſicut & iulep roſarum.

In febribus acutis, res ſaluberrima eſt, refrigerare epar, epithematibus, & fomentis. 693.

Hectica, quando procedit ex lique- 694. factione, in qua apparet vnctuoſitas in egeſtione, tùm offer in potu gelidam aquam velociter, & cibaria refrigerantia, humectantiaque, & aër hic frigidiſſimus inſpiretur.

In hectica febre ſemper cordi oc- 695. currendum eſt, non tàm intrinſecis, quàm extrinſecis.

Plurimùm refert in febribus, epi- 696. themata refrigerantia pectori, ſeu cordi imponere. Nec obſtat, quod quidam dicunt; fuligines, & vapores in pectore detineri, vndè calor intendatur. Hoc enim in pectore non eſt timendum. Quia in pectore non eſt neceſſarium, vt acuti fumi, & vapores per poros cutis tranſpirent, cùm vapores continuò per aſperam arteriam tranſpirent.

VII.

De Febribus pestilentibus, seu de Peste absolutè.

697. Smaragdus, in febribus pestilentibus, si non potest vincere morbum, frangitur.

698. Pestiferis morbis inchoantibus, virtute consentiente, digestio peccantis materiæ non est expectanda: sed eradicatiua euacuatione, celeriter vacuanda.

699. Pestilens aëris constitutio, febrem lethalem adfert, ob id, in aëre infecto aliqualiter versari, aut illis, qui iam infecti sunt, vicinari, periculosum est.

700. Apostema pestiferum, si febrē præcesserit pestilentialem, in sui principio, dùm virtus adhuc fortis est, exigit phlebotomiam, de proximiori vena, ad syncopem vsque, vt de materia venenosa, quantum possibile est, (vita salua) educatur, & febris aduentus prohibeatur. Si verò hoc apostema ad talem febrem sequatur, aut cum ea simul inci-

incipiat, phlebotomia tunc mediocris ſufficit, quæ citò facienda eſt, alioqui plùs nocet, quàm proficit.

Nauſea, in peſtilentia, malum præ- 701.
ſagium eſt.

Potiones, in peſtilentibus febribus, 702.
non actu calidæ offerantur. Sic enim febrilis calor intēditur, appetitus proſternitur, corpus rarefit, ſpiritus exhalare facit, & virtutem ſic debilitat.

In febribus peſtilētialibus ſtultè fa- 703.
ciunt Medici, qui, antequàm materia putrida phlebotomia, aut cathartico, aut ſudorem prouocantibus, ſit imminuta, nō tàm intrinſecùs, quàm extrinſecùs frigida ſtyptica adminiſtrant, ſic enim materia putrida venenoſa in corpore detinetur, & non euentatur. Vndè febris intenditur, & malæ qualitatis venenoſæ in corde ſic fit impreſſio.

In peſtilentiali febre ſtatim à prin- 704.
cipio, conſtante adhuc virtute, vena ſecetur, poſtea euacuetur materia cathartico ſtyptico, & fiant confe-

ctiones, & Electuaria ex his, quæ veneno aduersantur.

705. In febribus pestilentialibus venæsectione adhibita, cor extrinsecùs epithematibus refrigerantibus est confortandum, ne à venenosis vaporibus lædatur.

706. Camphora humores p:ęseruat à putrefactione, ideò competenter offertur contra morbos epidemiales.

707. In peste orto carbunculo, anthrace, bubone, aut alia venenosa pustula, nullo modo repellentia medicamenta administrentur, ne materia venenosa repellatur ad principalia membra, sed potiùs attractiua imponātur, vt sic materia venenosa euocetur, & à membro nobili ad ignobile auertatur.

708. Tempore pestis, vel in pestilentiali febri, vbi dolor emergit secundum aures, aut sub axillis, aut circa inguina, tũ apponantur emplastra calida attractiua, sic etiam affigantur cucurbitulæ absque scarificatione.

709. In medicamentis præseruatiuis, tem-

tempore pestis exhibendis virginibus, ac mulieribus, omittantur bolus armena, terra sigillata, camphora, &c. hæc enim menses remorantur, quibus retentis, facilimè febri pestilentiali corripiuntur: sed eis exhibeantur medicamenta, quæ sint concinnata ex rebus eiusmodi, quæ simul & veneno aduersentur, & menses euocent.

Ex bubone febres omnes malæ, 710.
præter ephemeras.

Defensiua & repellentia medica- 711.
menta nequaquàm in circuitu Bubonis in peste administrentur, donec materia tota sit fluxa, & collecta.

Quandο apostema in febre pestilẽti 712.
obortum, est valdè nigrum, nequaquàm vehementia adhibeas ruptoria & caustica, ne materia accendatur, & fiat acrior, maligniorque. Et cùm vlcus consolidare volueris, tùm semper & sæpè medicamenta purgantia, & pulueres venenum expellentes, & cor confortantia, offeras, ne cor de nouo inficiatur.

713. In peste, variolis, ac morbillis, & morbo gallico, in principio nequaquã frigida & styptica sunt neq; intrinsecus neq; extrinsec⁹ exhibẽda, ne ebullitio, q̃ accidit, vt videre est in musto, vbi natura fortis est, & humori exuperãti dominatur, & ipsum expellere vult, extinguatur, & sanguis impurus reddatur, detentis in corpore superfluitatibus, vndè plerunque mors, sed materia expulsa, & pustulis exortis, tùm audacter frigida dẽtur, ne ex ebullitione perfectiua, fiat ebullitio corruptiua. In principio enim ebullitio perfectiua est promouenda Diaphoreticis, & nõ frigidis impedienda. Quando itaque obortis variolis, pustulis, vel apostemate pestilenti, vides symptomata peiora fieri, scilicet, fieri maiorem febrem, sitim, angustiam, linguæ nigredinem, hæc enim signa sunt certa corruptiuæ ebullitionis. Quare refrigerantia audacter offeras, ne æger pereat.

714. Ebullitio duplex est, vna depuratiua, seu mundificatiua sanguinis, altera

corru-

corruptiua ſanguinis. Hæc autem fit, vbi ebullitio eſt ſuperflua, & excedit modum.

Omnis rei putredo à calore fit non natiuo: ſed extraneo. Proprius enim conſeruat, alienus verò corrumpit. 715.

VIII.

De Venenis.

Medicinæ venenum attrahentes, ſua caliditate, vel totius ſubſtantiæ ſuæ ſimilitudine, id præſtare dicuntur. 716.

Venenoſorum animalium morſibus impoſitę cucurbitulæ, venenum extrahunt. Eædem impoſitæ emunctoriis, materiam peſtiferam à membris principalibus attrahunt. 717.

Mortiferam potionem bibentibus, viridis eorum cutis, aut nigra efficitur, ſtatimque putreſcit. 718.

Quando aliquis eſt morſus à rabioſo cane, aut vbi ictus eſt à venenoſo animali, tùm confeſtim optima theriaca, ad quantitatem caſtaneæ, in 719.

vino

vino odorifero exhibeatur, & loc⁹ ict⁹ ſuprà & infrà corrigia ceruina theriaca illita, fortiter deligetur, & ſcarificetur profundis vulnuſculis, & affigatur cucurbitula, vel admoueatur cul⁹ gallinæ deplumatus roſtro clauſo. Vtiliſſimum etiam eſt, locum ictum cauteriſare cũ candenti ferro, aut cum oleo ſambucino feruenti. Quotidie aliquid, quod cor confortet, & bezoarticum ſit, offeratur, & extrinſecùs etiam cordi epithemata adhibeantur.

720. In principio, quando aliquis à rabioſo cane vulneratus, aut venenato ſerpente ictus eſt, æger arceatur à ſomno, ſic etiam non fiat phlebotomia, nec adminiſtretur clyſter, nec vomitus prouocetur, neque pharmacum deiectorium exhibeatur, nec ſudor prouocetur. Poſt ſpacium autem trium dierum, purgetur atra bilis cum decocto epithymi in ſero caprino, & vtatur diæta humectante ac Melancholicorũ. Quãdo verò locus incipit denigrari, ſignũ eſt, quòd punctura ſeu morſus ſit venenoſus,

nosus, ideò si fieri potest membrum resecetur, si verò id fieri non potest, tùm sine mora cauterisetur, & hîc, vt in sphacelo, procedas.

IX.
De Dolore.

Quoniam dolor acuit rheuma, & attrahit humores à sedibus affectis, antequàm prauos succos educas, dolorem priùs compesces. 721.

Quamuis aliquam noxam scieris ex narcoticis medicamentis membris patientibus affuturam, nihilominùs ad id, quod magis vrget, accedas, & hominem ex nimio dolore animo deficientem, parua cum noxa liberes. Sequentibus namque diebus si magnam noxam membris illatam videris, hanc emendare tùm licebit. 722.

Infantum dolores tribus modis leuantur: nutricis papilla ori eorum apposita, motu mediocri, & vocis modulamine. 723.

724. Si virtus à dolore dissoluatur, & periculum immineat, propter hoc quidē oportet mitigare dolorem, roborareque naturam, vt repugnare possit, & ad tempus sufficere medelæ.

725. Dolor per essentiam ægrum affligens, ipsum tàm diu molestat, quàm diu completam receperit curationem, Is autem, qui propter alterius affecti membri consensum acciderit, sedis affectæ soluto vitio, facilè soluitur.

726. Medicinæ dolorem verè sedantes, subtilis sunt substantiæ, & in primo calidæ, quæ rarefaciendo, maturando, & subtiliando, à membris coarctum euacuant humorem, atque ipsum resoluunt.

727. Ex duobus simul doloribus non eundem locum occupantibus, qui vehementior est, alterius sensum obscurat.

728. Dolor duo ostendit, aut continui solutionem, aut subitam alterationem, & malam complexionem.

729. Dolor vbi sæuit, semper inprimis mitigetur, aliàs enim seipsum auget

attra-

attrahendo & ad ſe humores auertendo.

Dolor nonnunquã eſt cauſa ſyncopes, auertendo ſcilicet immodicè à corde ſanguinem & ſpiritus, vnde cordis refrigeratio, & vitæ extinctio. 730.

Nonnunquàm accidit dolor frangitiuus & acutus, perinde ac ſi oſſa frangerentur, cum ſcilicet humor vel ventoſitas exiſtit inter os, & panniculum os ambientem, ipſum ſeparans. 731.

Dolor fortis vbi membrum aliquod affligit, tùm inprimis dolor mitigetur, ne plus materiæ attrahatur, & crudi ſucci in corpore coaceruentur, auerſo ſpiritu & ſanguine à ſtomacho, vndè cruditas ſeu vomitus. 732.

Dolorem quemlibet mitigamus, aut temperaturam malam alterando, aut materiam reſoluendo, ſcilicet anodynis, aut ſenſum ſtupefaciendo, videlicet narcoticis. 733.

Anodyna & dolorem mitigantia, actu calida, & non frigida adminiſtrãda ſunt. 734.

In

735. In dolore ſpatulæ, non debemus adhibere fortia repellentia, ne materia repellatur ad pulmones & cor, & ſubita indè ſuccedat mors.

X.

De *Doloribus arthriticis.*

736. In ſui principio ſciatica mitigantibus pharmacis, non multùm infrigidātibus, aut calefacientibus eget. Chiragra autem & Podagra repercuſſiuis. Omnium autem curatio præcipua eſt, cauſantium humorum euacuatio.

737. Vomitu ſciaticos magis, quàm alui fluore, ab initio euacuando, iuuabis.

738. Enemata fortia cum colocynthide facta aut cucurbitula loco dolenti admota, auxilium ſciaticis maximum adferunt.

739. Quibus articulorum dolor certis temporibus reuertitur, hos antè & curioſo victu, & crebro vomitu, ne inu-

tilis

tilis materia in corpore superſit, cauere oportet.

Articulorum vitia, vt podagræ, chiragræque, ſi iuuenes tentârint, neque callum induxerint, ſolui poſſunt. 740.

Articuli ſi ſic dolent, vt ſuper eos tubercula quædam innata ſint, nunquàm liberantur. 741.

Vinum ieiunis potum, articulis nocet. 742.

Podagræ veteres, quæ vario humore proueniunt, ſanari non poſſunt. 743.

Articularius morbus membra reſoluit, quæ, ſi non mouentur, & macreſcunt, in priſtinum habitum non reuertuntur, magiſque, ſi vetus malum eſt, vel ſenectuti acciderit. 744.

Nux indica, & ſaluia parùm cocta, & crebrò ſumpta in fine refectionis, iuncturis & neruis, præ cæteris terra naſcentibus multipliciter ſunt amica. 745.

Qui ſæpiùs calcat vuas, ac muſto recenti balneat pedes ſuos, rariſſimè Podagra laborat. 746.

Articulorum tumores & dolores 747.

abſque

absque vlcere, atque etiam podagricos & conuulsiones magna ex parte frigida largè effusa, leuat, & extenuat, soluitque dolorem. Nam modicus torpor doloris soluendi vim habet.

748. Eunuchi podagra non laborant, nec calui fiunt.

749. Qui podagrici morbi fiunt, sedata inflammatione intra dies quadraginta conquiescunt.

750. Dolores podagrici Vere & autumno ferè mouentur.

751. Quibus longo coxendicum dolore conflictatis, femoris summum coxa excidit, rursumque recidit, iis mucosa ibidem pituita colligitur.

752. Quibus diuturno dolore Ischiadico vexatis femoris, caput coxa excidit, iis femur contabescit, & claudicant, nisi vrantur.

753. In arthritide pillularum vsus magis probatur, quàm solutiuorum decoctum. Quia pillulæ diutiùs in ventre morantur, & à remotioribus euacuant.

In

In podagra & chiragra, quando dex- 754.
tra manus molestatur, tùm reuellendi
gratia in principio secetur vena dextri
pedis. Tamen, si pedes à natura essent
debiles, tùm potiùs epatica sinistræ
manus tundatur, ne fluxio ad pedes a-
uertatur.

In iuncturarũ dolore, vt in podagra, 755.
vbi vrina est inculpata & naturalis, tùm
certum est, materiam antecedentem,
quæ est in venis, esse digestam & co-
ctam. Ideò hîc nulla digestiua amplius
intra corpus sunt offerenda, sed mate-
ria coniuncta, quæ extra venas in iun-
cturis existit, emplastris & cataplasma-
tibus discutientibus est digerenda & e-
uacuanda.

Quando dolor iuncturarum seu po- 756.
dagra in febri acuta ratione crisis fit,
tùm materia non est ad superiora re-
uellenda, & auertenda ad membra sci-
licet principalia, nec repellenda cum
fortibus repellentibus.

Quando in sciatica accedit iunctu- 757.
ræ dislocatio, ob humorem mucilagi-
nosum,

nosum, ibi contentum, qui ligamenta immodicè humectat, vndè prolongantur, & iunctura dislocatur, hîc confert vsus cauteriorum plurimùm, sic vesicatoria & rubificantia.

758. In sciatica immodicè mollificantibus nequaquàm vtaris, quia indè, neruis mollificatis relaxatisque, coxa excidit prolabiturque. Sic non vtendum est fortibus ac nudis resolutiuis, ne partibus subtilioribus resolutis, materia incrassetur, petrificeturque, & quasi assetur. Constent itaque medicamenta ex mollificatiuis, resolutiuisque simul mixtis.

759. In regimine præseruatiuo à Podagra non tutum est offerre digestiua, & solutiua fortia, quia hîc non opus est materiam à pedibus euacuare, quando quidem nullus adsit dolor, & materia lædens in pedibus non existat. Nam si materia in pedibus iam existeret, iam non esset intentio ad præseruandum, sed ad curandum. Sic enim boni succi membris vtiles, exhauriũtur, vndè po-
de-

des debiliores redduntur, & ad recipiendum aptiores. Ideò turpiter errant, qui in præſeruando pillulas de hermodactylis exhibent. Hic etiam refert ante horum vſum crura debilia ſtypticis confortare, ne materiam à cathartico motam recipiant, admittantque.

Ex immodico diſcutientium medicamentorum vſu in arthritide, accidit membrorum incuruatio, ſeu in motu & progreſſu difficultas, ob neruorum, lacertorum, & chordarum nimiam exiccationem, vndè membrum ob horum duritiem difficulter flecti & extendi poteſt. 760.

Quando in arthritide accidit colica, tùm tollitur articulorum dolor, quia humor cauſans arthritidem ad inteſtina ſublatus eſt. 761.

XI.

De Morbis internis, ac primò supremi ventris siue capitis.

762. Sanguineo, biliosoque dolori capitis, cucurbitulæ occipiti cum scarificatione appositæ, conferunt.

763. Cucurbitulæ scarificatæ inter scapulas, & ad cubitos, ad manusque exteriores, & sub mento admotæ, pustulis, ruborique faciei, maximum adferunt remedium.

764. Habentes calidum epar facilè patiuntur dolores capitis.

765. Dolores capitis, quibus oculorum caligo & rubor cum quadam fronti prurigine accedunt, sanguinis profusione vel fortuita, vel etiam petita, summouentur.

766. Si caput in febri continenti dolet nec quicquã reddit, malum atque mortiferum est, maximeque id periculosum in pueris, à septimo vsque ad deci-

mum

num quartum annum.

Si ſine cauſa longus dolor capitis eſt, 767.
& in ceruicem, & ſcapulas tranſit, rurſúſque in caput reuertitur, pernicioſius eſt, niſi vomicam aliquam excitauit, ſic vt pus extuſſiretur, aut niſi ſanguis ex aliqua parte prorupit, aut niſi in capite multa prurigo, totovè corpore puſtulæ ortæ ſunt.

E parte capitis poſteriore laboranti, 768.
in frontem rectà excurrens, vena inciſa prodeſt.

Capite dolenti & vehementer labo- 769.
ranti, pus, vel aqua, vel ſanguis per nares, aut os, aut aures effluens, morbum ſoluit.

Qui valentes, capitis repentè dolo- 770.
ribus corripiuntur, & protinùs muti fiunt, & ſtertunt, intra ſeptem dies intereunt, niſi febris interuenerit.

In capitis affectibus ad intemperiem 771.
eius alterãdam, non tantùm vtimur inunctionibus, fomentis, epithematibus, & emplaſtris, ſed & talia p̄ nares & aures iniicimus, & odoramentis vtimur.

772. Sacculi, qui ad confortandum capu
administrantur, in anteriori parte ca
pitis debent applicari, quia in commi
ſura coronali, cranium tenuiſſimum &
rariſſimum eſt, ſic tamen vt priùs ſin
calefacti vapore reſoluto ab aqua vit
calente, lateri inſperſa.

773. In capitis affectibus nequaquà
ſternutatio eſt prouocanda, antequà
corpus probè ſit euacuatum, ne ſu
perfluitates omninò ad caput auertan
tur.

774. In dolore capitis, in morbis acut
cautè agendum eſt cum localibus, ci
ca caput adhibitis, in diebus criticis, n
criſis per profluuium ſanguinis interc
piatur, impediaturque.

775. Quibus diuiſum eſt cerebrum, h
febrem & bilioſum vomitum ſuperu
nire eſt neceſſe.

776. Quibus cerebrum ſyderatum eſt, ĩ
tra dies tres intereunt: ſi verò hos ſup
rauerint, ſani fiunt.

777. Quibus occaſione aliqua cer
brum fuerit vehementer concuſſu
mut

nutos protinùs fieri est necesse.

In intemperie capitis calida, nequaquàm intensè refrigerantia adhibeantur, ne modicus calor extinguatur, vt in senibus, mulieribus, eunuchis, pueris, albis, hoc est, phlegmaticis, sic in capitibus catarrho obnoxiis. Hîc remissè refrigerantibus vtere. 778.

Ventrem mollire, capitis doloribus vtile est. 779.

In omnibus cephalæis quotidiana fecum expulsio iuuat ægros. 780.

In omnibus capitis passionibus fricatio pedum, & tibiarum, præstans remedium. 781.

In cephalalgia optimè cõferunt myrobalani, si non adest febris. Si verò febris adest, non conferunt, quia hoc indicat, materiam peccare in ambitu totius. Si verò non adest febris, competunt mirobalani, qu a vi sua adstrictoria comprimunt vapores deorsum, ideò in vertigine optimè conferunt. 782.

Quando caput intemperie laborat calida, & stomachus frigida, vndè ex 783.

capite ad ſtomachũ catarrhus defluat calidus, aut quando ſtomachus laborat intemperie calida, caput verò frigida & à capite frigidus catarrhus ad ſtomachum procumbat: In iſto caſu vitanda ſunt omnia vaporabilia & fumoſa, & in fine menſæ aſſumantur ea, quæ arceant aſcenſum vaporum ad caput, ſicut ſunt citonium, coriandrum, maſtix, &c. Potiones verò nonnunquàm reſpiciant caput ſeu catarrhum, nonnunquàm verò ſtomachum, nonnunquàm vtrumque ſimul. Quæ verò horum intemperiem emendent, illa potiùs extrinſecùs adhibẽda ſunt. Si verò neceſſitas requirit intrinſecùs offerre ea, quæ membro inprimis affecto & læſo conferant, tùm interim extrinſecùs membro minùs affecto ea adminiſtrentur, quæ ipſum confortent, ne ab aſſumptis per interiora lædatur offendaturque.

784. In dolore capitis vinum ſummoperè cauendum.

785. Capillorum defluuium, quod ætate contingit, nunquam reſtituitur.

Inten-

Intenſus capitis dolor inſinuat, materiam exiſtere in membranis cerebrũ ambientibus. 786.

Cogitatio vehemens & imaginatio, in principio morborum capitis, improbantur. Quia humores & ſpiritus ſic ad caput attrahuntur. 787.

Multa lux, & tumultus, & quicquid euigilare facit, lethargicis multũ confert. 788.

In lethargo in principio, ſic & in aliis capitis affectibus, in initio ſternutamenti vſus improbatur, ne ſcilicet materia concitata in cerebro ad ventriculos cerebri defluat, & efficiat epilepſiam ſeu abſceſſum, vel procumbat ad pectus, & ſuffocet ægrum. Ideò à principio leuibus vtere ſternutamentis, ſed facta digeſtione, & ventris euacuatione, tùm refert fortiorib⁹ vti ſternutamentis. 789.

In frigidis capitis affectibus, vt in lethargo, &c. nequaquàm cucurbitulæ cum ſcarificatione circa nucham affigantur, ne refrigeretur cerebrum, 790.

& augeatur causa antecedens, sic nequaquã à venis vicinis extrahatur sanguis, sed potiùs à remotis.

791. In lethargo, in principio repellentia & oxyrrhodina administranda sunt, in anteriori capitis parte, & non in occipite. Frigida enim neruis sunt inimica. Resolutiua verò tutiùs adhibentur in occipitio, quia calida neruos non lædunt, prætcrea per suturam lambdoidem virtus medicamenti potest penetrare.

792. Lethargum febris subsequitur lenta, subeth verò seu carum præcedit vehementior.

793. Excedens cibi & potus quantitas, ciborumque fumosorũ comestio, memoriam multùm lædit.

794. Fructuum stypticorum, & coriandri præparati, post comestionem, temperata assumptio, prohibendo fumos ad caput eleuari, memoriam iuuat valdè.

795. Solicitudo visorum, vel auditorum, frequens recordatio, memoriam confirmat, & roborat.

Apo-

Apoplexia ſubitò accedens frigidæ, craſſæ, ac viſcoſæ materiæ, cerebri ventriculos occupantis indicium eſt. 796.

Cucurbitulæ ſupra collum poſitæ, apoplecticos interdum ad vitam reuocant, & exuſcitant. 797.

Apoplexiæ fiunt maximè à quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum. 798.

Vertiginoſis ſenibus apoplexia facilè imminet. 799.

Grauiſſima cephalæa, & maximè in repletis, futuram prædicit apoplexiam. 800.

Apoplexiam fortem nullo prorſus modo: debilem ægrè curaueris. 801.

Apoplexia vbi accidit ob ſanguinis redundantiam, venas replentem & obſtruentem, quod conſtat ex faciei rubedine, ſeu fuſcedine, diæta euchyma præceſſit, & ſanguinis miſſio diu poſthabita, hîc multum ſanguinis auferatur. 802.

In apoplexia, vbi ægro non poteſt immitti clyſter, tum inſerenda ſunt ano fortia ſuppoſitoria, & intra corpus pillularum de euphorbio, vel cochiarum ſcrupuli quatuor cum aqua lauendulæ 803.

offerendi. Debẽt autẽ pillulæ iſtæ priùs puluériſari: Nõ enim poſſunt deglutire pillulas, qui apoplexia correpti ſunt.

804. In omni apoplexiæ ſpecie, ſic in ſyncope, cùm venis ad ægrum, tùm eius os aperias, imponendo ligni fruſtum.

805. In apoplexiæ paroxyſmo, primò in aluum iniicias acutum clyſterem, aut ſuppoſitoriũ acutũ ano inſeras, poſtea errhina & ſternutatoria adminiſtres.

806. In apoplexia ſpiratio eſt cum ſtertore, aut intermittens, aut difficilis, in ſubeth verò illæſa & inculpata.

807. In apoplexia facies ægri ſimilis eſt homini viuo: In ſyncope verò homini mortuo.

808. Quicunque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporum & locorum, & victuũ quoque, liberantur.

809. Morbus comitialis poſt annum viceſimum quintum ortus, ægrè curatur, multoque ægriùs is, qui poſt quadrageſimum annum cœpit.

810. In morbo comitiali, ſi ſimul totum corpus afficitur, neque antè in partibus

aliquis venientis mali ſenſus eſt : ſed homo ex improuiſo concidit, cuiuſcunque is ætatis eſt, vix ſanatur.

Si in comitiali morbo mens læſa eſt, aut neruorũ facta reſolutio, ſpes nõ eſt. 811.

Bilis atra, quæ ex ſuccorum aduſtione naſcitur, fit nociua valdè: Nam dùm illa accenditur atque ardet, concitatos furenteſque ipſa ſolet facere. 812.

Inſania timenda eſt, vbi expeditior alicuius, quàm ſani fuit, ſermo eſt, ſubitòque loquacitas orta eſt, & hæc ipſa ſolito audacior, aut vbi raro quis & vehementer ſpirat. 813.

Inſanis ſi varices, vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio. 814.

Ab inſania, quam Maniam græci vocant, difficultas inteſtinorum, aut hydrops, aut ecſtaſis, bonum. 815.

Deliratio, quæ cum riſu fit, tutior: quæ verò ſtudio adhibito, periculoſior. 816.

In delirantibus nihil meliùs, quàm detondere capillitium, ſomnum prouocare, & ſilentium imperare. 817.

Frequens oculorum motus nullo dolore ſubſtante, ſomnus ereptus con- 818.

tinuaque nocte, & die vigilia, insolitus dentium stridor, insaniæ signa sunt.

819. Suffusæ mulieris mammæ sanguine, furorem futurum esse testantur.

820. Auris dolor acutus cum febri continua, vehementique, sæpè mentem turbat, & ex eo casu iuniores interdum die septimo moriuntur: seniores tardiùs, quoniam neque æquè magnas febres experiuntur, neque æquè insaniunt.

821. Phrenetico, si ambo genua rosea facta fuerint, solida cum inflammatione, ipsa die moritur.

822. Qui supra quadraginta annos phrenetici fiunt, non omninò sanantur, minùs enim periclitantur, quorum naturæ & ætati morbus sit conueniens.

823. In phrenitidis principio secetur mediana, quia materia hîc est in fluxu, in statu verò cephalica, quia materia hîc iam est fluxa.

824. Quibus in phrenitide vena non potest secari, illis in principio cucurbitulæ

bitulæ in brachiis affigantur, vbi verò materia iam fluxa est, in occipitio hæ apponantur.

In phrenitide vtimur oxyrrhodi- 825.
nis, & aliis repellentibus actu frigidis, quando febris adest intensa cum raptu materiæ multo, sic in æstate, ac si medicamentum subtilis est substantiæ.

In phrenitide vtimur oxyrrhodinis 826.
& aliis repellentibus actu tepidis, quãdo febris adest mitior, cum raptu materiæ pauco, sic in hyeme, ac si medicamentum crassæ est substantiæ.

In phrenitide post diem quartum 827.
primùm adhibemus resolutiua, vt catulos, vel pullos, vel pulmones arietis calidos. Hæc omnia, quamprimùm incipiant refrigerari, deponantur, & alia calentia admoueantur. Si his statim à principio vtimur, tum plùs materiæ attrahitur, vndè apostema & febris augentur. Hæc resolutiua non solùm in vera phrenitide conferunt: verumetiam in phrenitide non vera à ma-

teria vaporosa in capite retenta, resol-
uunt enim eam.

828. In phrenitide, ipsa vnguenta & emplastra, non debent frigidè apponi, ne pori constringantur, & fumi retineantur, qui deinde maioris desipientiæ causa sunt.

829. Quemadmodum externæ tenebræ omnibus hominibus pauorem incutiunt: sic atra bilis color, mentis sedem tenebris similem reddens, timorem inducit. Ob id melancholici, cum timoris causas secum deportent, semper timidi sunt.

830. Melancholia seu tristitia animi, longas ægritudines, tanquàm vmbra corpus sequitur.

831. In omnibus morbis melancholicis, animi accidentia, quæ siccant, vitanda sunt, vt timor & tristitia, lætitia verò optimè competit.

832. In melancholicis morbis, quando melancholicus succus non est sanguini mixtus, vel quando sanguis in corpore existens, paucus est, tum venæ

sectio

ſectio non conducit, ſic enim ſanguis calidus & humidus, qui malitiæ melancholiæ, & eius ſiccitati & frigiditati reſiſtit, educitur. Hoc in caſu melius eſt, humorem Melancholicum priùs purgare, & educere, quàm venam ſecare.

In melancholicis morbis opera danda eſt, vt æger fiat obeſus, & pinguis. 833.

Vſus multi aceti generat quidem melancholiam, in melancholicis tamen affectibus medicamentis nonnihil additur, penetrationis ſaltem gratia, & vt diſſecet & attenuet humoris craſſitiem. 834.

In melancholicis morbis ſemper vnà confortetur cor, præcipuè cibo euchymo, & facilis concoctionis, vt inde ſpiritus ſynceri ac boni generentur. 835.

Neruorum origini cucurbitulæ ſuperpoſitæ, ipſos calefaciunt, ob id curant paralyticos. 836.

Quacunque parte corporis membrũ aliq̃ reſolutũ eſt, ſi neq; mouetur, 837.

&

& emacrescit, in pristinum habitum nō conuertitur, eoque minus quò vetustius id vitium est, & quo magis in corpore senili est.

838. Vniuersalis ablatio, vel diminutio subita motus voluntarii, frigiditatem, & humiditatem cerebri significat.

839. In paralysi non licet vti localibus, nisi post frequentem euacuationem, & digestionem. Nam si in principio statim fricabis locum paralyticum cum pannis calidis, tùm materia irritatur, & magis ad locum affectum attrahitur, vndè augetur malum. Ideoque in fine tantum morbi localibus vtendum est.

840. Membro paralytico nequaquàm fortia calorifica adhibeantur, ne calor debilis à vehementer calidis resoluatur. Ideoque localibus resoluentibus, styptica non excessiuè calida, commiscea ntur, quò calor membri naturalis conseruetur, ne euaporet, transpiretque.

841. In paralysis principio, semper à leuioribus incipiendum est, & ad fortiora

ra procedendum. Sed si periculum adesset apoplexiæ, tum statim à principio fortioribus vtendum est medicamentis. Extremis enim morbis, extrema exquisitè remedia necessaria sunt.

In paralysi, facta per terminationem colicæ in paralysin, tùm nequaquàm vehementer calorificis topicis vtere. Hæc enim malum augent: Nam sic materia subtilis & fluxilis auertitur ad locum paralyticatum. Ideoque medicamentis tantùm, ex repellentibus & confortantibus conflatis constructisque vtendum est. 842.

In paralysi nonnunquàm pars ægra est frigidissima, propter oppilationem, quòd spiritus vitalis eò pertingere non possit, sed pars sana est calidissima, ob maximam spirituum copiam eò pertingentem. Nam tunc & ea spiritus quantitas, qui ad ægram partem peruenire debebat, ad sanam quoque delegatur. 843.

Mel rosaceum est bonum digestiuum in paralysi, sed non in spasmo, 844.

quia

quia in hoc materia eſt craſſior, quàm in paralyſi,

845. Nonnunquàm ex vſu balnei aërei, aut inunctione cum vehementer calidis circa caput, ſic ſi ſtatim à principio fortia digeſtiua & diuretica, materia nondum imminuta, offeruntur, accidit vel ſtrãgulatio, vel oris vlcera, vel aſthma, ob materiam in capite fuſam & liquatam. Ob eandem cauſam accidit nonnunquàm tortura oris, aut ſpaſmus, aut paralyſis, materia liquata ad neruos defluxa.

846. In paralyſi, quando membro paralyticato emplaſtra fortiora & calidiora adhibes, tum ſæpiùs emplaſtrum amoue, & contemplare locum, ne ab immodica emplaſtri caliditate lædatur, & exulceretur, quandoquidem membrũ ſenſu priuatum eſt. Ideò ſæpiùs obſeruetur diſpoſitio impreſſionis emplaſtri. Quare locus cum leui digitorum compreſſione contrectetur, ſi rubedo loci inde euaneſcit, & locus albefit, tùm certum eſt, emplaſtrum nõ nocere, & locũ

affe-

affectum nihil lædere. Si verò ex digitorum compreſſione, & contrectatione leui, rubedo non cedit, ſed fixa manet, & locus caleat, tùm tempus eſt, vt emplaſtrum deponatur, ne locus exulceretur.

In paralyſi inungatur neruorum ori- 847.
go, & ſpina dorſi, competentibus oleis.

Diureticis & ſudorem prouocanti- 848.
bus nequaquàm vtimur in paralyſi, niſi corpore probè ac ſufficienter euacuato, quia periculum eſt, ne partes neruoſæ debilitatæ, ſuperfluitates per diuretica attenuatas recipiant, præſertim cum materiæ iam à natura eò delegentur, declinentque.

In tortura oris, non competunt gar- 849.
gariſmi, & ſternutatoria, niſi poſtquàm corpus probè euacuatum fuerit.

In linguæ paralyſi ſtultè faciunt, qui 850.
ſub lingua vehementer calida ponunt. Sìc enim plus materiæ attrahitur, vnde malum augetur, ideò ſtyptica quædam addantur, vt galanga, nux moſchata, &c.

In

851. In paralysi linguæ non debemus festinare ad apophlegmatismos, donec corpus probè sit purgatum. Sic enim augetur malum.

852. Quando in paralysi immodicè siccantia localia adhibentur, sæpe succedit spasmus.

853. In paralysi si sanguis non redundat, tùm periculosum est venam secare, quia sic cerebrum & nucha infrigidantur, & virtus debilitatur.

854. Phlebotomia nunquàm iuuat in paralysi, nisi fuerit à percussione.

855. In paralysi à causa sanguinea, vel sanguini mixta, fiat phlebotomia consentientibus aliis, & non multum sanguinis detrahatur. Sic enim non est timor de caloris natiui imminutione, aut frigiditatis intensione.

856. Spasmo aut tetano febris si accesserit, morbum soluit.

857. In spasmo membrum curtatur, abbreuiaturq;, in paralysi verò ꝓlõgatur.

858. Localia remedia, in spasmo repletionis, debent esse resolutiua fortia, præmissis

missis tamen mollificatiuis, vel cum resolutiuis mixtis. Humor enim spasmi crassior, per debilia resolutiua non resoluitur, sed crassior redditur, propter partium subtilium resolutionem.

In spasmo, vt in paralysi, semper à leuioribus est incipiendum, sed quando spasmus est fortis, & mortis periculum præ foribus est, vt in tetano, mox fortiora exhibenda sunt remedia. 859.

In tetano sine vlcere, iuuene eusarco, æstate media frigidæ larga profusio calorem reuocat. Calor verò soluit. 860.

Conuulsioni febrem accedere satius est, quàm febri conuulsionem. 861.

Conuulsio ab elleboro lethalis. 862.

Conuulsio à vulnere pernitiosa. 863.

Conuulsio à repletione fit, vel vacuatione, ita verò & singultus. 864.

In catalepsi, palpebræ manent apertæ. In sopore verò clauduntur perpetuò. 865.

In subeth æger interrogatus non respondet. In lethargo verò respondet. 866.

In

867. In ſubeth pulſus fortis, & ſimilis pulſibus ſanorum colorque faciei, non multum à colore ſani hominis differt. In ſyncope verò pulſus debilis eſt, & deficiens, & color faciei, ſicut hominis mortui.

868. Humidum & calidum corpus, fluxionum vitiis obnoxiũ ſæpè redditur.

869. Fuentium humorum retractio, & eorum, qui iam corpus obſederunt, deriuatio, medela eſt fluxionis. Etenim motum ad contrarium ſemper trahere, expedit.

870. Materiam prohibere fluentem, & iam fluxam euacuare, membrum à quo fluit, infrigidando confortare, & quod iam collectum eſt, calefactiuis reſoluẽdo purgare, permittentibus virtute, tẽpore, & aëre, maximum dant in curandis fluxionibus auxilium.

871. Naturalis humorum fluxus, aut per viam criſis factus, vndecunque fuerit, dummodò non ſuperfluus, haudquaquam reſtringendus eſt.

872. Frequens deſtillatio in corpore tenui,

nui, longoque, tabem timendam esse testatur.

Post nimias destillationes, tabes. 873.

Luna quò magis remouetur à Sole, 874.
eò magis fluxiones & humores causat in corporibus.

Quorum caput humidum est, & 875.
rheumatismis abundans, in acutis vocibus festinanter mutescunt.

Destillationes, & grauedines, co- 876.
ctionem in valdè senibus nõ admittũt.

Destillationes in ventrem superio- 877.
rem, ad suppurationem perueniunt intra dies viginti.

In morbis ex catarrho seu fluxione 878.
ortis, in principio materia lenitiuo est imminuenda, postea verò materia influens, ad contrariam partem est reuellenda, vt fricatione moderata, deligatura, venæ sectione, clystere, fomento, cucurbitulis, vomitu, errhinis, nasaliis, vesicatoriis, cauteriis, & latere calente pedibus subiecto.

In principio catarrhi competunt 879.
gargarismata styptica, inspissantia &

com-

comprimentia. Deteſtantur verò gargariſmata reſoluentia & attrahentia ab initio, in proceſſu verò competunt.

880. In fluxu cerebrali ſeu catarrhali, deteſtatur vſus maſticatoriorũ & gargariſmatum, ne ſic materia ad ſtomachum & inteſtina trahatur, auertaturque, ſed errhinorum optimè confert.

881. Præſente rheumate fomentationes lotioneſque capitis & pedum, penitùs dimittendæ ſunt, maximè ante materiæ antecedentis euacuationẽ, ſic & pectinatio capitis in principio deteſtatur ſic & caput multùm mouere improbatur.

882. In catarrho, vbi materia eſt frigida deteſtatur venæſectio, ſic & in materi calida ſi materia nõ exiſtit intra venas

883. In catarrho tantùm in tribus caſibu phlebotomia admittitur. Primò, quan do plethora adeſt: ſecundò, quando ca tarrhus procumbit, vel ad oculos, v fauces, vndè angina, vel pulmones, vn dè peripneumonia, vel ad pleuran vnd

vnde pleuritis: tertiò si febris adest intensa, & præcipuè continua. Aliàs vbi vena tunditur, periculum est, ne humores intra venas attrahantur, & succedat febris aut pleuritis.

Vbi febris suo calore fundit & li- 884.
quat materiam in capite, vndè tussis, hîc phlebotomia conceditur, vt æstus mitigetur.

In principio catarrhi, poma ambræ 885.
non sunt odoranda, quia sua caliditate intemperiem cerebri augent, vndè materia tenuior, & fluxibilior fit, sed in declinatione ad reliquias resoluendas, competunt.

Stultè faciunt, qui statim in princi- 886.
pio catarrhum, antequàm materia miturata & euacuata sit, sistere & cohibere conantur, sic enim materia compingitur. Quare materia coaceruata & multiplicata, posteà cum magno impetu prorumpit, & fit catarrhus, & fluxus copiosior priore.

Quando catarrhus per nares effluit, 887.
non sistatur.

888. Materiam per venas & arterias ascẽdere ad caput, constat ex vehementi pulsatione, ac tensione venarum. Leuamen autem succedit, si pulsum venarum manu, lamina plumbea, aut stypti-co emplastro inhibueris.

889. Quando catarrhus adest subtilis, qui refrigerantia & inspissantia requirit, materia verò in pectore crassa existens, requirat attenuantia dissecantia, tùm dispositioni magis infestæ succurras, nempè, catarrho, posteà & materiæ fluxæ, aut facies medicamentum, quod vtrique dispositioni competat, aut sic componas, vt syrupi respiciant catarrhum, aquæ verò materiam in pectore contentam.

890. In catarrho extrinsecùs membrum recipiens, in principio fluxionis con- fortetur repellentibus. Hæc verò in circuitu membri recipientis admini- strẽtur, supra verò membrum ipsum re- cipiens ponantur anodyna, vt sic dolo mitigetur, ne plus materiæ attrahatur.

891. Dùm vteris repellentibus, materi

reue

reuellatur, & euacuetur, ne materia repulsa ad membrum nobile, regurgitet. Caue item, ne membrum repellentibus immodicè refrigeres, ne corrumpatur, & denigretur locus calore natiuo extincto.

In catarrho in tribus casibus vtimur 892.
gargarismis: primò, in catarrho calido subtili, vtimur gargarismis refrigerantibus, inspissantibus ac stypticis, vt sic catarrhus subtilis inspissetur, & eius acumē hebetetur,& catarrhus quodammodò sistatur. His gargarismatibus etiam à principio vti licet. Secundò, caputificis, quæ materiam catarrhalem à cerebro detrahant,horum vsus in principio. Tertiò etiam abstergentibus, vt sic materia ad fauces defluxa abstergatur.

A somno surgentes, vbi grauitatem, 893.
in stomacho, aut dolorem sentiunt, signum est, catarrhum tempore somni ad stomachum defluxisse.

Actu frigida oculis, expurgato ven- 894.
tre, siue incisa vena, vel sæpiùs vtroque

facto & non aliter, admouenda.

895. Aëris luminositas viuificos spiritus dissoluendo, visum multum debilitat. Ipsius verò obscuritas, illos congregando roborat.

896. Oculos, prout decet, curare impossibile est, nisi ipsi capiti cura priùs indu catur, nec caput potest curari, nisi ipsum corpus totum præcuretur.

897. Viridis color visui est delectabilis albus autem & splendidus, nociuus est

898. Fortissimos oculorum dolores seda humeralium venarum facta apertio directo.

899. Chronicè rheumatisantes oculi, le uãtur cucurbitula admota thoraci, au scapulis facta scarificatione.

900. Nihil coitu oculis nocentius.

901. Crapula nocet oculis, magis qui cibo statim dormiunt.

902. Sanguinis frequens emissio, oculo rum claritati obest.

903. Qui affectibus oculorum laboran caueant à fortibus vomitoriis, & à ca putpurgiis, seu errhinis.

In oculorũ paſſionibus, in fine plurimùm competit balneum aquæ dulcis, quia hoc ſubtiliat humorem in oculo exiſtentem, aperit poros, & efficit, vt materia per cœcam tranſpirationem euaporet. 904.

In cataracta, phlebotomia non admittitur, niſi plenitudinis & plethoræ ſigna affuerint, & vrina rubea, & oculorum venulæ rubeæ fuerint, ac tumẽtes, tunc moderata medianæ phlebotomia conceditur. Sed copioſa phlebotomia hoc in caſu ſemper improbatur. Cerebrum enim indè refrigeratur, & aquoſitas in eo multiplicatur. 905.

Qui ex oculis laborant, illis nequaquàm prouocantia vomitum offerantur, ne materia irritata copioſiùs ad oculos defluat. 906.

Ophthalmia laborantem alui profluuio corripi, bonum. 907.

Oculorum dolores, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut phlebotomia, aut purgatio ſoluit. 908.

Dolores oculorum poſt meraci vini 909.

potum, & aquæ calentis balneum, venæ ſectione curato.

910. Quibuſcunque in morbis oculi ex cauſa illacrymant, bonum: Quibuſcunque ſine cauſa, malum.

911. In ophthalmia ægro, neque debet adhiberi balneum, nec cataplaſma, fomentum, collyria, niſi priùs corpus ſit euacuatum, aut phlebotomia, aut pharmaco deiectorio.

912. In oculorum affectibus, poſt ventris purgationem, multum refert in occipitio cucurbitulam affigere, & in fronte apocriſtica adhibere.

913. Medicamenta, quę in oculos inſperguntur, debent ſubtiliſſimè eſſe pulueriſata, & omni aſperitate carere.

914. Errhina, & ſternutatoria deteſtantur in paratis ad ophthalmiam, oculorum lacrymas, & catarractam.

915. Fortia repellentia, in principio morborum oculorum, ante corporis inanitionem nequaquam oculis indantur. Sic enim oculorum pori adſtringũtur, & obſtruuntur, vnde materia ſic detinetur,

netur, quæ vehementissimas phlegmones, doloresque difficiles inuehit, vt interdum cornea tunica, ob nimiam ab humoribus extensionem, disrumpatur, præcipuè vbi rubor, plurimaque materia oculos occupauerit.

In oculorum passionibus, collyriis 916.
ex fellibus ad postremum, quando aliis nihil efficimus, vtimur. Quando autem hæc adhibemus, æger in ore interim gestet aquam frigidam, & assumat parum theriacæ. Sic ante vsum horum collyriorum ex fellibus fronti repercussiua imponantur, & fomentetur oculus priùs decocto humectante.

Lac, vbi intra oculum immittitur, 917.
vltra horam in oculo non dimittatur, quia ibi corrumpitur, & sua acetositate mordet, & lædit oculum.

In oculorum affectibus, pili palpe- 918.
brarum præscindantur, ne sua longitudine pungant, & lædant oculum.

Antequã aliquid oculis indas, priùs 919.
illi mundificentur, & abstergantur cum coto in aqua sacchari infuso, &

extremitati ſtyli alligato.

920. Errhina & naſalia, vbi æger ex oculis laborat, non probãtur. Sic enim materia ad oculos auertitur.

921. In ophthalmia, ſi magna adeſt plethora, tùm principiò venæ tali ſecentur, ſic vbi & menſium adeſt retentio, deindè aperiatur mediana, tertiò cephalica, ſi enim præſente plenitudine tunderetur cephalica, tùm humores è corpore toto ad caput auerterẽtur, vndè augeretur malum.

922. Opiata, ſunt oculorum maxima pernicies.

923. In oculorum affectibus, nequaquàm fortia repellentia medicaměta in principio adminiſtrentur, quia tunicas reddunt craſſas, & materiæ reſolutionem, & euaporationẽ prohibent, doloremq; augent. Clauſis enim poris materia calida, & mordax, corrodit tunicas, vndè dolor vehemens. Si verò materia non fuerit mordax, ſed multa, tùm diſtendendo augebit dolorem. Ideò ſi eſſ opiatum cautè adminiſtretur, & potiùs

ſupra

ſupra oculum ponatur.

Medicinæ debent actu tepidæ in ophthalmia in oculos immitti. In ſanitate verò actu frigidæ adminiſtrentur. 924.

Actu calida auribus, expurgato ventre, ſiue inciſa vena, vel ſæpiùs vtroque facto, & non aliter admouenda. 925.

Nihil plùs aduerſus ſurditatem, quã bilioſa aluus poteſt. 926.

Surdi quandoque fiunt, vbi bilioſus fluxus ventris ſubſtiterit. 927.

Surditas magna & antiqua, medicaminis auxilia non admittit. 928.

Lac, quando intra aurem immittitur, non diu illic dimittendum eſt, quia facilè corrumpitur. 929.

Narcotica non facilè auribus indãtur, niſi ſumma hoc exigat neceſſitas. 930.

In maturatiuis aurium ſemper admiſceantur, quibus exiccandi vis ineſt, vt naturalis earum complexio conſeruetur, quæ ſicca eſt. 931.

Quando parotides, ſeu inflammationes iuxta aures eueniunt, tùm nequaquàm repellentia medicamenta in 932.

principio adhibeantur, ſed potiùs attractiua adminiſtrentur. Repulſa enim materia ad interiora, accidit inde aut apoplexia, aut paralyſis, aut ſpaſmus, aut angina, aut phthiſis.

933. In aurium apoſtematibus, nunquàm meris, ac nudis vtendum eſt repellentibus, ne materia repulſa ad interiora, accidat phrenitis, aut lethargus, aut phthiſis.

934. Quibus olfactus triẽnio abfuit, ſemper deficiet.

935. Sanguine ex dextra nare fluẽte, brachii dextri cephalicæ apertio, aut cucurbitula dextro appoſita hypochondrio, & contrà, ſiſtit fluxum ſanguinis.

936. Dextræ naris ſanguinis fluxum ſedat cucurbitula, dextro appoſita hypochõdrio, ſiniſtræque ſiniſtro. Sub mammillis menſium fluores mulierum cõpeſcit. Femori autem ac cruribus, ipſos menſes euocat.

937. In curatione polypi & ozænarum, ac reliquorum narium vlcerum, medicamen-

camenta assiduè sunt administranda, neque vnquàm pars affecta absque medicamento dimittenda. Facilè enim ob influentem humorem eluuntur.

In profluuio sanguinis narium, caue 938. ne caput refrigerantibus medicinis immodicè refrigeretur, ne sanguis in reti mirabili concrescat, & succedat apoplexia, vel aliud graue malum. Sic quoque non admodum est tutum, assiduè collum circumdare panno lineo in aqua frigida madefacto, ne sic in venis apoplecticis ob sanguinem coagulatũ accidat apoplexia.

Nonnunquàm in profluuio sangui- 939. nis narium, vnà cum stercoribus sanguinis, aliquid excernitur, ob sanguinẽ qui ex capite ad stomachũ defluxit.

In sanguinis narium profluuio, ca- 940. uendum ne quid sanguinis intra corpus illabatur, quia inde sæuissima symptomata subsequuntur, videlicet ventriculi inflatio, pulsus diminutus, & syncope. Quare caput pronum seruetur.

Sternutamentum cietur ex capite, 941.

cerebro excalfacto, aut perhumectato ſpacio in capite inani. Aër enim intùs contentus, foràs erumpit. Strepit autem, quia per anguſtum ipſi eſt exitus.

942. Quando aliquis vſus eſt ſternutatorio, & inde ardorem aut pruritum in naribus ſentiat, tùm inungantur nares, aut oleo roſaceo, ſeu violaceo, aut attrahat per nares lac muliebre.

943. Sanguis ſpumoſus ab ore egrediens, à pulmone eiicitur. Vomitu autem reiectus, à ſtomacho egreditur.

944. Sicut inflammatiua, & ſubtiliatiua cogunt effluere ſanguinem: ſic infrigidantia, & ingroſſantia prohibent emanare.

945. Mulier ſanguinem euomens, erumpentibus menſtruis liberatur.

946. Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari.

947. Quibus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit, dein fluere deſiit, ii vel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt, vel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant, vel aliquo morbo etiam debi-

debilitentur.

Si ora venarum, ſanguinem ſolita 948.
fundere, ſubitò ſuppreſſa ſunt, aut aqua
inter cutem, aut tabes ſequitur.

Quibus ſępè ex naribus fluit ſanguis, 949.
his aut lien tumet, aut capitis dolores
ſunt, quos ſequetur, vt quædam ante o-
culos tanquàm imagines obuerſen-
tur.

Si ſanguis profluxit, deinde ſecuta 950.
eſt dementia, cum diſtenſione neruo-
rum, periculum mortis eſt.

Si angina ſubitò finita eſt, in pulmo- 951.
nem id malum tranſit, idque ſæpè intra
ſeptimum diem occidit. Quod niſi in-
cidat, ſequitur, vt aliqua parte ſuppu-
ret.

Angina correpto, ſi tumor appareat in 952.
collo bonũ. Foras enim morbus exiſtit.

Ab angina detento, tumor & rubor 953.
in pectore ſuperueniens, bonum. Foràs
enim morbus vergit.

In principio anginæ, gargariſmata 954.
repellentia ſolummodò teneantur in

ore, non gargarisentur, ne plus materiæ ad locum affectum auertatur. Insuper & parumper tepida, vt sic meliùs penetrent, administrari debent.

955. In difficili deglutitione, vt in angina, multùm refert, cucurbitulam amplam absque scarificatione affigere circa secundam vertebram. Fauces enim hoc reddit ampliores.

956. In angina, nequaquàm repellentia medicamenta extrinsecùs in collo sunt administranda, ne materia ad interiora, siue ad pulmones repellatur.

957. In angina, vuula, alcola, & gingiuarum vlceribus, vbi locus incipit liuescere & corrumpi, tùm repetatur phlebotomia, & alui purgatio, postea scarificetur locus profundis vulnusculis, si corruptio profunda est, tandem gargarisét acetum calidum, aut oxymel simplex, deinde locus denigratus impleatur vnguēto Ægyptiaco. Si verò putrefactio & corruptio, sic non potest inhiberi, tum cauterisabis locum cauterio actuali,

actuali, vel aqua forti. Ardor autem mitigetur cum lacte in ore detento, aut cum aqua plantaginis, aut solatri.

Vbi fauces dolent, aut pustularum 958.
eruptiones exoriuntur in corpore, excrementa spectare oportet. Nam si biliosa fuerint, vnà corpus ęgrotat: si verò sanorum excrementis similia, tutò corpus alere poteris.

Strangulati aut suffocati, non tamen 959.
mortui ad se non redeunt, quibus circa os collecta spuma apparuerit.

Balbi longo alui profluuio maximè 960.
corripiuntur.

Collutiones oris, quæ in dentium 961.
dolore exhibentur, debent actu esse tēperatæ. Frigidæ enim intense nocent dentibus, sicut & vehementer calida. Nam à frigidis calor naturalis dentium, qui paucus est, extinguitur, à calidis verò resoluitur.

In vuæ procidentia periculosum est, 962.
statim à principio sub vua ponere pulueres calidos attractiuos, nulla materiæ facta euacuatione.

In

963. In vuæ procidentia, gargarismata non probantur. Quia motus ille agitatiuus materiam concitat, & ad vuam auertit.

964. In dentium dolore masticatoriorum vsus detestatur.

965. Extrinsecus in dentium dolore, non est tutum repellentia medicamenta administrare, ne materia ad fauces repellatur, & efficiat anginam, sed extrinsecùs tantùm anodyna & resoluentia applicentur.

966. Etsi acetum dentibus noceat, nonnunquàm tamen penetrationis gratia, reliquis medicamentis additur, propter ossium duritiem.

967. Omnia ossa humani corporis confirmantur, curantur, & ad locum suum reuocantur, exceptis dentibus, qui extracti, nunquàm restituuntur.

968. Oris resolutio aluo cita sanatur.

969. Vlcera pulmonis, cæteris vlceribus sunt curatu tardiora.

XII.

De morbis medii ventris, nempe de thoracis & pulmonum affectibus.

Pulmonum incommoda muliebri lacte, pueri impubis vrina, atticoque melle, mensuris æqualibus mixtis, sanantur. 970.

Tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit. 971.

In pulmonum morbo pus expuisse, deindè ex toto spuere desiisse, mortiferum est. 972.

Autumnus, tabidis nocuus. 973.

Tabes iis maximè ætatibus fit, quæ à decimo octauo ad tricesimũ quintũ. 974.

Qui tabe vexantur, si sputum quod extussiunt, carbonibus iniectum olet grauiter, & capilli defluunt, pernitiosum signum. 975.

Quibus per tabem capilli defluunt, iis fluxione alui superueniente, in propinquo 976.

pinquo mors.
977. Si tabe detento profluuium alui superueniat pernitiosum.
978. Pillulæ vbi exhibendæ sunt in phtisicis ad purgandum corpus, tùm formẽcis ad purgandum corpus, tùm formetur cum syrupo violarum, aut iuiubino, aut nenupharino, ne pillulæ febres hecticas augeant.
979. Phtisici quando multam sentiunt in ventre ventositatem, tùm vtantur aniso confecto, vnam habente coopertu-ram sacchari.
980. Infantes à phisi faciliùs liberantur.
981. In morbis pectoralibus, vt in tussi ex catarrho, si nihil sputi reiiciat æger, tùm considera eius causam, num materia nimis sit subtilis, aut crassa. Si nimis subtilis, inspissantia offerenda sunt, vt Diatragacanthum frigidum: si verò nimis crassa, tùm attenuantia, & dissecantia offeras, & semper à leuioribus incipias, & ad fortiora procedas. Materiam autem nimis esse subtilem aut crassam, ex sputi reiecti sub-stantia

ſtantia deprehendes. Si enim ſputum per totum eſt craſſum, tùm nimis craſſę eſt ſubſtantiæ, ſi verò in medio tantum craſſum, & circumferentia tenue, tùm tenuis eſt ſubſtantiæ.

In pectoralibus vitiis ſolutiua non exhibentur ad euacuandam materiam coniunctam in pulmone exiſtentem, ſed tantùm antecedentem. 982.

Vnguenta quæ pectori inunguntur, tepida adminiſtrentur. Frigiditas enim nocet pectori, & tuſſim auget. 983.

In pectoris vitiis, vbi materia copioſa eſt, deteſtantur pharmaca purgatoria fortia, ne ſyncope accidat, ob materiam fuſam. Si vomitus fortis improbatur. 984.

In vitiis pectoralibus ac catarrhalibus, non tutum eſt adminiſtrare pectori epithemata, & ſacculos frigidos, ne materia in pectore contenta, à reſolutione & excretione prohibeatur. 985.

Quando cum pectoris affectibus vna epar laborat, tùm pectoralibus medicinis vna, quæ epar reſpiciant, commiſceto. 986.

Quibus

987. Quibus circa pectus materia existit copiosa, detestatur in principio, antequàm materia est imminuta, vomitus vehemens, & sternutatio fortis, ne indè accidat syncope, aut suffocatio ob materiam motam. Materia autem minorata, hæc probè competunt.

988. Quibus circa pectus materia existit copiosa, detestatur in principio vehemens ac fortis purgatoria medicina, ne materia fusa liquataque fiat syncope.

989. In morbis pectoralibus, quando nuda calida medicamenta & resolutiua offeruntur, nullis mollificantibus & lenientibus adiectis, tùm materia fit crassior, & viscosior, subtilibus scilicet partibus euaporatis, resolutisque, vt minimè tussi reiici possit.

990. Sic in morbis pectoralibus intensè frigida detestantur. Reddunt enim materiam crassam crassiorem, & quasi cõgelatam, vt minimè expui possit.

991. Quando pectori administras vnguenta & emplastra, caue os stomachi attin-

attingas. Sic enim appetitus prosternitur, & stomachi robur exoluitur.

Hordeum debet esse excorticatum pro aqua hordei, in morbis pectoralibus. 992.

Cùm ad vigorem peruenit peripneumonia, nisi expurgetur, in nullo alio auxilium sperandum est. 993.

In peripneumonia, si difficulter spirat æger, fuerintque vrinæ tenues & acres, atque sudores in capite, & ceruice oriuntur, malum. Contrà sputa matura vrinæ crassæ, bonum. 994.

A pleuritide peripneumonia, malum. 995.

In laterum doloribus, si materia in quatuordecim diebus non excreatur, vomica oboritur, quæ rursus si quadraginta diebus non purgatur, tabes subit. 996.

Prægnantibus, senibusque laterum dolores plærunque lethales sunt. 997.

Qui ex pleuritide empyi fiunt, si à ruptione empyematis intra dies quadraginta repurgentur, liberantur: alioqui transeunt in tabem. 998.

Pleu-

999. Pleuritide aut peripneumonia detento diarrhæa interueniens, malum.

1000. Qui acidum ructant, non admodum pleuritici fiunt.

1001. In pleuritide, rupto abſceſſu, ſi pus expellitur ad pectoris concauitatem, tùm materia adiuuanda eſt lambitiuis, vt ſic euacuetur. Si verò pus ad vias vrinæ expellitur, tùm diureticis euacuetur, & ſi febris adeſt, hæc refrigerantibus aperitiuis temperetur. Quod ſi ſanies ad inteſtina vergit, tum euacuetur clyſteribus abſterſiuis, & per os dentur flores caſſiæ, aqua mellis, &c. Quando autem ſanies eſt collecta inter carnem & cutem ac tumor emergit, tum perforetur, aut cauterio actuali aperiatur.

1002. In pleuritide, quando materia affluit à capite, in principio reuellatur inciſione cephalicæ affecti lateris, poſteà medianæ, quando autem à matrice, vt in retentis menſibus, venæ tali, poſteà medianæ. Si verò à crure, ob conſolidatum vlcus ſaphenæ, poſteà medianæ.

In

In pleuritide, quando totum corpus 1003.
valde repletum est ſanguine, tùm ſem-
per conducit in principio vniuerſalem
repletionem ſanguinis minuere ſectio-
ne venæ communis, ſcilicet medianæ
in latere oppoſito & non in affecto.

In venenoſa pleuritide quidam in 1004.
principio vtraſque ſaphenas aperiunt,
& poſtea medianam affecti lateris.

Medici raró in principio pleuritidis 1005.
vocantur, ideò commodè mediana af-
fecti lateris ſecatur.

Cathartica fortia in pleuritide ne- 1006.
quaquàm offerantur, ſic enim fluxio
concitatur, moueturque, vt copioſiùs
affluat, vndè apoſtema creſcit, dolor in-
tenditur, febris, & corporis debilitas
augetur.

Doloribus lateris & pectoris, cæte- 1007.
rarumque partium, an ægri multùm
differant, diſcendum eſt.

Solutiuorum ſtypticorum vſus in 1008.
pleuritide deteſtatur, vt Myrobalano-
rum, Rhabarbari in ſubſtantia, &c.
Hæc enim veſtigium ſtypticitatis
relin-

relinquẽdo, facilem ſputi reiectionem impediunt.

1009. Digeſtiua in pleuritide, tempore hyemis, calida ſunt offerenda, tempore verò æſtatis tepida, & bis per diem exhibeãtur, manè ſcilicet in aurora, & veſperi per duas horas ante cœnam.

1010. Pleuriticis, quæ è directo affecti lateris adhibetur ſanguinis miſſio, clariſſimam vtilitatem adfert. Quæ verò ex brachio oppoſito, aut omninò obſcurã, aut certè poſt temporis interuallum.

1011. Pleuritici ſputum excipiant petiis mundis, vt ſic ex eo meliùs iudicari poſſit.

1012. Calefactoria in pleuritide infrigidari incipientia, citiſſimè ſunt auferenda, ne ſua actuali frigiditate materiam ingroſſando, & poros claudendo, inferãt nocumentum.

1013. Quando in pleuritide adhibitis auxiliis omnibus, dolor non mitigatur, neque intra quatuordecim dies mundificatur, ſed febris & anhelitus difficultas, dolor & tuſſis augentur, tùm certum

certum habes indicium, apoſtema ad ſuppurationem tendere. Quare repentè mollienda eſt ſuppuratio maturatiuis medicinis, & poſteà mundificatiuis, & abſterſiuis vtendum eſt.

Quando in pleuritide maturandum 1014. eſt, nequaquàm ipſa venæſectio repetatur. Quia euacuato ſanguine, & ſpiritu, calor natiuus debilitatur, & materia congelatur, vnde prohibetur ipſa maturatio.

Si empiis cùm vruntur, aut ſecan- 1015. tur, purum & album pus effluat, euadunt; ſi verò ſub cruentum, feculentũque & fœtidum, pereunt.

In empyemate, quãdo pus in pecto- 1016. re eſt collectum, vt in fine pleuritidis, vel peripneumoniæ, ac in pectore tumor apparet, aut aliàs quædam mutata qualitas, tùm aperiatur pectus vel cum cauterio actuali, aut potentiali, aut cum raſorio, ſecundum coſtarum longitudinem, inter quartam, & quintam coſtam mendoſam, & paulatim ſanies ſic emittatur, extrahaturque, de-

indè rurſus claudatur vulnus, nec diu dimittatur apertum, ne ab aëre fiat alteratio, & caloris ac ſpirituum exhalatio.

1017. Inſtans ſuppuratio diſcutienda eſt, ſubſiſtens reſoluenda, increſcens vtroque modo oppugnanda eſt.

1018. A ſanguinis ſputo puris expuitio, malum.

1019. Quando ſputum ſanguinis ſuccedit ſyncope, ſignum eſt, ſanguinem in pulmone ſeu pectore concretum eſſe.

1020. Quando ex vſu ſiſtentium ſanguinem anhelitus fit difficilior, tùm offerantur, quæ pectus rurſus amplient, e-largentque, & quando anhelitus rurſum facilior fit, ad adſtringentia & ſanguinem ſiſtentia redi.

1021. Quando aliqua in corpore rupta eſt vena, tùm aloes vſus tibi ſuſpectus eſſe debet.

1022. In confeſſo eſt ſpirationem à vita, & vitam à ſpiratione ſeparari non poſſe, adeò vt viuentem non ſpirare, & ſpirãtem non viuere, ſit impoſſibile.

Pul-

Pulmone carentia, carent & ſpiramine, & in aqua non demerguntur. 1023.

Spiritus frequens, aut doloris, aut 1024.
inflammationis, in partibus ſepto trãſuerſo ſuperioribus, indicium eſt. Magnus, & ex longis interuallis, delirium declarat. Frigidus, ex naribus & ore prodiens, lethalis admodum eſt.

Facilis ſpiratio in morbis acutis, qui- 1025.
bus febris copulatur, quæq; intra quadraginta dies finiri ſolent, magnum habet ad ſalutem momentum.

Aſthmatici debent ſæpè & parum 1026.
bibere, ſi enim multùm bibunt, tùm augetur cauſa antecedens, id eſt, craſſi & crudi humores in corpore multiplicantur. Quòd autem talis humor indigeat humectatione, indè conſtat, quia ipſe continetur in locis anguſtis, & in loco multi caloris, & in membro continui motus, vndè quàm facilimè indurari humor poteſt.

In pulmonis vitiis, poteſt nonnun- 1027.
quàm anhelitus eſſe bonus, & pulſus malus, quando ſcilicet vitium exiſtit

in venis, & arteriis pulmonis, & non in carne, vel canna eius.

1028. Dulcia tuſſientibus & moderatè calida conueniunt. Acuta autem, acetoſa aut frigida actu, nuſquàm debent exhiberi.

1029. Quando tuſſis eſt vehementiſſima, & continua, non permittens ægrum quieſcere, tùm pillulæ ſtupefacientes offerendæ ſunt, vt pillulæ de ſtyrace.

1030. Quando tuſſis accidit in febribus, ob fumos acutos pulmonem ſtimulantes, tùm offerantur refrigerantia & humectantia intra corpus, talia quoque in ore geſtentur, vt aqua hordei, & ſyrupus violaceus. Eiuſmodi etiam valét, quando tuſſis adeſt ob catarrhum, ratione febris colliquantis, ortum.

1031. Qui vehementer tuſſiunt, nonnunquàm ſanguinem mingunt.

1032. In tuſſi frigida, & materia craſſa ac viſcoſa, nequaquàm intensè calida, & purè reſolutiua exhibeas, quia materiam in pectore craſſam craſſioré reddunt, partibus ſubtilibus reſolutis, & exic-

exiccatis. Ideò cùm fortibus vteris resolutiuis, tùm ſemper quæ & vim leniendi, & humectandi habeant, cum hiſce commiſceas, vt paſſulas, caricas, violas, hordeum, liquiritiam, ſaccharum candum, &c. Quare vbi opus eſt exhibere ſyrupum de hyſſopo, vel de calamento, tùm vnà cũ eis commiſceas ſyrupum violaceum. Sic vbi cogeris exhibere ob materiã valdè craſſam oxymel, tùm vnà admiſceas ſyrupũ de liquiritia, ne oxymel ob acetum lædat pectus.

In vehementiſſima tuſſi conducunt 1033. opiata, vt philonium Romanum, pillulæ de cynogloſſa, &c. Hæc autem non, niſi corpore probè purgato, offerantur.

In tuſſi & aſthmate, omnes autores 1034. venæſectionis nullam faciunt mentionem, ſicut etiam in catarrho, qui in pectus defluit. Sed quando magna adeſt plenitudo ſeu plethora, & materia in venis eſt contenta, vel vbi menſium ſeu hæmorrhoidum adeſt ſuppreſſio, tùm venęſectio imperãda eſt. Hîc plærunque tuſſis quæ adeſt, ſicca eſt.

1035. In curatione tuſſis & aſthmatis à materia frigida, craſſa & viſcoſa, curãdum eſt, ne medicamenta ſubtiliatiua & maturatiua ſint nimis calida, reſoluentia & acuta, ne ſic materia ſubtilis exiccetur & euaporet, & materia craſſior fiat. Et ſi vehementer calidis vtendum eſt, tùm horum caliditatem hebetes obtundaſque, prętereà ſemper quędam lenitiua, & lubrica commiſcenda ſunt.

1036. Qui ſæpè & vehementer ſine cauſa manifeſta animo linquuntur, ii derepentè moriuntur.

1037. Vinum natura calidum, dandum eſt iis, qui vehementem omninò patiuntur ſyncopen.

1038. Humorum omnium ſuperuacua exinanitio, cordis vires offendit.

1039. Odorata omnia cordi conueniunt.

1040. In omni cordis tremore competit venæſectio, virtute adhuc exiſtẽte forti. In cauſa calida cum ſanguinea repletione non eſt dubium: in cauſa verò frigida etiam confert, quia cùm cor natu-

naturaliter abundet ſanguine pro neceſſitate finis, ad generationem ſpirituum, dubium nõ eſt, ob aſſiduum cordis tremorem ſanguinem in corde incipere ebullire tandem. Vndè venæſectio hîc etiam competere videtur.

Sacculi cordiales refrigerantes, an- 1041.
tequàm adminiſtrantur, priùs calefiant vapore aquæ roſaceæ vel bugloſſæ, candenti lateri, inſperſæ, & ſic tepefacti adhibeantur.

Epithemata cordis, antequàm ven- 1042.
ter purgatus ſit, nunquàm adminiſtrẽtur.

Epithemata cordialia, antequàm 1043.
applicantur, expreſſo linteolo priùs geſtentur parumper inter manus, vt ſic tepefiant, tandem adminiſtrentur, aut aquis priùs tepefactis, cordi applicentur. Quidam antequàm ea adminiſtrãt, priùs in duplici vaſe ſemel aut bis ebullire permittunt, & tandem adminiſtrant.

Vnguenta pro cordis confortatio- 1044.
ne, ieiuno ſtomacho per vnam horam

ante cibum assumptum, inungantur.

1045. Epithemata cordialia efficaciora sunt sacculis. Citiùs enim ad cor eorum virtus penetrat.

1046. In cordis confortatione refrigerãtibus, semper calidum quippiam aromaticum & odoratum, vt crocum, admisceto, vt calor natiuus sic conseruetur, & refrigerantia ad cor citiùs penetrare, perferrique possint.

1047. Immodicè calida detestantur, ne spiritus resoluantur. Ideò calidis quædam refrigerantia admisceantur, vt spirituum substantia vniatur, & medicinarum vis conseruetur, donec ad cor perueniat.

1048. Cor confortantia etiam arteriis in carpo imponantur.

1049. Vbi spiritus aliquo in morbo immodicè fuerint resoluti, restaurentur cibo euchymo, vt vino, ouis, gallinis, grato odore, conuersatione cum iocosis & ridiculosis hominibus, musicis instrumentis, iucundis cantilenis, aëreque puro inspirato.

XIII. *De*

XIII.

De Morbis infimi ventris.

Frigida ciborum collectio, in ven- 1050.
triculo remanens, humores gignit acerbos. Calida autem, fumositates generat. Et sic morbus calidus fumositatem gignit, & frigidus acetositatem.

Frigida cerebri complexio cum ca- 1051.
lida iecoris distemperatura, ventriculum fluxionibus obnoxium reddit.

Singultus sternutamento finitur. 1052.

Longas deiectiones supprimit vo- 1053.
mitus.

Si senioribus supra modum purga- 1054.
tis singultus superuenerit, malum.

Frequens medicamentorum vsus, 1055.
stomacho officit.

Oleosa & pinguia, stomacho inimi- 1056.
ca sunt.

Singultus infiniti ex ictu capitis, le- 1057.
thales sunt.

Singultus ab inanitione, lethalis. 1058.

Stomacho affecto plerunque dolor 1059.
est, circa decimam spinæ vertebram.

1060. Quando in stomachi inflatione, & abominatione, ob materiam pituitosam, intestinorum accidit murmur, signum est, materiam esse subtiliatam, dissolutamque, & ad exeundum paratam, ideò euacua.
1061. Vomitus spontaneus in morbi initio, leuitatem, & subtilitatem materiæ portendit.
1062. Quando stomachus longo tempore dolore quodam molestatur, qui neque vomitu, neque aliqua alui purgatione sedatur, signum vehementis adhæsionis, aut imbibitionis humoris in stomacho.
1063. Quando vomitus, antequàm corpus purgatum est, intempestiuè sistitur, nonnunquam materia regurgitat, vel ad epar, vel lienem, vel caput. Id si accidat, secetur vel epatica, vel basilica sinistra, vel cephalica, & purgetur materia stypticis.
1064. Quando vomitus adest, detestatur croci vsus.
1065. Quando ad stomachum aliqua mate-

materia ab aliis membris eſt defluxa, tùm principiò offer abſterſiuum, deindè materia euacuetur à membro mandante ſtypticis, tertiò auertatur materia clyſteribus, fomento pedum, deligatura, cucurbitulis, ſudoris prouocatione, &c. Poſteà confortetur & alteretur membri mittentis intemperies, ne noua regeneretur materia. Poſtremò, membrum recipiẽs ſcilicet ſtomachus, confortetur ſtypticis, ne recipiat, admittatque materiam influentem. Hæc enim materiam influentem inſpiſſant, & ora venarum adſtringunt. Talia autem ieiuno ſtomacho, & non ſtatim à cibo offerantur.

Quæ pro confortatione ſtomachi 1066.
manè offeruntur, illa nequaquàm in forma potabili exhibeantur, ſic enim ſtatim è ſtomacho delabuntur, ſed potiùs dentur in forma pulueris, aut Electuarii, aut cõfectionis, ſic enim diutiùs in ſtomacho perſiſtunt, perſeuerãtque.

Fœtida omnia ſtomacho aduerſan- 1067.
tur, & nauſeam ac vomitum mouent.

Econtrà verò omnia odorifera, ſtomachum confortant.

1068. Sacculi, qui pro confortatione ſtomachi adhibentur, debent prius ſuffumigari cum vino aromatico lateri candenti aſperſo, vel ſacculus priùs in vinum ponatur, & vna vel tribus ebullitionibus factis exprimatur, & ſtomacho imponatur.

1069. Ad ſtomachi intemperiem ſiccam emendandam, non tàm anterius, quàm poſteriùs circa ſpinam dorſi humectãtia medicamenta, applicantur.

1070. Hiera ſimplex Galeni, in ſtomachi vlceribus optimè valet. Habet enim vim abſtergendi, carnem producendi, & conſolidandi.

1071. Ne vſus frigidorum per os aſſumptorum lędat ſtomachum, refert ipſum extrinſecùs oleis calorificis inungere.

1072. Medicamenta topica, quibus ad ſiſtendum vomitum vtimur, vtiliter ſuper os ſtomachi antè & retrò adminiſtrantur, ſic & in fontanella gulæ, & pulſibus brachiorum.

Olea & linimenta ſtomachum con- 1073.
fortantia, cum lana ſuccida adminiſtrē-
tur.

In intemperie calida ſtomachi, re- 1074.
frigerantibus multis, calorifica quæ-
dam admiſcenda ſunt, ne eius paucus
calor omnino extinguatur. Eſt enim
ſtomachus membrum neruoſum, &
exangue.

In ſtomachi paſſionibus, cerata præ- 1075.
feruntur vnguentis. His autem inter-
dum penetrationis gratia parum aceti
addi ſolet.

In ſtomachi affectibus, nunquam ſo- 1076.
lis relaxantibus, & diſcutientibus eſt v-
tendum: ſed hîc ſemper adſtringentia,
quę ſtomachi robur conſeruent, admi-
ſcenda ſunt. Idem & de epatis medica-
mentis intelligendum eſt.

Quæ ſtomacho conferunt, illa etiã 1077.
inteſtinis commoda ſunt.

Antequam inungatur ſtomachus, 1078.
præmittatur fomentum, vt oleorum &
vnguentorum vis penetrare poſſit.

Piper, zinziber, baccas iuniperi, 1079.

maſtichen, & alia quædam integra deuoramus, cum ventriculum calfacere citra epatis calidi noxam volumus. Si autem epar & longinquas partes calfacere ſtudium eſt, non modò ea leuiſſimè trita ſumimus, ſed etiam liquore miſta tenuiſſimo.

1080. Quando in vomitu cholerico, ſtomacho extrinſecus medicamenta refrigerantia adminiſtrantur, tùm caue ne Diaphragma inde refrigeretur, aut epar, & ſic horum actiones vitientur. Sæpè enim indè accidit anhelitus difficultas, & intemperies frigida in epate, id vbi contingit, ſuccurratur oleis calorificis, vt oleo de abſynthio, de ſpica, maſtichine, vel ex his fiant vnguenta, aut emplaſtra.

1081. In ſtomachi apoſtematibus, fortia cathartica in principio non ſunt exhibenda, ne materia irritetur, concitetur que, & plus materiæ attrahatur, vndè apoſtema augeatur. Sic pura lenitiua etiam nõ ſunt offerenda, vt caſſia, hæc enim mollificando & relaxando, rare-

faciendo

faciendoque stomachum ad superflui-
tates recipiendas, aptiorem reddunt.
Si verò cassia cum aquis stypticis offer-
tur, vt cum aqua endiuiæ & parum ab-
synthii, tùm confert.

In ventriculi inflatione, cùm ventũ 1082.
& flatus discutere intendimus, non v-
tendum est vnguentis, quia cera poros
cutis obstruit, & oppilat, sed potiùs v-
tendum fomentis.

Excessiuè calida non tàm in stoma- 1083.
chi, quàm aliorum membrorum imbe-
cillitate nunquàm adhibeantur, ne te-
pidus calor sic resoluatur, & euaporet.

Vnguenta & emplastra stomacho 1084.
adhibita calorifica, vbi ipsum immodi-
cè calefecerunt, coctio corrumpitur,
ructus indorosi, ac fœtidi adsunt.

Quæ ad os stomachi superiùs con- 1085.
fortandum administrantur, illa non tã
anteriùs, quàm posterius circa decimã
tertiam vertebrã spinæ admoueantur.

Cùm lauandum est, stomachus de- 1086.
bilis priùs vel sacculo, vel inunctione

con-

confortetur, ne eius robur relaxetur. Calida enim & humida os ſtomachi rarefaciendo relaxant, vndè vomitus.

1087. Cerata ſtomachica, tempore comeſtionis, deponantur, ne ſua adſtrictione cibum ad fundum deſcendere inhibeant.

1088. Accidit nonnunquam à balneo nauſea, ob materiam ad os ſtomachi attractam, quæ leui vomitu rurſus euacuanda eſt.

1089. Omnia medicamenta & vnguenta, quibus ſtomachus extrinſecùs in cauſa frigida debet inungi, abundè calida ſunto, quippe quæ tepida ſunt, omnia ventriculi firmitudinem diſſoluunt. Sunt autem eiuſmodi vnguenta in duplici vaſe calefacienda.

1090. Quando in vomitu & ſputo ſanguinis, adſtringentia & inſpiſſantia ſanguinem adhibemus, ſemper quædam calida aperitiua admiſcenda ſunt, vt ſic adſtringentium vis ad locum affectum deducatur. Sic vnguentis & emplaſtris adſtrin-

adſtringentibus, & conglutinantibus, quædam aperitiua adduntur, vt adſtringētium vis ad interiora deferatur.

1091 In vomitibus à principio, antequàm materia eſt euacuata, nequaquàm frigida & ſtyptica offerenda ſunt. Hæc enim faciunt ad maiorem humoris immerſionem, compellendo ipſum in altum, ſeu profundum, claudendo & adſtringendo poros ſtomachi, vndè nauſea & difficultas vomitus augetur. Extrinſecùs verò adhibita medicamenta ſtyptica, non adeò nocere poſſunt, exprimunt enim & repellunt humorem immerſum in ſtomachi concauitatem. Ideò hæc non adeò nocent, vt illa quæ per os aſſumuntur. Sed quando humor non eſt immerſus in ſtomacho, tũ certè non nocet ſtyptica offerre per os; quia adſtringendo os ſuperius, ſtomachi humorem deprimendo, per inferiora depellunt, præterea etiam vniẽdo ſtomachum confortant.

1092. Si omentum exciderit, neceſſariò computreſcit.

Vehe-

1093. Vehemens clysteris infusio vomitum sedat.

1094. Qui siti premuntur, parciùs edere, minùs laborare, vinumque dilutum & perfrigidum bibere debent.

1095. Sitim sedat somnus.

1096. Quibus epar calidum est, & stomachus frigidus, necessarium est, venas eorum crudis humoribus, & phlegmaticis abundare, præcipuè si copiosè reficiantur. Nam cruditas chyli peractionem epatis corrigi nequit.

1097. Post arquatum morbum febrim oriri, periculosum est.

1098. Auriginosi, non admodum ventosi.

1099. Regio morbo laborantibus iecur durum fieri, malum.

1100. In epatis oppilatione, vbi fortia aperitiua exhibere cogeris, tùm cum eis lenitiua, & ipsorum calorem nonnihil hebetãtia permisceto. Quia fortia aperitiua humores exacuunt, & etiam humores adurunt, & melancholiam generant. Ideò post horum vsum, lenientibus melancholiam respicientibus,

vti

ti refert.

Sacculi pro epatis cõfortatione, an- 1101.
tequã epati administrentur, priùs calefiãt
vapore resoluto ab aqua eupatorii seu
absynthii calenti, lateri inspersa.

Quando epar ex vsu balnei aërei, aut 1102.
emplastrorum, supercalefactum est, quod
ex siti & vrina colorata constat, refri-
gerantia adhibeantur.

Medicinæ epaticæ subtilissimè pul- 1103.
uerisentur, sic & Diuretica, vt per angu-
stos meatus transire possint, & in auro-
ra offerantur.

Epati nihil actu frigidum adhibea- 1104.
tur, sed omnia modicè calefacta, hoc
est, tepide adhibeantur, ne ex actuali
frigiditate venæ adstringãtur, oppilen-
turque, & materia crassior & resolutio-
ni ineptior fiat.

Frequens singultus, & præter con- 1105.
suetudinem continuus, iecur inflam-
matum esse significat.

Ex iecinore si pus cruentum exit 1106.
mortiferum est.

Si ante septimum diem febrici- 1107.
tanti

tanti superueniat morbus regius simul cum horrore, soluitur febris, si verò sine horrore acciderit, pernitiem denunciat.

1108. Quibuscunque iuuenibus epar calidum constipationem inducit, his potus aquæ frigidæ subuenit, præcipuè si sumatur circa principium refectionis.

1109. Iecore malè coquente, facies, oculique tument.

1110. Epar calidum sæpè est in causa vt generetur cancer, lepra, quartana, & reliquæ ægritudines melancholicæ. In epate enim calido, generantur humores adusti multi. Quare epatis intemperies in eiusmodi morbis hebetetur, ac emendetur, refrigerantibus epithematibus, inunctionibus, & cibis refrigerantibus, humectantibusque. Humores autem assari, adurique, ab epatis intemperie calida, constat, ex vrina intensè rubea, & ex arenulis in matulæ lateribus adhærentibus rubeis. Quando itaque in quartana, cancro, & aliis melancholicis affectibus talis vrina emingitur,

gitur, certum eſt, hos morbos ex humorum aduſtione eſſe ortos: hîc plerunque vna adeſt corporis ſiccitas, macieſque, color faciei rubet, aut flaueſcit, & ſitis adeſt.

Epati nequaquam vehementer calida adminiſtrentur, ne epar immodice arefiat, & eius virtus reſoluatur, euaporato calore natiuo & ſpiritibus. Eſt enim epar alias membrum rarum, & facilè reſolubile. Sic etiam intenſe frigida deteſtantur, ne eius calor natiuus extinguatur, vndè hydrops, aut ne eueniat oppilatio. 1111.

Immodicè ſtyptica epati applicanda non ſunt. Venæ enim per epatis ſubſtantiam diſſeminatæ, per ſe ſtrictæ ſunt, ideoque à ſtypticis arctiores fiunt, & ſic facilè obſtruuntur. 1112.

Vitiato epate, totius corporis color alteratur. 1113.

Quando epati adminiſtramus emplaſtra diſcutientia, & reſoluentia materiam in eo contentam, hæc enim rarefaciendo epatis ſubſtantiã reſoluunt, 1114.

debi-

debilitantque, ideo cũ discutientibu
quædam styptica boni odoris, epat
conferentia, vt spicam, spodiũ, &c. cõ
miscere debemus, in parua tamen quã
titate, ne resoluentium & rarefacienti
virtutem seu operationem impediant

1115. Quibus iecur aqua refertum eru
perit in omentum, his venter aqua ex
pletur, atque moriuntur.

1116. Propter iecoris inflammationem
singultus, malum.

1117. Quibus purulentum iecur aduritur
si purum pus effluat & album, salui fi
unt. In tunica enim ipsis pus contine
tur: si verò qualis amurca profluat, in
tereunt.

1118. Quibus iecur vehementer dolet, ii
febris superueniens soluit dolorem.

1119. Si aqua intercuté quem impleuit, si
mul eam omnẽ effudisse, mortiferũ est

1120. Aqua intercutem, si ex acuto morbo
cœpit periculosa est. Neque enim fe
brẽ soluit; sed doloribus torquet, atq
interficit. Oritur verò magna ex parte

ve

vel ab ilibus, vel lumbis, vel à iecore.

Aqua intercus, plerunque vitio ie- 1121.
cinoris oritur.

Lienis magnitudo, hydropem mi- 1122.
natur, vel corporis maciem.

Gingiuarum & oris vlcera in hydro- 1123.
pe, mortem minantur.

Hydrops, qui iecoris apostemati su- 1124.
peruenit, difficulter sanatur.

Qui hydropem causat humor, si te- 1125.
nuis fuerit per sudores resoluitur, sin
crassus ac densior, paracentesi, aut cu-
curbitulis exploditur.

In hydrope detestatur venæsectio, 1126.
nisi hic ob menses retentos ortus sit,
tum vena tali secanda est. Idem intelli-
gatur, vbi hydrops ob retentas hæmor-
rhoides ortus est.

Phlebotomia in omni hydrope de- 1127.
testatur, parua tamen conceditur in tri-
bus casibus: vt si hydrops ortus sit, vel
ob epatis apostema, vel retentos men-
ses, seu hæmorrhoides, hîc saphenæ
tundantur vel ob magnam plethoram,
à qua calor natiuus suffocatur.

In

1128. In hydrope, vbi paracenteſi vti volueris, aquæ parum ſemel euacuetur, ne immodica ſpirituum fiat euacuatio, vndè mors. Idem intelligatur de magnis apoſtematibus, ne ſemel ſanies immoderatius euacuetur.

1129. In hydrope ex cauſa calida orto, quæ intra corp⁹ offeruntur, ſint temperata, hoc eſt, ex refrigerantibus & calorificis conflata. Extrinſecùs verò ſupra vêtrem ponantur calida, & reſolutiua, ſuper epar verò refrigerantia.

1130. In extrahendo aquam per puncturam in hydrope, ſemper obſerues pulſum, hic vbi cœperit debilitari, tum ſiſtas & retineas aquam & interim vaces confortationi virtutis, & rectificationi dyſcraſiæ membrorum naturalium.

1131. Quando aſcites ſeu hypoſarca accidit, ob debilitatem attractricis renum, tum renibus vnguenta calida extrinſecus adhibeantur, vt eorum virtus attractrix confortetur, deinde exhibeantur vrinam prouocantia, tandem repetantur ſolutiua, & deinceps rurſus diure-

tica

ica offerantur.

Quando venter inferior tumet, & 1132.
rina eſt inculpata, tùm certum eſt in-
icium per ſtomachum multiplicari
entoſitatem extendentem, & non eſt
ympanites, quia impoſſibile eſt, hy-
ropem fieri abſque epatis noxa.

Aqua intercutem laborantibus ex- 1133.
rta in corpore vlcera, non facilè ſanã-
ır.

Hydrope detento, ſi aqua è venis 1134.
n ventrem confluxerit, ſoluitur mor-
us.

Quicunque empyi aut hydropici v- 1135.
ıntur, aut ſecantur, ſi pus aut aqua
niuerſim effluxerit, omninò moriun-
ır.

Hydropicis tuſſis ſi ſuperueniat, ma- 1136.
um.

Albæ pituitæ, aqua intercus ſuper- 1137.
enit.

Paracenteſis ſolummodò in aſcite 1138.
t tentanda, & nequaquàm in hypo-
rca ſeu tympanitide; nam hoc morta-
eſt: item in ſene, in puero, & quando

adest tussis, aut ventris fluxus, aut quã-do æger debilis est, tùm nequaquàm paracentesi vtere.

1139. Vt vix vnquàm exuit salsedinem ager, quem mare aliquando inundauit: ita corpus affectum semel gallica scabie, vix, vel vnquàm ab ea perfectè sanatur.

1140. Febris si coniungatur cum morbo gallico, malum.

1141. Nota sufficiẽtis inunctionis in morbo gallico est, cùm dentes dolere, os exulcerari, gingiuæ inflari, humiditates manifestè ex ore fluere, & accidentia remittere incipiunt, hoc enim indiciũ est, materiam attenuatam, subtiliatamque esse, & hîc secretum est exhibere solutiuum, vt sic humores per aluum, & non per os euacuentur.

1142. In morbo gallico, cum pustulæ iam incipiunt apparere, natura expulsiuc adiuuanda est.

1143. In lue venerea pustulis apparentibus, phlebotomia posthabenda est. Quãdo enim materia adhuc existit in-

tr

tra venas, ſicut in principio, ad materiam minorandam phlebotomia admittitur, ſed quando materia extra venas ad cutem notabiliter eſt expulſa, tùm improbatur. Idem de ſcabie & variolis etiam intelligatur.

Curatio per lignum guaiacum, de- 1144.
teſtatur in corporibus cholericis, ſiccioris habitudinis, & emaciatis. Indè enim cum hecticam febrem, tùm tabem incurrunt.

Suffumigio cum cinnabare in morbi 1145.
gallici cura poſtremò vtimur, quando de ſalute ægri deſperamus, & eo non niſi in corpore robuſto & athletico vtimur. Hoc verò vtendum non eſt, ſi adeſt aſthma, aut hectica, aut acuta febris, aut in valdè debilibus.

Ligni guaiaci vſus deteſtatur in fe- 1146.
brientibus, & extenuatis corporibus.

Tempore inũctionis in morbo gal- 1147.
lico, confert guttur, palatum, & os, quibuſdã conuenientibus gargariſmis defẽdere, ne ex inũctione vehemẽter exulcerẽtur, & exhibere pillulas Cochias,

vt materia sic ad intestina auertatur, dirigatur.

1148. Colicorum cruciatus multò magis, quàm nephriticorum, lenientibus mitigantur clysteriis, atque euenit interdum, vt frigido aliquo liquore simul eiecto, protinùs quiescant. Nephriticis verò dato medicamento, quòd lapidē in renibus conterere possit, simul & affectum ipsum, & sedem affectam leuari contingit, cum vrina enim lapillo existente, à dolore liberantur.

1149. Ab ileo vomitus & singultus, & desipientia & conuulsio, malum.

1150. Quando, in coli a ventosa ex vsu anodynorum, dolor intenditur, augeturque, tùm certum est, materiam ventosabilem esse multam, quam medicamenta non possunt consumere, sed potius eam in flatus conuertunt, vndè dolor intenditur. Quare hîc humorem flatus fouentem dissecare, & concoquere citra vehementē calorem, & minimè per inflantium vsum, conuenit.

1151. Quicquid in colica in clysteribus, vesi-

vesicis, emplastris, & vnguentis administratur, id cum temperata caliditate applicetur, quia mordax caliditas tristam facit sensationem, & sic intendit dolorem.

Quibus magni lienes sunt, his gin- 1152.
giuæ malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliqua ex parte prorumpit. Quorum si nihil euenit, necesse est, in cruribus mala vlcera, & ex his nigræ cicatrices fiant.

Eos, quos lien malè habet, si tormi- 1153.
na prehenderint, & hoc vel aqua inter cutem, vel intestinorum leuitas consequatur, vix vlla medicina periculo subtrahit.

In lienis affectibus, non temerè est 1154.
secanda vena, nisi hoc summa exigat necessitas. Quia lien est membrum frigidum, & indè magis infrigidatur.

Ex phlebotomia saluatellæ sinistræ 1155.
manus, in morbis spleneticis maius sequitur iuuamentum, quàm ex phlebotomia basilicæ sinistræ.

Ad splenem in scirrhum indura- 1156.

tum, ſanguinis detractio commoda eſt, quæ inter paruum ſiniſtræ manus digitum, & eum qui medio proximus, facta ſit.

1157. Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bono eſt.

1158. Eadem ferè eſt curatio in lienis affectibus, quæ in epatis affectibus, niſi quod illic fortiora requirantur medicamenta.

1159. Lienis excremẽta, ſolùm per aluum ſunt euacuanda, non per ſudorem, ſicut materiæ epatis.

1160. Lien acetoſis delectatur.

1161. In lienis affectibus, nunquàm nudis, aut fortioribus vtamur reſolutiuis, ne induretur, ſed ſemper cum reſolutiuis mollificatiua permiſceantur.

1162. Lieni nihil actu frigidum imponatur, ſed omnia quæ extrinſecùs adminiſtrantur, tepido calore prædita ſint.

1163. Lien indiget attenuantibus pharmacis, citra manifeſtam tamen caliditatẽ, ne vehementiùs, ſuccus craſſus in ipſo obturatus, incraſſeſcat.

Non-

Nonnúquàm accidit vomitus cho- 1164.
lericus, æruginoſus, praſinuſque in colica, ob dolores, vigilias, & medicinas calidas adminiſtratas. Indè enim cholera augetur, aduritur, quæ, cùm per aluum non poteſt excerni, regurgitat ad ſtomachum, vndè vomitus.

In dolore ventoſo, vt in colica fla- 1165.
tuoſa, nequaquàm fortia anodyna calida admouenda ſunt, antequàm materia, ſeu clyſtere, vel lenitiuo imminuta ſit, ſic enim dolor intenditur, materia craſſa frigida inflatus conuerſa.

Ne pituitoſæ materiæ calido diſſo- 1166.
lutæ, à ſtomacho ad renes, & ad vicinas partes ducantur, priuſquàm exhibeas lapides comminuentia, cum caſſia, oleoque amygdalarum dulcium, ventrem lenire oportet.

Etſi, quæ craſſos glutinoſoſque ſuc- 1167.
cos attenuant, calculoſis conducunt: iis tamen quæ valdè calefaciunt dari, nequaquàm conuenit.

Si is, quem calculus infeſtat ob- 1168.
eſus eſt, huic tenuem victum audacter

iniungere licet.

1169. Nephritici ab initio dilutas, pluresque vrinas reddunt, ſequentibus verò diebus craſſi aliquid in ipſis reſidere videtur.

1170. Renum & veſicæ vitia in ſenibus, difficulter curantur.

1171. Si, quibus è renibus laborantibus, dolores circa ſpinæ muſculos fiant, ſiquidem ad loca exteriora ſentiantur, extrinſecùs abſceſſum fore expecta: ſi verò ad interiora magis vergeant, abſceſſum etiam intrinſecùs futurum, potiùs ſperandum eſt.

1172. In renum ac veſicæ affectibus, electuaria lenitiua meliùs competunt, quàm hauſtus lenitiui. Electuaria enim non ſic ad vias vrinæ properant, vt potiones. Sic flores caſſiæ probantur: ſed vulgaris caſſia extracta, quæ communiter in officinis ſeruatur, non probatur. Eſt enim diuretica.

1173. Enemata in renum affectibus non in magna quantitate infundantur, ne inteſtina repleta diſtentaque, renes cõprimant,

primant, nec etiam in se multum salis habeant.

In renum vlceribus, dùm consoli- 1174.
datiuis vteris, tertio quoque die lauatiuam potionem exhibeas, vt si fortè aliqua materia eò defluxisset, non faciat obstructionem, & à calore renum inspissata & indurata, conuertatur in calculum.

Quidam per circuitus quosdam san- 1175.
guinem è renibus excernũt, simili modo vt ex hæmorrhoidibus, & talis sanguis absq; dolore excernitur, sed quando intempestiuè sistitur, grauitas accidit, nonnunquàm etiam vertigo, delirium, hydrops, &c.

Nonnunquàm post curationem cal- 1176.
culi, sequitur dolor iuncturarum, propter vsum diureticorum in curatione calculi adhibitorum. Humores enim indè attenuati & liquati, ad iuncturas defluunt, vndè podagra, vel arthritis.

Nulla medicamenta lapidem fran- 1177.
gentia, sunt intra corpus exhibenda, nisi priùs materia circa primas vias sit

digeſta, & euacuata medicamentis leniitiuis.

1178. Exectionem calculi ſæpè ſuccedit aut immodicum ſanguinis profluuiũ, arteria ſcilicet aliqua diſſecta, aut frequens vrinæ fluxus, quòd neruoſa pars veſicæ ſit vulnerata, quæ non conſolidatur, aut ſterilitas diſſectis vaſis ſpermaticis, aut dolor vehemens, aut apoſtema, aut ſanguinis in veſica, coagulatio.

1179. In calculo & apoſtemate renum, è directo renis, accidit ſæpè pedis obdormitatio, ſeu ſtupor, eò quòd neruis ad tibias & pedes tendentibus, mala qualitas ſit communicata, aut quòd nerui comprimantur, vnde obſtructio attenuatoria, ſic vt ſpiritus minimè liberè ad pedes tranſire poſſint.

1180. In calculo, dolore inſtante, nequaquàm fortia lithōtriba & diuretica exhibenda ſunt, ſic enim intenditur, augeturq; dolor, ſed quę dolorem mitigent, & clyſteres mollificantes, iniiciantur.

1181. In calculi dolore deteſtatur medicamenta

camenta adhibere extrinſecùs exiccā-
tia, vt ſacculos exiccatiuos ex milio fa-
ctos, item pannos calidos. Sic enim cal-
culus fit durior, & meatus vrinales ar-
ctiores fiunt, ob continuam exiccatio-
nem. Hîc adhibeantur reſoluentia cum
mollificantibus permixta, vt materia
craſſa ſic humectata, poſſit reſolui, & vt
viæ vrinæ ampliores reddantur ab hu-
mectantibus, mollificantibuſque. Si
enim nuda reſolutiua applicantur, tùm
ſubtilibus partibus reſolutis, mate-
ria craſſa in calculum conuertitur.

Quando in renum, ſeu viarum v- 1182.
rinæ exulceratione exhibemus conſo-
lidantia, tùm cum eis aliqua diuretica,
in pauca tamen quantitate, vt ſemen
feniculi, petroſelini, dauci, &c. ſunt
commiſcenda, quæ medicamenta con-
ſolidantia eò, ad vias ſcilicet vrinæ, de-
ducant. Quia eiuſmodi medicamenta
per ſe ſunt difficilis tranſitus ad vri-
næ vias. Quando verò dolor eſt inten-
ſus, tùm his narcotica quædam admi-
ſcenda ſunt.

1183. Vesicæ calculi pueritiam: renum verò senectutem, magis infestant.

1184. Quibus in meatu vrinario nascitur tuberculum, suppurato eo & rupto, solutio.

1185. In consolidatione vlcerum colli vesicæ, ob meatus seminis consolidatos, sæpè succedit sterilitas, hîc enim in coeundo nihil seminis excernitur.

1186. Curatio herniæ per incisionem, non est molienda in laborantibus valida tussi, in reconualescentibus, in senibus excedẽtibus annum sexagesimum, nec in tempore magni frigoris, aut magni æstus.

1187. Difficultatem vrinæ, phlebotomia soluit: secare verò interiores.

1188. Stranguriam & dysuriam thorexis, & venæsectio soluit. Incidendæ autem sunt interiores.

1189. Quibus à stranguria Ileus superuenerit, intra septem dies moriuntur, nisi febri superueniente copiosa vrina fluxerit.

90. Quæ vrinam prouocant, illa etiam

etiam menſes prouocant.

Quando in ſanguinis mictu extrin- 1191.
ſecùs vſus es vnguentis, tùm omnibus diebus in ſero, panno lineo in aceto calido infuſo, abſtergantur & mundificentur partes inunctæ, ne viſcoſitate olei, & ceræ, pororum fiat clauſio, & ſic per accidens calor intrinſecꝰ augeatur.

Vrina ſupprimitur, vbi lotium vltra 1192.
modum in veſica detinetur, vndè veſica ita repletur ac diſtenditur, vt minimè contrahi poſſit. Idem accidit, vbi inteſtina ſtercoribus immodicè ſunt referta, vndè aluus cohibetur. Idem etiam contingit, vbi ſtomachus immodicè cibo eſt repletus, tales ſtrangulari & ſuffocari videntur.

A iecoris conſtrictione, alui fluor fa- 1193.
ctus, aperitiuis de oppilantibus & venę baſilicæ ſectione curatur.

Alui fluxum patientes, iecore craſſis 1194.
ſuccis obſtructo, & digeſtrice læſa, calidis diſſoluentibus egent. Quibus verò retentrix debilis fit, his conducunt infrigidantia.

1195. Post alui longam resolutionem, tormina, posthæc intestinorum leuitas oritur.

1196. In fluxionibus alui, excrementorum non in deteriora facta mutatio, iuuat.

1197. Longo alui profluuio laboranti, spontè vomitus superueniens, morbū soluit.

1198. A diarrhæa, dysenteria.

1199. In diuturna leuitate intestinorum, si ructus acidus superueniat, qui priùs non extiterit, bonum est signum.

1200. In longis intestinorum difficultatibus cibi fastidium, malum, & cum febre peius.

1201. In omni ventris profluuio, quando virtus debilis est, morbusque sæuit, ac syncopem minatur, tùm posthabita euacuatione fluxus sistatur, ne virtus prosternatur. Sed posteà restaurata virtute, vt post quinque vel sex dies, repetatur euacuatio stypticis, vt mala materia retenta euacuetur, ne sit causa recidiuæ.

Quan

Quando profluuia ventris intempe- 1202.
ſtiuè ſiſtuntur, ſuccedit nonnunquàm phrenitis, lethargus, parotides, aut periculoſi abſceſſus, arthritis, iuncturarũ dolor, aut angina.

Quando ventris adeſt fluxus im- 1203.
modicus, tùm tota tua intentio ſit humores commotos reddere quietos & immobiles, refrigerando ſcilicet, & inſpiſſando, ac adſtringendo meatus, per quos materia ad ſtomachum fluit.

In ventris fluxibus, ſi vis, quòd Rha- 1204.
barbarum minùs debeat euacuare, & magis adſtringere, tum aſſetur. Si verò vis ipſum plùs euacuare, quàm adſtringere, tùm non aſſetur.

Dyſenteria, ſi ab atra bile incipiat, 1205.
exitioſa.

Si dyſenteria laboranti veluti ca- 1206.
runculæ deiiciantur, mortiferum.

Dyſenteriæ ſuperuenit lienteria. 1207.

In dyſenteria, vbi clyſteres conſoli- 1208.
dantes iniicere eſt animus, tùm nequaquã imponantur olea & pinguedines. Quia hæc omnia conſolidationẽ fieri, prohibent.

In

1209. In ventris profluuiis & in dyſente-
ria, inunctiones & fomenta quæ adhi-
bentur, non ſint multùm calida, ſed
tantum tepida.

1210. In dyſenteria inteſtinali, ſemper
quoque habeas reſpectum ad epar,
quia dyſenteria inteſtinalis ſæpè con-
iungitur cum fluxu epatico, quòd mul-
tos decipit.

1211. Medicamentis adſtringentibus in
dyſenteria, vrinam cientia ſemper
ſunt admiſcenda, vt ſic materia per vias
auertatur vrinæ. Si hoc non fit, pericu-
lum eſt, ne materia, via adſtringenti-
bus præcluſa, regurgitet ad epar, & ef-
ficiat hydropem, aut ad pedes, & fiat
podagra. In ſumma omnia diuretica
tam calida, quam frigida, ſiſtunt ven-
trem, eò quòd multiplicent vrinam.

1212. In forti dolore ventris, partium ex-
tremarum frigiditas, malum.

1213. Qui colicis doloribus ſæpè labo-
rant, ii neruorum reſolutionem incur-
runt.

1214. Iliacus morbus, niſi reſoluatur intra
diem

diem ſeptimum, lethalis eſt.

Chronica inteſtinorum exulceratio 1215. cuiuſuis humoris fuerit, clyſteribus abſterſiuis vna vice iniectis, & altera conſtrictiuis, eget.

Iuuenes cholerici in viis vrinalibus 1216. vlceratis fluxum patientes, à potu vini, & maximè acuti, abſtinere debent.

Quibus elata hypochondria mur- 1217. murant, lumborum ſuperueniente dolore, aluus humectatur, niſi infernè flatus erumpant, aut vrinæ multitudo prodeat, atque hæc in febribus.

Quibus ad hypochondrium dolor 1218. eſt ſine inflammatione, iis febris ſuperveniens dolorem ſoluit.

Dolores ventris ſublimes, leuiores: 1219. non ſublimes, fortiores.

Si quod gracile inteſtinum perfectũ 1220. ſit, non coaleſcit.

Quibus in iuuentute aluus eſt hu- 1221. mecta, iis in ſenectute ſiccatur: Quibus contra ſicca adſtrictaque iuuenibus fuit, iis ſenibus humecta, laxaque fit.

Quibus aluus eſt humida, iuuen- 1222.

tam

tam quidem agunt facilius, quàm qui eandem siccam habent, sed senectute difficiliùs defunguntur. Ipsis siquidem senescentibus, ferè resiccatur.

1023. Aluo constricta deorsum purgans pharmacum offerre, priusquam soluatur mollitiuo enemate, siue suppositorio, rationi disconuenit.

1224. Brassica subcruda aluum mollit, biscocta stringit.

1225. Assuefactio simplicis suppositorii, vel clysteris, in illis, qui à constipatione grauantur quotidiana, non offendit naturam.

1226. Aluus ex toto suppressa, malum.

1227. Medicinæ alui constrictiuæ, antequàm ministrentur, modicum sunt adurendæ.

1228. Iuuenes quià fluxu cholerico molestantur & maximè in æstate, copiosus potus aquæ frigidæ liberat, si sumatur vrgente siti, præcipue circa refectionis principium.

1229. Melancholicis & nephriticis hæmorrhoides superuenientes, bono sunt.

Diutur

Diuturnas curanti hæmorrhoides, 1230.
nisi vna quæpiam seruetur, periculum
quæ intercutis, vel tabis impendet.

In tenesmo, omnia calidè actu ad- 1231.
ministrentur, quia frigida vehementer
nocent musculo ani.

Intense frigida, nequaquàm testicu- 1232.
lis administrentur. Habēt enim hi col-
ligantiam cum corde, & aliis membris,
& citò alterantur.

XIIII.

De morbis mulierum.

Suffitus aromatum muliebria edu- 1233.
cit. Ad alia verò multa vtilis esset, nisi
capitis ingeneraret grauitatem.

Mulier in vtero ferens secta vena, ab- 1234.
ortit, eoque magis, si sit fœtus gran-
dior.

Matrix fœtus concipere, & nutrire 1235.
concupiscens, si diu sine fructu ma-
neat, priueturque desideriis, circa vi-
scera sese mouendo, grauiter molestat
mulieres.

Mulieri

1236. Mulieri grauidæ ſine modo fuſa al-
nus,elidere fœtum poteſt.

1237. Si mulieri lac ex mammis proſilit
imbecillum eſt,quod intus gerit. Duræ
verò mammæ, ſanum illud eſſe teſtan-
tur.

1238. Mulier ſi ex partu cum febri, vehe-
mentibus & aſſiduis capitis doloribus
premitur,in periculo mortis eſt.

1239. Mulieri grauidæ, ſi ſubitò mammæ
emarcuerint,abortus periculum eſt.

1240. Quæ neque peperit, neque grauid*a*
eſt,ſi lac habet, menſtrua ſuppreſſa eſſe
indicium eſt.

1241. Mulieres quæ in nauibus pariunt
mutos edunt.

1242. Prima pares, & quæ rarius pariunt
plurimùm in partu & puerperio labo-
rant, quæ verò crebriùs ,pariunt mi-
nus.

1243. Saltus in primis ſeptem diebus peri-
mit ſemen,& eiicit.

1244. Fœmina cum concepit, menſes non
defluunt, ſiquidem fœtus ſanus futur*us*
eſt,præterquàm puſillum , quibuſdam

prim*o*

rimo menſe.

Sternutamenta partum adiuuant, 1245.
onceptum verò expellunt.

Prægnantibus teneſmus, lethalis 1246.
t.

Ebrietas conceptum inhibet. 1247.

Vuluæ ſtrangulationes, quæ retar- 1248.
tis menſibus fiunt, minoris ſunt pe-
culi, quàm quæ retento genitali ſemi-
e accidunt.

Si grauidis vbera emoriuntur, abor- 1249.
s imminet.

Fotus humidi in matricis ægritudi- 1250.
bus noxii ſunt.

Mulierum nonnullæ omninò ſteri- 1251.
s ſunt, aliæ mutatis coniugiis ſterili-
tem exuunt, nonnullæ tantùm ſemel,
ædam autem mares tantùm, & aliæ
minas pariunt.

Mulieris vuluæ collum conſtrictum 1252.
uerit abſque duritie concipit ſi: verò
n duritie, ſtrictum reperitur ab ob-
trice, vterum pati demonſtrat.

Mulieres candidam faciem haben- 1253.
, & quæ ad plumbi colorē declinant,

frigidas

frigidas & lubricas habent matrices, ob id rarò concipiunt. Albæ autem rubro colore perfusæ, sæpius.

1254. Passiones animi vehementes, aut labores corporis fortes, alui fluor, vomitusuè, aut venarum sectio, repletio superflua siue inanitio, coitus nimius balneumuè calidum, hæc prægnante abortire cogunt.

1255. Trochiscorum galliç moschatæ pul uis, cum albo vino datus, parturienti bus difficilem partum accelerat, fœti quoque mortuum, & secundinam e ducit.

1256. Sanguineæ mulieres in prima Lun quadra, suos menses patiuntur, in se cunda biliosæ, quibus atra bilis abun dat in tertia, & in quarta, pituitosæ.

1257. Menstruis deficientibus sanguis naribus fluens bonum.

1258. Quibus fœminis menstrua non pro ueniunt, necesse est capitis acerbissin dolores sint, vel quęlibet alia pars mo bo infestetur.

1259. Si mulier à partu vehementes do lor

pres habet, neque præterea ſigna mala
unt, circa vigeſimum diem, aut ſan-
uis per nares erumpit, aut inferiori-
bus partibus aliquid abſcedit.

Menſtruorum retentio, frequentes 1260.
morbos gignit, conceptum impedit,
venas implet atque diſtendit, veſicam
premit, vrinam prohibet, dolorē lum-
borum, & ſuffocationem excitat, coxē-
dicem moleſtat, interdum putreſcit, &
ſuppurat.

Mulier vbi conceperit, menſes non 1261.
effluunt.

A menſtruis repurgatæ, concipiunt 1262.
facilimè.

Mammis cucurbitula impoſita, mu- 1263.
lierum menſtrua ſiſtit.

Quibus menſes in totum præmatu- 1264.
rè ſubſiſtunt, citius moriuntur.

Mulierem grauidam morbo quopiā 1265.
acuto corripi, pernitioſum.

Mulieri ſanguinem euomenti, men- 1266.
ſtruis erumpentibus, ſolutio fit.

Mulieri, menſtruis præter naturam 1267.
deficientibus, ſanguis è naribus pro-
fluens,

fluens,bono eſt.

1268. Mulieri hyſtericæ, aut difficulter parienti ſternutamentũ ſuperueniens, bonum.

1269. Mulieri menſes decolores, nec eodem ſemper modo & tẽpore prodeuntes,purgationem indicant eſſe neceſſariam.

1270. Mulieri geminos ferenti ſi altera mamma extenuetur ,alterum abortum edit: Et ſiquidem dextra mamma extenuata eſt, marem,ſi verò ſiniſtra, fœminam abortione excludit.

1271. Quibus in mammis ſanguis colligitur,furorem ſignificat.

1272. Si ſcire velis an mulier conceperit, dormituræ aquam mulſam potui dato, & ſi ventris tormina patiatur, concepit:ſin minus,non concepit.

1273. Mulier grauida, ſi marem gerit, coloratior eſt,ſi fœminam,decolor.

1274. Si prægnanti in vtero fiat eryſipelas, pernitioſum eſt:

1275. Quæ præter naturã tenues vterum gerunt, abortiunt, donec habitiores euaſerunt.

euaſerunt.

Quæ verò mediocriter corpulentæ, abortum faciunt, ſecundo menſe aut tertio, ſine occaſione manifeſta, iis cotyledones lentoris ſunt plenæ, nec præ pondere fœtum continere poſſunt, ſed abruptis decidit. 1276.

Quæ præter naturam craſſę, non cõcipiunt, iis vteri os ab omento comprimitur. Itaque grauidari, donec extenuentur, nequeunt. 1277.

Si qua parte vterus coxæ adiacet ſuppurauerit, emmotis medicamentis curetur neceſſe eſt. 1278.

Mares dextra vteri parte, fœminę ſiniſtra magis geſtantur. 1279.

Ad ſecundas deturbãdas ſternutatorio immiſſo, nares & os, manu obtura. 1280.

Mulieri, ſi placet menſtrua ſiſtere, cucurbitulam quàm maximam ad mãmas appone. 1281.

Quæ ventrem ferunt, iis vteri os conniuet. 1282.

Quæ fœtum ſunt perdituræ, iis mammæ extenuantur. Contrà verò 1283.

duræ si fiant, dolor aut mammas, aut
coxas, aut oculos, aut genua fatigabit
nec abortiunt.
1284. Quibus os vteri durum est, iis arcte-
tur est necesse.
1285. Quę gestantes vterum febribus cor-
ripiuntur, aut vehementer sine euiden-
te causa extenuantur, eæ difficulter &
cum periculo pariunt, aut abortientes
periclitantur.
1286. Si muliebri profluuio conuulsio
aut animi defectus superueniat, malū
est.
1287. Menstruis abundantibus morbi e-
ueniunt, & subsidentibus accidunt a-
vtero morbi.
1288. Si mulier non concipit, & scire pla-
cet an sit conceptura, veste præligatam
& vndique obuolutam subter suffito
ac si odor corpus peruadere videtu-
ad nares & os vsque non sua culpa ste-
rilem esse scito.
1289. Si prægnanti purgationes menstru-
cursum suum teneant, benè valere fœ-
tum est impossibile.

Simu

Si mulieri purgationes non prodeāt, 1290.
neque horrore, neque febre ſuperue-
niente, cibique faſtidium accidat, præ-
gnantem eſſe putato.

Quæ frigidos & denſos locos ha- 1291.
bent, vtero nō concipiunt, & quæ præ-
humidos habent, grauidari nequeunt:
Extinguitur enim in ipſis genitura. Et
quæ ſicciores & æſtuoſos: nam alimen-
ti defectu ſemen corrumpitur. Quæ
verò ex vtraque oppoſitione modera-
tam nactæ ſunt locorum temperatio-
nem, eæ fœcunditate valent.

Par eſt de maribus ratio. Aut enim 1292.
propter corporis raritatem ſpiritus fo-
ràs diſſipatur, ita vt genituram eiacula-
ri nequeat: aut propter denſitatem hu-
mor foràs non proſilit, aut propter fri-
giditatem non incenditur, vt eò loci
coaceruari poſſit: aut propter calidita-
tem hoc idem ipſum vſu venit.

Mulier podagra non laborat, niſi i- 1293.
pſam menſtrua defecerint.

Si prægnanti teneſmus ſuperuene- 1294.
rit, abortus eſt cauſa.

1295. Mulier non fit amphidextra.

1296. Post quadragesimum quintum annum nequaquàm menses prouocandi sunt.

1297. Quando menses retenti sunt ob sanguinem crassum, ab excessiua caliditate, scilicet eparis, inspissatum & assatum, tùm leuibus vtere diureticis, cum refrigerantibus & humectātibus permixtis. Si enim calidioribus vteris, sanguis fit crassior partibus subtilioribus resolutis. Hîc etiam refert choleram aduстiorem fouentem cum infusione Rhabarbari euacuare.

1298. Menses prouocantia, tempore motus menstruorum, exhibenda sunt, vt natura in suis motibus iuuetur. Motum verò naturę adesse, constat ex dentiū & capitis dolore, & membrorum grauitate.

1299. In mensium retentione, si corpus est plethoricum, tùm principiò mediana secetur, & parum sanguinis mittatur, ad plenitudinem solùm minuendam, posteà vena tali aperiatur.

In

In retentis mensibus vena tali secetur, & parum sanguinis semel extrahatur, vt sic sanguis assuescat petere, & defluere ad inferiora. 1300.

Quæ menses prouocant, illa prouocant etiam hæmorrhoides. 1301.

Mensium prouocatio detestatur in corporibus emaciatis cum diureticis. Hîc enim sanguis est paucus. Idem intelligatur, vbi sanguis menstruus in lõgis ægritudinibus non promanat. Hîc potius resumptiua offerantur, adhibeanturque, ne hectica succedat. 1302.

In reconualescentibus ex morbo chronico, nequaquàm menses prouocentur. 1303.

Quando menses seu hæmorrhoides plùs iusto fluxerint, vel periodum accelerauerint, significat corpus euacuatione subtilium humorum, acutorũ calidorumque indigere. Si verò restrictæ fuerint, vel periodum tardauerint, significat corpus indigere crassorũ humorum, frigidorumque, vt pituitæ, vel melancholiæ, euacuatione. 1304.

1305. Prægnantes mulieres, tutò & absque discrimine purgamus cassia præparata, ne flatus excitet, & Rhabarbaro. Hoc enim habet vim adstringendi, & confortandi, ideò à purgatione fœtum in vtero corroborat, & confirmat. Hæc medicamenta præterea non agitant, vnà vtero gerentes ex spontaneis suis vomitibus, quos habent, primis mensibus, magis perturbantur, quàm ex his euacuationibus.

1306. Mulieres, quibus menses adsunt, purgandæ non sunt.

1307. In vomitu seu sputo sanguinis, ob retentos menses, nequaquàm styptica offeras, sed sanguinem ad pectus fluentem, auertas ad interiora, vt pedum fomento, & deligatura, sic phlebotomia venarum tali, aut poplitis, aut scarificatione crurum, sic fiant balnea & insessiones ex leuibus menses prouocantibus, sed hæc nequaquàm stomachum & pectus attingant. Sic suffitibus & pessariis prouocentur menses, si his nihil promoueris, per os exhibeto leuia medi-

medicamenta ſanguinem attenuantia, & venas aperientia.

In matricis procidētia, nequaquàm 1308.
exceſſiuè fœtidæ ſuffumigationes infernè ad matricem adminiſtrētur, præſertim in delicatis mulieribus. Ex horum enim vſu ſæpè accidit ſyncope, propter temperamenti ſpiritus alterationem. Præterea percepto nocumento à virtute ſenſitiua, vehementer mouetur matrix, ex quo vehementi motu vehemens fit ligamentorum extenſio, vndè intenſus dolor. Ad hæc eiuſmodi ſuffumigationes calidæ ſunt, vndè humiditates in matrice exiſtentes, in flatus conuertuntur, hinc matricis fit diſtenſio, vndè dolor. Ideò à leuioribus ſuffitibus incipiendum eſt.

Menſes non ſunt prouocandi in ex- 1309.
tenuatis, & in reconualeſcentibus ex longo morbo, quia in talibus ſanguis eſt paucus, eoque natura pro ſ[illegible]i conſeruatione indiget. Si itaq; menſes prouocare intēdis, tùm ſuccedit hectica, corpore im̄odicè exiccato. Sic in laborio-

ſis puellis, vt ſunt ruſticanæ, in quibus magna fit humorum reſolutio, nequaquàm menſes prouocare intendas.

1310. Accidit nonnunquàm in mulieribus, quibus menſes retenti ſunt, vomitus materiæ phlegmaticæ crudæ, ob frigidam ſtomachi intemperiem, hîc nequaquàm menſes prouocare præſumas, donec ſtomachi vitium ſit emendatum, ne crudi humores ad venas traducantur, vnde ipſa obſtructio augetur. Ideò principiò leue digeſtiuum offer, vt oxymel ſimplex cum melle roſato colato, poſteà pillulas leues, vt de hiera ſimplici offerto, tandem ſtomachum oleo nardino inūgito, vt eius intemperies emendetur. Quando itaque ſtomachus ita eſt curatus, tùm quę mẽſes prouocent, exhibeto, tamen priùs, vt materia præparata ſit attenuantibus & diſſecantibus, curato.

1311. Suffocatio matricis nonnunquàm accidit, cùm ſanguinis eruptio ab vtero repente ſiſtitur.

1312. In paroxyſmo ſuffocationis matricis,

cis, nequaquàm aſpergatur in faciem ægræ vinum, aut aqua roſacea, neque etiam ægra bibat vinum.

Venæſectio deteſtatur in ſuffocatio- 1313.
ne matricis, ex retento ſpermate orta. Sic enim periculum eſt, ne venenoſa materia intra venas retrahatur, vt ſanguis totus inficiatur.

Mulieres cupiẽtes prolem, cũ vtun- 1314.
tur diæta calida, & adminiſtrãt matrici res calidas, corripiuntur interdum ictericia.

Quando ſuffumigiũ ad vuluã in pro- 1315.
uocandis menſibus præparare intẽdis, tùm circũquaq; probè cõtegatur mulier, ne odor & fumi ad nares pertingant, & capitis grauitatem inducant.

Quando menſes repentè ſiſtuntur, 1316.
accidit matricis ſuffocatio.

Menſes retenti ſæpè regurgitant ad 1317.
epar, & obſtruunt ipſum, & ſunt cauſa hydropis.

Mulieribus, in quibus menſes reten- 1318.
ti ſunt, accidit nonnunquàm ſanguinis ſputum, vomitus ſanguineus, fluxus

ſanguinis alui, hæmorrhoidarum fluxus, ſanguinis narium fluxus, aut fluxus ſanguinis per aures, materia ad ſuperiora conuerſa.

1319. Menſes ſupprimuntur orificiis venarum, ad matricem pertinentium, obſtructis, vel à craſſo & lento ſucco, vel à pinguedine comprimente vaſa, vel à cicatrice ab vlcere relicta, aut panniculo ori interiori prętenſo, hicque menſes ſuperiora petunt, & puellę ſuffocantur.

1320. Retinentur etiam menſes, vel ob ſanguinis inopiam, vt in adurentibus & chronicis febribus, ac labore emaciatis mulieribus, vel ob ſanguinem aliò auerſum, vt in nutricibus, & puſtulis in cute enatis, vel ob calorem intenſum, adurentem & inſpiſſantem ſanguinem.

1321. Virginibus quibuſdam, vbi inſtat tempus, quo debent menſes profluere, dolores vehementes accidunt, quod inſinuat quandam eſſe obſtructionem, & parùm menſes euacuari.

1322. Prægnantibus mulieribus accidit epilepſia, ob materiam prauam retentam.

tam. Partu verò ſuperueniente ſolui-
tur, materiebus malis euacuatis.

Viduæ ſanguineæ, plurimo abun- 1323.
dantes ſanguine ac ſpermate, matri-
cem & teſticulos habent calidos, ſemẽ
detentum, adurentes, vaporeſque indè
ad cerebri menynges delati, efficiunt
maniam.

XV.

De morbis puerorum.

Epilepſia laborantes pueros cùm lo- 1324.
ci, victuſque, tùm maximè ætatis muta-
tio, liberat.

Epilepſia ante pubertatem amotio- 1325.
nem recipit: poſt viceſimũ verò quin-
tum annum, ferè comitatur ad vſque
mortem.

Puer podagra non laborat, ante ve- 1326.
neris vſum.

Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi 1327.
ante pubertatem fiunt, ſtatim moriun-
tur.

Pueri non ſunt fame & inedia 1328.

 mole-

molestandi, ne trucidētur ob magnam resolutionem, aut ne cadant in hecticam.

1329. In morbillis & variolis, nequaquàm exhibeantur medicamenta purgatoria, ne materia acuta ad centrum retrahatur, auertaturque, & accidat intestinorum exulceratio, & lethalis dysenteria.

1330. Homo potest bis, ter, aut quater morbillis ac variolis affici.

1331. Sexagenarius potest affici variolis ac morbillis.

1332. Variolæ vbi fuerint egressæ, vena nequaquàm est secanda, ne ad intra venas retrahantur.

1333. Variolæ vbi iam perfectè egressæ sunt, & iam maturæ sunt, acu aurea aperiantur, & sanies continuò cum coto leuiter exiccetur. Diutiùs enim sanies detenta corrodit carnem subiectam, & fiunt cicatrices fœdæ.

1334. Quando variolæ difficulter exeunt, & tardè hoc indicat materiam esse crassam. Ideò hæc attenuantibus est

atte-

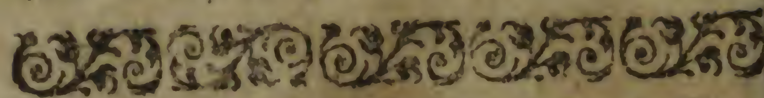
attenuanda, & cutis oppilatio diſſecā-
tibus reſeranda, vt materia ſic poſſit ad
expulſionem præparari, & expelli.

Variolæ & morbilli cùm incipiunt 1335.
apparere, tum debes iuuare naturam,
ad expellendam materiam ad ſuperfi-
ciem cutis.

In variolis nequaquam refrigeran- 1336.
tia ſtyptica extrinſecus adminiſtrentur,
ne materia repellatur ad interiora, &
accidat lethalis dyſenteria, aut diffi-
cultas anhelitus. Sic etiam olei vſus de-
teſtatur, quia oleum ſua viſcoſitate op-
pilat poros cutis, inde variolarū exitus
inhibetur.

Corallia rubea infantum lactantiū 1337.
collo appenſa, ad os vſque ventriculi
deuenientia, lactis vomitum prohibēt,
roborantq; horum digeſtiuam.

Infantes quamdiu dentes non ha- 1338.
bent, vagiunt, vbi duos aut tres balbu-
tiunt, vbi completos loquuntur.

APHORISMORUM MEDICINALIUM,

SECTIO OCTAVA.

I.

De vulnere.

1. Cum Medicus putredinem à vulnere non eiicit, in loco putredinis ſana caro nequaquam poteſt coaleſcere.
2. Satius eſt, vulnus omninò relinquere, quàm ei cum graui totiùs corporis pernitie mederi.
3. Eryſipelatoſa vulnera, pharmaco purgatiuo totius corporis indigent.
4. Auferre putredinem, eſt cauſa ſine qua in vulnere caro generari nequit, donec quidem putredo fuerit in ipſo, ſana caro nullatenus orietur.
5. Carnem ſanam, non eſt poſſibile, gigni,

gigni, niſi caro vulneris ſuper quam eſt generanda, temperata ſit.

6. Quoniam curatio eſt deperditi reſtauratio, concaua vulnera carne, cuius ſanguis materia præcipua dicitur, replenda ſunt.

7. Quantò magis vulnera humida fuerint, tantò magis ſiccis indigent.

8. Omnes, quotquot in thorace vulnerati ſunt iniectam per vulnus aquam mulſam illicò expuere ſolent.

9. In quibuſcunque vulneribus membri ſubſtantia non deperditur, ſola æquatio, & conglutinatio reſtaurat ſanitatem.

10. Labra vulneris conglutinantur, ſi nihil alienum intercidat, & naturalis membri complexio fuerit cuſtodita.

11. In magnis vulneribus ligatura nequit abſque ſutura labra vulneris contiguata conſeruare.

12. Filum ſericum labra diſtincta nodans in moderata diſtantia, ſuturam efficit meliorem.

Feſtina

13. Festina consolidatio, vulnerũ potissimum, caussatur à sanguine paucæ aquositatis, quapropter aquosos potus vulneratos oportet cauere.

14. In vulneratis phlegmaticis, & in hyeme, mel vulnerariis potionibus coniungitur.

15. Sicut vulneratis hæmorrhagiam passis, merum præcipue conuenit: sic pronis ad eam denegatur omne vinũ, & quicquid acuit sanguinem, vel stimulat ebullire.

16. Arteria vulnerata quantò plùs dilatatur, plus sanguinis euomit, quocirca necesse est, vt eius dilatatio, quantum possibile fuerit, remittatur.

17. Latitudinalis arteriæ sectio promptiùs solidatur, quàm apertura secundum longitudinem.

18. Modica venæ pulsatilis aperitura, in corpore molli & humido, vt puerili, & muliebri, sanari potest. Magna verò vix, aut nunquàm, in sicco & calido corpore.

19. Recentia vulnera cum aqua ardente lota,

lota, ſanationis effectum citiſſimè conſequuntur.

Alimentum attractum & incorporatum, in ſaniem conuertitur, ideoque vulneratis ſuperfluitas alimenti obeſt. 20.

Sicut aquoſitati debentur exiccatiua, ſic vulnera ſanioſa mundificantibus indigent medicinis. 21.

Superfluitas vulneris niſi vertatur in ſaniem, vel conglobata, generat apoſtema, vel ſpaſmum accelerabit. 22.

Vbi caput vulneratum, delirium metuendum eſt. 23.

In vulnere neruorum, contractiones exitiales ſunt, & quæ ex arefaciente cauſa oriuntur. 24.

Sanies & maximè in vulneribus cõcauis, deperditæ carnis ſubſtantiam prohibet generari. 25.

Si in magnis vulneribus & prauis tumor non appareat, ingens malum. 26.

Medicamenta neruis vulneratis nequaquam frigida adminiſtrentur. Frigus 27.

gus

gus enim neruis inimicum. Omnia ita-
que calidè, etiam ipſæ faſciæ admini-
ſtrentur.

28. Vulnera arcta ampliamus radice gē-
tiana, vel ſpongia vehementer com-
preſſa & intorta.

29. Digeſtiuis vtimur in vulneribus &
vlceribus breui tempore, ſcilicet vix
tribus vel quatuor diebus, hoc eſt, do-
nec ſanies ſatis bona & in debita quan-
titate generata fuerit, tùm ampliùs non
eſt vtendum digeſtiuis, ne vlcus putri-
dum, ſeu ſordidum fiat.

30. Vulnus factum eſſe ab inſtrumento
ſeu ſagitta veneno infecta, conſtat ex
loci tumefactione tendente ad liuidi-
tatem & nigredinem.

31. In defenſiuis vulnerum pectoris, a-
cetum eſt omittendum.

32. Omne vulnus contuſum, neceſſe eſt
putrefieri, & in ſaniem conuerti.

33. Vbi dolor intenſus vulnera affligit,
certum eſt, neruos in profundo vulne-
ris exiſtentes, aut panniculum, qui oſſa
ambit, eſſe tactum, & vulneratum.

Localia

Localia in vulneribus nimiùm quã oportet calefecisse, constat ex vulneris circuitu, rubedine, pruritu, ac tenui sanie. Medicamentum verò nimiùm refrigerasse, indè constat, quòd vulnus frigeat, albescat cum crassa sanie. 34.

II.

De Vlcere.

35. Vlcerum, cæterorumque morborum continuitatem, aut eorum diuturnitatem facit materiæ successus, cuius cura est ablatio.

36. Omne vlcus, siue sponte, siue ex accidenti factum, exiccari desiderat, medicamento non aspero, præterquàm vbi malignum, & cum vehementi putredine fuerit.

37. A membro vlcerato malam dyscrasiam auferre, maxima pars curationis putatur.

38. Vlcera saniosa abstersiuis primò, & mundificatiuis egent, postea autẽ siccatiuis, & incarnatiuis.

Sordidis

39. Sordidis vlceribus tumefactis, exiccatiuum congruit, absque mordicatione resoluens.

40. Vlceribus corrosiuis, quæ sponte dilatantur, ac profunduntur, styptica mordicatione carentia debentur exiccatiua. Si verò fuerint venenosa, vt lupus & cancer, theriacalia debent administrari.

41. In quibuscunque vlceribus caro est mortua, computrescit, ideò vel ferro secari, vel igne comburi, aut medicinis tolli debet.

42. Magna collectio, præcipuè grossi humoris, tutiùs in saniem vertitur, quã euaporatione dissoluitur.

43. Omnia vlcera, præter ea quæ loca humidissima inuadunt, diu aperta tenere, vtilissimum est. Nullæ verò sunt partes humidiores pudendis, quare iis primo quoque tẽpore occurrendũ est.

44. Si tumores super vlcera subitò esse desierint, idq; à tergo incidit, vel distẽtio neruorum, vel rigor timeri potest. At si à priore parte id euenit, vel

lateris acutus dolor, vel insania expectanda est. Interdum etiam in huius-modi casu, quæ tutissima inter hoc est, profusio alui sequitur.

Vlcus, siue ante, siue in ipso morbo natum est, obseruari debet. Nam si moriturus est homo, aridum aut liuens, aut pallidum ante mortem apparet. 45.

Vlcera quæ in sanientibus accidunt, pestifera sunt. 46.

Vlcera quæ rotunda sunt, difficulter complentur. 47.

Quicunque meatus innaturalis potest absque timore claudi, si fuerit strictus, & antiquitate suspectus, ob immũdities coarctatas, elargandus est incisione, vel medicinis, vt à profundo syncera consolidatio procuretur. 48.

Quicquid præter naturam additur, numero vel mensura, si tutò fieri queat, totum est auferendum. 49.

Oleum non ponitur in vlceribus, nisi sit vehementis stypticitatis & siccitatis, vt est oleum myrtinum & masticinum. Et si omninò ponendum est, 50.

non

non ponitur nisi in vlceribus contusis, aut fortasse vt sedet dolorem.

51. Circum glabra vlcera, maligna.

52. Quibus in corpore pus nullam sui dat significationem, ob crassitudinem sui aut loci non se prodit.

53. Si vlcera annua, aut etiam diuturniora fiant, os abscedere est necesse, & cicatrices cauas fieri.

54. Quæcunque vlcera medicamentis non curantur, ferrum curat: quæ verò ferro non curantur, ignis curat: quæ verò igne non curantur, ea existimare oportet immedicabilia.

55. Digestiuis in vlceribus si immodicè vsus fueris, vlcus putridum & sordidũ euadet. Ideoque cùm in vlcere bona sanies generata fuerit, digestiua medicamenta omninò sunt auferenda.

56. Abstergentes medicinæ, si immodicè abstergunt, & nimis acutæ fuerint, vlcus humidius euadit, ob carnem colliquatam. Hic æger erosionis sensum sentit, & pars ipsa calidior, rubentior, & tumentior apparet.

In

In vlceribus malignis, vbi color f. - 57.
citi prauus est, vt albus aut plumbeus, aut citrinus, hoc insinuat epar esse vitiatum, & sanguinem esse corruptum, vndè vlcus ęgrè sanescit. Ergò hîc epar rectificetur confortetúrque.

Nihil mali potest aduenire vlceri 58.
pus generanti. Suppuratio enim maximum est in vlceribus ad securitatem signum.

Vlcus quando putridum est, tùm a- 59.
cutis abstergentibus, vt vnguento Ægyptiaco, aut aqua salita, aut oxymellite mundificetur.

Omnia vlcera requirunt exiccantia, 60.
exceptis contusis vlceribus, ibi opus est emollientibus digerentibusque.

Sanies semper debet abstergi in vl- 61.
ceribus, ne membrum corrumpat.

Vlcere curato æger singulis mensi- 62.
bus pharmaco, humorem exuperantē respiciente purgetur, ne de nouo materia generetur, & in corpore coaceruetur, quæ coaceruata, vbi per locum consuetum non potest effluere, regurgitat

gitat ad epar,& efficit hydropem,aut ad caput,& efficit maniam,aut ad pulmones,& efficit phtisin.

63. Quanto plus in vlcere abundat saniei, ac quantò acutius est pus, tantò sæpius ligatura est soluenda. Idem fiat in tempore calido, sic si putredo aliqua adest.

64. Omne vlcus siue sponte, siue ex accidenti factum fuerit, exiccari desiderat,medicamento non aspero, mordēte & acri, præterquam vbi malignum, & cum putrilagine fuerit.

65. Quando in vlceribus neruosis labra callosa & dura sunt excindēda,tùm ante incisionem corpus est purgandum, & nucha secundum longitudinem spinæ inungenda confortantibus neruos, ne materiam motam ob dolorem recipiat.

66. In hæmorrhagia ligatura non est soluenda, donec securi sumus, sanguinem esse cohibitum.

67. In intemperie calida ligatura sæpiùs est soluenda, quàm in frigida. Item in

in vulneribus neruorum, & chordarum per diem bis aut ter soluenda ligatura, & vt sic vlcus sæpiùs à sanie mundetur, præsertim vbi mordicatio sentiatur.

Ex deligatura vehementi sæpè accidit membri corruptio, & mortificatio, 68.
quòd per venas & arterias calor, spiritus & sanguis ad membrum peruenire non possunt. Calore itaque extincto, membrum emoritur.

Ex vehementi deligatura, sicut etiam ex ictu & casu accidit, vt humores 69.
ad locum ratione doloris attrahantur, auertanturque, vndè obstructio, aut in venis, vndè membrorum atrophia, aut in neruis, vndè paralysis, aut nerui repletio, vndè spasmus.

Quibus occulti cancri adsunt, non 70.
curare meliùs. Curati enim citiùs intereunt, non curati verò longiùs vitam trahunt.

In cancro topica constent ex me- 71.
diocriter digerentibus, cũ refrigerantibus quibusdã nonnihil permixtis, & omni rosione careant. Calida enim &

digerentia, vehementer tenuiores san-guinis partes digerunt, & humorem magis assant, crassioremque reddunt. Frigida verò vehementer humorem crassiorem reddunt, & ad resoluen-dum contumacem. Mordentia autem vitii malignitatem irritant.

72. Carbunculis nequaquàm vehemẽ-ter calida & caustica administrentur. Materia enim fit malignior, acutior, a-criorque, præterea cùm natura ind-terreatur, spiritus & sanguis ad interio-ra, scilicet ad cor, confugiunt, vndè co-inficitur.

73. Erysipelas foris intrò conuerti, ma-lum: intus verò foràs existere, bonum.

74. Ab ossis nudatione, erysipelas.

75. Ab erysipelate putredo, aut suppu-ratio, malum.

III. I

III.

De inflammatione.

Communis curandi intentio o- 76.
mnium phlegmonum, materiæ eſt eua-
uatio. Eorum verò quæ adhuc fiunt,
riuſquàm euacues ſanguinem, prohi-
e fluere ad phlegmones augmentum.

Super calefacti mēbri exceſſiua in- 77.
igidatio humores coarctando, natu-
m membri corrumpit.

Poſt magnos feruores corporis, ner- 78.
rum rigor aut diſtentio.

In particulis recenter inflammatio- 79.
tentatis ex oppoſito: in vetuſtiori-
s ex propinquo venæſectio eſt mo-
nda.

Quando membrum phlegmone tē- 80.
ur, tùm hoc neque eſt exercitandū,
que mouendum, neque fricandum,
æſertim in principio.

n omnium inflammationum prin- 81.
is ab oppoſita parte ſanguinē mit-
: oportet, at vbi affect⁹ diutiùs per-
auerit, tùm maximè ab eodem affe-

cto membro, si fieri potest, sin minu
saltem à propinquis sanguis mitta
tur.

IV.

De Apostematibus.

82. Humorũ acuitas, aut ipsorum g
uitas, siue virtutis expulsiuæ, aut ma
dantium membrorum fortitudo,
suscipientium debilitas, meatuumq
nimia apertio, siue succorum copia, f
quenter in membris causant apostem
ta.

83. Apostemata in nobilibus memb
& cordi vicinis facta, nusquàm fi
sine febri.

84. Si in magno abscessu multum p
coit, simul id omne effudisse mor
rum est.

85. Quibus speratur abscessum f
rum ad articulos, liberat ab hoc ab
su, vrina multa, crassa & alba facta,
lis in laboriosis febribus, quart
quibusdam incipit fieri. Si verò e
ex naribus fluxerit sanguis, breu
mo

modùm ſolutio fit.

Abſque cibi tenuitate nunquàm hu- 86.
moralis collectio cōmodè reſoluetur.

Multa parit incommoda, tardare a- 87.
pertionem ſanioſæ collectionis.

Cauendum eſt, ne abſceſſus ſumma 88.
cute in conualeſcentibus erumpens,
medicamento ad viſcera reprimatur:
ſed vt aliqua ratione diſcuſſum magis
ac magis expellatur, manibus, pedibuſ-
que innitendum.

Dùm pus fit, dolores ac febres acci- 89.
dunt magis, quàm confecto.

In principio apoſtematum, quando 90.
materia eſt multa & in fluxu, tùm ma-
teria antecedens eſt imminuenda, vt ſic
apoſtematis augmentum inhibeatur.
Quia in principio materia eſt obſequẽs
minoratiuo medicamento, eò quòd ſit
in fluxu & motu.

Quando venenoſum apoſtema ali- 91.
quo in membro eſt obortum, vt carbū-
culus, antrax, aut membri ſideratio, &
corruptio, hîc extrinſecùs, cordi, & in-
trinſecùs, quæ cor confortent, ac de-

 fendant,

fendant, ne à venenosis vaporibus, in loco affecto resolutis, facilè inficiatur, & quæ contra venena faciunt, vt in febri pestilentiali, offerantur. Vapores autem petere cor, constat & ex febri, & cordis tremore, seu saltu, ex syncope & virium debilitate.

92. In principio apostematum, materia semper ad oppositum est reuellenda, nisi in morbis pestilentialibus, vbi celeriter materia per partem propinquiorem est expellenda.

93. Quando apostema aliquod aperis, tùm etiam ligatura expulsiua vtere, vt sic sanies in effluendo adiuuetur.

94. Quando apostema euanescit, & materia ad interiora recurrit, tùm principalia membra, non tàm extrinsecùs, vt caput oxyrrhodino, cor & epar epithematibus stypticis, quàm intrinsecùs confectionibus confortetur. In lo.o verò apostematis medicamenta attrahentia, vel cucurbitulæ affigantur. Sic & synapismis, fomentis, fricationibus, lapide corrosiuo, seu rupto-

ruptorio, materia foràs euocetur. Idem intelligatur de vlceribus intempestiuè curatis.

Si in duritiem conuertatur apostema, tùm vtere primò mollificantibus, & postea resolutiuis, aut vtere mollificatiuis vnà cum resolutiuis permixtis. 95.

In venenosis abscessibus, vt in carbunculo nequaquàm mera resoluentia, & discutientia adhibeantur, ne materia fiat acutior, malignior, & naturæ magis contraria. Ideò cum resolutiuis quædam refrigerantia permisceantur, vt ipsorum caliditas nonnihil hebetetur. In summa componantur emplastra ex iis, in quibus sit attractio, euaporatio, & digestio cum repressione. 96.

Quando in apostemate oborto in interioribus, vt in pleuritide, &c. venam secas, euacuas, & anodyna administras, & accidentia indè non mitigantur, certum est, apostema tendere ad suppurationem. 97.

98. Quandoq; ex apostemate duro,melancholicoque aut scirrhoso fit cancer, cùm scilicet Medicus temerè medicinis vtitur resolutiuis calidis. Indè enim materia apostematis calefit, acuitur, & vritur.

99. Resoluentia medicamenta immodicè adhibita in apostematibus, materiam subtilem discutiunt, vndè scirrhus oritur, aut tophi fiunt, resolutis scilicet partibus subtilioribus, crassis verò partibus relictis.

100. Apostema ad suppurationem tendere constat, ex doloris, pulsationis, caloris ac febris incremento.

101. Quæ perfrigerata sunt excalfacere oportet, præter ea, quæ sanguinem profundunt, aut breui sunt profusura.

V. De

V.

De articulorum luxationibus, & fracturis.

Quicunque à natiuitate mutili fiunt, 102.
plerique ex his curabiles sunt, nisi valdè magna emotio facta fuerit, aut etiam adultis, & præauctis iam pueris cõtigerit.

Articuli excidentes aut luxati, quò 103.
plus luxati aut elapsi fuerint, tantò difficiliùs reponuntur: & contrà.

Vbi articulorum & ossium discessus 104.
diuturnus est, vt reponantur, exigua spes restat, periculi autẽ multum. Nam si quis non reponat, stultæ plebeculæ artis expers videbitur: si verò reponat, ægrum propiùs ad mortem, quàm sanitatem perduxerit.

Recentes humeri luxationes citiùs 105.
incidunt, quàm quis putare possit. Sed & veteres quoque citò reponuntur, nisi caro in acetabulum deueniat. Ve-

runtamen & ita mihi inueteratam brachii luxationem reponi poſſe videtur. Quid nō enim nouit iuſta molitio? verùm ne iterum pro conſuetudine facilè excidat, periculum eſt.

106 Si ſpina vſque in ventrem internè luxata fuerit, nulla arte aut machina repelli poſſit, viuis hominibus. Cur igitur hoc ſcribo, inquis? ſanè quia nonnulli putant ſe hominem ita affectum curaſſe, ſpinamque ſua ſponte, iterum ſaneſcere nulla repoſitione indigentē. Quippe ignari multi ſunt, & lucro hoc habent, quod ignorant. Perſuadent etiam aliis, cùm tamen ipſi peſſimè falluntur.

107. Quibuſcunque ſpinæ verticula intrò obliquantur, ita vt alia ab aliis multùm diſtent, lethale ſignum. Sed ſi ſuperſtites euadant, profluam magis ſemper habent vrinam, & cruribus impotentiores, & torpidiores fiunt.

108. Oſſa circa cubiti flexuram moleſtiora ſunt, quàm quæ circa genu, & difficiliùs reponi poſſunt. Luxantur quidē

minus,

minus, quàm illa, verùm difficilius reponuntur ac coaptantur: insuperque magis inflammantur, & callum acquirunt.

Quibus tibiæ ossibus luxatis ac vlcere superinducto, articuli pedum omnino eminent, si verò intrà vergant, siue extrà, tales non reponere melius est. Certò enim morietur homo. 109.

Os pedis luxatum, eadem die, aut postridiè, aut tertio ad summum die reponi debet: Quarto enim recrudescere solet. Post decem verò dies repositum, vix continetur. 110.

Quibus pes solus excesserit, aut cum appendice, nisi rursus incidat, attenuatur progressu temporis, & coxa, & femur, & tibiæ pars luxationi opposita. 111.

VI.

De cutis vitiis.

112. Quibus ſunt cum vlceribus tumores conſpicui, ii non admodum conuelluntur, aut inſaniunt: Quibus verò repente euanuerint, ſiquidem poſtica parte factum ſit, conuulſiones & tetani accidunt: ſi verò à fronte inſania, lateris dolor acutus, empyema & dyſenteria, ſi rubecundi fuerint tumores.

113. Tumor apparens in loco aliquo, ſemper materiam ſignificat.

114. Ruptiones quæ ex dorſo ad cubitũ deſcendunt, venæſectio ſoluit.

115. Poſt reſtaurationem fracturæ oſſis, fit vt membrum maneat gracile, quod accidit, aut ob indecentem & arctam membri deligaturam, vnde membrum ſuo nutrimento fuit deſtitutum, aut immodicam reſolutiuorum adminiſtrationem.

116. A ſphaceliſmo oſſis abſceſſus.

117. Quando membrum aliquod incipit

vireſcere,

virescere, & liuescere, tùm certum est ipsum tendere ad corruptionem.

Quibuscunque venter fuerit stypticus, & chymi crudi & acuti multiplicantur in venis, vt plurimum scabie vexantur, & immunditie cutis. 118.

Nonnunquàm secta vena accidit scabies aut si adest inde augetur. Huius duæ sunt causæ: Prima est, quòd exigua phlebotomia commouet humores, & humorum commotorum aliqua pars ad cutis superficiem delegatur, vnde augetur scabies. Altera est, quia per phlebotomiam magna quantitas exuperantis humoris expellitur, qua expulsa natura reliquiis dominatur, & expellit ad exteriora. 119.

Licet in cutis defœdationibus ac scabie corpus probè euacuetur, tamen scabies non desinit, huius causa hæc est: quòd cutis & partes subcutaneæ malam intemperiem acquisiuerunt, ita vt quicquid ad ipsam pro nutrimento delegatur corrumpatur. Ideò post purgationes corporis factas adhibenda sunt 120.

extrinsecùs inũctiones & balnea, vt cutis intẽperies sic alteretur emẽdeturq;.

121. Quando in cutis defœdationibus ac scabie, corpore purgato, ac balneis & inunctionibus æger non curatur, signũ est multitudinis humorum, & crassitiei eorum. Quare materia de nouo digeratur, purgetur, æger inungatur & balneetur, & curabitur.

122. Corpora scabiosa & cacochymica nõ crassescunt, donec corpus sufficienter sit euacuatum.

123. Quando scabies ex adustis, cholericis & melancholicis humoribus nascitur, & corpus est emaciatum, cholericumque, tùm nihil est melius quàm corpus impinguare.

124. Quando scabiosi vrinam habent laudabilem ac inculpatam, sic vbi & alui excrementa sunt inculpata, tùm scias corpus esse mundum, & virtutem naturalem robustam. Ideò tùm extrinsecùs hærens scabies conuenientibus medicamentis curetur.

Con-

Confectio Hamech est præstans 125.
medicamentum, vbi vlcera & pustulæ
in cute apparuerint.

Viperarum caro quàm celerrimè ad 126.
cutem ac superficiem digeri ac distribui
solet. Quare vbi recrementorum copia affuerit,& viæ fuerint obstructæ, minimè tutò viperarum caro exhibetur; sed postea cum coniecturauerimus humores esse attenuatos, & vias esse dilatatas.

In scabie & cutis defœdationibus 127.
cucurbitularum vsus non admittitur, donec corpus probè perpurgatum sit, quia sanguinem intercutem exhauriũt, euacuantque.

In cutis defœdationibus reliquis 128.
purgatoriis ac digestiuis medicamentis administratis, extrinsecùs primùm fiat balneum, vt sic materia ad superficiem cutis attrahatur,& resoluatur. Deinde vnguenta desiccantia & congruentia adhibeantur.

Latæ pustulæ non admodum pruri- 129.
ginosæ.

Quan-

130. Quando in corpore tubercula naſcuntur, tùm alui excrementa, vrinas, & vomitum inſpicere oportet. Si enim hæc bilioſa apparent, tùm certum eſt totum corpus vitioſis adhuc humoribus, qui euacuatione indigeant, abundare. Si verò hæc ſanis ſimilia fuerint, tùm palam eſt, naturam totam ſuperfluitatem ad partes patientes depoſuiſſe, & totum corpus bonos humores habere, ac ſine vllo periculo nutriri poſſe.

131. Medicamenta omnia quæ contra ambuſtionē ignis adminiſtrantur, nequaquam frigidè adminiſtrentur, ſed tepidè, ne partes aduſtæ ſic detineantur, vt fumi exhalare non poſſint.

132. Curatio ſanguinis mortificati ſub cute, in principio perficitur cum medicinis reſolutiuis, permixtis cū quibuſdam ſtypticis. Reſolutiua enim aperiunt & dilatant orificia venarum, ideò ſtyptica admiſcenda ſunt, quæ prohibent ne ſanguis è venis exeat. Poſteà vbi dolor quieuerit, ſola diſcutientia admoueantur.

In

In lepra, vbi materia ad cutem notabiliter est expulſa extra venas, venæſectio deteſtatur. 133.

Aphoriſmorum Practicorum
FINIS.

